NÄRKE

STUDIER ÖVER LANDSKAPETS NATUR OCH ODLING

N:r II

NÄRKES MEDELTIDA URKUNDER

I.

RISEBERGA KLOSTER

UTGIVNA AV

K. G. GRANDINSON

STIFTELSEN SAXONS NÄRKESARKIV

A.-B. SEELIG & Co. — STOCKHOLM (I DISTRIBUTION)

STOCKHOLM
A.-B. FAHLCRANTZ' BOKTRYCKERI
1935

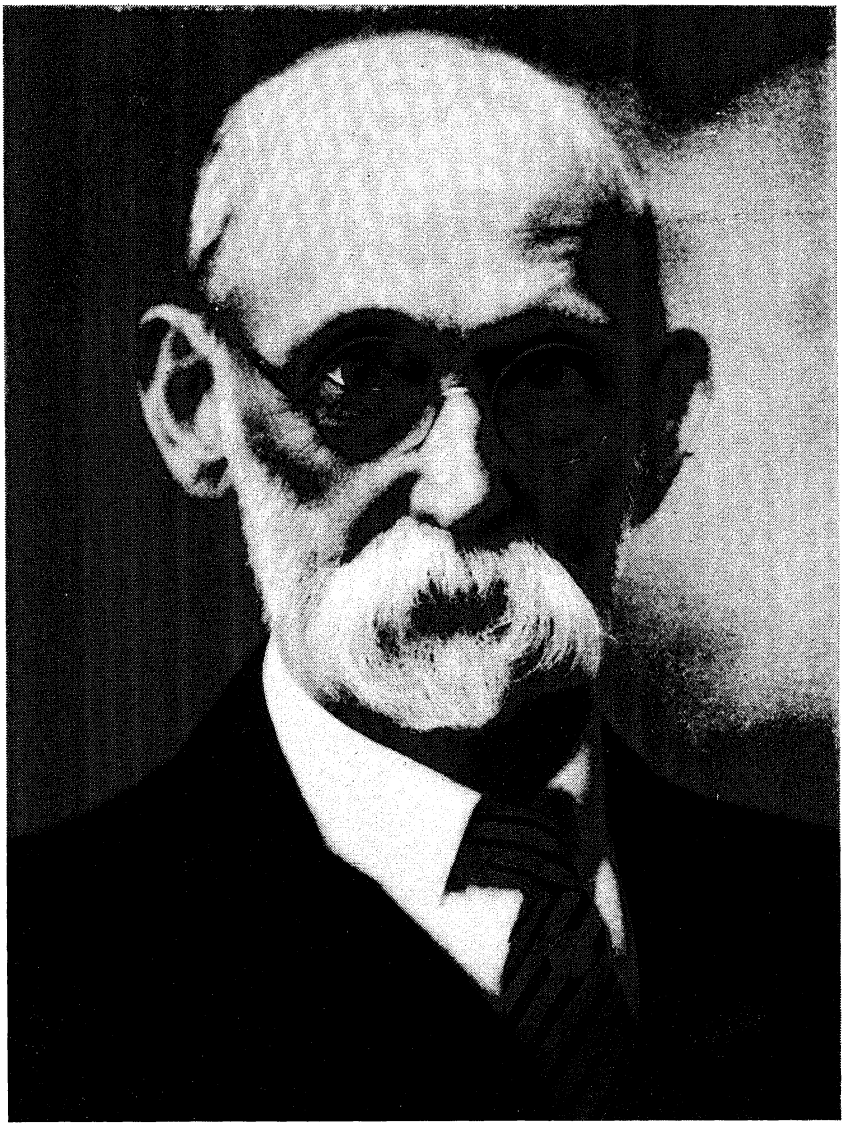

J. L. SAXON

REDAKTIONSKOMMITTÉ

REDAKTÖR J. L. SAXON †
ordförande och kassaförvaltare

PROFESSOR RUTGER SERNANDER
vice ordförande

INTENDENT GÖSTA BERG
sekreterare

PROFESSOR J. G. ANDERSSON

PROFESSOR JÖRAN SAHLGREN

Å T M I N N E T A V

J. L. SAXON

NÄRKESSONEN — HEMBYGDSVÄNNEN

INLEDNING

Risebergaboken av år 1931 föranledde utg. att söka så fullständigt som möjligt samla och ordna alla det gamla klostret berörande handlingar från medeltiden och sextonde seklets avvecklingsår. Det är resultatet av dessa strävanden, som föreligger här som n:r 2 av det av redaktör *J. L. Saxon* grundlagda samlingsverket »Närke, studier över landskapets natur och odling», på hans önskan utökat med kommentarier till belysning av ort- och personfrågor. Till redaktör *Saxon*, genom vilkens storslagna donationer till *Risebergastiftelsen* och *Stiftelsen Saxons Närkesarkiv* tryckningen bekostats, uttalar utg. sin djupa erkänsla.

* * *

Den äldsta sammanställning av klostrets urkunder, som utg. lärt känna, finnes i den Monasteriologia Sviogothica eller klosterbeskrivning *Anders Rhyzelius* tryckte i Linköping 1740 [s. 232—242], omfattande bortåt ett trettiotal brev. — Det dröjde sedan ända till 1868, innan ett nytt försök såg dagen. *Herman Hofberg*[1] gav då i sitt förtjänstfulla arbete om »Nerikes gamla minnen», där Risebergas öden behandlades å s. 96—120, en på dittills utkomna delar av Diplomatarium suecanum och egna arkivstudier byggd omfångsrik förteckning över vad klostret mottagit i donationsväg, inskränkande sig till godsen i Närke.[2] När *K. A. Hagström* åren 1896—1901 publicerade »Strengnäs stifts herdaminne», hänvisade han på flera ställen i dess Närkesdel till Risebergaarkivalier, som då ännu icke blivit offentliggjorda. I den år 1905 utkomna andra årgången av »Till hembygden, en julhälsning till församlingarna i Strängnäs stift» tecknade *Knut Hamnström* Riseberga kloster och dess minnen och gjorde därvid, även han, en sammanställning av dokumenten ifråga. Senast och utförligast ha de blivit behandlade i den tyvärr, innan arbetet låg fullt avslutat, bortgångne danske prästmannen *Edw. Ortveds* stora verk »Cistercieordenen og dens Klostre i Norden», vars andra del, tryckt 1933, ägnades klostren i Sverige, Riseberga

[1] Här erinras om hans uppsats i Föreningens för Nerikes folkspråk och fornminnen verksamhet under år 1861. [2] Ett kortfattat summarium från tiden till 1350 se C. SILFVERSTOLPE, *H. T.* 1902 s. 20—23.

särskilt s. 401—431 och där ett rikligt stoff är sammanfört från såväl tryckta som otryckta källor.[1] Hur synnerligen omsorgsfullt han gått till väga, saknas där icke så litet av befintligt material, och hos honom som hos hans föregångare stödja sig lämnade uppgifter understundom på misstolkningar.

Det är framför allt riksarkivets pergaments-[2] och pappersbrev, i original eller i vidimationer, som nu genomforskats,[3] likaså i riksarkivet deponerade och för sig uppställda samlingar såsom Skoklosters, Sävstaholms och Viks.[4] Uppsala universitetsbibliotek och Örebro h. allm. läroverk ha bidragit med några originalhandlingar.

Av de stora avskriftssamlingarna i riksarkivet, kungl. bilioteket och universitetsbibl. i Uppsala har för detta arbete främst ifrågakommit *Peringskiölds* stora diplomatarium i *R. A.*, i vilket, förutom i kungabrevens serier och testamentbandet E. 28—33, Riseberga urkunder återfinnas i E. 39 a[5] och 39 b,[6] där de fullt utskrivits, och i E. 43, där de regestbehandlats. Till dessa Peringskiöldiana ansluta sig hans diarium novum, en uppslagssamling med hänvisningar till det stora verket, och en volym med sign. B. 22, förr J. 19, kallande sig »förteckning och extrakt av åtskilliga gamla closters, kyrkiors och släckters brev», sammanställd till Kongl. Antiquitetsarchivi tjänst av Joh. Fr. Peringskiöld år 172.. [sista siffran ej i behåll], märklig genom sina sigillavritningar. På s. 20—24 upptagas »Rÿsberga Closters» brev i »lådan n. 3», det äldsta av $^{18}/_{7}$ 1310 [se n. 52].

Liksom ej alla breven i »lådan n. 3» höra till Riseberga, påträffas detsamma angående brev även på andra sidor i volymen, så t. ex. n. 93 å sid. 1 bland Vadstenas.

Näst Peringskiölds har av största vikt varit *Örnhielms* till tiden mycket äldre, men ej lika diplomatariskt noggranna, efter stiften och klostren uppdelade avskrifter, där femte bandet ger klostrets brev till biskopen i Strängnäs och det elvte skrivelser, utfärdade för Riseberga [fol. 899—1224].[7] *Hadorphs* präktiga folianter, E. 73—80, med en del förträffliga sigillavbild-

[1] I detta sammanhang må ej förbigås den å Riseberga gård födde Närkesforskaren och kände kart- och geografiförfattaren MAGNUS ROTH, som i sin gradualavhandling om »abalienationen under 1600-talet av kronans gods och räntor i Närike», 1863, samt i ett par uppsatser i »Förr och Nu» IV 1873 sp. 635 och 737, V 1874 sp. 507 och 565 och i Svenska familjjournalen XIII 1874 s. 299—302 lämnat viktiga bidrag, så tolkar han rätt Ana-namnet i Birger Brosas brev och identifierar Sebui i n. 5 med Värmlands-Säby i Kils s. [2] *Obs.! Samtliga här återgivna handlingar tillhöra R. A. och äro skrivna på pergament, så vida ej annat uppgives.* [3] En del äro ännu icke införlivade i den stora kronologiskt ordnade serien, en del förvaras likaledes för sig såsom ej strikt daterbara. [4] Somliga deposita ha införlivats i riksarkivets serier. [5] 10/3 1331, n. 91—8/12 1515, n. 285. Innehåller även ett Örebrobrev 13/1 1438. [6] 15/2 1300, n. 38—29/9 1399, n. 188. [7] ÖRNHIELMS »förteckning å kyrko- och klostergods» i *R. A.* innehåller, så vitt utg. kunnat iakttaga, ingenting nytt.

ningar, *N. R. Brocmans* fyra folioband från 1700-talets senare hälft och *B. E. Hildebrands* sex jämte supplement.

Särskilt givande ha varit Sparreavskrifterna B. 14—16, förr J. 5—7, föranstaltade av Lars Eriksson Sp., sonson till marsken och ståthållaren på Örebro slott Lars Siggesson Sp. [† 1554]. Ur riksarkivets B-serie bör även nämnas B. 2 och B. 9, förr signerad φ. och J. 3. A- och C-serierna ha också undersökts, men blott haft föga att ge. De handskrivna anteckningar *R. A.* äger efter dess arkivarie *C. Silfverstolpe* och efter kyrkoherden *F. O. Vågman*, vilka Ortved tyckes ha flitigt rådfrågat, ge ej heller något ej från annat håll känt bidrag till urkundsbeståndet. Men Vågman har på sin tid grundligt genomplöjt de tryckta böcker, som sysselsatt sig med klostret, och hans excerpter kunna vara till stort gagn för en framtida skildrare av Riseberga öden.[1]

Kungl. bibliotekets och universitetsbibliotekets handskriftssamlingar, för så vitt de beröra klostret, innehålla mest avskrifter av avskrifter, någon gång av original, ännu bevarade. I *K. B.* erbjudes det största intresset av F. h. 6, som under n. 118 uppräknar 28 Risebergaurkunder, börjande med här avtryckta n. 9. K. B:s Brocman-avskrifter, tolv fasciklar i 4:o, ha däremot just ingenting att ge; i vol. III finnas hertigarnas testam. och Skeppstabrevet n. 69 samt ett brev secunda die pasche [$^{18}/_{4}$] 1362, där Karl Ulfsson av Ulfåsa lämnar Magn. Gisleson i n. 123 jord Karl fått efter sin avlidna hustru Katarina Gisledotter.

Här kan ju ej bli fråga om en historik över klostret. Med förbigående av mera kända historiska och kyrkohistoriska framställningar samt de i Risebergaboken s. 49 not 1 anförda och här ovan omtalade, må erinras om följande från äldre tider: 1) *Johannes Vastovius:* Vitis Aquilonia seu vita sanctorum, qui Scandinaviam ... illustrarunt, Köln 1623, ny uppl. Uppsala 1718, som s. 183 berättar att St. Birgittas döttrar vistats i klostret och i klosterförteckningen å s. 199 har: Risebergæ a Suerchero rege fundat; 2) *Johannes Erici Sparrman:* Antiqua collegia canonicorum et monasteria regni Sveciæ ... U. o. 1671; 3) *Petrus Staaff:* De ordine Benedictino Monachorum Svie-Gothiæ, Upps. 1727 [disp.], som hänvisar till *Palmskiölds* Itinerarium; 4) *Petrus Wieselgren:* De claustris Sveo Gothicis, Lund 1822.

Frithiof Halls i Risebergaboken omnämnda bidrag till de svenska cistercienssernas historia utkom även i Gävle h. allm. läroverks årsredog. 1898—99 och i tysk översättning, tryckt i Cistercienser Chronik, Jahrg. XIII, Bregenz 1903. Andra bidrag av hans hand ha till föremål Vreta kloster i Gävle

[1] För Riseberga under senare tider se särskilt A. Palm i Meddel. fr. Örebro läns museum IX och J. L. Saxon, Närkes kyrkor s. 232—38.

årsredog. 1901—1902 och Gudhems i Västergötlands Fornminnesförenings tidskrift, även den omtryckt på tyska i anförda Chronik, Jahrg. XX [1908] s. 292—300.

I första delen, »Almindelig del», [1927] av sitt standardverk har *Ortved* lämnat en utförlig redogörelse för Cistercienserordens uppkomst, utveckling, regler och arbetssätt. *S. Curman* och *E. Lundberg* ha i Risebergaboken s. 37 anfört de viktigaste fakta ur ordens äldsta historia.[1] Dess statuter och generalkapitels beslut studeras bäst i Nomasticon Cisterciense, utg. av *J. Paris* och *H. Séjalon* 1902. — Även om man kan antaga, att föreskrifterna gällt om och tillämpats i Riseberga, ha de naturligtvis ej kunnat inrymmas i föreliggande arbete.

Icke förrän på 1210-talet medgav generalkapitlet, att systersammanslutningar fingo inkorporeras i orden, varvid det som villkor uppställdes, att inspektion skulle förrättas av abbot, ej av biskop.

Som synes av här meddelade urkunder, svävade beteckningen på konventet rätt avsevärt. Den tidigaste titeln är Sanctæ Marie de R. [n. 4], i n. 8 utvidgad till monasterii S. M. de R., cisterciensis ordinis, ungefär samma formel begagnad av legaten Vilhelm av Sabina 1248, men enl. påvebullan n. 28 säges klostret tillhöra St. Benedikti orden, ur vilken cistercienserna framgått. Samma formel möter i n. 42. I n. 152 begagnar kung Albrekt uttrycket »ordinis cisterciensis», men i n. 153 ändras det till ord. S. Benedicti. — N. 221, år 1429, är den enda urkund, som har »Vårfruklostret». När i n. 251 och n. 281 abbedissorna tala om »vår orden» och i det sista numret Alvastraabboten säger dem vara av hans orden, måste det ju vara klart, att det är fråga om cistercienserna nunnor.

Utg. har tyvärr ej haft tillgång till *A. Manrique*, Annales Cisterciensium, Lugd. Batav. 1642, som kanske även upptar systerklostren, under det *Otto Grillenberger*, Die Catalogi abbatiarum ordinis Cist., Wien 1904, upptar blott munkklostren.[2] — Ej heller har utg. kunnat använda en Catalogus abbacium et monasteriorum ordinis Cist., av *Christian Bruun*, på sin tid chef för det Kongl. Bibl. i Köpenhamn. —

Som nyss nämnts, ha ej ordens statuter och ej allmänna cistercienserprivilegier från påvestolen upptagits. Likaså bör tilläggas, att penningegåvor, som skänkts till varje kloster i landet utan namngivning, t. ex. i *D. S.* n. 531, här blivit förbigångna.

* * *

[1] Härtill kan läggas L. Janauschek, Origines Cistercienses, varav blott första delen utkommit [1877]. [2] Där anföres under 1148 ett kloster Warens, tolkat som Varennes. Månne ej Varnhem?

Vid återgivandet har skillnad gjorts mellan latinska och svenska dokument. De förra ha i regel fått regestform, undantag göra n. 1, 146, 153 och 166, vilka av lätt insedda skäl avtryckts in extenso, n. 1 även med översättning. Utg. har emellertid eftersträvat att ur de övriga medtaga alla latinska uttryck och fraser, som tyckts honom kunna hava någon betydelse av värde. De ha då oftast översatts och latinet, kursiverat, bifogats inom parentes, t. ex. *(Næricie)* i n. 18.[1] Mycket vanliga eller ofta återkommande termer för gods m. m. ha blott kursiverats, ej översatts, ss. *bona* gods, gård, ägor; *terra* jord, mark; *predia* fält, åkrar,[2] ängar, lövängar?; *grangias* lador, logar, kornbodar, utgårdar?; *mansio* boning, bostad; *curia* trol. större, bättre bebyggd gård; *ecclesia* kyrka, församling. Vid vissa uppräkningar ha ord som *ager, silva* uteslutits, om de icke möjligen kunna lämna bidrag till uppfattningen av ett ställes läge, t. ex. *insulas* öar, holmar. I de latinska diplomen intagna svenska namn och ord ha med bibehållande av urkundens stavsätt och kasusform tryckts med korpus; t. ex. Rangfridis. Förkortn. har mera sällan angivits, *anno* och *domini* skrivits med små bokstäver, det senare ordet i regel tecknats *dni* utom när originalet har *do* med förkortn.-tecken. De ofta över en mellansiffra stående rundlarna i årtalen ha av typografiska skäl flyttats till efter sista siffran, alltså CCC°.

De svenska originalen, av utg. först uppställda i regestform, ha enl. redaktionskommitténs beslut, på begäran av prof. *J. Sahlgren* med hänsyn till språkvetenskapsmännens intresse, avtryckts i sin helhet, med undantag för de nummer, som i *S. D.* I. fått sina förkortningar utsatta med kursiv stil och i fråga om vilka utg. ansett det vara tillräckligt att i noten angiva de avvikelser han iakttagit vid läsningen av originalet. — Utg. har sökt att så noga som möjligt följa samma principer som tillämpats i *S. D.* I. De upplösta förkortningarna ha kursiverats och, när lösningen förefallit rätt osäker[3], försetts med kursiverat frågetecken. Utg. har frångått regeln vid »mz» [med], vilket bibehållits oupplöst, då t. o. m. i en och samma urkund det utskrives »medh», »mædh» etc., samt vid förkortningarna for:da, for:na, då det torde vara ganska svårt att bestämma om i förra fallet skall läsas: fornempda, fornemda, forrörda, försagda och i det senare: forscriffna, forskrevna l. dyl. — Samtliga medeltida ryggpåskrifter fr. o. m. 1420 ha medtagits vid resp. handlingar.

Namn på personer och orter ha på både de latinska och de svenska breven återgivits med stor begynnelsebokstav. Saknad av i-prickar samt

[1] *Utg:s egna tillägg alltid satta inom klammer!* [2] Pr. om 1 t:as utsäde, se *D. S.* n. 762. [3] I synnerhet gäller detta om slutande »ir» eller »er», om ändelsen på part. pres.: -dis, -des, -de, om mera, mere l. mero i samband med visso l. visse, ortnamns ändelse på »*um*» eller »*om*», se t. ex. Magria-formerna i n. 211 a och 211 b.

i-bokstäver med svåriakttagbara slängar har utg. funnit onödigt att påpeka. Genomstruket a har återgivits med æ; där det varit svårt att urskilja, om till »o» hörande streck verkligen gått ned och bildat ø, har utg. tryckt »ö»; j med liten uppsväng på framsidan som ett y och utan enkel- eller dubbelprick har tecknats med j. Bokstaven *p*:s kursiva form är att tillskriva tryckeriets brist på sådan korpus. — Som känt, är under medeltiden skillnaden mellan »t» och »c» ofta så ringa, att det är nästan omöjligt att fastställa vilkendera bokstaven det är fråga om. Utg. är visserligen av den uppfattningen, att i synnerhet i äldre handlingar kombinationen »ti» framför vokal verkligen har »t» och ej »c», men ett konsekvent åtskiljande skulle ha fört till för mycket tidsödande arbete och dock i många fall ej till absolut visshet. Så har han ansett bäst att taga den hävdvunna seden att läsa: [t. ex.] *c*ionis. Blott någon enda gång har utg. avvikit från de i tidigare tryck förekommande formerna. — Att bokstäver ibland stå upplyftade över raden, har blott någon gång anmärkts.

Interpunktionen har moderniserats för större tydlighets vinnande, blott i n. 1 äro originalets punkttecken, om också ej varje gång menade, bibehållna utan förändring.

Vissa inkonsekvenser i fråga om stilsort och även i andra fall, trots försök att så noga som möjligt granska korrekturet, torde benäget ursäktas. — Utropstecken inom klammer antyder, att egenheten ej är korrekturfel utan vidlåder själva originalet.

Utg. ber att få betyga sin stora tacksamhet för allt det tillmötesgående och understöd vid forskningarna, han rönt av riksarkivarien *H. Almquist*, riks- och kammararkivens tjänstemän och anställda, särskilt förste arkivarien *L. M. Bååth*, fru *I. Skoglund*, för biträde vid tolkningen av svårlästa latinska uttryck, vaktmästaren i kammararkivet *Fr. Åbom* för oförtröttat arbete vid arkivaliernas framtagande samt andre arkivarien vid universitetsbiblioteket i Uppsala *J. L:son Samzelius*.

Sigillen å pl. *I* och *II* äro avbildningar av fotografier efter de förträffliga och särdeles väl återgivande avgjutningar, som verkställts av frih. *G. Fleetwood*. Till honom och riksheraldikern frih. *H. Fleetwood*, som lämnat utg. ovärderliga råd vid sigillundersökningarna, liksom till intendenten vid Örebro läns museum länsarkivarien *B. Waldén* för fotografien till pl. *III* och annan mottagen hjälp frambär utg. sitt varmaste tack.

FÖRKORTNINGSLISTA.

Acta et processus = A. et. pr. canonizacionis beate Birgitte, utg. av Isak Collijn 1924—31.
Almq. = Den civila lokalförvaltningen i Sverige 1523—1630 av Joh. Ax. Almquist, [även i Meddel. från Svenska Riksarkivet. Ny följd II : 6].
Brilioth = Den påvl. beskattn. av Sverige intill den stora schismen, av Y. Brilioth, 1915.
D. S. = Diplomatarium suecanum, I—VI, nu gående t. o. m. 1355.
Dipl. Norv. = Diplomatarium Norvegicum.
Elgenstierna = Den introducerade svenska adelns ättartavlor, utg. av G. Elgenstierna 1925 ff.
Ericus Olai = S. R. S. II : 1.
Hammarström = Glossarium till Finlands och Sveriges medeltidsurkunder . . . av M. Hammarström.
Hausen = Finlands medeltidsurkunder, utg. av R. Hausen 1910—1933.
Hildebrand, B. = Esbjörn Blåpanna och hans arvingar . . . av B. Hildebrand 1934 [särtryck ur P. H. T. XXXV].
H. S H. = Handlingar rör. Skandinaviens historia.
H. T. = [Svensk] Hist. tidskrift.
K. A. = Kammararkivet.
K. B. = Kungl. biblioteket.
Kumlien = Karl Knutssons politiska verksamhet 1434—1448. Akad. avh. 1933 av Kj. K.
Lagerbring = [Lager]Bring, Sven, Svea Rikes Historia. I—III, tryckt 1769—76.
Munch = Hans avskrifter ur Vatikanarkivet i *R. A.* och hans Pavlige Nuntiers Regnskabs og Dagböger 1282—1334.
N. o. B. = Namn och bygd.
Nordberg = Stig Olofsson N., Fornsvenskan i våra latinska original före 1300. I, II, 1926, 32.
N. T. B B. = Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen.
Pering. = Peringskiöld.
P H. T = Personhistorisk tidskrift.
R. A. = Riksarkivet.
Repert. dan. = Repertorium diplomaticum regni danici mediævalis.
R. P. B. = Svenska riksarkivets pergamentsbrev 1351—1400.
S. B. L. = Svenskt biografiskt lexikon [börj. utges 1918].
S. D. = Svenskt diplomatarium fr. o. m. 1401, I—III [t. o. m. 1420].
Sjödin = L. Sj., Meddel. om kanslistilar under de yngre Sturarnas och Gustav Vasas tid [Meddel. från Svenska riksarkivet 1933].
SMiS = Svenska sigiller från medeltiden, utg. av B. E. Hildebrand [t. o. m. 1350].
S. O. = Svenska ortnamn.

S. R. S. = Scriptores rerum Suecicarum medii ævi.
Stiernman = Swea och Götha Höfdinga-Minne . . ., utg. av Anders Anton von Stiernman, 1745.
StRR. = Stockholms rådhus och råd. Festskrift . . . 1915.
Styffe = C. G. Styffe, Skandinavien under unionstiden . . ., uppl. 3, utg. av L. M. Bååth.
Styffe, Bidrag = C. G. Styffe, Bidrag till Skandinaviens historia ur utländska arkiv.
Söderwall = Ordbok över Svenska medeltidsspråket av K. F. Söderwall 1884—1918.
Westman, K. B. = K. B. W., Den svenska kyrkans utveckling från S:t Bernhards tidevarv till Innocentius III:s, 1915.
VGFT. = Västergötlands fornminnesförenings tidskrift.

Somliga av utg. ibland använda förkortningar torde ej behöva förklaras för en svensk läsare. De antecknas emellertid här: bp biskop, äbp ärkebiskop, kka kyrka, kkh kyrkoherde, s socken, hd härad, hhd häradshövding, lgm, ulgm lagman, underlagman, r riddare, v väpnare, pgr penningar, m[a]rkl., öresl., örtugsl., där l är förkortn. för land, VG och ÖG = Väster- resp. Östergötland.

ABBEDISSESIGILL.

N. 147. 25 mars 1359.

N. 181. 12 november 1391.

N. 218. 27 oktober 1437.

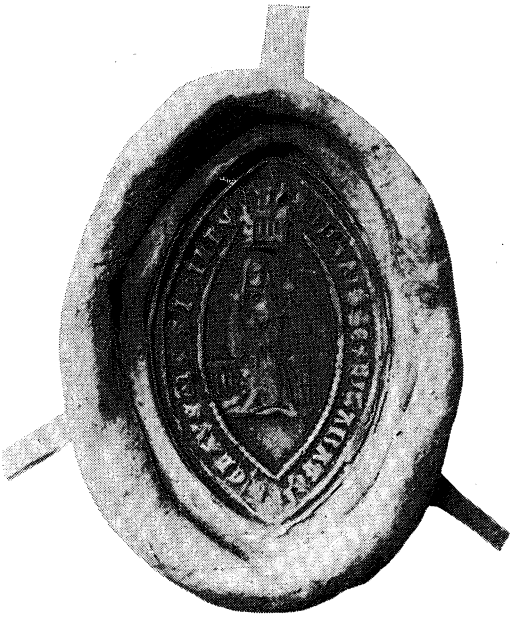

N. 281. 1 juni 1508.

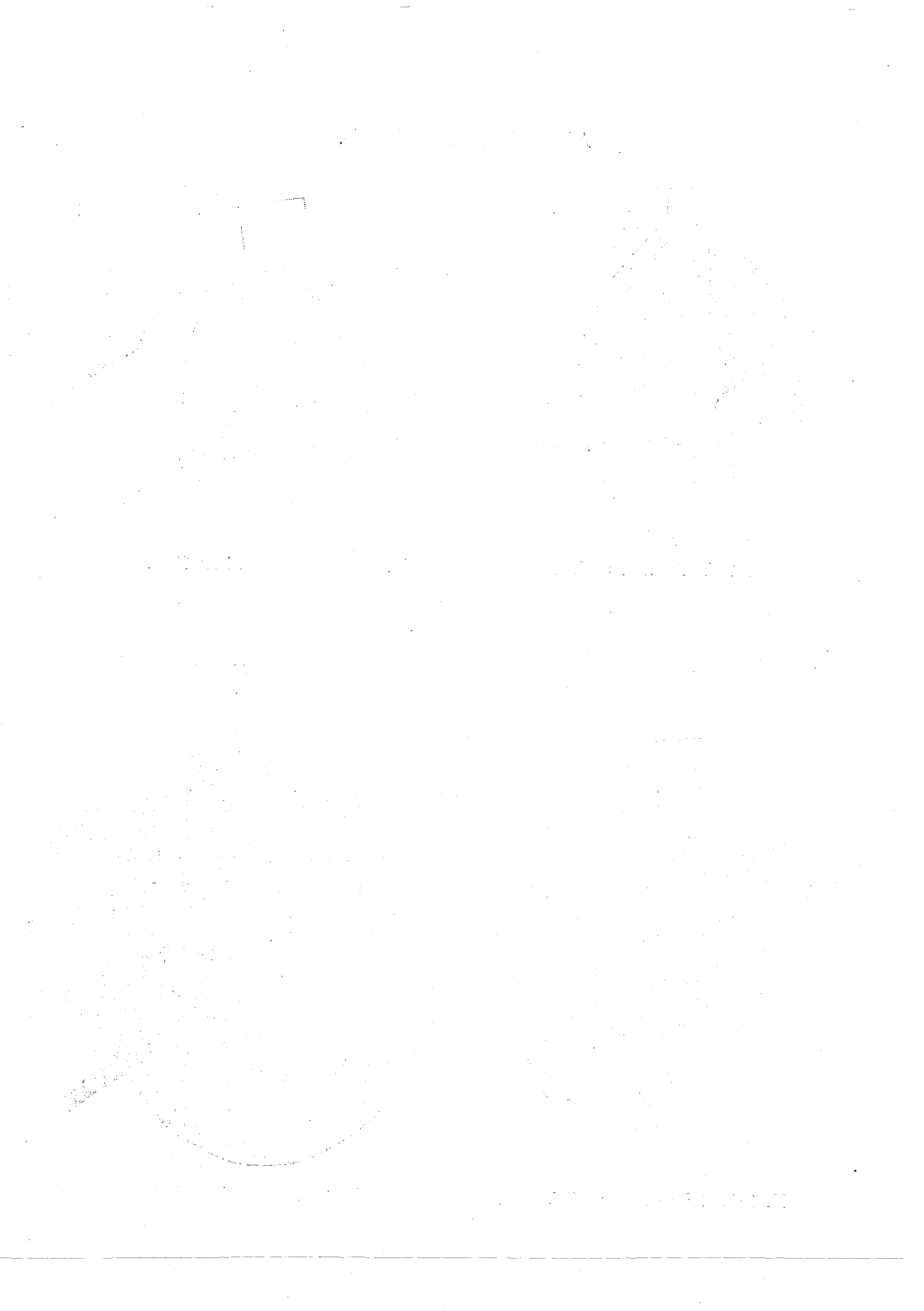

KONVENTETS SIGILL.

N. 167. 15 februari 1384.

N. 181. 12 november 1391.

N. 218. 27 oktober 1437.

N. 281. 1 juni 1508.

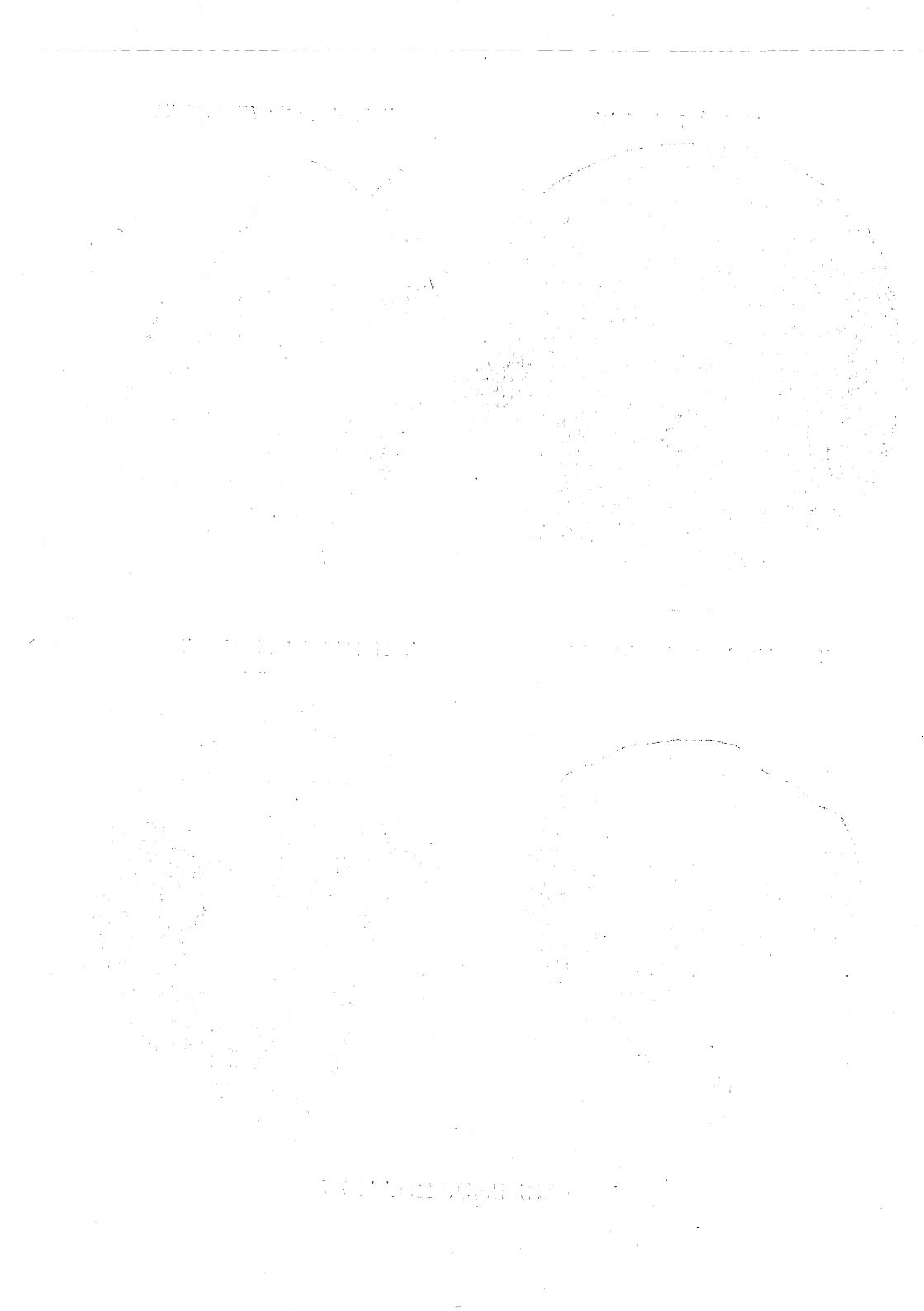

1. *1170-talet [eller närmare seklets slut]?* Klostrets stiftelseurkund.

Omnibus huius regni incolis presentibus et futuris birgerus dux suueorum ab eo dirigi in uiam iusticie. qui iustos diligit et roborat / dono celestis gracie. Quia omnipotens[1] *deus non nostris meritis inter homines set [!] coeterna sibi bonitate nos sublimauit atque cum / virtute potencie diuiciarum emolumentis habundantius ditauit. gracias ut dignum est ei referimus. sed*[2] *et ea que nobis tribuit. / pro posse nostro retribuere curabimus. Unde tam ceteris ad exemplum bonitatis quam mihi ad subsidium salutis concedimus sororibus / octo octingas. in Riseberge. IIII.*[3] *in Sneuerwý. IX.*[3] *in Fiuelstaht. II.*[3] *in Gilbergh. uillam quandam iuxta. Horebro que vocatur / Lotelphorp. ibidem locum molendine. et dimidietatem ex omni captura piscium que pertinet ad Ana. in Mosebuý. VI.*[3] *duo in / Rauinge. II.*[3] *in piscacione Wermelandie.*

Qui vero has deo dicatas terrarum appendiciones improbo ausu irrumpere presumserit. nostras et filiorum meorum atque parentum ultiones se pas-/ surum sciat. et dei atque omnium sanctorum excomunicacioni subiaceat.

Översättning: Till samtliga invånare i detta rike, nu levande och efterkommande. Birger, svearnes jarl, [önskar][4] ledas in på rättrådighetens väg av Honom, som älskar de rättsinniga och stärker dem med gåvan av sin himmelska nåd. Eftersom Gud i sin allmakt upphöjt oss [= mig] bland människor, icke för våra förtjänsters skull, utan av sin godhet, lika evig som han själv, och, på samma gång han givit oss myndighetens makt, även begåvat oss i överflödande mått med rikedomens välsignelser, bringa vi Honom, såsom tillbörligt är, vårt tack och skola även vinnlägga oss om att efter vår förmåga återutdela vad Han skänkt oss. På grund härav hava vi både som föredöme för andra till goda gärningar och som hjälp till egen frälsning överlämnat till systrarna 8 attungar i R., 4 i S., 9 i F., 2 i G.; [vidare] en lantgård [by?] invid H., kallad L., ett där beläget kvarnställe och hälften av all fiskfångst, som hör till A.[5], [vidare] 6 attungar i M. och 2 i R. [och] 2 i Värmlandsfisket.

Den, som i oredligt övergrepp gör intrång på dessa åt Gud helgade ägodelar, må veta, att han skall få känna på vår, våra söners och anförvanters hämnd. Och må han bli utestängd från Guds och alla helgons gemenskap.

Tryckt *D. S.* I. n. 823 efter perg.-orig. i *RA.*, vid vilket jarlens sigill ännu kvarhänger. Foto av brev med sigill i NORDSTRÖM-DAHLANDER, Örebro slotts byggnadshistoria [1908] s. 5. Sig., avbildat även i *SMtS.*, har »sveorum», ej suueorum.

Sveriges medeltidshistoria har, som bekant, två jarlar Birger. Sigill och stil visa, att urkundens B. är den, som kallats Birger (I) Brosa och enl. krönikorna avled år 1202. Han nämnes än — såsom här — svearnes jarl, än götarnes, än svears och götars, än blott »dux» eller »comes», men aldrig Sveriges, den andre

[1] *Ompe* med förkortningstecken återges så i *D. S.*; snarare *omniopere* = med sin allmakt. [2] Här förkortat. [3] oct.[ingas]. överskrivet. [4] I texten är uteglömt något [eller några ord. [5] Eller: fram till gården A? Jfr n. 30.

Birgers vanliga titel.[1] De brev, vari han förekommer, sakna tyvärr datering med undantag av ett,[2] riktat till konung K. och comes B. av påven Alexander III och utställt d. 9 januari i Anagni [c. 6 mil o. s. o. från Rom]. Konungen är Knut Eriksson, under vilkens regering — även om vi räkna från företrädarens dödsår, 1167 — Alexander sagda dag vistats i A. endast åren 1174, 1176 och 1178.[3] Av dessa torde 1176 kunna lämnas å sido på grund av den politiska ställningen i Italien under detta år. Man har således full visshet, att Birger innehaft jarlvärdigheten i slutet av 1173 eller åtminstone av 1177. Till 1173 förlägger O. S. Rydberg, Sveriges traktater I s. 99, kung Knuts och jarl B:s avtal med sachsarhertigen Henrik Lejonet — på goda grunder, såsom det tyckes.[4]

Ännu ett skäl att tillerkänna Birger Brosa urkund n. 1 torde ligga i formen »*suueorum*». Den återfinnes blott i ett enda av tidens övriga dokument, näml. *D. S.* n. 69, i vilket, liksom det här står Horebro, det heter Helvacarleby.[5] Samma hand har skrivit båda, även följande brev n. 2 och möjligen *D. S.* n. 65, som måste vara äldre[6] än n. 69 och där såväl ärkebiskop Stefan som jarl B. omtalas. Skrivaren kan ju ha varit med en längre tid och ibland i konungens, ibland i jarlens tjänst. Men det tyckes finnas en viss parallellism mellan konungens intresse för Viby-Julita-munkarna och jarlens för Riseberga, i båda fallen skänkes värdefull rättighet till laxfiske [i Dal- resp. Klarälven]. Man kunde vara böjd att tro, att de nya maktägarne genom dessa åtgärder velat betrygga sitt välde i Svealand. I så fall skulle anläggningen av Riseberga kunna föras tillbaka till förra hälften av 1170-talet, sedan kung Knut blivit allmänt erkänd, vilket av Rydberg anf. arb. sättes till »tidigast om vintern 1171—1172». Längre än vad nu sagts torde man ej komma med de källor, som stå till buds.[7]

Förekomsten av ordet Horebro har gjort, att man velat se i brevet ett belägg för tillvaron av staden Örebro. Uttrycket kan emellertid syfta på bron; exempel från medeltiden finnas ju flera på namngivna broar, t. ex. Kolsbro nära Tåkern. Almbro i Gällersta har nog sitt namn efter bron därstädes och ej tvärtom. Donationsbrevet uppräknar en »villa» L. invid Horebro och det *där* belägna kvarnstället. År 1437 [n. 217] ägde klostret hälften i lyckorna »näst öster om Örebrohus sunnan ån och näst intill ån». Frestande är att antaga ett sammanhang mellan dessa lyckor och »villan» med dess kvarnställe, som systrarna fingo.[8]

Något längre ned vid Svartån låg Ana[9] eller Alna — namnet ännu bevarat i Alnängarna. — År 1284 [se n. 30] fälles ett utslag om fisket vid Ana, och på

[1] Även han kallas ibland svearnes jarl. [2] *D. S.* n. 852, där — liksom n. 853 — orätt hänfört till påve Alex. IV. Jfr H. Brulin i Bidrag till Sveriges medeltidshistoria, tillägn. C. G. Malmström 1902. [3] Regesta pontificum romanorum, utg. av Jaffé [II. 1888], samt utg. av Kehr. I. 1—7:2, II. 1—2:2 [senast 1927].—Till något av åren 1174, 1178 och just till samma som n. 852 torde *D. S.* n. 72 för Gudhem, givet Anagni d. 19 jan. böra sättas. [4] Rydberg framhåller, att enl. Magnus Erlingssons saga Øistein Møila år 1174 varit på besök hos jarl B. Bevisar dock ej mycket, då Snorre kunnat begagna en titel B. senare fått. [5] Jfr Hericj [= Eriks] i *D. S.* n. 70. [6] *Diu* est, postquam uobis notum fecimus. [7] Viby är väl en avläggare från Alvastra. Ha »systrarna» kommit till R. från Gudhem eller från det år 1162 grundade Vreta? [8] Lotetphorp har i så fall uppslukats av stadsnamnet Örebro. I registret till *D. S.* I och II har den framstående medeltidskännaren K. H. Karlsson upptagit L. som Lotetþhorp och ej Lotetphorp, och han har kanske rätt. Man måste ihågkomma den på orten främmande skrivarens svårighet att rätt återgiva namn han hört eller sett. Så har han skrivit Ruuinge i st. f. Runinge. Har p uppstått ur ett þ-tecken? [9] *Dipl. Norv.* I. n. 452 och 453 ha för en och samma gård såväl Anaros som Alnaros.

pergamentets ryggsida läses: *littera de Alna.* Ett annat dokument, från 1483 [n. 261], ordar om klostrets vass, östan Alna sunnan stora ån i »aositth». I 1552 års register[1] över årliga räntan av Risebergaklostrets förutvarande landbor upptages Alna, en öde gård, förlänad till marsk Lars Siggesson Sparre, ståthållaren på Örebrohus.

Själva gården Ana (*curia* »*Aner*») kom år 1322 i klostrets besittning, se n. 76. När konung Magnus 1345 bekräftar gåvan, se n. 122, skrives curians namn *Anæ.* På baksidan står: »*Littera de Alna et Ryninge*».

Till detta jordkomplex sluter sig på Svartåns norra strand Rynninge, här skrivet Ruuinge. I nyssanförda brev av kung Magnus nämnes R. [urkunden tyckes ha ett felskrivet Byninge] som en utäga *(dependicium)* till Ana och bör då ha legat intill detta.[2] Ett annat komplex bildas av själva Riseberga, det halvvägs mellan R. och sockenkyrkan i Edsberg liggande Snarvi, urkundens Sneuerwy, samt Fiuelstaht, Fjugesta i Knista s.[3] Hit får kanske också räknas Mosebuy, som trol. är Mossby i Kumla s., c. 1/2 mil ö. om kyrkan.[4] — I registret till *D. S.* sökes Gillberga i Sköllersta eller i Svennevad; riktigare torde vara att däri se G. i Gillberga s. vid Eskilstuna-åns utflöde ur Hjälmaren. Jfr nedan n. 3.

2. *Från samma tid som n. 1.*

Samme Birger, svears jarl, till lagmannen A.[5] och övriga Guds vänner i Värmland, att han skänkt Risebergas nunnor (*sororibus in* Risebierh *manentibus*) hela sin anpart i laxfisket i V.

D. S. I. n. 824. Sigillet borta.

2 a. *Liber daticus* [se Lunds domkapitels gåvoböcker, utg. av WEEKE på 1880-talet] antecknar för den 22 oktober: *Brigida, sanctimonialis de Risiberga. Hec fuit uxor ducis Byrgeri.* Birger Brosas gemål har således ingått i det av jarlen grundade klostret och där slutat sina dagar. Uppgift om året lämnas icke och står ej heller att få på annat håll. — Hennes namn är alltså det äldsta nunnenamnet.

3 juni 1212. Risebergaurkunden *D. S.* I. n. 144 hör till år 1224. Se n. 6.

3. *Orvieto. 7 maj 1216.* Första kända påvebulla för klostret.

Innocentius III [1198—†$^{16}/_{7}$ 1216] utlovar på ansökan av abbedissa och nunnor i R. (*de* Risebyarg) påvestolens beskydd såväl för deras personer som för de ägodelar klostret nu är rätt innehavare av eller kan *iustis*

[1] N. 291: Ånsta socken. [2] Eller är det Ryninge i St. Mellösa? Ingendera nämnes i n. 291. [3] Jfr n. 170 och J. SAHLGREN i *NoB.* 1927 s. 60.-N. 291 talar om klostrets tre gårdar i Fjugesta. [4] Även M. saknas i nyssanf. förteckning. M. i K. överläts $^{10}/_{8}$ 1346 [*D. S.* n. 4259 av $^{9}/_{11}$ 1347] av biskop Sigmund i Strängnäs till annan ägare. Hans företrädare hade tillbytt sig det av Peter Styrbjörnsson. Hade denne fått det från klostret? Mossby i Hardemo skulle också kunna komma i fråga, däremot ej gärna M. i Viby s. [*S. D.* III n. 2673 av $^{29}/_{7}$ 1419]. [5] Algot?

modis komma att förvärva. Särskilt stadfäster han dess äganderätt till Fruoswi, Hindawat, Scolist, Borshogen, Akerbuj, Chellestat, Sebui och vad annat fromma människor tilldelat det, *sicut eas* [gåvorna] *iuste ac pacifice obtinetis.*

D. S. I. n. 157. Det påvliga sigillet borta. En anteckning på brevets ryggsida säger, att det handlar om Värmland samt om jordägor i Närke och kring Hindavat. Birger jarls donation hade således haft efterföljd, ehuru det ej kan bestämmas i hur stor utsträckning, ej heller om påvliga skyddsbrev erhållits tidigare. I bullan nämnda egendomar ha antagligen tillfallit klostret under det årtionde, som går närmast förut. Om Fruoswi och Akerbuj ger nästa nummer kunskap; de ligga i Edsbergs s., heta nu Frösvi och Åkerby. Chellestat torde återfinnas i det Kiälesta,[1] som i n. 291 nämnes i omedelbart sammanhang med Fr. och Å. Fast Säby i Kumla ej omtalas där, kan ju, som registret till *D. S.* vill, Säbylund åsyftas, men snarare är det Säby i Visnum, för vilket n. 291 uppger två gårdar [jfr n. 86]. Närke 1553 n. 14 har i »Hyndewads rättardöme» sex f. d. Riseberga landbor, två i Hyndevad, två i Borsöckna, en i Borsöcknatorp och en i Skiäcklinge[2] [jfr n. 291]. Registret till *D. S.* sätter således ett berättigat likhetstecken mellan urkundens Borshogen och Borsökna. En identifiering av Scolist, som tydligen hör ihop med H. och B., och Skäcklinge torde emellertid vara utesluten. NORDBERG[3] har antagligen rätt, när han föreslår Skjulsta nedanför Hyndevad vid samma å. — Hyndevadsägorna tyckas ge gott stöd åt den under n. 1 uttryckta förmodan, att Gilbergh är att finna vid Hjälmarens utlopp. — Risebergaklostret har alltså varit ett av föremålen för den väldigaste påvehärskarens sista omsorger.

4. *Troligen skrivet före och med anledning av föregående.*

Biskopen i Strängnäs O[= Olof Basatömir, ärkebiskop i Uppsala, † 1234?] intygar, att jarlen K. på dödsbädden *(cum novissima K. duci resplenduit Aurora)* inför de tillkallade släktingarna *(magnis et minoribus)* till förlåtelse för sina och sina förfäders synder skänkt Frösvi och Akraby till *Sanctæ Mariæ de* Risaberg. Han säger sig ha assisterat som vittne och bestyrker uppgiften med sitt sigill. Begravningen hade skett i närvaro av konung Erik, jarl Folco, dominus Eschillus och dennes bröder samt stormän från hela riket *(totius regni optimates).*

ÖRNHIELM XI s. 957 »Coll. mz orig. permebr.» Sig. då befintligt. PERING. E. 43 säger: »Sigil är att see, något brutet».[4] Orig. tyckes numera förkommet.

[1] Nu Kälkesta i Edsbergs s. Jfr J. SAHLGREN i *NoB.* 1927 s. 69.—Närke 1556 n. 13: »En gård Kiellesta i Edsberg lagd till prästabordet». Reduktionsjordeboken 1686 har å uppslag 381: Kiählesta, en gammal prästegård till prosten i Edsberg. [2] Skäcklinge i Torshälla s. blev klostrets år 1355, se n. 142. [3] II. s. 86. J. SAHLGREN anf. st s. 77 tänker Sc. som Sköllersta. [4] I Genealogica n. 74 i *RA* har PERING. avritat sigillet med omskrift: *Sigillum Vfonis Strenesis epis.* Det finnes även i hans »Proftryck», Sthlm 1721 s. 33. P:s ritningar äro ej alltid pålitliga. Är det på denna sigillbild HAGSTRÖM I. s. 5 syftar, då han ordar om ett sigill, som bär årtalet 1216? Var H. annars fått sin uppgift ifrån, har utg. ej kunnat utleta.

Den döde jarlen — *duci* — kan ej vara någon annan än Birger Brosas son Knut,[1] svåger till kung Erik Knutsson och broder till den vid Gestilren d. 4/7 1210 fallne jarl Folke.[2] Eskil, Västgötalagmannen, och hans bröder — Birger II jarl var kanske ej född — voro Knuts kusiner. Knut har således påökat faderns gåva av komplexet vid själva Riseberga med dessa två jordagods, som antagligen varit hans fäderne. Den omvittnade tilldragelsen kan allra tidigast ha inträffat 1208, förr är Erik ej att betrakta som konung; är uppgiften om Folke riktig, måste Knuts död sättas till senast första halvåret 1210. Hur långt efteråt intyget avgivits, kan ju ej bestämmas, men det förefaller sannolikt, att det skickats till Rom och framkommit dit, innan bullan utställdes. LAGERBRING uppger visserligen,[3] att Sverige ej var representerat på Lateranska mötet 1215. Men är det så säkert? Och kan ej klostrets petition liksom intyget ställas i samband därmed?

5. *Riseberga 1220.*

Johan I, åtföljd av bl. a. sin jarl, ärkebiskop Wallerius, biskoparna Karl [i Linköping] och Olof [i Strängnäs, se n. 4?] samt Ulf, Bengt Magnusson och stallaren Dan [samtlige, även Bengts fader men ej ärkebiskopen!, kallade *domini*, de världslige alltså riddare] förlänar vid besök i Rŷsabŷerh dess nunnor, *sanctimonialibus de* Rŷsabŷerhŷa, de jordbesittningar i *Sueaboth*, som [konungens morfader] avlidne jarl Byrgherus [på sin tid] ägt och riddar Ulf[4] sedermera haft av »oss». Givet M°CC°XX° i »vårt» fjärde år

D. S. I. n. 185. Sigillet, fästat med blå och gula hopflätade silkestrådar, är numera sammanfogat ur sina spillror.[5]

Jarlen heter enl. *D. S.* n. 181 och 183 från 1219 och Johans tredje år Karl [K. den döve † 1220]. Där nämnes även biskop Karl, konungens släkting och kansler [äldre broder till Birger II jarl], likaså ärkebiskop V.,[6] biskop O. samt dominus U., vilken från 1231 [*D. S.* n. 259] och till 19/11 1247 [n. 344] urkundsmässigt är känd som Sveriges [svearnes] jarl. I mars 1248 innehades ämbetet av Birger II jarl [n. 360].

Brevet måste, då O. ännu kallas biskop, vara utfärdat så mycket tidigare än *D. S.* n. 201 av 31/12 1220, att meddelandet om hans val till ärkebiskop ej kunnat hinna till Rom.

Nästa n:r har också en gård eller by Sweabodh, ej gärna samma som den här nämnda. Båda lågo på sydspetsen av Öland. N. 291 upptager såväl i Ås som i Ventlinge gårdar med namnet Sweiböde — byn i n. 6 kallas i n. 121 Sweibothe — och i n. 290 anföres under år 1530 s. 111 en Suedhabodha äng jämte två gårdar Suedhabodha i Ås s. — Nu finnes blott ett Svibo i Ventlinge. — Urkundens S. det, som låg i Ås? Se vidare not 35 till n. 291. Jfr n. 146.

[1] Ej jarlen Karl den döve, som dog först 1220. [2] PERING. och efter honom LAGERBRING se i Folke, som dog vid G., en »bror» till B. Brosa. [3] II. s. 428. »Åtminstone ej genom någon prelat». Se även K. B. WESTMAN, anf. arb. s. 250. [4] Väl densamme, som var med i följet, och ej, som *D. S.* antager, den Ulf, som innehade jarlämbetet före B. Brosa! Registret till *D. S.* hänvisar för jarl Ulf även till I. sid. 337, men han återfinnes ej där! [5] Om den vidimation, PERING. E. 43 och ÖRNHIELM XI s. 901 säga sig ha sett, se n. 126 a. [6] Krönikorna uppge, att V. dött 7/4 1219. LAGERBRING vill stödja dem med att de räknat året börja vid påsk. Men år 1220 inföll påsken d. 29 mars!

6. *3 juni 1224.*

Konung Erik [Eriksson] tar i sitt beskydd såväl klostret som dess bostäder, [åker-]fält och rörliga ägodelar *(claustrum de* Rysæbærgh *ac mansiones suas necnon omnia predia cum mobilibus substanciis suis)* samt överlämnar åt nunnorna rätten att för brott, begånget i klostret eller på dess gårdar, utkräva de kungliga sakören, som pläga falla. Därjämte ger han dem på sin kröningsdag *(die coronacionis)* en villa på Öland, Sweabodh vid namn, om 12 attungars storlek. Datot uppges vara *M°CC°XII°IIII° indiccione XII° III° Nonas iunij.*[1]

D. S. I. n. 144 efter odaterad vidimation, se n. 126 a. Vid vidimerandet av den gamla hundraåriga handlingen har en felläsning eller ett vårdslöst återgivande av årtalssiffrorna ägt rum. Såsom de nu stå, innebära de en orimlighet, som iakttagits men ej korrigerats. Man har sedan gammalt läst året som 1212, men vad skulle då IIII° innebära? Och indiktionstalet passar ej. Gå vi ut härifrån, ha vi för 1200-talets Erikar blott att välja på 1209 och 1224! Läs nu XII° som XX°, och årtalet blir M°CC°XX°IIII° eller 1224! Det året kröntes Erik Eriksson, såsom framgår av det ytterligt noggrant dagbetecknade gåvobrevet för ärkebiskop Olof av 31 juli s. å.[2] Där talas visserligen om tronledning och invigning *(intronizacionis & consecracionis),* och LAGERBRING II. s. 334 n. 1 vill ej tolka detta som kröning, men hans åsikt vederlägges klarligen av n. 6.[3] Här nämnda Sueabodh S. i Ventlinge? Jfr n. 5.

7. *Utan orts- och tidsbestämning.*

Helga, änka efter stallaren ridd. Nils *(domini Nicholai stabularii),* skänker med sönernas samtycke och råd den jordbesittning *(terram)* hon ägt på Öland till R:s kloster (Risebyærgensi *cenobio*), där hon vill begravas.

R. A. Otryckt vidimation å perg., se n. 126 a. Jordägans namn uppgives icke. Om H. och N. ingenting känt. I ärkebiskop Absalons testamente *D. S.* n. 828, nämnes visserligen en N. stabellarius, men varken han eller en annan stabularius N., vilkens änka Cecilia år 1268 utställer ett intyg, *D. S.* n. 861, torde kunna identifieras med Helgas man. Om klostrets Ölandsgods se under n. 5, 290 och 291.

8. *Viterbo. 12 januari 1236.*

Påve Gregorius IX utställer på ansökan skyddsbrev för *priorisse* och konvent i *Monasterij Sancte Marie de* Risiberg *Cisterciensis Ordinis* i

[1] Eriks brev åberopas av konung Magnus Eriksson i n. 121. [2] *D. S.* I n. 229. Utfärdandet har fördröjts ett par månader. Jfr den omständliga, men fullt riktiga dat. av *D. S.* n. 115, där för epakt och indiktion, som skottåret 1200 hade samma nummer, det utsatts blott en III. Därmed fastställes Sverker II:s tronbestigning till 1196. [3] Att ERICUS OLAI har 1223 i st. f. 1224, kan ej åberopas.

Strängnäs stift. Deras *possessiones, prata, nemora et alia bona* tagas *specialiter* i beskydd.

D. S. I. n. 293. Blysigillet saknas. Till ordalagen delvis erinrande om n. 3, men inga ortnamn äro här angivna.

9. *Vid klostret "de* Risiber". *1 febr. 1248.*

Den påvlige legaten Vilhelm av Sabina utställer skyddsbrev för Saba-Julita klostret.

D. S. I. n. 355. Sig. borta.

10. *I Riseberga kloster. Samma dag som föreg.*

Ett ungefär lika lydande för *religiosis sororibus, abbatisse et monialibus monasterij de* »Risiber» *Cisterciensis ordinis* i Strängnäs stift. Det talas däri om klostrets *grangias, domos, terras, siluas, pascua* [betesplatser], *piscarias et alia bona*, men liksom i Gregorii bulla, n. 8, nämnas inga orter.

D. S. I. n. 357. Sig. borta. Har som dagbeteckning den ovanliga formen *V Non Febr.* i st. f. *Kal. Febr.* såsom n. 9.[1] Från samma dag finnes även ett brev av legaten, daterat Skänninge, *D. S.* n. 356, där han utgivit n. 352 av 20/12 och n. 358 av 18/2. Legaten har således gjort en avstickare till R. I vilken kronologisk ordning n. 355, 356 och 357 stå till varandra, torde här vara likgiltigt. Se om legaten: DONNER, G. A.: Kardinal Wilhelm von Sabina, Hfors 1929, och C. FR. CORINS anmälan i *H. T.* 1931 s. 497—508.

April 1257. Se följ.

11. *Hy̨ny̨gni,*[2] *[Öninge]*, Ödeshögs s., ÖG.?[3] *April 1267.*

Konung Valdemar befriar Jungfru Marias kyrka i Risebehg [!] från alla kungliga utskylder för dess *possessiones*, varhelst i riket de finnas, med *colonis et omnibus pertinenciis suis, villis, nemoribus, agris, piscacionibus suis et redditibus*, Han gör kunnigt, att han tar »systrarna» och deras hem under sin sköld beskärm *(clipei.. tutela)* och vädjar *quam plurinum* [!] till sina efterträdare att visa systrarna samma huld och vård.

D. S. I. n. 439. Sig. borta. *D. S.* har Uthynygni i st. f. in H. samt året 1257. — ÖRNHIELM XI s. 905 antecknar vid brevet: »Descript. ex ipso orig. membr.» Ortnamnet har han ej lyckats tyda och lämnat lucka för detsamma. Men årtalet skrives MCCLXVII. Pergamentet är nu söndrigt vid årtalet. Vid granskning be-

[1] Jfr L. M. BÅÅTH om V. av Sabina i Bidrag till Sveriges medeltidshist., tillägn. C. G. Malmström 1902 n. 9. [2] Ett litet tecken över fjärde bokstaven av samma slag som över den andra visar, att här skall läsas y. Jfr NORDBERG II. s. 97. [3] Enl. *D. S.* —Kung Birgers brev 1/10 1316 säges givet Yninge. BROCMAN upplyser om att han sett originalet i Viborgs rådhus och skriver Ynninge. Se noten *D. S.* III s. 277.

fanns, att efter L är ett så stort hål, att avståndet till VII bör ha varit fyllt av ett X.[1] — Konungen har således utfärdat privilegiebrevet kort efter Birger jarls frånfälle.

12. *Mot slutet av 1260-talet?*

C[ol], biskop i Strängnäs och konungens i Sverige kansler, till abbedissan i Risbher[!], sin älskade »syster» *(dilecte sorori sue)* och hela nunnekonventet. Han uttrycker sin tacksamhet mot Gud för att han kunnat betala klostret all sin skuld för *scintilla nostra, id est filia.*[2] Underrättar om att han gjort vissa testamentariska förordnanden, bl. a. 2 mrk silver till varje benediktinkloster i stiftet och $^1/_2$ mrk pgr till varje kyrka i »Nerchia», samt ger abbedissa och konvent i uppdrag att av de summor de haft i förvar lämna visst till en hans tjänare och använda det övriga efter gottfinnande — till bästa för *filiis nostris* [nunnorna?].

D. S. II n. 1707. Sig., *SMtS* II pl. 1 n. 10, skadat. ÖRNHIELM XI, s. 975, kunde av omskriften ännu läsa: COL DEI GR . . .STR . . .COPUS. — PERING. E. 30 återger urkunden i två exemplar, det ena bestyrkt av Peringer [Peringskiöld] själv, som i Proftryck 1721 s. 34 ger full läsning av omskriften!

Kol[3] förekommer i daterade urkunder blott 13/2 1253, *D. S.* n. 405, och 6/10 1257, *D. S.* n. 444, vid vilka båda hans sigill är vidfästat — i ingendera kallad kansler.[4] Han har ansetts som ärkebiskop Olof Basatömirs efterträdare på Strängnäs biskopsstol, men *D. S.* n. 281 och n. 305, det förra perg. i *R. A.*, det senare bevarat i *Cod. eccl. Lincop.* angiva, om de äro att lita på, en biskop Throgillus för åren 1233 och 1241. Ett pergament av 26/6 1270, n. 545, bär bp Finvids sig. Då är alltså Kol död. Det torde med hänsyn härtill vara berättigat att föra n. 12 till 1260-talet.

Enligt bp Ysars brev n. 43 har det varit Kol, som överlämnat till klostret att förfoga över biskopstionden från Edsbergs s.

[1] I B. 9 i *R. A.* fol. 77 v. — se även f. 85, 95 och 96 — är intagen en vidimation $^4/_8$ 1591 av originalet med krossat sigill. Orten skrives där Hyupgni, och som årtal anges det omöjliga 1277. I E. 55 f. 77 har PERING. enligt egen uppgift följt vidimationen. [2] Har han ingivit en nunna i klostret? Scintilla = gnista. ORTVED erinrar, att ordet förekommer i 2 Sam. 14:7. [3] Stora rimkrönikan sätter honom i förbindelse med striden vid Herrevads bro 1251. — Av *D. S.* n. 364 skulle kunna slutas, att K. varit kansler redan 1248, om det vore rätt beställt med detta brev för Nydala kloster, vilket säger sig dat. 1248, åberopar biskop Vilhelms av Sabina samtycke och har Magnus Bengtsson som Östergötlands lagman. Allt detta passar till 1248, men brevets senare del uppräknar som »till vittnesbörd närvarande», utom kanslern biskop Culo, jarl Birgers broder Karl och samme Birgers son Karl, uppgifter, som icke låta förena sig med någon av jarlarne Birger. Båda hade bröder med namnet Karl, men desse stupade i Estland 1220; någon son Karl hade varken Birger Brosa eller den yngre B. Brevet finnes blott i en vidimation, som säger sig given av konung Magnus Eriksson, Jönköping $^{26}/_8$ 1353, *D. S.* VI n. 4943, men även denna endast i en underlig 1400-tals avskrift [*R. A.* papper]. — Nydala visar snarare på Linköping än på Strängnäs, och Culo i sitt sammanhang hör bättre till Birger Brosas samtida biskop Kol i L., som också var konungens kansler. [4] HAGSTRÖM s. 7 låter honom 1224 utfärda ett gåvobrev på 2 mrk silver till franciskanerna i Uppsala. Vilseledd av RHYZELII, Episcopia, har H. ej märkt, att det just är n. 12, som Rh. citerar.

13. *5 april 1268.*

Høldo, lagman i Värmland, och hans fru M[argareta], vilka uttala sin önskan att begravas i *monasterio sanctimonialium de* Risæbyerg giva det till evärdelig ägo två gårdar *(curias)* i Sumarstathum samt Hyorssbyerg, Scanem, Wal, Kalfsval, Hamar, allt de äga på [ön] Arnhø,[1] Næs, Lytheruik och Risæter. De förklara sig ha fått konung Valdemars öppna brev med hans och flera andras sigiller att fritt bestämma över sina gods till fromma stiftelser *(in pios vsus)*.[2]

D. S. I n. 530. Av de tre sigill, som varit vidhängda, fanns det första ännu, när *D. S.* I utgavs 1829. Nu återstår blott det sista, Margaretas, avbildat III pl. 10 n. 130 i *SMtS*, som ej återger Höldos. STIERNMAN säger i Hövdingaminnet, att H. fört tre strålar i sin sköld.

Jfr n. 14, 19, 23, 25, 32 och 90.

Med lätthet identifieras Sommersta i Visnums s., ett par km söder om kyrkan, likaså Skanum i Ölme, Karsvalla och Hammar i Väse jämte områden på Arnöön[3] samt uppe vid Klarälven Risäter i Nedre Ullerud. — Hyorsbyerg torde ej vara Kumlagården Hjortsberga i Närke. I Värmland 1540 n. 5 [*K. A.*] omtalas s. 103 ett Hiertzbærgum i Varnum; i 1630 års jordebok saknas det. Har man i betraktande av namnets förekomst mellan Sommersta i Visnum och Skanum i Ölme, att däri se brevets H? — Efter Wals plats i gåvouppräkningen är det antagl. fråga om det Vall, som ligger intill Skanum; n. 291 upptar under Ölme härad en gård Wall som f. d. Risebergaegendom. Samma räkenskap har emellertid även ett Wall under Wisnum [i närheten av Sommersta].[4] — Lytheruik kan ej vara Lervik på Arnön; i brevet har redan sagts: »allt de äga på Arnö». År 1336 bortbyter klostret till riddaren Lars Magnusson gården Lidhavik.[5] Hans namn nämnes i förbindelse med åtskilliga jordtransaktioner i Värmland, och han är säkert den herr Lars Magnusson, som år 1353 — eller något förr — bodde på Berg vid Glavsfjorden.[6] I *U. U. B.* förvaras ett pergamentsbrev från c. år 1400, vari en väpnare Birger Larsson betygar, att han, då hans bröllop stod på Axvall, givit sin fru i morgongåva bl. a. Dottorvik [nu Dottevik] i Arvika s. samt Liidherwik jämte en tredjedel i Berg i Elgha s. Och i en annan handling, dat. 15/7 1398,[7] möta både Birger och Lidharwiik, i registret till *R. P. B.* förklarat som Lillvik i Älgå s. på västra stranden av Sulviken, på vars östra Berg är beläget. Man har således starka skäl att i Lillvik återfinna urkundens Lytheruik.

Att fastställa läget för Näs är knappt möjligt. Det finnes i Värmland allt för många gårdar med det namnet. Vore orterna uppräknade i någon geografisk ordningsföljd, kunde det sökas mellan Arnö och Lillvik. Eller kanske, liksom detta

[1] Jfr n. 19 not 1. Efter Arnhø ha tre ord överstrukits för att lämna plats åt Næs t. o m. Risæter och först därefter upprepas. [2] Första donation av Värmlandsgods. [3] Nu hopvuxen med fastlandet. [4] Jfr Värmlaud 1543 n. 2 s. 208 Wald i Ölme och s. 242 Somersta i Visnum med ett Wal och ett Näs i samma socken. För Risäter se anf. st. s. 179 och Värmland 1542 n. 11 s. 112. [5] Se n. 109 och om riddar Lars under n. 86. [6] *D. S.* VI n. 4915. [7] *R. P. B.* II n. 2924.

sista och Risäter, liggande mera periferiskt från det övriga godskomplexet. Utom det i not 4 å sid. 9 anförda N. i Visnum har n. 291 ett i [Visnum-]Kil som f. d. Risebergaegendom, varmed dock den *curia* i Næsi klostret fick i utbyte mot Lidhavik kan åsyftas. Om Näs i Värmland se även n. 112 och 138, som också har ett Vall, samt n. 140 och 189.

För Hammar och Karsvalla hänvisas till n. 274.

14. »*Arnho*»[1] [Arnö]. *9 april 1268.*

Samma äkta makars, Høldos och Margaretas [namnet här utskrivet], testamente. Åt nunneklostret i R. *(claustro sanctimonialium de* Risabierghum*)*, där de vilja ha sin grav, skänka de tolv *mansiones*, »vilkas namn och tillägor stå i det brev, som vi besynnerliga ha därpå gjort».[2]

D. S. I n. 531. Sigill ej kvar. Det åberopade brevet är kanske ej n. 13, där jämte ägorna på Arnö blott tio gårdar uppräknas, utan ett senare, nu förkommet. Testamentet säges upprättat med den avlidne jarlen Birgers råd och kung Valdemars samtycke, vilket framginge av ett brev,[3] beseglat av dessa båda och *aliorum plurium regni nobilium dominorum.* — Jfr särskilt n. 23, som omtala Lund och Spangar, ej nämnda i n. 13.

15. *27 mars 1272.*

G[regorius], son till den avlidne jarlen, byter jord med nunnekonventet i R. (*cenobij* Risebergensis) och dess abbedissa C.[4] Han ger Baldastadh *in* Nerikia och får i utbyte Engsyo samt, då hans *mansio* är bättre, en tilläggssumma av 117½ mrk efter deras uppskattning, som voro tillstädes i Närke eller vid Engsö. I Närke deltogo lagmannen riddar Filip [Thyrnersson], en prästman *(sacerdos)* Knut, Wiflucvi, Qoddi[5] och Sturorbyörn.

D. S. I. n. 558. Sigillet, *SMtS.* III pl. 3 n. 32, kvar. G. var oäkta son till Birger jarl.[6] Lagman Filip förekommer i urkunderna åren 1272—79, se nedan n. 18 och 21. W. är antagligen Wifluglæ i n. 26. Baldastadh, i n. 291 skrivet Ballesta, är Vallersta i Kumla.[7] Hur klostret fått Ängsö i Västmanland, framgår ej av någon urkund. Ä. löstes år 1307 av hertigarna Erik och Valdemar från G:s son Magnus, lagman i Västmanl., och överlämnades till deras drots Arnbjörn *(Abernus)* Sixtensson [Sparre].[8]

16. *22 augusti 1274.*

B. Mattsson *de* »Ask» [Aske i Håtuna s., Uppl.] och hans hustru Lucia giva bl. a. till *sororibus in* »Riseberghum» 10 mrk pgr ur värdet på ett par attungar i ÖG.

D. S. I. n. 582. Sigillen borta.

[1] O är ej, som ø i Høldo, genomkorsat. [2] Cit. från övers. i *D. S.* I s. 444. [3] Ej i behåll. [4] *Kan* vara fru Kristina i n. 22. [5] Möjl. att Q är binamn till W. [6] Autografsällskapets tidskrift I s. 228/231. [7] Nordberg II s. 66. Om Baldastadh se n. 159. [8] *D. S.* II. n. 1554.

17. *Nerboahs* [Norrbyås]. *I januari 1275*[1]

säger sig den urkund utfärdad, vari konung Magnus för klostret i Risebyergh förnyar ord för ord konung Valdemars skyddsbrev n. 11.

D. S. I. n. 586. Under pergamentet hänger konungens stora sigill med de tre kronorna kring vapenskölden, *SMtS.* I. pl. 5 n. 24 och 25.

Årtalet är klart utskrivet; ingen ovisshet kan råda, att där står 1275. Det har allmänt antagits, att Magnus först efter segern vid Hova, i senare delen av juni, börjat kalla sig konung. Men ännu 22/7 har *hertig* M. beseglat *D. S.* n. 596 med sitt hertigliga sigill.[2] Konungatiteln förekommer först i n. 599 av 11/9 och trots att titeln användes, har det hertigliga sigillet kommit till användning så sent som 6/10 1275.[3] Vad Magnus' kungasigill[4] beträffar, äro de kvarbefintliga av tre slag, samtliga avbildade i *SMtS.* Av det i *SMtS* I n. 26 och 27 återgivna har nyss anförda av 6/10 1275, *D. S.* n. 607, givet i vårt första år, ett rätt väl bevarat avtryck, med konungens torso och partier av hans tron, men med omskriften i det närmaste förstörd; större rester finnas under två brev från dec. 1275, *D. S.* n. 605 och 606, och två ytterst små fragment av omskriften å n. 609 av 3/1 1276 och å n. 615.[5] Detta sigill har troligtvis kort efter kröningen i maj 1276 blivit utbyt mot tre-kronorsigillet,[6] i sin tur ersatt av n. 28 och 29, som uteslutande begagnats fr. o. m. 15/5 1279 [n. 669], alltså från Alsnö möte. Undantag göres skenbarligen av våra tre Risebergabrev n. 17, 18 och 19. N. 17 och 18 visa de tre kronorna, n. 19 är av sista typen. Förklaringen torde vara, att kungasigillet i de tre fallen dithängts senare, för 18 kanske vid kröningen, för 19 vid något Magnus' besök i Risebergatrakten.[7]

Konungen har 3/1 1276 verkligen varit *in insula*[8] Nærboæas, *D. S.* n. 609 — sigillet tyvärr bortfallet. Då intet vidare besök därstädes finnes omvittnat, är det troligt, att n. 17 också hör till jan. 1276, men utskrivits så sent, att tre-kronorsigillet börjat användas.

N. 17 är synnerligen elegant textat, under det att stilen i n. 609 verkar grov. Anmärkningsvärt är, att i n. 17 efter ordet *In* lämnats tomrum för platsens namn och att först, sedan datot, med stora avstånd mellan M, CC och LXXV, såsom i n. 751 av 14/2 1282, blivit utsatt, som textens sista ord följer Nerboahs och det rakt under luckan. Att skrivaren, okunnig om orten och först nöjande sig med dateringen »I januari», begått ett fel, så att årsbeteckningen fått sluta med V i st. f. med VI, ligger nära till hands.

18. *10 juni 1275.*

Närkes *(Næricie)* lagman Filip Thyrnersson[9] skänker *pro testamento* en *mansio* Granhamar till *monasterio dominarum jn* Risebyergh.

D. S. I. n. 593. I två av sigillskårorna hänga sigill vid röda silkestrådar, i den

[1] Bör trol. vara januari 1276. Anföres som n. 18 a. [2] Ej, som *D. S.* uppger, »konungsliga». [3] Meddel. av riksheraldikern frih. H. Fleetwood efter orig. i Histor. Archiv der Stadt Riga. [4] Det i *H. T.* 1922 s. 201—213 behandlade domsigillet lämnas här å sido. [5] Se nedan under n. 20. [6] Ett brev år 1277 men utan dag bär detta sig. [7] I Örebro 22/1 och 1/6 1278, 15/6 1279 och 16/12 1284. [8] Något söder om Norrbyås kyrka finnes ett Ön. [9] Fadern död.

tredje blott litet silke. ÖRNHIELM anger blott två sig., det tredje alltså borta redan i hans tid. Ett är konungens [se vid n. 17], ditfästat senare än brevets datum; av det andra sig. finnes tillräckligt för att visa, att det är Filips eget, *SMtS* III pl. 3 n. 24, hjorthorn. — G. är Granhammar i Vintrosa. Enl. n. 291 hade klostret två gårdar där. Om F. Th. se n. 15 och 21. Hans sig. även under *D. S.* I n. 645, dat. Örebro 1/6 1278.

18 a. *Norrbyås. I januari 1276.* Se n. 17.

19. *27 maj 1276* [vid kröningen i Uppsala].

Ärkebiskop F[olke] intygar, att han i närvaro av [sina sex suffraganer] biskoparna i Linköping, Skara, Strängnäs, Västerås, Växjö och Åbo sett lagman Höldos i allt oskadade testamente [n. 13?], vilket anföres i sin helhet[1] och bekräftas.

D. S. I. n. 614. Tre sigill i behåll jämte ett mycket litet fragment av det första, dock så mycket, att det kan konstateras vara konung Magnus stora sig., *SMtS* I. pl. 5 n. 28 och 29. I de sju följande sigillskårorna hänga som n. 3—5 Henriks i Linköping, ärkebiskop Folkes och Eriks i Skara, samtliga med kontrasigill. Ärkebiskopens har således suttit med två biskopars på ena sidan och fyra på den andra, om samtliga blivit ditsatta. Konungen nämnes ej i dokumentet; därav måste framgå, att hans sigill vidfästats efteråt, kanske långt senare. Se under n. 17.

20. *Staby*, Herrestad, Toresunds s., Södermanl.[2] *30 maj 1276.*

Wihlogus[3] Nilssons[4] testamente, vari han bl. a. skänker klostret *(cenobio sanctimonialium in* Rissabiærh), i vars kyrka han vill begravas *(in ecclesia dicti monasterii),* sina *mansiones* i Atalstum med alla där befintliga kvarnar och övriga tillhörigheter, lösa som fasta, samt ytterligare sina *prediis* i Hærminge, Hvitæ vang och Tuskøium.

D. S. I. n. 615. Tio sigillskåror med remsor. Ett sigill i behåll, med omskrift: SECꝛ [!] E[TV]M VIFLV[GI F] ILI M [i st. f. I N!]ICOL. *SMtS* III pl. 3 n. 36 hjorthorn med 3 fembladiga rosor. Nederst på femte remsan en mycket liten bit

[1] Texten har några ändringar: 1) *duas mansiones in* Arnhø; 2) Litherwik; 3) Vald. kallas *quondam illustris regis.* [2] Enl. NORDBERG II s. 87. [3] Det ovanliga namnet Wihlogus, Wighlogus, i sigillet Viflugi, möter som Vighlogus år 1369, *R. P. B.* n. 884 och Wigloghær i n. 178 härnedan, som Wifluglæ 1281 i n. 26 — denne kan ej vara den högförnäma V. Nilsson. Algot Viglughæson i *D. S.* II n. 1212, 19/12 1297, är troligen fader till W. i n. 26 och hans broder Nils *de* Sandakrum. Mattias Viglogsson nämnes 19/2 1335, *D. S.* IV. n. 3119 Örebro—sigillet tyvärr borta. — En Vighlacus är 1326 kk. i Kumla, ÖG., *D. S.* III. n. 2559. En norrman Wighlæiker omtalas 1408, *S. D.* II n. 976. *Dipl. Norv.* har flere Vigleik, även ett par Vigulf, t. ex. XV. s. 41. *S. D.* II n. 1063 år 1292 har en Torsten Wigholfsson och ett Wigholfstorp. Detta är kanske Vävle i Jäder, Södermanl., vilket förr hette Wigloga, Wighlogha, se *R. P. B.* n. 1689 och 2228, *S. D.* I. n. 415 och II. n. 1728. [4] Son till lagman N. i I. n. 558 av 2/3 1272?

av omskriften, ungefär ett par bokstävers omfång, och ett stycke pärlrand. Att det har en kontrasigillsida, visar, att det är konungens, som satts i mitten av de nio medsigillerarnes rad. Riksherald. frih. H. FLEETWOOD har påpekat för utg., att pärlranden hör till Magnus' äldsta konungasig. Se under n. 17.

A. och H. äro Attersta och Härminge i Gällersta s., Huitæv. Vittvång i Ånsta och T. Törsjö[1] vid Mosås station, det hela ett komplex på Mosjöns norra sida.[2] För V. N. jfr n. 21 och 27.

21. »*Rysabiœrh*», i texten *Risebergh. 3 februari 1279.*

Samme Wighlogus Nilsson[3] förnyar sitt testamente n. 20 med en del ändringar. Det heter $^1/_2$ örtugl. i Tuskø och tillägges $^1/_2$ d:o i »Bro»[4]. Hvitæwang överflyttas på V:s oäkta son, prästmannen Elias, för att efter dennes död tillfalla Ånsta kyrka (*ecclesia apud* Unastum). Liksom i n. 20 bönfaller W. hos konungen, ärkebiskopen och biskoparne, att deras sigill måtte vidhängas; liknande hemställan göres till lagman Phÿ[lippus] och andra släktingar.

D. S. I. n. 659. Två originalbrev, ett med sex, ett med åtta sigillskåror. Det förra har som första[5] sigill Linköpingsbiskopen Henriks, blott ett par ytterst små fragment från översta och nedersta delen, se *SMtS* II pl. 2 n. 16; det andra sig. är ärkebiskop Jakobs, *SMtS* II pl. 3 n. 32 och 7 n. 90; det tredje Brynjulfs i Skara, det fjärde — blott översta delen — Anunds i Strängnäs, båda med kontrasigill. Som femte följer Filip Thyrnerssons, jfr n. 18. Vid det sjätte återstår blott remsan. Alla sig. illa medfarna. — Det senare originalet har remsor i hålen 3, 5, 6 och 7. Endast remsa 6 har sig. kvar; det är Filip Thyrnerssons.

Några dagar senare, Glanshammar d. 16 febr., testamentera de båda kusinerna på svärdssidan *(fratrueles)* F. Th. och Wihlogus gods till Strängnäs domkyrka, *D. S.* I. n. 660. Som deras *gener* nämnes där en ridd. Rörik. Det är R. Algotsson från Skara stift, förmäld med Filips dotter Birgitta från Strängnäs stift, såsom framgår ur påve Nikolaus IV:s brev 28/7 1290[6] till biskopen i Skara [Brynjulf, Röriks bror, 1278—† 6/2 1317]. De hade gift sig utan vetskap om att vara befryndade *quarto gradu* och i äktenskapet fått tvenne döttrar *(filias)* och hade nu hänskjutit sin sak till den heliga stolen. Det är väl i egenskap av Filips måg Rörik kommit att innehava A[l]na gård, se n. 30 och 76. Den ena dottern, Cecilia,[7] blev västgötalagmannen Knut Magnussons maka,[8] systern Katarina hustru till Nils Björnsson Färla, lagman i Närke, vilken levde ännu 10/4 1328, n. 2662.[9]

Vid kung Magnus' räfst med Algotssönerna,[10] då fadern mister sin lagmansvär-

[1] Ännu 1880 års jordebok har formen Töskjö, av Kammarkollegiet ändrat 1923 till Törsjö. [2] N. 291 har 5 gårdar i A. och 1 utjord i Hærm. Om Atalstafors se n. 160. [3] Här säges, att fadern är död. [4] Bro i Gällersta? Saknas i n. 291, där ett Brohammar i Ånsta uppräknas som förr Risebergas. [5] Alltså före ärkebiskopens. Platsen torde varit avsedd för konungens, och när hans sig. ej vidfogats, har bp Henriks blivit insatt där. [6] *R.A.* MUNCHS avskrifter ur Vatikanarkivet I 1080—1350 n. 26 och 27. [7] I *Registrum eccles. Lincop.* ha namnen på Röriks döttrar blivit omkastade, och *D. S.* III. n 2270 har följt denna källa. Jfr n. 2524 och n. 98 här nedan. [8] De båda besegla n. 98. [9] Ulf Gudmarsson är 6/5 1330 hans efterträdare enl. kungabrevet n. 2773. [10] Se NAT. BECKMAN och K. B. WESTMAN om Algotssönerna i *S. B. L.* I. s. 385—395.

dighet och rätten att föra adlig vapensköld[1] och biskop Brynjulf vid risk av bannlysning måste förplikta sig att ej deltaga i stämplingar mot konungen och hans barn, drabbar ofärden även ridd. Rörik. Hans egendomar indragas till kronan, och, visserligen frigiven 1289, går han i landsflykt till Norge, där han, om vi få tro Ericus Olai[2], slutade sina dagar. Efter hans död återlämnades av kunglig nåd godsen till hans efterlevande döttrar;[3] så kommer det sig, att dottern kan testamentera gården Ana till klostret, se n. 76.

22. *Örebro. 15 juni 1279.*

Konung Magnus bekräftar Riseberganunnan fru Kristinas *(Cristinam sanctimonialem de* Risæberghum) gåva till klostret av en *curia* Vnastather och ett *predium* Hogh, henne med lag och rätt tillfallna genom laga hävd *sicut per allegaciones.*

D. S. I. n. 677. Sig. borta. — V. = Ånsta i Ånsta s., jfr n. 36. För H. föreslår registret till *D. S.* gården Högen i Edsberg. Kan också vara Höga eller Högen i Viby, i vilken socken klostret fick annan jord följande år, se n. 24. N. 291 upptar tre gårdar i Å. men nämner icke något ställe H.

23. *16 juli 1280.*

Konungen påbjuder, att ingen må störa *(molestare)* nunnorna *(religiosas et honestas dominas sanctimoniales de* Ry[sabyerg])[4] i deras rätt till Lund, Spangarh, Skanem, Hyortbærgh och två *curias* i Somærstadum, som de innehaft, medan [Höldo] ännu levde. Saken skulle anstå, tills konungen själv infunne sig.

D. S. I. n. 703. Illa medfaret brev. Sig. borta. — Som synes, gäller det Höldos testamenten n. 13 och 14. Med L. och Sp., som ej uppräknas i n. 13, ha vi således namnen på tolv gårdar eller antalet i n. 14. Lund och Sp. båda i Östra Fågelviks s.[5] Sp., men ej L., omtalas i n. 101.[6] Besittningarna i Fågelvik, Wäse, Ölme och Varnum sammanfattas 1552 i rättardömet Spånga. — Jfr n. 25 och 32.

24. *Nyköping. 9 oktober 1280.*

Konungens broder B[engt] skänker *claustro* Rysabiargh ett *predium* i Egby i Vigby s. i Næricia, som Rystads kyrka i ÖG. länge haft. Kyrkan skall få lämpligare äga.

[1] Se sig. till n. 34, begagnat även år 1298. *D. S.* II.n. 1275. [2] *S. R. S.* II. 1. s. 68—69. [3] Kung Birger 16/12 1302: *bona domini Rørici Algoti quondam filii* [vid A:s namn ej riddartitel!] *ad nos propter quosdam suos excessus deuoluta post mortem suam filiis* [här: döttrar] *suis nunc superstitibus restituimus de gracia speciali D. S.* II. n. 1750 i vidim., dat. 10/7 1345. *D. S.* V. n. 3966. — Om annan återbekommen jord talar *D. S.* n. 2270 av 17/12 1320, där döttrarna leva men båda föräldrarna äro döda. [4] Resten av ordet ifyllt från *D. S.* [5] Eller är det L. nära Väse kyrka? [6] Där står lika tydligt Sund som här i n. 23 Lund: Det ena kan visserligen vara felskrivning.

D. S. I. n. 708. Sig. — N. 291 nämner två klostergårdar i Eedby i Viby. Jordeboken för 1630 har f. 281 Idby, den för 1640 s. 502 Ibj och den för 1651 f. 1210 v. Yby, som sedan blev Ybby.

25. *Ymseborg. 10 april 1281.*

Konung Magnus stadfäster genom sitt utslag nunnornas *(religiosis dominabus sanctimonialibus de* Rysæbergh) innehav av Høldos gåvor. Säges det, att denne icke rättmätigt åtkommit någon del av det skänkta, ha de att enligt lag försvara sina anspråk *(sit in responsis ex parte dictarum dominarum sibi defendere et conuincere legibus dicta bona).*

D. S. I. n. 717. Sig. borta. Jfr n. 13, 23 och 32.

26. *3 maj 1281.*

[Riddar] Birger Håkansson[1] och hans maka I[ngeborg n. 26], vilka ha fri rätt att förfoga över sin egendom *in pios usus* skänka klostret *(monasterio sanctimonialium de* Risibyerg),[2] där de önska begravas, till gäldande av de skulder de möjligen ha till detsamma, allt Hohhalundum med löst och fast, undantagandes ett landbobol *(opido)*[3] de äga därstädes. Närvar. vittnen: Nils *de* Sandhakrum,[4] dennes broder Wifluglæ, Erik *de* Thorpe, Laurens Ingvarsson, Magnus *presbitero de* Alandia, och »många andra lekmän och lärda» *(laicis et litteratis).*

D. S. I. n. 719. B:s sig. kvar: hjorthorn över schackspelsrutad snedbjälke, *SMtS.* III pl. 4. n. 48. Om B. och I. se n. 41. N. de S. och L. I. förekomma i *D. S.* II. n. 1033 av 21/1 1291, den förre kallar där Närkes d. v. lagman Knut Mattsson sin *dominus.* Vifl. är ej Viglogus i n. 20.

Reg. till *D. S.* föreslår Hovlanda[5] i Väse s. och har trol. träffat riktigt. Om så är, har det gått ur klostrets händer. För att bevisa dess rätt vidimerades åtkomsthandlingen år 1469, se n. 249, och åtta år senare fick klostret det tillbaka, se n. 256.

27. *Rughbyærghumh* [Råberga] i Täby, Närke. *24 juni 1282.*

Konung Magnus vidimerar och stadfäster på nytt de delar[6] av Wigloghi[7] Nilssons testamente, som angå Rysæbyærgh. Förutom ärkebiskopen och hans lydbiskopar medsigillerar [Närkes] lagman Knut Mattsson.

[1] Fadern död. [2] Vidim. n. 249 har: Risebergha, Sandakrom, Viglughe, Torp, Aland. [3] För översättningen se *D. S.* II n. 1343. [4] Som N. de S. förpantar till Örebro kyrka sin curia Repem *D. S.* n. 1033, och i ersättning mottager jord i Skyberga i Hardemo, hörde han nog till Närke, ej till Värmland, ty R. är Repa i Rinkaby s. S. torde vara Sandåker i St. Mellösa. Nils' sig., *SMtS* III pl. 6 n. 76, visar ett hjorthorn i styckad sköld. PERING. säger sig ha läst: Nicolaus Algo[ti], d. v. s. Nils Algotsson. Av sig. är nu mindre kvar än vad *SMtS.* utvisar. [5] På brevets ryggsida läses: *littera de* Hoflandum. [6] Tagna ur n. 21. [7] På ett annat ställe i brevet: Wiglogus.

D. S. I. n. 748. Av nio sig. fyra kvar,[1] bland dem bp Anunds i Strängnäs med kontrasig. och Knuts,[2] *SMtS* III pl. 5 n. 50.

I n. 203 omtalas »Roberghum» i Täby och ett perg. i *RA*, dat. 21/12 1458, har Roghberghum i T. — I V. N:s testam. skänktes hans *mansio* Ruhbiærger till Strängnäs' domkyrka.

27 a. *30 december 1283.*

Enligt n. 35 har ridd. Magnus Johansson [Ängel] denna dag låtit skriva ett [ej i behåll varande] testam. och däri troligtvis ihågkommit även Riseberga.

28. *Orvieto. 3 febr. 1284.*

Påve Martin IV bekräftar på ansökan av abbedissan och konventet *(monasterij de* Rysiberg *ordinis sancti Benedicti)*[3] alla de friheter och immuniteter hans företrädare beviljat i sina privilegiebrev liksom även andra indulgentier [avlatsbrev], som givits klostret, samt de friheter och befrielser från världsliga pålagor *(exactionum)*, som kungar, stormän *(principibus)* och andra kristtrogna tillerkänt dem.

D. S. I. n. 783. Bullan borta.

29. *Orvieto. 31 maj 1284.*

Samme påve ger samma mottagare tillstånd att mottaga och behålla vad klostret kan få med de personer, som intagas däri. Klostret kallas här Risiberg.

D. S. I. n. 791. Bullan saknas.

30. *Örebro. 16 dec. 1284.*

Konung Magnus stadfäster det utslag, biskop Anund i Strängnäs efter trovärdige mäns vittnesbörd *(testimonio fidedignorum de* Næricia) fällt i en tvist mellan nunnorna *(religiosas dominas sanctimoniales de* Risæbyærgh) och ridd. Røricum Algoti om vissa fisken *(pischariis)* vid *(apud)* [gården] Ana, nämligen att hälften av fisket såväl i själva ån [Svartån] som *in graf* Oseno [väl Oset vid Svartåns utlopp] fram till vad som hör till riddarens gård *(ad hoc quod curie ... Rør* [ici] *subiacet)* skall förbliva nunnornas.

D. S. I. n. 796. Sig. På ryggsidan står antecknat: *L[itte]ra de* Alna. Jfr n. 1 [sid. 3], 76 och 122 samt för Rörik n. 21. För fisket se n. 291.

[1] I Pering. E. 7 uppges, att alla funnos. [2] Knut levde ännu 11/9 1288, *D. S.* II n. 975. Enl. Ericus Olai död 1289. Se om honom under n. 94 och 108. [3] Ett samtidigt påvebrev kallar Nydala för Cistercienserkloster.

31. *Landsberga*, Biskopskulla s., Uppl. *23 april 1286.*

[Ridd.] Karl Estridsson [Natt och Dag] skänker i sitt testamente även 4 mrk pgr till *dominabus i[n]* »Riseberg».

D. S. II. n. 910. Av de fem sig. blott ett litet stycke kvar.

32. *Uppsala. 4 augusti 1287.*

Konung Magnus stadfäster ånyo lagman Höldos testamentariska dispositioner för *sanctimonialibus* Rysæbergh.[1]

D. S. II. n. 944. Sig. borta. Jfr n. 13, 23, 25 och vidimationen n. 208.

33. *Sigtuna. 10 december 1288.*

I sitt testamente ger Ragnhild, dotter till avlidne [ridd.] Erland [Ängel] och gift med ridd. Magnus Gregersson, 2 mrk pgr till »Risiberg» liksom till sex andra nunnekloster.

D. S. II. n. 981. Blott ett sig. i behåll.

34. *29 september 1290.*

Västergötlands förre lagman Algot Brynjulfsson testamenterar *sanctimonialibus in* Risæbiergh 3 attungar jord i Apundhum [Appuna i socknen av samma namn] i Östergötland *cum vno manso ibidem sito* [boningshus?] och alla tillhörigheter inom och utom stängslen *(sepes).*

D. S. II. n. 1021. Vid ur perg. klippt remsa Algots senare sig., visande ett stort A, *SMtS* III pl. 6 n. 75. Jfr n. 37 och 72 samt för A. under n. 21.

35. *Frövi*, Balingsta s., Uppl. *1 augusti 1292.*

[Ridd.] Magnus Johansson [Ängel], som redan den 30 dec. 1283 *(crastino beati Thome episcopi et martyris)* förfogat över sin kvarlåtenskap [anfört under n. 27 a], förnyar och utvidgar testamentet. Risiberg's *monasterium* får 20 mrk pgr.

D. S. II. n. 1737. Fyra sig. kvar av de sju. Jfr n. 42.

36. *»Risæbiergh». 29 augusti 1296.*

Oddo Broddesson byter jord med priorissan och konventet. Han får en *curia* de haft i Rentunum, benämnd Glutrer, om 18 örtugl. *(sol. terre)* jämte 2 *colonias* och 12 *sol.* i Menbro. Klostret bekommer hans *curia* Vnø i Hamar s., också den om 18 *sol.* jämte vad han ägt av

[1] »e» nästan som ett »o».

tilliggande *prediis*. Han ökar med 2 öresl. i Snæwalundum, ett *predium* i Vnastum, 2 *sol. terre* i Widhellum och vad övrigt som kan bevisas ha tillhört hans ägor där.

D. S. II. n. 1177. Det enda sigillet borta; detta, Närkesprosten Gerhards, finnes i behåll under nedan anförda n. 38. Om åtkomsten av de gods klostret lämnar i utbyte ingenting känt. — Gl. och M. äro Glottra och Membro, båda i Runtuna, Södermanl.; Sn. och Vnastum äro Snavlunda och Ånsta i Ånsta s. [jfr n. 22]. Vnø = Öna i Hammar, Närke.[1] Widhellum kan ej gärna tolkas som Viala i Västra Vingåker; var det låg, måste här lämnas obestämt; till Närke torde det i alla fall höra.[2]

Oddo kan måhända identifieras med den magister O. Br., som konung Magnus och hans broder Valdemar år 1278 kalla sin käre klerk.

37. *Högnetorp. 23 september 1298.*

Biskop Brynjulf i Skara godkänner, för så vitt på honom ankommer, sin faders, lagman Algots, gåva av Apundhum till nunnorna i Risæbyærgh.

D. S. II. n. 1251. Orig., som mistat sigillet, är stympat i vänstra hörnet och har en lucka vid årtalet. ÖRNHIELM XI. s. 973 återger texten i dess helhet. Där läses MCCXCVIII Non. Cal. Octob. Sigillet fanns då kvar. Jfr n. 34 och 72.

38. *»Risæbergh». 15 februari 1300.*

Sune, lagman i Närke, intygar, att han med samtycke av Strängnäs-biskopen Ysar och sönerna till avlidne ridd. Verner, kallad Brunk[ow], överlämnat till klostret en *curia* Almo jämte 40 mrk pgr som proventa *(racione prebænde)* för riddarens dotter *(nobilis domicelle)* Cecilie, vilken de ingivit i klostret *(quam ibidem religioni tradidimus)*.

D. S. II. n. 1304. Tre sig.: 1) Sune *SMtS* III pl. 9 n. 124, 2) Närkesprosten Gerhard och 3) plebanen i Örebro Johannes. A. är Almö i Norra Fågelås s., Västergötl.; två gårdar där ha tillhört R. enl. n. 291.

39. *Uppsala. 24 april 1301.*

Karl, son till Greger [i n. 15], ger i sitt testamente 2 mrk pgr till *sanctimonialibus in* Risibergum.

D. S. II. n. 1339. Har ännu sju av sigillen i behåll. — Såväl PERING. som ÖRNHIELM XI s. 979 har bland Risebergabreven uppfört *D. S.* n. 1353, utställt 1302 av Karls äldre broder Magnus [lagman i Västmanl.], men av dokumentet, som

[1] Öna och Snavlunda saknas i n. 291. Vnø i *D. S.* n. 1069 och 1214 är troligen Vinö i Hjälmaren. Låg där den gård *in* Vnø som St. Birgittas moder anslog till betalning för de legat hon borttestamenterat, *D. S.* II. n. 1095 av 6/7 1293, jfr n. 1148 av 4/11 1295? Registret till *D. S.* ser hennes V. i Öna. Om den tolkningen är riktig, skulle O. Br. ha inköpt gården och nu bytt bort den. [2] Kanske Vedla i Viby? Se n. 291 not 13.

handlar om Berga på Färingön, nu Svartsjölandet, framgår icke, att det har med R. att göra. År 1335 fick klostret Tuna på samma ö, n. 104.

40. *Örebro. 26 januari 1304.*

Konung Birger ålägger Edsbergs sockenbor att, som deras församling (*ecclesie* Ezbergh)[1] av ålder varit underställd klostrets ledning *(sub ordinacione et regimine sanctimonialium monasterij* Risiberghum) och nunnorna brukat uppbära den årliga avkastningen *(fructus annuatim provenientes)* samt biskop Ysar godkänner, att så fortfarande sker, rätta sig därefter. Nunnorna ha *firmiter* utlovat att i allt fullgöra vad som eljest varit sockenbornas skyldighet *(quod reuerenciam omnem et obedienciam ac seruicium vobis debitum in omnibus et singulis, sicut decet et expedit, exhibebunt).*

D. S. II. n. 1417. Sig. vid remsa ur perg. mycket skadat, blott nedre hälften av själva skölden. Jfr 43 och 44.

41. »*Risœbyergh*». *Samma dag som n. 40.*

Ingeborg [Tunesdotter], änka efter ridd. Birger Håkansson i n. 26 av 1281, ger *monasterio in* Risæbyergh som själagift för sönerna[2] Gustav och Sigge sin *curia* Floby[3] med *agris, pratis, siluis, nemoribus, piscariis, molendinis* och övrigt löst som fast samt för sonen Håkan *(pro anima* Haquini, *filii mei)*[4] 17 örtugl. *(sol. terræ)* i *villa* Øtræby *in* Walunæs. Detta senare *predium* kan inlösas av arvingarna inom året med lika mycket på annat håll eller med 51 mrk pgr gängse mynt.

D. S. II. n. 1418. Brevet säges beseglat av givarinnan, tre hennes söner, ridd. Rangwald, kallad *(dictus)* Mulæ,[5] Bengt och Magnus, samt mågen *(generi mei)* ridd. Magnus Marineson. Emellertid ha blott fyra sig. vidfästats, ett nu borta från remsan, och av det första blott ett litet ryggstycke kvar. De andra två tillhöra Ragnvald och Magnus Marineson. Båda föra kluven sköld: R. halv lilja och 2 snedbjälkar, längre fram Vinstorpaättens sköldemärke; M. upprest leopard och halv lilja, ätten Leopards. *SMtS.* III pl. 11 n. 162 och 163.

Fl. = Floby i Floby, VG., Ø. = Ytterby i St. Mellösa. N. 291 känner inga klostrets gods i den socknen. In W = på Valunäset, trol. namn på en i sumpmarkerna kring Täljeån nedskjutande landtunga. Något norr om Ytterby ligger ett Valnäs.

Ingeborg var syster[6] till Magnus Ladulås' marsk Håkan Tunesson, vilkens sigill visar den halva liljan och de två snedbjälkarna,[7] samt till Bengt, domprost i Skara 1278 och död före 22/4 1309, n. 1620. Två systrar,[8] trol. yngre än I., äro

[1] Skrivaren har varit nära att upprepa ordet ecclesie. Ezb. begynner med två eller tre »e». [2] Möjligt att somliga av barnen äro hennes styvbarn. [3] Bortbytes av klostret 1339. se n. 110. [4] Hennes son i ett annat gifte? [5] Se sigillet. [6] Släkttavla i Autografsällskapets tidskrift II. s. 339 upprättad av L. Rosman. Se även *P. H. T.* XVI, 1914, s. 317 om marsk Håkan d. ä. och Vinstorpaättens härstamning. [7] Ett särdeles vackert, väl bibehållet sigillavtryck under *D. S.* n. 922. [8] En dotter eller kanske syster till Ingeborg var abbed. Ramfrid i Riseberga, se n. 99, där Lars, son till Magnus Marineson, kallar henne *matertera.*

kända, fruarn'a Olaua och Elena, den senare gift med en Bengt. Liksom I:s söner tyckas ha upptagit morbrodern-marskens sköldemärke, ha även Elenas gjort det. Samma vapen[1] fördes samtidigt av Knut Arnbjörnsson, se n. 64, och dennes broder Arvid samt av ridd. Magnus Kristineson, vilken levde ännu 13/12 1306.[2]

Ragnvald Mulæ[3] nämnes i urkunderna 1298—1312. I dottern Ingeborgs morgongåvobrev, n. 1493 Nyköping 4/1 1306, kallas han R. Ingeborgsson. Han var trol. fader även till Ulvhild, Magnus och Håkan i n. 79. Som blodsförvant *(consanguineus)* till nyss nämnde Magnus,[4] uppträder 3/1 1327, n. 2604,[5] Sigge Magnusson, sedermera riddare, förande Vinstorpavapnet, en betydande man, ofta omtalad i breven, se under n. 123. Ridd. Lidinvard Haraldsson, se under n. 108, hörde också till ätten.

Magnus Marineson,[6] 1293—1308, liksom M. Kristineson med vid nyss omtalade januaribröllop 1306, hade med hustrun Kristina[7] Birgersdotter [*D. S.* V. 2456, 18/6 1331] flere söner, som blivit bekanta: två, Nils, † 13/12 1350, och Ingevald blevo domprostar i Strängnäs efter varandra;[8] Johan, kanik i Uppsala, upprättade ett testamente i Orléans 1307; ridd. Birger, uppkallad efter morfadern, skrev sig till Fållnäs på Södertörn; om ridd. Lars se nedan under n. 86. — En broder Finvid möter jämte fadern redan år 1304 i n. 1435. Hans son Magnus var lagman i Södermanland på 1360- och 70-talen. — Ridd. Magnus Håkansson, som upprättade sitt testamente i Sigtuna 21/3 1399, *R. P. B.* II n. 2966, var också en sonson till M. Marineson.

Från Knut Arnbjörnsson härstammade genom dottern Ingeborg, gift med Matts Uddsson, och deras son Udd den senare Vinstorpaätten, så kallad efter sätesgården Vinzatorp i Redvägs härad, STYFFE s. 136.

42. *Arnö,* Biskopsarnö, Uppl. *2 juni 1304.*

Ingeborg, änka efter ridd. Magnus Johansson [Ängel], skänker i sitt testamente 3 mrk pgr till vart och ett av St. Benedicti ordens fem systerkloster, däribland Risabærgh.

D. S. II. n. 1428. Sex sig. kvar av tolv. Jfr n. 35.

43. *Nærdhœwi* [Nalavi] i Kräklinge. *30 juli 1304.*

Biskop Ysar i Strängnäs stadfäster sin företrädare Kols beslut att till *monasterio* Risæbærghum överlämna biskopstionden från Edsbergs (Ezbiærgh) hela socken mot att klostret avstod en tredjedel av hela Wraek med *piscariis* och övriga tillhörigheter *intra sepes et extra.* Ysar finner bytet fördelaktigt för båda parterna.

[1] B. 22., s. 23 i *R4* har för 1321 [orätt år?] en Peder Andersson med Vinstorpavapen. [2] *SRS.* I s. 25: 1309 dödad av de norske. [3] Binamnet, någon gång tillagt andra svenskar, förekommer även i Danmark vid samma tid. Se *Repert. dan.* ser. II. 1. s. 66 och 202 *Mulœ*, s. 349 *Muly.* [4] Jfr *D. S.* VI. n. 5006 av 3/3 1354. — Magnus sig. se *SMtS* III. pl. 27. n. 476. [5] *Reg. eccl. Lincop.* [6] Släkttavla i *P. H. T.* XXIII, 1922, s. 22. Kanske gift mer än en gång. [7] Se Matts Kättilmundssons test. *D. S.* III. s. 2 r. 8 nedifr. [8] Föra som kaniker, ja även som domprostar, sitt adliga vapen i sig. I Nils' testam. *D. S.* V. n. 4083 bortskänkas silverskålar (*crateras*) med fädernevapnet.

D. S. II. n. 1438. Haft tre sigill. Det, som nu återstår, är bp Brynjulfs i Skara med kontrasig. Av Ysars blott ett par små stycken av framsidan och något av kontrasigillet. — W. antagl. Biskopsvrak, St. Mellösa. Om Kol se n. 12.

44. *Strängnäs. 10 augusti 1304.*

Ysar förklarar, att såväl han som domprost och kapitel godtaga, att Edsbergs (*ecclesia* Ezbiærgh) församling förblir *(ab antiquo)* under nunnornas administration *(sub ordinacione et regimine sanctimonialium monasterij de* Risabærgh). Nunnorna äga rätt att uppbära årligen fallande inkomster *(fructus annuatim provenientes)*, men biskopen fordrar, att de skola underhålla *(apud se teneant)* en ständig vikarie,[1] att av honom och hans efterträdare *canonice* insättas *(jnstituendum)*.

D. S. II. n. 1440. Med Ysars och kapitlets sig. Jfr n. 40, 43 och 87.

45. *28 december 1304.*

Cecilia [enl. sig.: Bengtsdotter], änka efter ridd. Gustav Ingeborgsson, donerar *claustro sanctimonialium in* Risæberghum sin *curia* i Løkestadhum.[2] Hon önskar begravas i klostret vid sin makes sida. Förbehåller rätt för sig och för arvingar att återköpa gården för 180 mrk *(nonies viginti)* eller dels kontant *(pecunia numerata)*, dels i annan jord *(prediis)*. Gården skall, så länge C. lever, förvaltas av henne själv *(meo regimini... subdatur)*.

D. S. II. n. 1449. Sig. *SMtS* III. pl. 10 n. 146. G. I. den i n. 41 som död omtalade Gustav? L. är Löksta, Råda s., Värml.

46. *5 april 1305.*

Magnus Nilsson [sedermera lagman i Västmanland] gör veterligt, att han denna dag, på vilken hans syster Ingigiærdis upptagits i *monasterio* Risæbergh[3] *ad ordinem beati Benedicti*, med syskons, släkts och vänners samtycke överlåtit som prebenda för henne till abbedissa och konvent *curia* Sundbý[4] med *siluis, pascuis, piscariis, jnsulis* m. m. Av sigillvittnena nämnas biskop Ysar, ridd. Filip Ingevaldsson, lagman i Södermanland samt domprosten Johan i Strängnäs.

D. S. II. n. 1461. Sex sigillremsor. Av sig. 2, Filip I:s, *SMtS* III. pl. 12 n. 170 blott en ringa återstod. Sig. 3 domprostens II pl. 7 n. 99 och sig. 4 Magnus eget, fyrstyckad sköld III. pl. 12 n. 169. — Sundby en Södermanlandsgård? *Insulis*

[1] Om vikarie se: Bååth, L. M.: Hälsingborgs historia II s. 290 f. — I n. 250 omtalas vikarien Henrik. [2] Bokstaven »d» skriven över raden! [3] »R» skrivet som ett »B». [4] *que nos omnes fratres et sorores carnales ex parte matris hereditaria contingerat.* — Du Cange's lexikon har jämte contingere formen contingare, alltså contingaverat?

visar, att den låg vid vatten. S. vid Gripsholmsviken? Eller vid Hjälmarsund? Finnes ej uppräknad i n. 291. För M. N. jfr n. 89.

47. »*Afrae*», vid Averby, Bo s., Närke. *14 oktober 1306.*[1]

Hertigarne Erik och Valdemar taga Risæbærgh's abbedissa och nunnor, deras gods, fast som löst, *villicis et colonis et personis in eisdem bonis commorantibus* i sitt speciella beskydd, fritaga från alla *exhibicionibus, inposicionibus et solucionibus . . . regio nomini debitis.* De förbehålla sig dock allt, som angår *generalem expedicionem euocari, generaliter subsidium de toto regni requiri* eller *iudicium nostrum aut corone iuramentum infringi,* likaså beträffande lönnmord *(occultis homicidiis* »mordh» *dictis)* och tjuverier *(furtis).*

D. S. II. n. 1514. Båda sig. borta från remsorna. Jfr n. 96.

48. »*Hælghøø*».[2] *22 maj 1307.*

Samme hertigar skänka abbed. och konvent i Risæbærgh sin *curia* Ekæby med *domibus, agris, pratis, pascuis, siluis, molendinis, piscariis* etc.

D. S. II n. 1550. Båda sig. nu borta från remsorna. Då *D. S.* utgavs, fanns Eriks kvar, fast illa skadat.

E. antagl. Ekeby i Almby s., där n. 291 säger, att klostret haft 3 gårdar. Att E. låg i Närke, framgår av n. 51. Jfr n. 50, 54 och 61 samt för Ekeby även n. 243.

49. »*Risæberghum*». *7 januari 1309.*

Ingrid Andreasdotter väljer R. till lägerstad och skänker klostret *(monasterio)* Risæbergh för brodern Folkes (»Fulco»), sonen Karls och egen salighet sin *curia* Moæ jämte den del hon äger i *colonia* Honastum med hus, åkrar, kvarnar, fisken . . . Hon lovar att begära hertigarnes nådiga medverkan, att gåvan må stå fast efter hennes död.

D. S. II. n. 1602. Sigillet [se n. 52] bortfallet från remsan[3] Som närvar, upp-

[1] Alltså c. 14 dagar efter Håtunaleken. Trol. på väg från Örebro över Svennevad och trakten v. om sjön Avern [Afwrabygd] ned till Skänninge, där de voro 18/10. — Averby ligger n. o. om Hjortkvarns station på Örebro—Finspångsbanan. I *D. S.* VI. n. 4676 nämnes Affrabo i Svennevad och i ett perg. från 1431 Affra å [mynnande i Glan som Ysundaå]. — Om jord i Afrabygd se *R. P. B.* I n. 1597/8 från 1381, det första numrets orig. har felskrivningen Afrabyndh. — Om Affrabygdhum talas också i Sigrid Eskilsd. Baners test. 25/1 1500, tryckt *Dipl. Norv.* XVI, där s. 372 det oriktigt står Aeffrab. [2] Återkomna från en expedition till danska gränsen, hade hertig. varit vid Sko d. 12 maj. En månad därefter ha de utställt ett brev, n. 1554, från Moonæs, väl Monäs i S., Fågelås, VG., vid Vätterns strand. M. förpantades av hertig V. till Vreta kl. 4/10 1317. *D. S.* III n. 2124. Det kan vara skäl att i Helgö se en närkesgård. [3] Sig. har haft ett perg.-omslag, varav ett litet stycke med några ord i tre rader är kvar: *salutacione* ... [Jo] hanis lætthoge *ke*[*nis*?] ... *klostersins v...*

räknas dominus Thyrgillus,[1] Haquin Dyækn och en viss *(quodam)* Smyrd, vapendragare *(armiger)* åt dominus Bernhard.[2]

M. = Mo i Mo s. vid Tidan, VG., uppgånget i Moholm. — H., i n. 52 skrivet Ønastum, möjl. att söka i Ånsta s. Om Ingrid och hennes Mo se n. 52, 56, 63, 64 och 66. Fadern kallas A. de Kalsthorp i n. 52, i n. 56 A. de Mulæthorp. Tyvärr har han ej efterlämnat något sigill. Att han var av hög börd, är tydligt; han härstammade kanske från den Dyonysius de Mulathorp, som i *D. S.* I n. 240, år 1225, säges tillhöra de förnämligare *(meliores)* i Vartofta härad. M.,[3] nu Mularp i socknen av samma namn, får sin nya benämning först i jordeboken 1637, socknen åter ej förrän i den av 1663. Vilket Karstorp det här är fråga om, torde ej kunna avgöras.[4]

En syster Ingeborg nämnes i n. 52. Hon torde ej med säkerhet kunna identifieras med någon av dem, som i urkunderna bära detta namn.

50. *Örebro. 9 februari 1310.*

Hertigarne befalla samtliga invånare i Närke att »så som det ålagts Eder», på tillsägelse av Finvid *de* Thyebý[5] hjälpa *claustrum* i Risæbergh att få husen på *curia* Ekebý flyttade *ad claustrum* och ej motsätta sig, »såsom flere bland Eder ha gjort».

D. S. II. n. 1651. Fragment av ett med kontrasigill försett sig. Bågrester på kontrasig. visa, att det är hertig Eriks, *SMtS* I. pl. 9 n. 46 och 47, som blivit vidhängt. Jfr n. 48, 54, 61 och nästföljande.

51. *Hof.*[6] *3 april 1310.*

Hertigarne förnya gåvobrevet på Ekeby, som här säges ligga i Nericia. Vill någon bestrida abbedissans och konventets i Risanberg rätt, har han att hänskjuta saken till domstol *(secundum leges patrie prosequatur).*

D. S. II. n. 1663. Blott ett sig., skadat. Det är hertig Valdemars, *SMtS.* I. pl. 9, n. 50, 51. Han hade icke beseglat n. 50; därav de dubbla breven om i stort sett samma sak.

52. *Riseberga. 18 juli 1310.*

Ingrid, dotter till Andreas de Kalsthorp,[7] ger nya bestämmelser om den i n. 49 omtalade donationen till *sanctimonialibus* i Risæbergh. Mogæ, hennes fädernearv, skall genast efter hennes död övergå i klostrets ägo. Om Ønastum föreskrives: klostret får en hälft, 4 örtugsl. 2 aln, den

[1] Måhända ridd. Torkel Andersson i n. 57? Eller en präst? [2] I *D S* I—III påträffas ingen ridd. B. mer än B. von Maltza[h]n, som tyckes ha varit i hertig Eriks följe i Kolding i juli 1314, III n. 1973. [3] Är det detta M., som pantsättes 1373 av ridd. Knut Algotsson, *Dipl. Norv.* VII s. 303? Jfr Gaute Erikssons brev 1387, *R. P. B.* II. n. 2325. [4] Man kunde tänka på K. i Acklinge s. eller K. i Korsberga, båda vid Tidan. [5] = Tigby i n. 258. [6] Ovisst var. I Östergötl? Eller i VG? [7] Ej Kalfthorp. ss. *D. S.* har. Jfr »st.»-formen i »*post patrem meum*»!

andra ämnar hon sälja *(vendo)*. Hon hoppas, att hertigarnes och hennes syster Ingeburgis sig. *ad maiorem ... ratificacionem* skola vidhängas. Närvar. vittnen äro munkarne Johan och Brodde, Anund *de* Ludhgudwi [n. 55] och tvenne *domini* [kyrkoherdar?] Anund och Asto *(Astone)*.

D. S. II. n. 1689. Blott en sigillskåra; vid remsan Ingrids[1] sig. *SMtS* III. pl. 38 n. 691. Se också avbildn. i B. 22 s. 20, *R A.* Jfr n. 49, 56, 63, 64 och 66.

53. *Gøtœwi* [Götavi] i Vintrosa s. *7 februari 1311.*

Biskop Styrbjörn i Strängnäs godkänner sin företrädare Isars jordbyten *(prediorum commutaciones siue* skøtningær *siue alio quocumque nomine paterno linguagio)* med abbedissa och konvent i Risæbergh.

D. S. III. n. 1776. Biskopens stora sig. med kontrasig. på ur perg. klippt remsa, *SMtS.* II. pl. 11 n. 164 och 165.

54. *Örebro. 15 februari 1312.*

Konung Birger[2] stadfäster hertigarnes gåva av Ekeby [se n. 48] till *religiose domine domine* Rangfridi *abbatisse de* Rysabergh och hennes *monasterio.*

D. S. III. n. 1835. Sig. borta från remsan.

55. *Ludgudhuwi*, trol. Luggavi[1] i Kräklinge s. *25 april 1313.*

Anund Botildason skänker med moderns och [halv-]brodern Finvids samtycke en attung jord i »Ullerui», Øræbergh s., till *cenobio religiosarum dominarum sanctimonialium in* Risæbergh, där han vill begravas.

RA. perg., tryckt *D. S.* III. n. 1920 efter Örnhielm. Två sig. vid ur perg. klippta remsor. Vid den övre: Anunds *SMtS* III pl. 15 n. 229; vid den nedre: Finvids lilja pl. 15 n. 230.
U. är Ullevi, Örberga s., ÖG., jfr n. 72. För Anund se n. 52.

56. *Skara. 7 juli 1313.*

Biskop Brynjulf i S. säger sig ha sett fru Ingrids, avlidne Andreas *de* Mulæthorp's dotters testamente, i vilket hennes *curia* i Moom gavs *sanctimonialibus in* Risæbiærgh, *sicut eciam in synodo nostra per testes fidedignos probatum fuit coram nobis.* Han stadfäster test. men tillägger, att om donationen ej uppgår till huvudlotts värde *(partem capitalem non excedit)*, det som är över på denna, rättsligen må tillfalla arvingarne *(totum illud, quod excedit, ad heredes ... sicut de iure fuerit, deuoluatur).*

[1] Ej troligt att det kan vara systerns, då blott ett sig. ditsatts. [2] I Hälsingborgsfreden juli 1310 hade B. bl. a. fått Närke. [3] Ej Ludgo s., såsom registret till *D. S.* har.

RA. perg., tryckt *D. S.* III. n. 1929 eft. ÖRNHIELM. Vid remsa ur perg. biskopens med kontrasigill försedda sigill, *SMtS* II pl. 2 n. 33 och 34. Jfr n. 49, 52, 63, 64 och 66.

56 a. *1314?*

Liber Eccl. Strengenens., A. 15 i *RA*, fol. 13[1] upptager i en förteckning över årliga beloppet av sexårsgärden från stiftet: *De* Risæberg *octo* marce [från Vårfruberga 14, från Julita 6].

Tryckt i *D. S.* III. n. 1947.

57. *Waldby.*[2] *13 juli 1314.*

Petrus Jonsson[3] byter jord med *relligiosa domina et preclara* Rangfride,[4] abbedissa i Ryseb[*er*]gh. Han ger *curia* Edhe i Värmland, lösöret och årets utsäde dock undantagna, och får Rangfrids *curia* Allatorph i Värend. Det uppdrages åt Thordo de Withøø,[5] utsedd av båda parterna, Johan Birgersson för klostret och »Boso *de* Aasæ» för P. J. att värdera gårdarna. Skillnaden i värde skulle inom året gäldas i reda penningar *(prompta pecunia).*

RA. perg., tryckt *D. S.* III n. 1972 eft. ÖRNHIELM. Fyra sig.: 1) ridd. Bo Nilsson [Natt och Dag], sedermera lagman i ÖG. *SMtS* III pl. 15 n. 237; 2) ridd. Johan [Nilsson] Tur n. 238; 3) ridd. Torkel Andersson[6] n. 239 samt 4) P. J. [båt] n. 240.

Edhe trol. Edet, Rudskoga s., se n. 189. A. i Lenhovda s. Uppvidinge hd? Jfr n. 58 och 59.

58. »*Risæbiærg*». *5 sept. 1314.*

Thordo de Vidø, som för tillfället ej själv kunde resa till Värend, uppskattar värdet på Edhes marker och hus efter där boende gode mäns vittnesbörd till 156 mrk pgr och finner priset så mycket riktigare, som han en gång *(prius)* hade inköpt sagda marker *ex parte* Aerengisli Ionssons.[7]

RA. perg., tryckt *D. S.* III n. 1977 eft. BROCMAN. Tords sig., *SMtS* III pl. 15 n. 241. Jfr n. 57 och 59.

59. »*Rtsæbiærgh*». *Samma dato.*

Samme Tord värderar Allæthorps *predia cum domibus* till minst 160

[1] Fol. 15 har: Riisaberga de ecclesiis suis iij. [2] [Kungs-]Vallby i Viby? Jfr n. 120. [3] Broder till Erengisle Jonsson i n. 58? [4] På annat ställe i brevet: Rangfridi. [5] Vidö i Karlstads s. [6] Nämnas alla tre som ridd. i n. 2270 av 17/12 1320. [7] E. J. död före 28/4 1312 enligt *D. S.* III n. 1846, utställt av hans änka Cecilia Joarsdotter.

mrk pgr. Bör ej frånkännas klostret för mindre *(nec unquam ... pro minori precio dicto monasterio subtraentur).*

RA. perg. tryckt *D. S.* III n. 1978 eft. ÖRNHIELM. Sig. vid ur perg. klippt remsa fanns i dennes tid, nu borta. Jfr n. 57 och 58.

60. *21 sept. 1314.*

Lagmannen i Uppland Birger Persson [St. Birgittas fader] ger efter sin hustru Ingeborgs död bl. a. 2 mrk pgr till *dominabus in* Risibergh.

RA. perg., tryckt *D. S.* III n. 1980 efter *Registr. Eccl. Upsal.* B:s sig. borta, Uppsala domkapitels kvar.

61. *Örebro. 25 juni 1315.*

Lyder *de* Kyrn, *advocatus Finlandensis,* erhåller av *domina* Rangfridi, abbedissa i *claustro,* kallat *(nuncupato)* Rÿsabÿergha, dettas *predium* i Stokhamar mot honom tillhörigt *predio* i Ekebÿ.

RA. perg., tryckt *D. S.* III n. 2018 eft. ÖRNHIELM och HAUSEN I n. 271. Lyders sig. vid ur perg. klippt och genomträdd remsa *SMtS* III pl. 16 n. 249. — E. trol. E. i Almby [jfr n. 48]. — St. väl Stockshammar vid Askersund?

62. *Örebro. 1 juli 1315.*

Hungeri [Holmger] Birgerssons änka Ingrid skänker som prebenda för dottern Birghitte sina ägodelar *(bona)* i Diwpadale in Vesgocia med tillhörigheter [bl. a. nämnas fisken och kvarnar] till *claustro et conventui* i Risabergum.

RA. perg. *D. S.* III n. 2021 efter ÖRNHIELM. Alla tre sigillen i behåll, Ingrids vid remsa ur perg., lamm med fana: S. INGRID ..., forts. oläsl., finnes ej i *SMtS.* Mattias Kättilmundssons och Håkan Jonsson Læmas sig. ha vidfästats med genom sigillskåror trädda remsor. Att detta skett senare, framgår av att meddelandet härom tillskrivits med mörkare bläck, fast med samma stil. M. K:s sig. *SMtS.* III pl. 16 n. 250; H. L:s pl. 12 n. 177. Om M. K. se n. 69 och 83, om H. L. n. 63, 69 och 80.

Vilket Dj., som åsyftas, torde vara svårt att avgöra, i Skaraborgs län flere orter med detta namn; 1630-talets jordeböcker nämna ett »klostergods» Dj. i Long s., men ej givet att det varit Risebergas.

En H. B. omtalas 1/5 1293, *D. S.* II n. 1091. Det under n. 41 anförda brevet från bröllopet i Nyköping 1306 medsigilleras av en H. B., ej ridd. Sigillet tyvärr borta.

63. *7 oktober 1315.*

Marsken Håkan [Jonsson] Læma och Brynjulf vitsorda, att salig fru

Ingrid Andersdotter, då hon valde Risabergh till lägerstad, skänkt *claustro* sin *curia* Moha. Som ytterligare vittnen åberopas Örebro invånare *(villani Ørabroenses)* och andra trovärdiga personer, som utställarne ej nu kunna uppräkna *(quos ad presens non possumus recitare)*.

R. A. perg., tryckt *D. S.* III r. 2036 efter ÖRNHIELM. Marskens sig. samma som vid n. 62, B:s se *SMtS* III pl. 16 n. 252, båda vid remsor ur perg., Brynjulfs genomträdd. Jfr n. 49, 52, 56, 64 och 66.

64. *Skara. 13 oktober 1315.*

Knut Arnbjörnsson, som är skyldig *nobilibus ac religiosis dominabus domine* Rangfridi och konventet i Risæbiærg 20 mrk pgr, förklarar, att om betalning ej sker före pingst, de må behålla de två huvudlotter *(partes capitales)* i *curia* Moom, som Ingrid Andersdotter testamenterat dem, fast de enligt lag skulle haft blott en *(licet unam partem in eadem habere de legibus patrie teneantur)*.

R. A. perg. tryckt *D. S.* III n. 2037 som föreg. Vid ur perg. klippt remsa sig. med Vinstorpavapnet, *SMtS* III pl. 16 n. 253.

Om Mo se under n. 49 m. fl.

Knut[1] [se under n. 41] kallas 29/1 1314, n. 1953, K. A. de Hallatorp — måhända Allatorp i Fågelås, VG — överflyttar sedan — trol. på grund av giftermål — till Gymninge i Närke,[2] är död före 28/10 1339, då änkan tillbyter sig jord i VG [se n. 110]. Han kallas ingen gång ridd., blott *discretus vir*. Som hans släkting anföres 1331 Skarakaniken Sigge Jonsson *de* Phalachopia, tio år senare biskop i Skara. Jfr om Hallatorp *VGFT* II h. 8—9 s. 172.

65. *15 mars 1317.*

Drotsen Johan Brunkow intygar, att han varit närvarande, då Lars, kkh i Kumla *(curatus de* Cumblum) i Närke, till *religiosis dominabus de* Risæbergh avstått sin egendom *(bona)* Bredhæhueen.

D. S. III n. 2098. Sig. nu borta från remsa ur perg., fanns ännu, då *SMtS* trycktes på 1860-talet, är där avbildat III pl. 16. n. 259.

Br. = Breven i Askers s. Jfr *R. P. B* II n. 2008.

66. *Biærgsætræ.*[3] *5 september 1317.*

Biskoparna Karl i Linköping, Bengt i Skara, Styrbjörn i Strängnäs och Magnus i Växjö intyga, att i deras närvaro *discretus vir* Knut Arnbjörnsson

[1] Han bevittnar 3/8 1320 Elena Tunesdotters brev n. 2249. [2] Se n. 2891 från 1331, då han tillbytte sig Glottra i Södermanl. av mågen Matts Uddsson mot Vanga [i N. Vånga, VG?] [3] Björsäter i socknen av samma namn, VG. Biskop Bengt tillbytte sig B. i dec. 1317 *D. S.* II n. 984. I n. 2843, den 4/4 1331, kallas Bj. *mansio nostra.*

i eget och medarvingars namn med abbedissan Rangfridis i Rysabærgh träffat en överenskommelse, att de godkänna avlidna *domina* Ingridis Andreasdotters i Karlsthorp[1] testamente av Moæ *(bonis* Moæ *dictis)* till *monasterio* i Rysæbærgh under villkor att abbedissan före nästa Lätare-söndag [2 april 1318] betalar Knut 40 mrk pgr gängse mynt, samt att den, som bryter avtalet, har att till andra parten erlägga 60 mrk löd.

D. S. III n. 2121. Knuts sig. fanns i Ö:s tid, nu borta från remsan. De fyra biskoparnes kvar; Styrbjörn har använt sitt sekret. Jfr n. 49, 52, 56, 63 och 64.

67. *18 januari 1318.*

I hertigarne Eriks och Valdemars gemensamma testamente lämnas 100 mrk pgr *monialibus* i Rysæbergh *ad fabricam* [till bygge?]

D. S. III n. 2132. Av sju nunnekloster nämnes R. sist. Jfr n. 73 och 81.

68. *Dåvö*, Munktorps s., Västmanl. *15 april 1318.*

Rangburgh[*is*], dotter till den [år 1294] avlidne östgötalagmannen Bengt [Magnusson Folkunge], väljer Risabergh till lägerstad och skänker dess *monasterio* sina [båda] *curias* i Swanshals med fast och löst, kvarnar och *coloniis* m. m. Varje vecka skall mässa hållas, en för hennes förfäder, en för henne själv. Överlever abbedissan Ramfrid[2] henne, skall Ramfrid under sin livstid för eget behov *(ad vsus persone sue)* åtnjuta avkastningen av den västra gården i S. och klostersystrarna tills vidare blott den östra gårdens.

D. S. III n. 2145. Fyra sig.: 1) änkedrottn. Helvigs *SMtS.* I pl. 6 n. 36 och 37, 2) ärkebiskop Olofs,[3] 3) biskop Styrbjörns i Strängnäs, 4) kkh i Munktorp Peters.[4] Det femte, R:s eget, borta, endast en flik av silkesbandet kvar i skåran. Har R. varit, så att säga, hovdam hos änkedrottningen? Dåvö var dennas änkesäte.

I n. 291 uppgives, att klostret ägt 5 gårdar och 1 ödesgård i Svanshals s. i ÖG.

Ramborg var änka efter Erengisle, begravd i Svanshals.[5]

Hennes syster Ingeborg var mor till St. Birgitta, systern Katarina gift med drotsen Knut Jonsson [se n. 70]; en tredje var fru Ingrid till Aspenäs vid Sommen, sedan bebott av Knut J. Se STYFFE, s. 238. — Jfr n. 70, 113, 118 och 135.

69. *Invid Örebro. 12 juni 1319.*

På refsingaethinghom *(communibus pretoriis)* döma Matts Kättilmundsson, drots och *capitaneus* Swech[*ie*], Håkan Jonsson [Läma] och Nils Björnsson [lagman i Närke] efter sannfärdiga vittnens hörande och noggrann under-

[1] I texten: Karlsnthorp med bortprickat »n». [2] Texten har här Rangfridim. [3] Broder till närkeslagmannen Nils Björnsson Färla. [4] På de två behållna styckena läses: S. PETRI PBRI ... [FI]LII THURGHILLI. [5] *S. R. S.* III: 2 s. 208.

sökning, att om Gustav Karlsson [se n. 94], som köpt en stridshingst *(dextrario)* av konventet i Rysæbyærghom, ej inom den tid han skriftligen utlovat *(eis in litteris suis apertis præfixit)* inlöst de 9 örtugl. i Skepstadhom han satt i pant, jorden tillfaller klostret med full äganderätt.

D. S. III n. 2194. De tre sig. borta, en remsa kvar. Som 2194 a är i *D. S.* en betydligt yngre översättning meddelad. Jfr n. 91, 94, 228 och 234. N. 291 har 1 gård Skieffsta i Hackva, nu Skeppsta.

70. »*Risœbergh*». *5 september 1319.*

[Ridd.] Knut Jonsson [drots och lagman i Östergötl.] och hans fru Katarina stadfästa för sig och sina arvingar Ramborg Bengtsdotters donation av gårdarna i Svanshals.

D. S. III n. 2206. Av sigillen, som varit fästade vid två ur perg. utskurna flikar, den ena över den andra, kvarsitter blott det nedre, Katarinas, *SMtS.* III pl. 38 n. 707. Jfr n. 68, se om Knut även n. 71 och 90.

71. »*Risœbergh*».[1] *5 september 1319.*

Samme Knut överlämnar till abbed. och konvent i R. *colonias nostras* i Waløriothorph med åkrar, ängar, skogar, fisken m. m. med uttryckligt förbehåll, att de ej få utsträcka sina ägokrav över vad han själv haft *(stricte sumpto vocabulo, ne ad aliud quantumcunque prope positum extendatur).* [Uppgives ej vad K. fick vid bytet, om det nu varit ett sådant och icke en gåva].

D. S. III n. 2207. Sig. *SMtS* III pl. 12 n. 182. På baksidan: *Littera de* Vallarethorpom. Vallatorp i Appuna s. ÖG? Se ÖG 1544 n. 2 fol. 70. År 1415, *S. D.* III n. 2076, omtalas ett Vallaretorp på Tiveden i Hova s.

72. »*Risœbergh*». *29 december 1320.*

Herman *de* Caflæbæk[2] skiftar jord med abbedissan och konventet. Han ger mot 4 attungar i Appundum [n. 34] sin *curia* i Amo med tillbehör och 1 attung i Vllærui [n. 55] med hus och jord *(cum domibus et terra)*, som de skola erhålla från *(habebunt de)* Hunger *in* Þakarstum.

D. S. III n. 2274. Haft fyra sig., tre kvar: 1) hans eget, en fågel *SMtS* III pl. 18 n. 293; 2) Håkan Ingosson, fyrstyckad sköld n. 294; 3) Hinzo Synnodagh, pl. 40 n. 734.

Hinze har måhända varit klostrets kommissionär i Stockholm, är efter urkun-

[1] Utskrivet, i texten Risaebgh med förkortningstecken. [2] Kavlebäck, Västra Ny, ÖG? Bland de lösa papperen, som utgöra supplement till B. E. HILDEBRANDS avskriftssamling i *R. A.*, finnes en anteckning efter Rasmus Ludvigsson, att Herman, g. m. Ingrid, varit svåger till drotsen Åbjörn och 1310 fått Amo av honom, en gåva som Ulf Åbjörnsson stadfäst 1320.

derna borgare därstädes 3/12 1320—6/4 1335, kanske ännu 2/5 1336? Hans sig. finnes fästat under ett av en Magnus Birgersson[1] vid midsommartid 1321 utställt kvitto[2] å 50 mark pgr gångbart mynt *(monete nunc currentis)*, som han mottagit å hälsingarnas marknad av konungens fogde *(officialis)* i Hälsingland Johan Ingemarsson, vilken att döma av ett par urkunder från 1322 tyckes skött betalningar efter hertig Erik.

Vem Hunger var, är okänt. Hans sig., hängande under n. 93, har den spetsovala form, som utmärker andliga personers, och framställer en pelikan,[3] mättande ungarna med sitt blod. Av omskriften har så mycket bevarats, att man kan läsa: HOLMGER LAUR[ensson]. Men han bär varken här eller i n. 93 titeln *dominus*, och intet sockennamn erinrar om *þ*akarstum, som möjl. är Tarsta i Sköllersta s., i n. 252 a skrivet Thag*e*rsta och Thag*e*rstom.[4]

Det fjärde sigillet har tillhört en *dominus* Anund. Är det kanske A. i n. 52? Har man att i honom se kyrkoherden i någon församling i klostrets närhet, vilken på samma gång varit klostrets syssloman, liksom Bengt i Kräklinge [under n. 101]? Hörde A. till Kr. eller till Edsberg? Även en *dominus* Nicholaus[5] anföres som vittne.

Bland dem, som jämte de sigillerande anföras som vittnen, äro en Tideman från Stockholm och en Eskil i Rönde. Det senare namnet pekar på Lerbäcks socken i Närke, och därav framgår, att det ej, såsom *D. S.* antagit, är ett Arnö, varom brevet handlar, utan Amo [Åmme], såsom både PERING. och ÖRNHIELM på sin tid läste.[6]

Om Ullaerui se n. 55, för Appundum n. 34 och 37 samt för Amo n. 130.

73. »*Rysœbergh*». *13 maj 1321.*

Abbed. Ragnfridis i R. och hela konventet kvittera 50 mrk pgr, som ärkebiskop Olof utbetalat till dem i enlighet med hertigarnes testamente [n. 67].

D. S. III. n. 2300. *Sigillum nostrum* [konventets] fanns enl. ÖRNHIELM XI s. 1013, nu bortfallet från den ur perg. klippta remsan. Jfr n. 81.

74. *7 juli 1321.*

Katarina *de* Høgnestathum, vilkens döttrar Cecilia och Margareta ingått i klostret *(se Christo ad vitam regularem in* Risaberghum *voto celebri desponderunt)*, gör veterligt, att *consensus meus ac ceterorum heredum ipsarum et consanguineorum tam ex parte patris quam matris, quorum adhuc de jure consensus esset requirendus*, överlåtit till R:s *abbacie omni legum plenitudine*

[1] Är M. B. fasten i n. 125 och 126, har nog summan uppburits å klostrets vägnar som ena rationen av hertigarnes gåva, se n. 67, 73 och 81. [2] Perg. i *R. A., D. S.* III n. 2305, återgivet ÖRNHIELM XI s. 1012 bland Risebergas brev! [3] Jfr s. 68 n. 3 om det sig., kkh Nils i Viby begagnat. [4] Samma förkortn. som i »under» och »eller». T. skrives 19/1 1422 Thagestom, 5/9 1447 och 7/2 48 Thauistha, perg. i *R. A.*, samt i Närke 1549 n. 7, 1554 n. 12 och 1559 n. 3 Tagista, resp. Tagesta. Jfr J. SAHLGREN anf. arb. s. 80. [5] Saknas i registret till *D. S.* [6] PERING. har i Diarium novum s. 664 Arnö, men rätta formen s. 613.

$2^1/_2$ attungar *(octonarios)* Lynghby i åker och äng, men i skog blott *(tantum)* 2, den halva med tilliggande *oppido* undantagen och behållen.

D. S. III n. 2306. Som vittnen bp Styrbjörn i Strängnäs, abboten Birger i Alvastra och Håkan, cellerarius [förrådsförvaltare] i samma kloster. Blott abbotens sig. kvar, två tomma remsor. Katarina hade ej själv sigill.

L. säges i n. 115 ligga i Eghby s., ÖG, och n. 291 har bland Östgötagodsen i Svanshals rättardöme en gård Ljungby i Egby s. i Göstrings h.,[1] där också Høgnestadhum [H = Hygnestad i Väderstad, nu Harstad] är beläget.

75. *Vid ciaustrum Rysœbiærgh. 14 oktober 1322.*

Sven Olofssons änka Katarina upplåter jord åt sin broder kaniken Didrik i Strängnäs på dottern Margaretas förlovningsdag *(die despondacionis)*. Som personligen tillstädes vid *huic facto et contractui* nämnas biskop Styrbjörn i Strängnäs, abbed. Rangfridis,[2] kaniken i Strängnäs Magnus samt Halstan, kkh *(rector ecclesie)* i Øræbro.

D. S. III n. 2352. Intaget i vidimationen n. 77.

Kaniken D. är sannolikt Närkesprosten Teodorik, som beseglat n. 82, i n. 84 kallad Thederic, alias Tideman och 20/4 1333 Tideman f. d. prost.[3]

Sven Olofsson återfinnes 24/7 1304 i n. 1435. Är han den nedan i n. 100 omnämnde Suno Olafsson?

76. *Lijdhernæ.*[4] *19 november 1322.*

Ridd. [och lagmannen i Närke] Nils Björnssons maka Katarina ger i sitt testamente *monasterio sanctimonialium in* Rysæbyærgh, där hon vill begravas, sin *curia* Aner[5] med *singulis adiacenciis* samt en flisa av Kristi kors *(particulam quam habeo de ligno domini)* och två guldfibulor, av vilka fru abbed. skall låta förfärdiga ett kors, vari flisan *honorifice reponatur*. Till glasfönster invid St. Olofs altare i nunnornas kyrka *(pro structura ecclesie . . ., hoc est pro vitreis fenestris iuxta altare beati Olaui)* anslås 20 mrk pgr.

D. S. III n. 2363. Av de tio sig.[6] finnas följande:

2) ärkebiskop Olof Björnssons, broder till Nils, *SMtS* II pl. 12 n. 172 och 173;
5) Matts Kättilmundssons, se n. 62;
7) Knut Folkessons,[7] III pl. 19 n. 312;
8) Karl Orestessons, två färlor, n. 313;
9) Karl Bengtssons, n. 314;

[1] Ännu i ÖC. 1631 n. 4, jordebok för Göstring och Lysing, i *K. A.* antecknas fol. 4 gården som Rysbärga klosters landbo. [2] Genitivform. [3] MUNCH, anf. arb. s. 87 och 108. Kan han vara Thydeman, kanik i Västerås, † före 7/2 1335, n, 3111? [4] Liderne vid Stockholm, omfatt. Kungsholmen m. m. [5] Ej Auer, såsom trycket i *D. S.* har. [6] Enl. *D. S.* fanns Katarinas kvar som n. 1, borta? då *SMtS* gavs ut, ty saknas däri. Texten nämner henne ej bland de tio beseglande men väl hennes man. N. 3 har varit Västeråsbiskopens, n. 4 ridd. Erik Valdemarssons, son till konung Valdemar. n. 6 [drotsen] Knut Jonssons. [7] Son till Ingrid Svantepolksdotter och svärson till Thyrgils Knutsson.

10) Peter Filipssons, priorns i Sigtunas domin. klost., II pl. 15 n. 206. Om Aner se n. 1, 30 och 122. Om Katarina under n. 21.

77. *[Söder]tälje. 28 april 1324.*

Konung Magnus[1] vidimerar n. 75.

D. S. III n. 2464. Sig. borta från remsan.

78. *»Rysab[er]gh». 26 mars 1325.*

Håkan Joansson, *dictus* Laema, erkänner sig skyldig abbed. Rangfridi i Rysæbærgh 60 mrk pgr till underhåll för en nunna *(prebende vnius virginis)* samt 20 mrk pgr för en bonad *(cortina)*, han köpt av abbedissan. Tjugo skola betalas inom 14 dagar efter påsk, 20 på midsommardagen, de övriga 40 före nästa juldag. Dör han under tiden, skall hans *curia* Hamar lämnas i pant, till dess arvingarne till fullo *(integraliter)* inbetalat skulden.

D. S. III n. 2506. Sig. bortfallet från remsa ur perg. På baksidan: *Littera de* Hamar V[*er*]mela[*n*]dia.

Håkan Läma se n. 62, 63, 69 och 80.

79. *31 mars 1325.*

Wluildis Rangualzdotter, som avlagt nunnelöfte *(sollempne votum)* i R. kloster och valt sig det till stadigvarande bostad *(perhennem mansionem)*, överlämnar till abb. R[angfrid][2] och konventet i Rysebærgh med samtycke av Magnus och Håkan, U:s bröder, sin *curia* Duærghxthorp med alla tillägor — *piscariis, molendinis, coloniis.* Hon betingar för sin livstid åt sig, två manliga tjänare *(pueris)* och en kammartärna *(pedissequa)* det underhåll, som utlovats i nunnornas öppna brev.[3]

D. S. III. n. 2507. Tre sig.-remsor. På brevets ryggsida, där det läses Vesgocie, är Vinstorpavapnet avbildat.

Dv. = Dvärstorp i Dimbo s., VG.[4] N. 291 har två gårdar i Dv. — U. och hennes bröder barn till Ragnvald Mulæ [n. 41]? Magnus nämnes flera gånger i urkunderna, men U. och Håkan blott här. Under Magnus' morgonbrev 12/8 1330, *D. S.* IV n. 2798, vari han skänker sin fru Vrena gård, hänga som de två sista av brevets tolv sigill en systers — omskriften tyvärr borta — med synnerligt väl bibehållen vapenbild och hans eget, otydligt.

80. *Atalstum* [Attersta], Gällersta s. *8 november 1325.*

Örebroborgaren Hennichinus ger som testamentarisk gåva *(racione mei*

[1] Förmyndarstyrelsen. [2] Namnet ej utskrivet. [3] Finnes ej. [4] VG. 1550:2 A f. 82 v. anteckn ar som klosterlandbo en Björn i Dv.

testamenti) till *claustro* Risbergh 13 örtugl. *(solidos terre)* i Ormstathorp, frånräknat två alnar *(duabus ulnis minus)* med förbehåll, att avkastningen av *predicto opido* skall tillfalla hans döttrar Gerthrudis och Mattildis, så länge de leva.

D. S. III. n. 2539. Sig. vittnen: biskop Styrbjörn i Strängnäs och ridd. Håkan Jonsson [Laema], som här använt det *SMtS* III pl. 18 n. 299 återgivna sig.

O. är väl Ormsta i Hardemo. Hennekin nämnes även i n. 126; han är trol. ej den H., som från 1346 och till 1365, *R. P. B.* I n. 673, uppträder under namnen H. Ödlebonde och H. Ödla.

81. *8 juli 1326.*

Abbed. Ragnfridis i Risæbergh kvitterar 100 mrk. pgr. svenskt mynt *(monete swechiane)*, som ärkeb. Olof i enl. med hertigarnas testam. [n.67] nu tillfullo betalat, jfr n. 73.

D. S. III n. 2566. Av det vid remsa ur perg. hängande sig. blott en liten klump med, som det tyckes, några vertikala strimmor, som vid jämförelse med abbedissesigillet under n. 147 visa sig vara ett från mittpartiet av abbedissedräkten åt vänster fram till omskriftens andra a-bokstav i »abbatis» gående, ungefär 1/2 cm. högt band. Antagligen har det varit ett sådant brottstycke, som föranlett tecknaren i B. 22 av sig. till n. 82 att avbilda detta som en av en streckad eller rutad tvärbjälke delad sköld.

82. *26 september 1326.*

Birger Nilsson, kkh. i By [Värml.], testamenterar sin *curia* Græwa till *monasterio* Rỳsbergh, där han önskar begravas. Nunnorna skola ombesörja hans liks överförande till klostret. Curian anslås *ad mensam conuentus.*

D. S. III n. 2582. Fem sig. kvar, en remsa är utan. 1) Peter, bp i Skara, 2) Styrbjörn, bp i Strängnäs, 3) abb. Ramfridis[1] — det är detta, som saknas —, 4) Theodoricus, prost i Närke,[2] 5) Birger Alguzson,[3] *SMtS* III pl. 21 n. 349, hjorthorn, 6) kkh. Birgers eget.

N. 291 har 1 gård Gräwa i Gräwa s., nu Grä[f]ve i Grä[f]ve. — Bland odat. perg. i *R. A.* finnes ett Karl Anderssons[4] om gårdar i Värml., där bland vittnena nämnas Birger i By, Lars Magnusson,[5] samt Johan Algotsson [n. 140?], en broder till B. A. — Johans sköld visar ett hjorthorn.

83. *1326.*

I sitt testamente skänker [drotsen och hövitsmannen över Finland] Matts Kättilmundsson [† 11/5 1326] till *monialibus* i Rijsbergh 30 mrk pgr.

[1] Se vid n. 81. [2] Se n. 75? [3] Son till lagman Algot Jonsson i Värmland. [4] Sig. delad sköld med tre trappgavlar i övre fältet. [5] Se n. 86. Det sig. han här använt nu borta.

D. S. IV n. 2601. Odaterat och obevittnat transsumt. I sammandrag tryckt HAUSEN, I. n. 328.

84. *1328.*

Nuntierna Johannes de Serone och Bernard de Ortalis, som påve Johannes XXII sänt att i Sverige och andra länder uppbära St. Peterspenningen m. m., berätta, att de den $^{27}/_{1}$ 1328 deponerat 200 mrk sv. pgr hos Thedericum, *alias dictum* Thidemannum *Prepositum* Nericie, att de i febr. s. å. låtit föra inkomsterna till *monasterium de* Risenbergis, vilket kloster låg fem dagsresor från Uppsala, men att deras ombud, trots att han hade med sig tolv väpnade ryttare, ej vågat fortsätta färden av fruktan för rövare och att biskopen i Strängnäs tillrått ombudet att resa från klostret och lämna sitt anförtrodda gods för någon tid, så att saken bättre doldes. Nuntierna hade sedan skrivit både till biskopen och till prosten att under säker bevakning skicka till dem i Skara vad som kvarblivit i Risenbergis. Biskopen gav då i uppdrag åt prosten samt åt sin släkting riddaren Anund Sture att med 40 beväpnade ryttare föra skatten till Lödöse vid rikets gräns *(in exitu regnj)*. Prosten fick för besväret 66 örtugar 8 pgr, men riddaren hade ej velat mottaga någon ersättning för sina omkostnader, trots att han i femton dagar varit ute i påvens ärende.

MUNCH, P. A., Pavelige Nuntiers Regnskabs- og Dagböger ... 1282—1334, s. 53–55. Jfr n. 141.

85. *30 december 1328.*

Karl Bengtsson återlämnar till abbed. Ramfridi och konventet i Rysæberghum de *bona* i Rønde med tillägor *(adiacenciis)* han under någon tid med orätt *(minus juste)* satt sig i besittning av. Nu hade trovärdiga mäns vittnesbörd begärts och avgivits *(quesitis et abditis)*. Beseglas av honom själv och Karl Magnusson, hans frände genom giftermål *(gener)*.

D. S. IV. n. 2688. K. B:s sig., *SMtS* III pl. 13 n. 207, oxhuvud med hals och horn. Av det andra sig. blott remsan.

Rönne i Lerbäcks s., se n. 130, Eskil i R. n. 72. K. B. uppträder i urkunderna 27/2 1318—10/1 1347, lever kanske 8/4 47, n. 4167, är ridd. i n. 2882 av 17/9 1331 och enl. n. 2881 och 2906 blodsförvant *(consanguineus)* till ridd. Magnus Bengtsson i n. 104. — Hans dotter Ramborg var ridd. Sigge Magnussons, Vinstorpa-ätt, fru i dennes andra gifte, *D. S.* VI. 4908 av 1/5 1353. Efter Sigges död erhöll hon 25/1 1362 påvlig dispens för nytt äktenskap med väpn. Håkan Algotsson, griphuvud, trots att de voro besläktade i fjärde grad.[1]

[1] *R. A.* MUNCHS avskrifter. — Möjl. att förbindelsen ej kom till stånd. Ännu 2/1 1363 kallar sig Ramborg änka efter ridd. Sigge.

Vem är urkundens Karl Magnusson? Måg till K. B. kan han knappast vara — denne förefaller för ung; snarare är det svågerlag. Bland tidens ädlingar finnas två K. M., mindre troligt tre, att välja på. Den ene har kluven sköld, i högra fältet ett lejon, i det vänstra fyra snedbjälkar, *SMtS* III pl. 14 n. 221. Sigillet hänger under *D. S.* III n. 1862 av 17/8 1312, och samma ett, fast i tillklumpat skick,[1] under n. 2490 från år 1325. Den andre K. M., svåger till drotsen Nils Turesson [Bielke], förde i sin sköld en örnfot. K. M. i n. 118 och i *D. S.* III n. 2593, dat. Örebro 13/12 1326, är just riddaren med örnfotsvapnet.[2] En tredje, tidigast nämnd 16/1 1328, *D. S.* IV s. 52, r. 5 nedifr. och på 1340-talet gift med Cecilia Birgersdotter, tillhörde Malsta-ätten.[3] — Om urkundens K. M. är den andre, har antagl. K. B. varit förmäld med en syster till honom. Ätten Örnfot ägde jord i Närke långt in på 1400-talet, se t. ex. n. 239.

86. *25 januari 1329.*

Laurentius Magnusson skiftar jord med abbed. och *monasterii* konvent i Rysæbærgh. Han får jord *(terra)* i Ruzskoghum kallad Erixbøle, och ett stycke *(alia quadam parte terræ)* i Sunde i Visnem s. mot 1 öresl. *(oram terræ)* i Thyælaby i Fors s. med — bl. a. — »laxæfiske» och »alæfiske,» kvarnar och kvarnforsar *(molendinorom torrentibus)*. Han förbinder sig lämna klostrets *villa* Sæby ohindrad utfartsväg *(viam wlgariter dictam* farvægh) till de öar och holmar *(insulas)* — i Vänern —, som höra Säby till.

D. S. IV. n. 2692. De båda sig., hans och ridd. Karl Näskonungssons, borta från remsorna. E = Eriksbol, v. om Rudskoga[4] kka; Sæby 1/2 mil s. om Visnums kka, Sund mellan Säby och Vänerstranden. T. = Kälby nära Skogstorps station på Norra Södermanlandsbanan.

L. M. Leopard [se n. 41 och 82] för icke som de båda Strängnäsdomprostarne och övriga bröder ättens vapen. Hans sköld visar blott en hjälm, som i det tidigare sig., *SMtS,* III pl. 24 n, 422, bär »horn och fjäderkammar» och i det yngre,[5] använt alltsedan riddarslaget vid kröningen 1336, har »band, kam och fjädrar», pl. 27 n. 471.

Transaktionerna med klostret, vilka omtalas i n. 99, 100 och 109, låta honom uppträda som jordägare i Värmland, så ock *D. S.* IV n. 3230 av 10/7 1336.[6] Däri

[1] Lejonet kan utan svårighet urskiljas. [2] Det är hans sig. som är fästat under n. 3264 av 8/12 1336. Uppgiften i *D. S.* är icke riktig. Benäget meddel. av arkivar P. B. Grandjean, Rigsarkivet, Köpenhamn. — I n. 2882 är ett K. M.-brev, rör. jord i Viby, avtryckt efter B. 16 f. 130, som har oriktig teckning av hans sig., missuppfattning av örnfoten! I detta brev möter också Karl Bengtsson. [3] Det finns på 1320- och 1330-talen även en K. M., kallad Leræ eller *in* Lero eller *de* Lerum efter sin gård i Kaga s., ÖG. Identisk med någon av de två först nämnde? [4] Jfr för Rudskoga n. 107. [5] *SMtS* tar miste, då det säger, att sigillen under *D. S.* V. n. 4076 och n. 4082 är det å pl. 24 avbildade. — Rester av det yngre sig. under V. n. 3986 av 16/8 1345. [6] Första urkund där han kallas riddare.

tillbytte[1] han sig jord i Skived vid Klarälven, varest klostret sedan gammalt ägde fiskrätt och förvärvade mark enl. n. 101, 111 och 132. Det är helt visst han, som 17/5 1353, *D. S.* VI n. 4915, kallas herr L. M. i Berg vid Glavsfjorden [se under n. 13] och till vilken *R. P. B.* I n. 1817 av 29/8 1360 är riktat. Han tyckes redan då ha flyttat från Värmland och sökt sig in i Eskilstuna kloster, vars nekrologium[2] vid den 30 mars antecknat hans död. Året är ovisst, den har inträffat mellan 23/7 1360 och 12/12 1374, *R. P. B.* I n. 467 resp. 1115.

Varit gift två gånger, den senare gången med Katarina Pedersdotter Porse,[3] änka efter Erengisle Tomasson [Båt], med vilken hon hade sönerna Knut och Torkel, kallad Barun. Morgongåvobrevet, beseglat av tre bröder till Lars, är dat. 19/6 1346, *D. S.* V n. 4085.

En enda urkund, *R. P. B.* I n. 451 av 21/3 1360, har en väpnare Mathias, riddare Lars Magnussons *filius*, men sig. är ej kvar, ej heller finnes det bland de i HADORPH E. 73—76, f. 152 v., under brevet återgivna avritningarna.

87. *15 februari 1329.*

Biskop Styrbjörn i Strängnäs bekräftar sina företrädare Anunds och Ysars upplåtande *(collacio)* till nunnorna i Risæbergh av Edsbergs församling *(ecclesie* Ezbergh), som de haft sedan långt tillbaka i laglig besittning *(quam possident et pacifice possederant per tempora longiora)* samt rätten till biskopstionden från socknen. Nunnornas *placens et deo grata ... religio, in qua divine laudis frequencia ac virtutum dei filio pie vite studio iugiter*[4] *deferuntur, nostrum affectum excitat et inducit.* De pastorer *(rectoribus)*, som å nunnornas vägnar förrätta *(ministrare) sacramenta ecclesiastica*, därstädes, insättas av biskopen i sitt ämbete på klosterföreståndarinnornas hemställan *(ad prelatarum monasterii ... qui pro tempore fuerint, presentacionem)*, och må av honom kunna avsättas *(destituantur et remoueantur)*, när så befinnes lämpligt.

D. S. IV. n. 2696. Rest av sigillets övre del. Jfr n. 44 och 88 samt 166.

88. *16 februari 1329.*

Liklydande med föreg. utom att punkten om *rectores* är utelämnad.

D. S. IV. n. 2697. Ett mittparti av sig. kvar.

[1] Avstod därvid en tredjedel av byn Visterud [*D. S.* har orätt Viscerud], trol. V. i södra delen av Nedre Ullerud s. och ej V. i Ö. Emtervik vid sjön Visten, samt Noree, som snarare är Nore i Sunnemo söder om Uddeholm än N. i Ekshärad på Klarälvens västra strand. Med Nore följde också »hela hans skog» Noroskog, som bättre tycks höra ihop med Nore i Sunnemo. [2] Tryckt av I. COLLIJN i *NTBB.* 1929. [3] Hon nämnes jämte en dotter i domprost Nils Magnussons test., *D. S.* V. n. 4083, sid. 583 rad. 8 nedifr., liksom i den andra broderns, domprost Ingevalds, där dottern kallas Ingeborg och ännu en dotter tillkommer, med tillägget *alie*, antagl. dativform av alius. *R. A.* odat. perg. med Ingevalds Leopard-vapen, skrivet mellan 10/5 1351 och 13/3 1354. Enl. domkyrkans kalendarium [A. 28 i *K. B.*] inföll hans anniversarium d. 20 januari. [4] Över raden. *Iugiter* = städse.

89. *9 september 1329.*

[Västmanlands lagman, ridd.] Magnus Nilsson [fyrstyckad sköld] och hans maka ge i sitt testamente 1 mrk löd. till *mone[!]st[er]io* i Risæberghum.

D. S. IV n. 2744. Jfr n. 46.

89 a. *12 augusti 1330.*

Abbedissan [Ramfrid] i Rysæbiærgh anmodas besegla.

D. S. IV. n. 2798. Sig. ej kvar.

90. *Dåvö. 11 september 1330.*

Drotsen Knut Jonsson ger sin [halv]broder ridd. Gustav Tunesson[1] i uppdrag att å konungens vägnar döma i en tvist om en ö *(insula)* vid abbed. i Riisberghis Rangfride's *curia* Aarnø i Värmland.

D. S. IV n. 2805. Sig. borta från ur perg. klippt remsa. ÖRNHIELM för brevet orätt till 1333.
Om Arnö se n. 13, om Knut n. 70.

91. *Lagmanstinget vid Mosås kyrka. 10 mars 1331.*

Ulf Gudmarsson, lagman i Närke, intygar, att han av *nempdariis et communitate rusticorum in* Nærichia avhört vittnesmål samt sett ett oskadat brev [se ovan n. 69] om att *inclita et religiosa domina domina* Raghnfridis, abbed. i Risaberghom, inköpt hälften av ägorna *(prediorum)* i Skepstae från Gustav Karlsson, *nobili viro.*

D. S. IV. n. 2838. Sig. skadat. Jfr n. 94.

92. *27 maj 1331.*

Magnus Bengtsson [n. 104?] överlämnar till abbed. Ragnfride i Risæbærgh 12 örtugl. i *villa* Æglæstum, Ezsbiærghs s., och $^1/_2$ d:o i *villa* Loghæsio i samma s. mot 12 örtugl. i *villa* Ølandæswndh i Askæswndh s.

D. S. IV. n. 2851. Sig. borta från remsa ur perg.
Ägelsta och Logsjö på östra sidan av Logsjön i Edsberg. Klostret har haft 1 gård i vardera, se n. 291.
Ö.[2] nu Stjärnsund, Askersunds s., se n. 150.

93. *23 juni 1331.*

I en denna dag av Petrus i Hökærækulla fyra döttrar Holmfrid, Ingrid,

[1] Lgm. i Värmland, svåger till Gudmarssönerna. [2] Kom sedan till Vadstena kloster *R.P.B.* II n. 2530.

Margareta och Ingeborg utställd skrivelse uppgives, att de begärt även konventets i Rÿsbergh sigill till vittnesbörd.

D. S. IV n. 2858. Haft åtta sig. Nr 1 Knut Magnussons — lagman i VG [n. 98] — och n. 3, antagl. klostrets, äro borta från sina remsor. För n. 5, Magnus Ragvaldssons [n. 41?], även remsan borta. N. 2 är Ulf Gudmarsson [n. 91, 114], n. 4 Örebro stads,[1] *SMtS* III pl. 42 n. 773; n. 6 Sven Hwitts; n. 7 Nils Karlssons; n. 8 Holmgers *de þakarstum* [n. 72]. De båda sista ej återgivna i *SMtS*.
H. = Hökerkulla väster om Tysslingesjön.

94. *Örebro. 9 november 1331.*

Ulf Filipsson avstår på landstinget *(generali placito)* av ren välvilja *(ex mera . . . benevolencia)* till abbed. och nunnor *(sanctimonialium)* i Risæberga sin och sina arvingars rätt till Skipstæ [n. 91].

D. S. IV n. 2886. Vid remsor ur perg. två sig., vid den övre drotsen Knut Jonssons [n. 70], vid den nedre Ulfs tillbakaseende ulv.
Om Ulfs släkt se K. H. KARLSSONS »Strödda genealogiska anteckningar» i *H. T.* 1885 s. 169—171. Han framställer däri den hypotesen, att fadern, Filip Ulfsson, var gift med en dotter till ridd. Karl Gustafsson, vilken förde två korslagda liljor, och således svåger till dennes son Gustav, som pantsatte S. till klostret, n. 69. Om Ulfs faster Ingeborg Ulfsdotter se n. 108. — Från Ulfs son Stephan härstammade Staffan Ulfsson i n. 257.

95. *9 mars 1332.*

Johan Holgersson[2] testam. 3 mrk pgr till *claustro* Riisberg.[3]

D. S. IV n. 2910. Av fyra sig. det sista kvar, Johans snedbjälke, *SMtS* III. pl. 24 n. 410, samt en del av omskriften till broderns, IRGERI H. Vid de två andra remsorna ha hängt testamentsexekutorernas, lgm i Söderml. Lars Ulfssons och kaniken, sedan domprosten i Strängnäs Ingevald Magnusson Leopards, om ej i senare fallet det är Johans hustrus, vilken även nämnes som medsigillerande. Perg. har fem sigillskåror; skåran för sig. n. 2 tyckes ha blivit ditsatt efteråt mellan skårorna 2 och 3, vid vilka ingenting finnes.

96. *Örebro. 22 augusti 1333.*[4]

Konung Magnus tar i sitt speciella beskydd abbedissans och konventets i Risæbyergh tvenne sysslomän *(officiales)*, en för Närke, en för Värmland, och förklarar dem tillika med deras jordägor och de personer, som där vistas *(in ipsis bonis commorantibus)* fritagna från *omnibus causis, juribus et exhibicionibus quibuscumque nobis vel juri nostro debitis*, dock med de

[1] Ej Arbogas! [2] Så i text och på sig. Dettas kant så avnött, att ett förkort.-tecken för »m» kunnat stå över »g». [3] Osäker läsning. Ordet nu mycket otydligt, kan ha förkortn.-tecken efter »g». [4] Gervasius skriver, att han 12/1 avrest från Linköp. till Örebro, där *parlamentum fieri debetur et prelati congregari cum nobilibus.* MUNCH s. 118.

undantag, som hertigarne uppställde i sitt brev d. 14 okt. 1306 [se n. 47][1] och nu reserveras *ad fiscum nostrum regium.*

D. S. IV. n. 3001. Magnus' stora sigill skadat. Jfr n. 102, 105 och 106.

97. *17 januari 1334.*[2]

Andreas [Håkansson?] och hans maka Margareta Thordædottir överlåta till abbed. Rangfridi och konventet i Rysebergh de ägor *(bona)* i Næs, Margareta och hennes förre man Joar ägt, med ... *piscariis, insulis vel quocumque nomine nuncupantur* mot klostrets i Lwnd. Det *(claustrum)* skulle behålla *colonias* Bobærgh och Rørisvik med tillhörande nyttigheter *(utilia), wulgariter dicta* hugg *et* hamn *et* feærgang,[3] på Lunds ägor. Bytet förklaras skett *cum omni legali iure* Vermelandie. Nio personer uppräknas som närvarande vid *firmacionem dictam* fæst *et* vmfærþ: Andreas, Sune Thordæson[4], Eskil Qualdolfsson, *dominus* [kkh?] Kætilbernus, Nils i Frøui, Sven Hiþinsson, Thyrgillus i Græpstum, Bengt i Hørstum och Saluo i Sytherbý.

D. S. IV n. 3022. Två sig.: 1) Anders'. *SMtS* III pl. 24 n. 420[5]; 2) Sunes, enl. B. 22 s. 20 visande en lilja, nu blott remsan.

Om Næs gäller vad som sagts under n. 13. Boberg och Rörsvik ligga i Ö. Fågelås, Värml. Lund är kanske L., något n. om Boberg; jfr under n. 101.

Vittnenas hemorter alla i klostrets närhet: i Edsbergs s. Frövi, s. v. från kyrkan [i n. 115 Frösvi, s. o. om kyrkan], Grävsta och Sörby[5]; i Kumla s., Hörsta. Tyrgils i Gr., Sven och Nils möts i n. 115, Sven, Eskil och Nils i n. 109, Eskil i n. 101 och n. 112.

98. *Örebro. 12 februari 1334.*

Magnus Jonsson byter med abbed. Rangfride och konventet i Risæberghum, ger Lungxthorp, skogen Staw med en äng *(prato)* därstädes samt ängen Glynes med alla tillägor, bl. a. fisken och kvarnställen, och får Moom, Modhorÿudh[7] och Femestathum.

D. S. IV. n. 3032. Haft tre sig., alla nu borta från remsorna, de ha tillhört: 1) M. J.; 2) västgötalagmannen ridd. Knut [Magnusson], lejon; 3) dennes fru Cecilia Røricxdothor.

[1] Här morth i st. f. mordh. [2] Trol. skrivet i klostret. [3] Se SÖDERWALL under hug, hamn och fäarganger. [4] Frater till A. — här svåger? Samme S. som i n. 100? [5] Skölden har till höger en åttauddig stjärna, till vänster en svårtolkad figur. *SMtS* säger »ett djur, möjl. en fågel» och låter huvudet vara vänt åt v., B 22 har i sin avritning riktat det åt h. Månne en rustning: hjälm, harnesk och vapen? Omskrift [utom namnet A]: [F]ILII HA . . I . *D. S.* föreslår att läsa vad här angivits med prickar som »rd». Kan den senare bokstaven med *SMtS* tolkas som ett »n», star där »qn», över »q» möjl. ett förkortn.-tecken. Haq'ni förekommer i andra sigill. [6] Eller S. i Kräklinge. [7] Modho och ryudh ej hopskrivna men ej heller punkt emellan!

L. = Ljungstorp i västra delen av Kvistbro s., 1 gård därstädes nämnes i n. 291. Mo, se n. 49, nu Moholm i Mo s. vid Tidan. I samma socken ett Mobotorp och ett Rudh enl. 1637 års jordebok,[1] även dessa frälse under Moholm.[2] I den angränsande socknen Fägre återfinnes urkundens Femestad som Fimmersta.

Ridd. M. J. omtalas i n. 2546 av 6/12 1325 och som död 25/3 1334 n. 3046. Hans sig. ej känt.

99. *13 februari 1334.*

Lars Magnusson, som *pro pleno precio* köpt av sin *matertera* abbed. Rangfridi i Rysebærgh vissa ägor *(quedam bona)* Sund, utlovar, att hon fortfarande skall ha rätt hålla kreatur i samma Sund tillhörig skog *(aggressum dictum* »feærgang» *in siluam istius* S.) och fri väg till sina öar och ängar *(viam ad suas insulas et prata sua diuertendi).*

D. S. IV n. 3033. Fragm. av sig., liggande löst i kuvertet till orig. i *R .A.* För L. M. och Sund se n. 86.

Abbed. var således hans släkting på mödernesidan.[3]

100. *Samma dag som föreg.*

Samme Lars om ett jordbyte med abbed. Rangfride[4] och konventet i Risæberghum. Han avstår från de *bona* i Næsi han bekommit från Sune Thordhæson [n. 97?] med ... *piscariis et insulis* tillika med 5 åkrar *(agris), wlgariter dictis* »skøtningæ», som han fått av Kils kyrka *(ecclesia Kile)*[5], och övertar de jordagods i Høghælundum, som Suno Olafsson skänkte, då han ingav sina döttrar i klostret *(claustro).*

D. S. IV n. 3034. Beseglat med hans eget sig., vilket sitter som n. 3, och enl. texten av tre hans bröder [se n. 41]: domprost Nils, kanik Ingevald och Birger, för vilken dennes fru, Katarina Olofsdotter, ditfästat sitt sig., pl. 38 n. 706, även detta visande leopardvapnet.

Det finnes för många Höglunda, Höglanda, Hovlanda i Värmland, Västergötland och Närke för att med visshet avgöra vilket H. som här åsyftas. Det torde emellertid vara ett annat än H. i n. 26. — För Næsi jfr n. 112.

101. *12 juni 1334.*

Johan, kallad Laas, överlämnar till abbed. Rangfridi och konventet i Rysæbærgh en jordäga *(terram)*, som avkastar 2 löp[6] smör *(cophinis butiri)*, i övre gården *(superiori curia)* i villa Skyfwium, vilken gård hans hustru Ingirun ärvt efter sin broder Johan, jämte gårdens alla tillägor (... *piscariis*

[1] Se även VG:s landskapshandl. i *K. A.* t. ex. 1546 s. 140 v. [2] Jordeboken 1636 s. 108 upplyser, att det kommit under »Hans Nåd Riksskattmästaren», enl. 1640 s. 165 är det »förbytt» från Karl Karlsson [Gyllenhielm]. Jordeboken 1635 talar om Mobotorp som till hälften öde. [3] Se not 8 å sid. 27! [4] Ablativform. [5] Visnums Kil. [6] Löpabol SÖDERWALL II. s. 812 sp. 2, næfralup II. s. 132 sp. 2.

. . *infra sepes et extra, prope vel remote positis)* i utbyte mot abbedissans *colonia* Rørisvik och en äng *(pratum)* i Sund med tillhörigheter. Deras [närbelägna] *curia* Spangæ skall ha sin frihet obeskuren till »timberhug», »næfrælup» [nävertäkt], »eldæbrand» och »feargang» i Sunds skog. Tolv fastar uppräknas, bland dem Johan själv, Eskil Qualdolfsson, Haquinus de Sæbu och en Hithinus.

D. S. IV. n. 3068. Sig. borta från remsa, klippt ur perg. I *R. A.* även en pappersavskrift, vidimerad av kkh Bengt i Kräklinge, klostrets syssloman i förra delen av 1400-talet, se n. 188 från 1399 och 216 från 1434 [en och samme person?].[1]
Sk. = Skived vid Klarälven i Grava s., se n. 111, n. 132 [Skifiaefors]. Rörisvik se n. 97, där urkundstexten lika tydligt har Lund som här Sund. Är det missskrivning på ena hållet? För Östra Fågelviks s. har emellertid generalstabens kartblad både ett Lund och ett Sundstorp och i Väse s. såväl Lund som Sund. Jfr n. 23, där Spånga nämnes.

102. *Stockholm. 12 november 1334.*

Konung Magnus tar i sitt beskydd *(in nostre proteccionis munimen et tutele graciam . . . specialem)* abbedissan och klostrets i Risæbyergh nunnekonvent *(c. sanctimonialium)* med deras såväl lösa som fasta ägodelar, deras *familiis* och de personer, som uppehålla sig på deras egendomar. [Han ålägger] *aduocati et exactores nostri ac alii, quiuis caiuscumque condicionis vel status existant,* att låta dem åtnjuta *quietam conuersacionem et firme pacis tranquillitatem.*

D. S. IV. n. 3091. Vid remsa ur perg. fragm. av konungens stora sigill. — Jfr 96, 106, 129.

103. *Æranes,* enl. *D. S.* Ärnäs, Kärnbo s., Södermanl. *5 april 1335.*[2]

Ulf Holmgersson [tre stengavlar], kanik i Uppsala och Västerås, anslår sitt testam. 1 mrk pgr *monasterio in* Risabærgh.

D. S. IV. n. 3130, s. 432 r. 5 och 3131. Å det förra blott Ulfs sig. och ett litet stycke av omskriften till fru Birgitta Tomasdotters, änka efter ridd. Sigmund Erengislesson. Det senare har ännu fem av sina sex sig.: 1) Konungens stora sig.; 2) farbrodern Södermanlands lgm Lars Ulfssons; 4) Birger Magnusson Leopards; 5) fru Birgittas;[3] 6) Ulfs. Det tredje, nu borta, har tillhört morbrodern ridd. Torkel Andersson[4] [n. 57]. Som Ulfs *mater* omtalar testamentet fru Ingrid s. 432 r. 22; r. 23 namnger systern Helena, r. 24 systern fru Kristina och r. 25 hans käre *(dilectus)* Ulf Hamo. I ett brev från 1323, III n. 2375, upplåter fru

[1] Sig. se vid 15/9 1420 och 26/2 1430. Omskrift: BENEDICTI TORGILLI PBRI. [2] Ulf begrovs 30/5 enl. n. 3146. [3] Omskrift: SIGILLUM BIRGITTE. [4] Han kallar 12/3 1311, n. 1783, Ulfs fader sin *gener,* alltså här svåger.

Birgitta jord åt sin dotter Elenas och Holmger Ulfssons söner Ulf och Karl, för vilka lagman Lars är förmyndare; det kan alltså tänkas, att Holmger varit gift två gånger, att Ulf och Kristina äro barn i det första giftet och Helena och Ulf[1] Hamo deras halvsyskon. Då bleve Birgitta kanikens styvmormor, testamentets beteckning *matertera* i så fall mormors syster och den benämning, *avia*, som farbrodern Lars använder i n. 3146 av 30/5 1335 förklarlig.

104. *Sakastum.*[2] *1 maj 1335.*

[Ridd.] Magnus Bengtsson [även i n. 92?] och hans fru Birghitta Knuzdottør testamentera först och främst *(in primis)* till *monasterio* Risæbærgh 30 mrk årlig avkastning till en beständig *prebenda*, till vilken de och deras arvingar i all framtid skola hava presentationsrätt *(nostri* [!] *nostrorumque recommendacio)*. Härtill anslås *bona nostra* Tunæ in Færingiæø eller gods av lika värde.

D. S. IV n. 3137. Alla sju sig.[3] kvar: 1) M. B., *SMtS* III pl. 24 n. 415; 2) Birgitta, pl. 38 n. 705 — om henne se n. 108 —; 3) Magnus' fader Bengt Bosson, pl. 9 n. 128; 4) och 6) Birgittas halvbröder Nils och Ulf[4] Åbjörnssöner, pl. 26 n. 452 och pl. 20 n. 348, Sparre-vapen; 5) Birgittas *gener* Gisle Elineson, se nedan n. 123. — Ägarna till n. 3—6 samtliga ridd. — 7) kaniken Lars Boberg, pl. 26 n. 454.

Tuna, se även n. 108, låg enl. *D. S.* IV n. 2958 och n. 142 i Skå s. på Färingön, d. v. s. Svartsjölandet; om annan jord därstädes se n. 39.

M. B. hade Malsta-ättens kluvna sköld med högra fältet tomt och två snedbjälkar i det vänstra, var brorson till ärkebiskop Magnus, som dog 1289, nämnes redan, trol. då en gosse, i ett testam. från 1297, *D. S.* II n. 1103, där han av faderns småsven får en silverfibula, formad som en stjärna. Nästa gång är först 1315, III n. 2134, deltar i Helsingöröverenskommelsen 1318, n. 2134, är då väpnare, men ridd.[?], när han 9/3 21 bevittnar fru Ingrid Svantepolksdotters testam., n. 2286. Under avskriften, HADORPH E. 80 f. 265, av det nu förkomna originalet till n. 2199 av 8/7 1319 är avbildat ett tidigare sigill, som han trol. använt, innan han blev riddare. Han avled före 23/6 1336, se n. 108. Om hans barn med fru Birgitta se under n. 108.

105. *Lödöse. 31 juli 1335.*

Konung Magnus förnyar sitt skyddsbrev [jfr n. 102] för abbed. och klostret Risabyerghs konvent och tillägger, att den, som på deras skogar, var helst de ligga, upptagit eller upptaga tomter *(spacia)* till bostäders

[1] Alltså två bröder med namnet U., jfr under n. 123. [2] S. identifieras av J. SAHLGREN anf. arb. s. 80 som Sagersta i Askersunds s. Det kan ytterligare framhållas, att av socknar, där M. B. och hans fru ägde *curias*, förutom Askersund blott Tångeråsa uppräknas, alltså ännu en Närkessocken, och att Birgitta, Närkeslagmannens dotter, torde varit barnfödd i landskapet.. Man har således här samma företeelse som i flera andra medeltidsfall, att mannen flyttar till gård, som hustrun medfört i boet och antagl. ej velat skiljas ifrån. [3] På remsorna 3—7 bokstäver, som tyckas anvisa plats för resp. sigills anbringande. [4] Ulf kallar 29/9 1330 M. B. sin käraste *gener*, här svåger, *D. S.* n. 2806.

uppförande, till odling och bebyggelse *(edificiis occupanda, colenda et inhabitanda)*, har att till abbed. och konvent utgiva de *onera*, som annars kronan hade att få *(omnibus exhibicionibus, imposicionibus et aliis iuribus ac solucionibus quibuscumque, consuetis et inconsuetis nomini regio debitis' que de spacijs seu prediis sic ad excolendum assumptis prouenerint, perpetuo debeant respondere)*.

D. S. IV. n. 3157. Sig. borta. Jfr 96, 102, 106/7, 129.

106. *Stockholm. 8 mars 1336.*

Konung M. förbjuder strängeligen även pantinnehavare av kronans rättigheter *(exactiones et jura nostra regalia) in terris et provinciis*, där gods ligga tillhörande abbed. och konvent i Rysæbyerghum, att kränka deras av konungen tidigare medgivna privilegier.

D. S. IV n. 3201. Av konungens stora sigill blott ett mittparti i behåll. Jfr föreg.

107. *Stockholm. 22 juli 1336.*

Konung M., till vilkens kännedom det kommit, att några personer slagit sig ned i Rudhaskoghæ[1] skog, som en *domina* Helena Petersdotter skänkt *pro vsibus conventus sanctimonialium in* Rysæbyerghum, röjt skog, uppodlat mark, skaffat sig bostäder och byggt hus *(mansiones et habitaciones, dictas wlgariter* bool, *sibi receperant ac edificia construxerant)*, har i hågkomst av de tjänster *(nobis grata seruicia)* nunnorna gjort och med hänsyn till deras fattigdom *(jndigencia)* och till egen och förfäders frälsning överlåtit till klostret alla de pålagor och avgifter *(obuenciones, pensiones pecuniarias annuas, et soluciones)*, som dessa skogsbyggare annars hade att *de jure* utgöra till kronan.

D. S. IV n. 3235. Daterat *coronacionis nostre anno primo.* Sig. borta från remsan. Jfr n. 96, 102, 105 och 106.

108. *25 juli 1336.*

Birgitta Knutsdotter, änka efter ridd. Magnus Bengtsson i n. 104, stadfäster med samtycke av sina barn samt av riddarne Gisle Aelinæson,[2] Nils och Ulf Åbjörnsson mannens gåva till *claustro sanctimonialium* Risæbærgh av Tunæ på Færingö, som hon igenlöst med 630 mrk pgr gängse mynt. Var vecka till yttersta dagen skola nunnorna läsa tvänne mässor, en *de*

[1] Rudskoga s., Värml. [2] B-brevet: Elineson med streck genom E, Risæbergh och Færingdö. Ej heller i övrigt i varje detalj lika, t. ex. »voluntate» för »benevolencia».

domina, en för de avlidna *(pro defunctis)* och varje årsdag hålla vigilier och mässor.

D. S. IV n. 3236. Två perg.-orig. A avtryckt in extenso, B anfört i en not. A har haft sex sig., Birgittas, de tre nämnda herrarnas, »dottern» *(filie)* Ingeborg Barnamsdotters, personligen närvarande *(presencialiter aderat)*, samt även sonen Knut Magnussons. Nu inga sig. men fem remsor, den första bortsliten. B, som är först skrivet[1] och saknar sonens namn och orden *aliorumque omnium infantum meorum*, har haft fem sig., nu fem remsor, på den första sigillets bakstycke kvar.

Birgittas föräldrar voro lagmannen i Närke Knut Mattsson [n. 27] och Ingeborg Ulfsdotter [n. 94]. Hon för samma vapen som fadern, kluven sköld med tvärbjälke i vänstra fältet men hennes sig. är på båda sidor om bjälken utsirat med små sexuddiga stjärnor i snedställda rutor. Fadern säges ha dött 1289 [s. 16 not 2], modern blev omgift med hertig Eriks drots Åbjörn eller Arnbjörn Sixtensson [Sparre till Ängsö] och deras söner Nils och Ulf voro alltså B:s yngre styvsyskon. År 1307, *D. S.* II n. 1545, företogs å Göksholm delning av modersarvet mellan dem.[2] B. var då trolovad med en Karl Ulfsson,[3] hennes *sponsus*, vilken ej återfinnes i senare urkunder. Om äktenskapet kom till stånd, är ej känt.

Med ridd. Magnus hade B. minst fyra barn: ovannämnde Knut,[4] samt döttrarna Ingeborg, uppkallad efter mormodern[?] och nunna i St. Klara kloster i Stockholm, [n. 2958, 9/1 1333, och 3042, 4/3 1334], Katarina, gift med ridd. Lidinvard Haraldsson av Vinstorpa-släkten, och ännu en, begravd i Vårfruberga kloster. Hur nära brevets »dotter» Ingeborg stod till Birgitta, kan ej med befintliga källor fullt uppklaras.[5] Termen betyder ej alltid köttslig dotter. Birgitta kan ha varit förmäld med en för övrigt obekant änkling Barnam.[6] Karl Ulfsson, mindre troligt Magnus Bengtsson, kan ha varit gift förut med änkan efter Barnam. — Då Gisles andra fru hette Ingeborg och måste vara I. Barnamsdotter [se n. 123], är det fullt riktigt, när B. kallar honom sin *gener*, måg. I *D. S.* VI n. 4498, 18/10 1349, där såväl Gisle som Lidinvard Haraldsson säges vara *gener* till henne, utsträckes uttrycket även till riddarna Rörik Tordsson Bonde, gift med Gisles dotter Märta, och Karl Ulfsson, St. Birgittas son, g. m. Märtas syster Katarina.[7]

Birgitta skrev sig till Sakasta *(de Sakastum)*, samma gård, där hennes make utgav n. 104. — Det sista man känner om Birgitta är att hon ingick i St. Klara kloster i Stockholm, *D. S.* VI n. 4665/6 av 3/1 1351.[8]

109. *»Rŷsaberghum». 21 oktober 1336.*

Ridd. Lars Magnusson överlämnar till abbed. Rangfridj och konventet i Risaberghum sin *curia* i Næsi i Værmalandia och *colonia* Mykrisbodhar

[1] A kan vara tillkommet betydligt senare, fast årtalet behållits. Då A skrevs, var Knut hunnen till myndiga år. [2] Åbjörns barn tyckas ha varit omyndiga ännu 1312, n. 1825 och 1837. Ulf nämnes tidigast 9/9 1317, brodern Nils först 29/1 1320. Nils säljer jord till Gisle Elineson 29/10 1227, utan att svågerskapet berörs. Magnus Bengtsson och Ulf bevittna försäljningen. Se vidare under n. 123. [3] Är det konung Birgers rådsherre i n. 1472, 26/9 1305? Sig. borta. [4] Utom här blott omtalad *D. S.* V n. 3952, 29/5 1345. då Birgitta ger ytterligare jord till sin dotter Ingeborgs proventa. Se NORDBERG, St. Clara minne s. 71. [5] S. 59 not 9. [6] En tysk i hertig Eriks följe liksom den n. 49, s. 23, not 2 omnämnde Bernhard v. Maltzahn? [7] Jfr Margareta Clausdotters krönika om Birgittas släkt, *S. R. S.* III: 2 s. 211. [8] Där talas ej, som *D. S.* har, om döttrar följande modern, utan om kvinnliga tjänare, kammartärnor (*puellis*). — Se H. HILDEBRAND i Sveriges illustrerade historia, uppl. 2, II. s. 220.

HIC IACET GERTHRUDIS.

Gravstensfragment i Örebro läns museum.
[Till n. 110. 28 oktober 1339.]

i Nericia med ... *piscariis, insolis* [!] ... och får klostrets *bonis* i Lidhawik. Skötningen hade skett enl. lag *(legaliter, ... scotasse)* i närvaro av åtta *fæstumannum*, bl. dem Sven Hidhinsson, Sigge i Aeglæstum, nu Ägelsta, Clemens i Thæxlu, nu Käxle i Edsberg, Olof i Stawbodhom, nu Stabol i Skagershult, och Eskil Quallulfsson. Som »skilaman» deltog Nils i Frøwi.

D. S. VI n. 3259. Sig. borta från remsa ur perg.

Näs, måhända Nynäs i Visnum-Kil [se n. 100]. M. enl. STYFFE s. 300 vid sjön Möckeln, se även *NoB* 1925, s. 153. Uppgiften synes styrkas av hertig Karls i Närke 1585 n. 6 kopierade skrivelse, som angår två nybyggare, den ene på Mökersbodhar, den andre på Littestigh [Letstigen]. Skrives annars på 1500-talet Mykle-, lis-boda i Knista. Eller är M. Mörkasbo i Sköllersta? Jordeboken från 1632 har: torpet Mörkebodha, reduktionsjordeboken för 1686 Mörkeboda.

Om Lidavik se under n. 13. — L. M. se n. 86, E. Q. n. 112, Sv. H., Sigge och N. i Fr. n. 115, Sv. H. och N. i Fr. även i n. 97.

Ett perg. i *U. U. B.*, tryckt *S. D.* I n. 282 till 15/2 1403, omtalar klostertorpet »a Møkirsbothum», som Lars a Bakka [Backa i Edsbergs s.?] lämnat sin hustru för två örtugsl. i Seluadhi [Sällven i Hidinge]. Årtalet är skrivet: M°CCC° qdrmo[1] *tercio*. *S. D.* upplöser till quadringeutesimo, således 1403. — Som sig.-vittnen anföras herr Peter Danszson,[2] Filip Juwanson och Gereko Larsson. Den förste är Knistas kkh Peter Danielsson i *R. P. B.* II n. 2742 från 11/11 1394 och nedan i n. 197, vid vilka hans sig. finnes kvar. Filip är hhd Filip i Skarby, se n. 183. Gerekos namn förekommer på två ställen i brevet, och hans är det enda kvarsittande sigillet, visande en sköld av samma storlek och utseende som hhd Lars Gerekossons [n. 164] väl bibehållna sig. *R. P. B.* I n. 2524 av 21/10 1390. Ingen Gereko Larsson är känd från andra Närkeshandlingar, och det kunde ligga nära att antaga en felskrivning av den slarvige skrivaren. Men omskrifterna, här i brevet nästan omöjliga att dechiffrera, tyckas ej sammanfalla, särskilt är begynnelse-S:et [sigillum] något olika placerat. Är Gereko det rätta namnet, måste det vara fadern till hhd Lars eller snarare dennes äldste son, död före n. 206, där han väl i annat fall kommit med. — De tre vittnena bevisa *S. D:s* årtal vara riktigt.[3]

110. *28 oktober 1339.*

Margareta, änka efter Knut [n. 64] i Gyminæ[4] byter jord med *nobili domina* Gerthrudi[5], abbed. *claustri* Risæbergh, avstår Ekeby *(bonis meis* Nericie *jacentibus, dictis* E.) och mottager abbedissans *bona* Westgocie

[1] Med förkortn.-tecken ovanför q samt med tre staplar mellan »r» och det upplyftade »o», alltså »in» eller »m». [2] *S. D.* trycker Danstson, men tecknet efter Dans, vilket i brevet återfinnes blott som slutbokstav vid namnet Laffverins, kan ej vara »t», utan ett »z». [3] Felet att först skriva MCCC och därpå quadr. är lättare att förena med en avfattningstid i början av seklet än med året 1443. — I en supplementbunt till B. E. HILDEBRANDS avskrifter i *R. A.* finnes efter perg.-orig. i Celsii bibl. ett brev av den omkring år 1400 levande Karl Størkarsson, ulgm i Västmanland, vilket säger sig givet månd. e. Eskil MCCC quadragentesimo! [4] Gymninge vid sjön Tysslingen. [5] I Örebro läns museum överdelen av en gravsten med orden: HIC IACET GERTHRUDIS [pl. III]. Månne abbedissan?

jacencia Floby *dicta* på de villkor, som *evidencius* uppräknas i Gertruds öppna [ej bevarade] brev.

D. S. IV n. 3455. Sig., ej avbildat i *SMtS*, vid remsa ur perg.[1]

Floby se n. 41. Brevets Ekeby E. i Kumla eller E. i St. Mellösa? N. 291 talar blott om tre gårdar E. i Almby, jfr n. 48.

111. »*Risœbergh*». *1 januari 1340.*

Boecius Suensson säljer till abbed. Gerthrudi och konventet ett jordagods *(terram)*, som räntar 2 löp smör *(chofinorum)*, i Skyfviæ för 12 mrk pgr och *(ac)* 12 får *(pecoribus)*. Så snart han fått pgr eller *(siue)* fåren, skall han med hjälp av Andreas Torstensson och Harald Symonsson ombestyra fastfarandet av egendomen *(omnem legis iusticiam s[cilicet]* føst).

D. S. IV. n. 3465. Besegl. av B. S. och A. T., men sig. bortfallna från remsor ur perg.

Skyfviae se n. 101.

112. *Monasterium Risebergh. 19 oktober 1340.*

Eskil Qualdulphsson överlåter i närvaro av biskop Styrbjörn i Strängnäs till abbed. Gerthrudis och konventet sina ägor *(bona)* i Ræwarydh[*um*] med tillhörande lösegendom, som han dittills innehaft *possessionis iure*. Han ställer även sitt lösöre i *villis* Nybele *et* Næs *altera curia* till deras fria förfogande (*pro se suisque vsibus et libera ordinacione)*, dock förbehållande sig *relique curie* Næs *utensilibus*, där jag haft min hemort och understundom brukat bo *(in qua quidem residenciam et quandoque habueram mansionem)*.

D. S. IV n. 3522. E:s sig. avfallet från remsan, biskopens sekret, *SMtS* II pl. 11 n. 165, i behåll. E. Q. se n. 97, 101 och 109.

N. 291[2] uppger under Visnums s. 1 gård i Nybbele, 2 i Räffwaröd, nu Räverud ö. om Sommersta, och 2 i Nässit som förr klostrets. Jfr n. 100, 138 och 189.

113. *Stockholm. 28 januari 1341.*

Konung Magnus stadfäster fru Rangborgis Bengtsdotters gåva [n. 68] av gårdarna *(curias)* i Swanshals till abbed. och *conventui monasterii in* Risabiærgh. Han säger sig själv ha sett originalbrevet *(litteris autenticis . . . quas personaliter vidimus)*.

D. S. V n. 3539. Sig. borta från remsan. Jfr även n. 135.

[1] I ovalen: St. Margareta med korsstav men utan draken Omskrift t. v.: [S] MARGARET[E]; t. h.: genom förnyad påtryckning av sig. faderns namn omöjligt att tolka, fem eller sex bokstäver, den fjärde [?] ett P [?], därefter DOT [i förkortn,; er]. M. förde G. med sig. i boet, alltså från Närke, dotter till: Filip Ulfsson [ulv]?

[2] Se även Värmland 1543:2 s. 242 i *KA.*; Nebille, Somersta, Räffuerudh, Wal, Säby, Näs.

114. *»Risabierghis». 29 mars 1341.*[1]

Nericie lagman ridd. Ulf Gudmarsson och hans maka Birgitta Birgersdotter insätta sin dotter Ingeborg i Risabierghum, varvid de skänka *claustro et conventui* sin *curia* i Hwarf *provincie* Varthoptæhæret[2] jämte ett torp *(mansiuncula . . .dicta* »thorph»), som de köpt därstädes. Med gården följde också kvarn och samtliga *coloniis*, om vilka det var allmänt känt, att de tillhörde dem *(que nobis attinere noscuntur in hac parte)*. Så länge I. levde, skulle hon årligen på rätta tider uppbära därav 7 mrk pgr för sitt eget behov *(ad usus suos temporibus suis)*. Gåvan överlämnas enligt västgötars lag, alltså med »skapt» och »umfærd».

D. S. V n. 3558. Haft sju sigill. Kvar blott ett stycke av svågern ridd. Gustav Tunessons,[3] *SMtS* III pl. 33 n. 592. De övriga tillhörde brevutställarna, Ulfs broder ridd. Magnus, deras båda *generi*[4] Sigvid Ribbingh och Israel, broder till Birgitta, samt deras dotter Margareta, uppkallad efter farmodern.

En gård Hwarff i Hwarff, nu Varv, Vartofta h., uppräknas i n. 291.

Underrättelsen om Ingeborgs[5] frånfälle träffade modern i Rom. Birgittas känslor därvid ha gripande skildrats av hennes biktfader, Alvastrapriorn Petrus Olai, se *Acta et processus*, s. 494.

I *Vita Katherinæ*[6] berättas, hur denna, Birgittas fjärde barn, efter avvänjandet överlämnats till abbed. i Risabærgha *sanctis moribus educanda*. Född, antagl. 1331 eller 1332,[7] var hon väl kvar, när systern anförtroddes åt klostret, och förblev där enl. faderns önskan till sitt giftermål med Eggard de Kyren, som i *D. S.* V n. 3822, 22/8 1344, kallas Birgittas *gener*, här måg.

115. *28 oktober 1341.*

Nils Guththormsson byter jord med abbed. Gerthrudis och konventet Risæbyergis,[8] avstår sin *curia* Heruistæ i Ezbyergh s. i Nerichia och mottager deras *curia* Lyungby i Eghby s. i Øsgocia. Vittnen *(testes)* eller fastar *(affirmatores wulgariter dicti* »fastæ»): å hans sida Finvid Ingulfsson, Thyrner Petersson och Thirgillus i Græfstum, å klostrets Sune i Maghridhum, Nils i Frøsui, Sigge i Aeglestum, Sven Hidhinsson. Som proloqutor, kallad »forskyæluman» [vice lgm. i Närke å Ulf Gudmarssons vägnar], Lydhinuard Holmgersson.

D. S. V n. 3603. Säger sig beseglat av de vittnen, som ha egna sigill (*singulorum*

[1] Således strax före vallfärden till Santiago. [2] Förkortat: »hz». [3] Halvbroder till drots Knut Jonsson, n. 70. Gustavs fru Katarina Gudmarsdotter donerade 20/2 1341, n. 3545, till själarykt för släktingar. Efter brodern Ulfs död 12/2 1344 insattes även hans namn i brevet. [4] Förefaller egendomligt, att både Ribbingh och Israel betecknas med detta ord. I. var som B:s broder svåger till Ulf, R. var som gift med Margareta deras måg. [5] Heliga Ingeborg i n. 216? [6] *SRS.* III. 2. s. 245. [7] Anf. st. s. 244 not c. [8] På annat ställe i brevet: Risabyergis.

sigilla testium sigillis utencium propriis), av »proloqutorn», av Närkes prost Laurentius och av Nils själv. Blott hans sig., *SMtS* III pl. 30, n. 533, kvar jämte sex remsor. Ytterligare finnas hål för två sådana.[1]

För Ljungby se n. 74. N. 291 upptager fyra gårdar Härffwesta, nu Härvesta, i Edsberg. I denna socken även Ägelsta [n. 92]. Grävsta och Frösvi se n. 97. Maghridhum, nu Magria i Knista.

Finvid [n. 116] och Thyrner, som föra samma vapen, två trappskurna rutor, nämnas båda tillsammans även i n. 118 och 119. Filip Ingolfsson i n. 125, Thyrgillus, Nils och Sven i n. 97, de båda senare och Sigge i Ägelsta i n. 109, Sune i M. i n. 125 och 134. Lidinvard se under n. 118. Om transaktionen jfr följ. nummer.

116. *År 1341. Dag ej uppgiven.*[2]

Nils Guththormsson säljer för 240 mrk pgr sin *curia* Lyunghbj in Øsgocia till abbed. G[*er*]trude och konventet Risæbyerg[*is*]. L. hade tidigare varit deras, men genom byte *(cambio)* kommit till N. G. Som närv. nämnas prosten [i Närke] Laurentius, [vice lagmannen i Närke] Lydhinuard Holmgersson, Finvid Ingulfsson *ac aliis quam pluribus fidedign[is]*.

D. S. V n. 3535. Haft fyra sigill,[3] alla borta från remsorna. N. G:s kvar, då *D. S.* utgavs 1858. I B. 22, s. 21 i *R. A.* avbildas tre: N. G:s snedbjälke, L. H:s hjorthorn och Finvids trappskurna rutor.

Jfr n. 115.

117. *Paris. 16 januari 1342.*

Cistercienserordens abbot Johannes förbjuder vid hot om exkommunisering och utstötande ur Orden alla till densamma hörande nunnekloster i riket Sverige att, såsom några på senaste tid *(modernis temporibus)* tagit sig till, undandraga sig den sedan lång tid tillbaka *(ab antiquo)* enligt ordensföreskrifterna *(secundum ordinis nostri instituta)* sedvanliga visitationen av ordensmedlemmar och i stället använda de ordinarie biskoparnes.

D. S. V. n. 3615. I Vadstena klosters kopiebok *A. 26*, avskrift fr. mitten av 1400-talet. Brevet tyckes gälla Gudhem-Rackaby men kan ha åsyftat även Riseberga.

118. *Risebœrgis. 19 mars 1343.*

Ramburgis Bændiczdottÿr [n. 68] säljer till ridd. Gisloni Ellinosoni [n. 123] åtta attungar *(octo attongos terræ)* i Sudhærbÿ i Wigby s., som hon efter lag och sedvänja *(ope legali et habitudine legiltima)* och på hennes svågers *(generi)*, förre drotsen ridd. Knut Jonssons [n. 70][4] tillrådan *(iudicium)*

[1] Örnhielm XI. s. 1051 anger nio sig. befintliga. [2] Måste vara av senare dato än n. 115. [3] Funnos enl. Örnhielm XI. s. 1055. [4] Gift med systern Katarina.

mottagit i pant *(racione pignoris)* av avlidne ridd. Ulf Magnusson. Fastar voro riddarne Karl Magnusson [Örnfot. Jfr n. 85] och Eggardh Lydærs son,[1] Närkes prost herr Lars samt Lars Finvidsson, Knut Mattsson, Thyrner Petersson, Anund Staræ[2] och Finvid Ingolfsson. Som *proloqutor* i ärendet *(huius negocie!)* Lidhinuard Holmgersson, som vid denna tid skötte lagmanssysslan *(ad quem iudicium legiferi Nericie nunc spectat)*.

D. S. V n. 3689. Haft elva sig., näml. förutom de åtta fastarnes och »proloqutorns» R:s eget och [hennes systers][3] måg *(generi)*, lagmannen i Närke ridd. Ulf Gudmarssons. Kvar äro nu fyra: Eggards, *SMtS* III pl. 30 n. 541, Lidinvards n. 542, Thyrners n. 543 och Finvids n. 544. — Brevet är medelst en perg.-remsa utan påskrift fästat vid nästfölj. och upptages här på grund av dess samhörighet med detta.

N. 291 har tre gårdar Söderby i Viby s.

Ulf Magnusson [ridd. i n. 2220 år 1320][4] var antagl. broder till den under n. 85 nämnde Karl Magnusson, som hade kluven sköld, lejon, 4 snedbjälkar, fast Ulf blott förde 3 bjälkar.[5]

Knut Mattsson, hjorthorn — även i n. 126? — som skrev sig till Lundby i Asker, kallas i urkunder från åren 1347—48 »advocatus» i Närke. Han föll i onåd hos kung Magnus, måste år 1352 försälja all sin egendom i Tidesta i Glanshammar, *D. S.* VI n. 4786, och försvinner sedan ur handlingarna. Var han son till Matts Thyrgilsson och brorson till Gunhild i n. 134?

Lidinvard eller Linivard Holmgersson,[6] som förekommer i flera Risebergabrev, var vice lagman eller underlagman å Ulf Gudmarssons vägnar samt under ledigheten efter dennes död eller avgång. Möter första gång 7/4 1340, *D. S.* IV n. 3479, redan där »proloqutor». Tackas 25/10 1349 av lagman Ulfs son och efterträdare Karl Ulfsson för trogen förvaltning av lagmansämbetet allt från första dagen, *D. S.* VI n. 4499 och 4500. — I skölden för han en hjorthornsgren, i det äldre sigillet, *SMtS* III pl. 30 n. 542, vänd åt höger, i det yngre, pl. 35 n. 636, åt vänster och i styckad sköld. Skäl till ombytet kan måhända sökas i att Knut Mattsson, se ovan, också har ett högervänt hjorthorn — i ett senare sigill även hans sköld styckad.

119. *Samma ort och dag som n. 118.*

Gisle Ellinoson [n. 123] skänker till *proventa* för sin dotter Elena vid

[1] Make till St. Birgittas dotter Katarina. [2] N. 119 har klart Stare, i 118 är a-bokstaven ej fullt tydlig! [3] Ingeborg, mor till St. Birgitta. [4] Enl. brev 31/10 1338 svåger till lagman Lars Ulfsson, tre stengavlar. [5] Avritningarna i B. 15 visa ej, som *D. S.* IV n. 2789 uppger, sköldens högra fält tomt, ange blott, att innehållet ej kunnat urskiljas av tecknaren. [6] L. H. *vice legifer Nerichie*, med Knut Petersson, Knut Mattsson, Filip Ingolfsson, Finvid i Skyoldestum, Thyrgils i Bæræstum, Nils Finvidsson, Karl Birgersson, Håkan i Spangum, Torsten Andrisson, Karl Nilsson, Johan Gydhuson och Magnus Birgersson som nämndemän fastfar »bona» i Wæræstæ till ridd. Gregor Magnusson tisdag efter palmsöndag (= 11/4) 1346, då [konungens officialis generalis] Johan Kristineson »placitauit» i Örebro. Vid de tio sigillskårornas remsor kvarsitta fem skadade sig.: 1) L. H:s n. 636. 2) Knut Peterssons, två trappskurna rutor, 3) hjorthorn, vänt som n. 636! men dock trol. Knut Mattssons, 4) Magnus Birgerssons tre rosor, 5) sköldens innehåll otydl, tre liljor? i sned rad. *R. A.* perg.

hennes upptagande i konventets *(conventui monasterii)* i Risæbærghis kollegium samma Söderby i Viby. Samma fastar, proloqutor och sigillvittnen.

D. S. V n. 3690. Av elva sigill kvar samma fyra som vid n. 118, samt Gisles och prosten Lars'.

120. *Walby, curia nostra.*[1] *7 november 1344.*

Konung Magnus stadfäster, själv närvarande på räfstetinget *(placito nostro iusticiario)*, en lagenligt *(legittimum et ... rite factam)* giord gåva av jordagods till abbedissans och konventets i klostret Risebergha underhåll.

D. S. V n. 3855. Sig. borta. Gåvobrevet, som säges bifogat, är också borta.

121. *Samma ort. 9 november 1344.*

Konungen förnyar privilegierna för abbed. och konvent *(sanctimonialium claustri)* Riseberghæ, särskilt hans företrädare Eriks donation av Sweibothe[2] [på Öland].

D. S. V n. 3856. Blott ett mittparti av stora sigillet. Jfr n. 6.

122. *Nyköping. 20 januari 1345.*

Densamme stadfäster den gåva av *curia* Anæ med tillägor, näml. Rynynghe,[3] Gwdmundægærghe[4] med kvarnar och övriga tillhörigheter, av ålder förenade med A., som ridd. Nils Björnssons änka fru Katarina testamenterat till *monasterio* Risebærgh, såsom vi funnit det klart framgå ur brevet härom. Åt biskop Frender i Strängnäs lämnas att övervaka verkställigheten.

D. S. V n. 3892. Här också ett mittparti av stora sigillet. På brevets rygg läses: *Littera de* Alna *et* Ryninge. Jfr n. 76 samt n. 1 och 30.

123. *Aspnäs*, Östervåla s., Västmanl. *4 mars 1345.*

I Gisle Aelinæsons testam. får monasteriet i Rijsberghum 2 mrk pgr.

D. S. V. n. 3911.

Gisle [n. 104, 108, 118/9, 133], som bodde på Aspnäs å Tämnarens norra strand, tillhörde en av de släkter, som förde sparren i sin sköld. Utom hönom och hans barn räknade den i hans tid brodern Karl Elineson med sönerna Lars, Johan och Arvid, av vilka den förstnämnde blev den förste svenske hövitsmannen över Skåne, samt vidare Södermanlands lagman Arvid Gustavsson, mördad vid Nyköpings gästabud, och dennes son Gustav, lagman över Finland. — Äldsta urkund, som berör Gisle, har som dato 27/3 1313, n. 1911; han är då ej ridd. men blev det före 14/2 1317, n. 2095. Hans första sig., *SMtS* pl. 18 n. 295, är fästat

[1] [Kungs-]Vallby i Viby? Brev, dat. »Kungs Vallby i Närke» 15/6 1565, se Närke 1565 n. 1, fol. 198. I Erik XIV:s registratur, fol. 291 v—294, brev fr. Konungs Vallby 4—5 dec. 1563. Han var i Bodarna på Tiveden $^{3}/_{12}$ och i Örebro $^{7}/_{12}$. — För Vallby jfr n. 57. [2] Sista bokstaven osäker. [3] Ej Bynynghe. Samma begynnelsebokstav som i Risebergh. [4] Gudmundægærdhe? Vid Örebro? Brev c. $^{25}/_{11}$ 1447 har ett Grangegærde i Längbro.

under de båda kungl. breven 27/1 1321, n. 2279/80, fast han ej nämnes däri.[1] På detta sig. läses: S. GISLONIS ELINVS.[2] Under två brev från 1334 hänger ett annat, pl. 24 n. 424, visande hjälm med 4 plymer på vardera hornet och hakband, som snart utbyttes mot pl. 26 n. 453, då han återupptog sparren. Sista brev med honom som levande är av 4/8 1350.

I testamentet uttalar han sin önskan att begravas i Sigtuna vid sidan av sin första hustru Margareta och sin broder Karl. Att han då förlorat även sin andra fru och att hon haft namnet Ingeborg, framgår ur mågen ridd. Sigge Magnussons brev 11/9 1338, n. 3382 och att denna Ingeborg var J. Barnamsdotter i n. 108 av år 1336,[3] bevisas av att en av Gisles söner bar morfaderns namn. — Det har uppgivits, att Gisles första fru Margareta var syster till Åbjörnssönerna.[4] Möjligt att så är, men urkundliga bevis finnas ej mer. Att de i n. 2806, 29/9 1330, kalla Gisle sin *gener,* kan bero på giftet med I.[5] Tre söner överlevde Gisle. Den ene Ulf blev kanik i Uppsala.[6] Den andre, Magnus [n. 124, 126], är väpnare i n. 3172, 31/10 35, och bör således vara född senast i slutet av 1310-talet och son till den första hustrun; han bodde på Örby, nu Örbyhus, som han 31/1 1352 kallar *curia mea,* och var gift med en annan Birgitta Knutsdotter. Makarna levde ännu i slutet av 1360-talet, ett brev av fru Birgitta är givet Aspnäs, *R. P. B.* I n. 803. Döttrar till dem blevo gifta med riddarna Bengt Filipsson [Ulf] och Arvid Gustafsson [Sparre].[7]

Den tredje Barnam nämnes blott i ett par dokument från 18/1 1357, avstående till brodern ridd. Magnus sin rätt till Aspnäs och skiftande jord med denne.[8]

Av Gisles döttrar var Ingrid,[9] då testamentet skrevs, änka efter ridd. Thyrner Mattsson, hjorthorn. Ett par månader senare måste fadern och brodern Magnus bevittna hennes sista vilja, 12/6 1345 n. 3957. Katarina blev [eller var redan då?] ridd. Karl Ulfssons till Ulvåsa maka, se under n. 108. Däremot saknas i testam. dottern Elena, hustru till nyssnämnde Sigge Magnusson, Vinstorpaätt [n. 41]. I ett odat. perg. i *R. A.* säger han, att fru Elena[10] och deras barn blivit begravna i Vadsbro, hans hemförsamling. Gisle hade emellertid ännu en dotter Helena eller Elena. I n. 119 låter han denna ingå i Riseberga kloster, och hon blir efter en kortare abbedissetid i Aranäs,[11] *R. P. B.* I n. 323 av 31/7 1357, föreståndarinna för det kloster, som fostrat henne. Hur länge, vet man ej; hennes efterträdarinna nämnes först år 1378. Alltså två döttrar med samma namn, egendomligt, de ha troligtvis ej haft samma moder; *D. S.* II n. 1524 bjuder ett fall, där två bröder kallas båda

[1] Är sig. ditsatt långt efteråt? [2] På sig. till n. 3080, 22/8 1334, i *RA:s* Skoklostersamling framträder E-bokstaven i Elin. fullt tydligt. [3] Hon har således dött snart därefter. [4] Se ELGENSTIERNA efter BUREUS vid Rörik Tordsson Bonde. [5] Jfr under n. 108. [6] Nämnes 22/5 1349, n. 4433. [7] Om förbudet mot äktenskap mellan befryndade i fjärde led här iakttagits, böra Gisle och Arvids farfar Arvid ej varit så nära släkt som kusiner. [8] B. E. HILDEBRANDS avskrifter i *R. A.* efter förkomna[?] orig. Det ena brevet cit. hos STYFFE, s. 365 not. 4. [9] Om Ingrids dotter Ingeborg [se n. 133] blivit uppkallad efter mormodern, kunde Ingrid ha varit dotter till Gisles andra fru. Och då Ingrids söner voro vittnesgilla 1348, bör äktenskapet ha knutits på 1330-talet och hon själv vara född 15 à 20 år tidigare. I så fall kan Birgitta Knutsdotter ej gärna vara moder till denna Ingeborg Barnamsdotter, som då måste ha varit hennes styvdotter [adopterad?] [10] I *D. S.* VI. n. 4615 av 7/9 1350 förekommer omedelbart efter fru Birgitta Knutsdotter en domina Elena Gisledotter. Var det Sigges fru, som levde än? — Sigges andra hustru Ramborg Karlsdotter, omtalas först 1/5 1353. *D. S.* VI. n. 4918. [11] Dess abbed. hette 1353 Alcha.

Holmger, och i n. 103 ha två halvbröder namnet Ulf. — En femte dotter var Märta, g. m. Rörik Bonde [se n. 108]. Hon levde kvar år 1382, *R. P. B.* I n. 1675.

124. *8 mars 1346.*

Ridd. Magnus Gislason byter jord med *claustri* Risebyærgh abbedissa. Han överlämnar 6 örtugl. *(solidos terre)* i Booskullæ och 8 d:o i Dwærsstadhum med tomter *(areis)*, hus, åkrar . . . fiskevatten *(piscariis)* . . . Åt Liniuardho Holmgeersson[1] ges fullmakt att fastfara jorden *(antedicta predia cum omni iure patrieque consuetudine nec non et legum consuetudine).*

D. S. V n. 4046. M. G:s sig., *SMtS* III pl. 32 n. 578,[2] fanns när *D. S.* trycktes, nu borta från remsan. Vad klostret fick uppräknas i n. 126.

Båda gårdarna ligga i Sköllersta socken och heta nu Boskulla och Värsta.[3] N. 291 har 1 gård Booskulla, men ej Värsta.

Om M. G. se under n. 123, om L. H. under n. 118.

125. *»Risœbergh». 12 mars 1346.*

Kkh *(curatus)* Petrus i Knistom upplåter till abbed. Gerthrudi och konventet i Risabergh $8^1/_2$ örtugl. *(solidos terre)* i Spanghom [i Vintrosa?] och $4^1/_2$ d:o i Østom i Knista s. till proventa för Cristine och Ragnildis, vilka intagits i deras *collegium*. Fastar: Magnus Birgersson, Håkan i Spanghom, Sune i Maghredhom, Nils Fughlagræ,[4] Filip Ingolfsson, Anund Finvizson, Nils Petersson, Karl Birgersson och [underlagman] Lidhinuardvm Holmgersson [n. 118], vilken *huiusmodi* »fæstæ» *mencionem fecit et caucionem, ad quem et iudicium domini legiferi* Nericie *pronunc spectat.*

D. S. V n. 4047. Besegl. av utställaren, de åtta fastarne, Lidinvard och bp Sigmund i Strängnäs. Nu kvar blott n. 2, Magn. Birgerssons, visande tre rosor snett över skölden, *SMtS* III pl. 34 n. 609.[5] Skåran n. 10 utan remsa.

De båda gårdarna Spånga och Östa saknas i n. 291.

Av fastarna äro de tre första med i n. 134. Bröderna Magnus och Karl Birgersson se n. 126. F. Ingolfsson[6] m. fl. s. 49 not 6 samt för kkh Petrus möjl. 14/3 1360, *R. P. B.* I n. 1816. H. i Sp. har utgivit ett brev 24/6 1358, *R. P. B.* I n. 372, varest likaledes en Magn. B. beseglar — sig. borta — kanske densamme som här.

126. *Riseberga? 29 mars 1346.*

Ridd. Magnus Gislason utfärdar nytt brev om skiftet i n. 124. Det upprepas vad han gav i Booskulla och Dwærstadhum och tillägges vad

[1] På annat ställe i texten: Liniwardi. [2] Ett tidigare sig., från aug. 1336, pl. 26 n. 463. [3] Kallas ännu i 1642 års jordebok Dverstadh, men året därpå Wärstad. Att det är samma 1/4 skattehemman, synes av bifogade marginalanteckningar vid andra gården i D., som båda åren tillhör överste Tomas Tomasson. — Jfr J. Sahlgren anf. arb. s. 84. [4] Fåglare? Se 2/2 1346 i *D. S.* V. [5] B. 22 s. 21 återger biskopens och MB:s, »De andra äro bårta.» [6] Uppträder som »proloqutor» i Hardemo h. 10/8 47, *D. S.* n. 4209. Hans sig. två trappskurna rutor.

abbed. och konvent i Risebiærgh givit honom, näml. 2 lõpabol (twæggia løøpabool) i Jærpataku, 1½ løøpsbool i Swepilstaku och 1 d:o (»vno løpabool») i Vester Deghyo. Här läses även namnen på fastarne *(testes seu affirmatores wlgariter dictos* »fasta»): Birger och Knut Mattssöner, Knut Petersson, Magnus och Karl Birgissöner, domino Nils in Monte,[1] Örebroborgaren Hennechino, Anund i Hørstum [n. 134] och som proloqutor Lidhiwardo Holmgeersson [n. 118].

D. S. V n. 4056.[2] Besegl. av biskopen i Strängnäs [Sigmund, namnet ej utsatt], ridd. Knut Folkesson, »Liniward», Magnus själv och hans hustru Birgitta. Nu i behåll blott hans eget, det i n. 124 omtalade, och litet av L. H:s.

N. 291 har en gård Väster Däia i Yttre Vlleröö, nu Västra Deje, och en utjord i Järpetorp. Detta senare motsvarar möjl. Järpetaku. Sw.[3] låg antagl. också i trakten. Värml. 1568 n. 14 f. 22 har som Risebergajord, närmast efter Risäter, ett Jerppetann, räntande 6 öre landgillespgr. J. i Grava? Se n. 291 not 28. Jfr n. 127.

126 a. *Riseberga? 1346 eller 1348?*[4]

Biskop Sigmund i Strängnäs har, antagl. vid besök i klostret 1346, n. 125 och 126, eller 1348, n. 133, vidimerat dess mer än hundraåriga intyg om Ölandsdonationerna, kung Johans från 1220, kung Erik Erikssons av 3/6 1224 och fru Helgas, se n. 5—7. Samma vaxsort och samma stora sigill, *SMtS* II pl. 13 n. 187, ha använts i alla tre fallen.

Måste vara av yngre dato[5] än 20/9 1345, *D. S.* V n. 3994 och 3995, varest det heter: *nobis sigillum majus adhuc non habentibus.*[6] Äldsta dokument med [rester av] det stora sig. är n. 4042 av 5/3 1346.[7] 1355 den 29 juli är Tyrgils Johansson biskop, *D. S.* VI n. 5138. Mellan dessa data har således vidimationen ägt rum; dock trol. icke under Sigmunds sista levnadsår — levde ännu 5/7 1354, *R. P. B.* I. n. 181 —, eftersom han måste ha Tyrgils till koadjutor och väl ej orkat färdas till Riseberga.

Vidimationerna av konung Johans och Helgas brev finnas i *R. A.* bland odat. perg.-brev. Båda ha sigillet kvar, vid Johans i två stora stycken och med kanten borta. Jämförelse med orig. n. 5 visar, att vidim. ej återgivits diplomatiskt noga,

[1] Skrivet: möte. Han är trol. en andlig. I *D. S.* VI n. 4968, 11/11 1353, och n. 5008, 13/3 1354. nämnes en Nils, kkh i Sköllersta. I *Acta et processus* s. 112 anföres han som vittne till händelser från 1375. Är det denne? Booskulla och Dw. lågo i hans pastorat! [2] I datot *quarta feria post dominicam medie quatragesime* äro orden *d. m. q.* på rasur inskrivna av annan hand och med mörkare bläck. *D. S.* n. 4046 har *feria quarta post primam dominicam quatragesime.* [3] Har av utg. ej kunnat återfinnas i jordeböcker l. redogörelser för årliga räntan. [4] 18/12 1352 riktar biskopen i Linköping en skrivelse till bp Sigmund, som rör bidrag från cistercienserklostren i dennes stift. Skrivelsen innehåller ingenting särskilt ang. Riseberga. [5] Gäller även för ett i *R. A.* bevarat Sigmundbrev utan dato. [6] Man skulle annars vara böjd att sätta vidimerandet i samband med n. 121 av 9/11 1344. [7] Eller möjl. n. 4082 och 4083 utan angiven dag. Av det påvliga kansliet kallas S. biskop ännu 31/3 1356 och Thyrgillus har titeln coadjutor 13/10 1355, men 27/6 1356 electus [Eubel, Hierarchia catholica I. s. 488]. Underrättelserna om dödsfallet och nyvalet hade trol. blivit fördröjda. — Brilioth, s. 302, uppger 5/7 1356 som dag för Th:s servitieobligation.

att förkortningar upplösts eller ändrats. Här läses t. ex. »ergo» för »g» med »o» över, »quarto» för »IIII» med »to» över. Se även ÖRNHIELM VI s. 502 och XI s. 902, där följ. avvikelser i vidim:s stavsätt meddelas: Swabodh, Byrgerus, Rysabærgh, Rysæbærgh.

127. *12 april? 1346.*

Magnus Gislasson återsäljer till abbed. Gerthrudi och konventet i Risabierg[*um*][1] de i n. 126 omtalade löpabolen[2] [här Swepistaku].

D. S. V n. 4062. Orden *dominicam Palmarum* efter *quarta feria post* äro inskrivna på rasur av samma hand och med samma bläck som i n. 126.

128. *Lödöse. 1 maj 1346.*

I konungaparets testamente anslås 30 mrk pgr till klostret i Riseberghum.

D. S. V n. 4069, sid. 565 r. 24.

129. *Örebro. 11 augusti 1346.*

Konung Magnus tar ånyo abbed. och nunnor *(sanctimoniales) claustri* Risæberghis i sitt beskydd. Givet *in presencia nostra.*

D. S. V. n. 4096. Fragm. av stora sigillet. Jfr n. 105.

130. *Samma ort och dag.*

Densamme ger åt klosterfolket efter framburna böner *(instancias)* till innehav under konungens livstid *mansiones*, kallade »hytto», i Rønde, Amo[3] och Skyoldæborgh med alla deras tillägor *(dependiciis et annexis quocunque nomine censeantur).*

D. S. V. n. 4095[4] Sig. borta. Samma stil som i föreg.

R = Rönne, A = Åmme, Sk = Skyllberg, allt i Lerbäcks s., under vilken n. 291 uppräknar Skyölborgh 2 gårdar, Rönne 1 g., Rönnestorp 1 g., Rönneshytta 1 g., Amoqvarnshytta 1 g., hyttorna givande 800 stål vardera.

Jfr n. 72, 85, 177 och 179.

131. *Örebro. 22 mars 1347.*

På framställning av abbed. och enskilda nunnor *(singularum sanctimonialium)* i Risæberghum tar konungen den man, de ha eller utvälja till sin syssloman *(pro preuisione et officio)*, och hans ägodelar i sitt hägn, så länge han förblir trägen och trogen *(assiduus et fidelis)* i tjänsten.

D. S. V n. 4160. Sig. borta och den ur perg. klippta remsan avsliten.

[1] Samma förkortn. som vid *Palmarum.* [2] Stavade som i n. 126. [3] Kan möjl. läsas Aemo, men första bokstaven är ej lik æ i Risæberghis och i n. 177 står tydligt Amoqwærn. [4] Å ryggen läses: *L[itt]era regis* Alb[*er*]ti!

132. *Hammarön. 28 april 1347.*

Konung Magnus, som kommit till Värmland för att hålla räfsteting *(ad justiciandum in* Wermælandiam *transeuntes)*, säger sig av sina förfäders, konungarne Eriks och Magnus', brev samt av menighetens vittnesbörd till belysande av otydligheter i breven *(quod in eisdem litteris minus exprimebatur)* hava funnit, att om sju notvarp *(sagene)* i Vllærø s. undantoges, som fingo dragas ända till de »*fines*», som benämnas Warghæræ, men ej längre, samt fyra nät *(retibus)* i Skifiæfors, det ingenstädes stått fritt för envar att fiska med nät, not eller annat fiskedon *(alio ingenio, quo contracta fluvii eiusdem superior jn aliqua sui parte valeat pororari)*[1], i den *alueo*, kallad »ælfh», som rann ut vid Tingvalla *(per* Thingualdis *decorrente* [!]), *antiquissima prescripcione* för de fyra klostren *(monasteriorum)* Alvastra, Varnhem, Rackaby och Riisæbærgh *obstante, per litteras predictorum regum ... confirmata.* Han gillar och stadfäster. Brott belägges med 40 mrk pgrs böter, och skall plikten *irremissibiliter* inbetalas till den kungliga skattkammaren *(fiscum nostrum regium).*

D. S. V. n. 4175. Avskrift på perg. av det i Varnhem förvarade, med konungens sigill försedda brevet, vidimerad av abboterna Ragnvald i Alvastra och Suenongi i Varnhem. Ragnvalds sig. i behåll, *SMtS* II pl. 15 n. 211, 212.

V. nu Nedre och Övre Ullerud. Skifiæfors se n. 101.

133. »*Risabiærgh*». *7 september 1348.*

Ridd. Gisle Aelineson [n. 123], som infunnit sig *(constitutus)* i klostret *(claustro)* och då *(tunc temporis)* ingivit sin dotterdotter Ingiborge, dotter till avlidne ridd. Þyrner Mattsson [hjorthorn] och G:s dotter Ingridis [n. 123], har därvid skänkt jord *(terram)* i Ramsnæs med allt löst och fast, som tillfallit Thyrners barn *(liberos)*, inräknat *coloniis ... piscariis m. m.* Ingeborg skulle *(pro suis vsibus)* under sin livstid uppbära 7 mrk pgr av avkastningen *(de pensionibus bonorum).*

D. S. VI n. 4361. Besegl. av biskoparne Sigge i Skara och Sigmund i Strängnäs, Gisles son ridd. Magnus samt Ingeborgs bröder Mattias och Karl.[2] I behåll äro Sigges *SMtS* II pl. 12 n. 184, samt ett övre stycke av Sigmunds. En odat. vidim. från omkring år 1500, utställd av Strängnäskaniken Peder Rök, kkh i Viby och prost *(officialis)* över Närke [jfr n. 270], och på begäran av abbed. i Rysabergha översatt till svenska, finnes i *R. A.* i två, ej fullt ordagrant lika ex. på papper, se *D. S.* n. 4361 a.

N. 291 har under Hova s., VG, 1 gård Ramsnäs, nu i Finnerödja s. på Undens norra strand.

[1] Ordet saknas hos Du Cange. Hammarström håller troligt att i orig. stått *preiudicari.*
[2] I *RPB.* påträffas Karl Thyrnerssons namn i ett brev av 12/12 1377, I n. 1303. Han är då död.

134. *8 september 1348.*

Stenarus Jonsson och hans hustru Gunnildis Thyrgilsadotter, som vilja till döddagar ha sin bostad *(habitacione)* i *monasterio* Risebergh, skänka dit 9 öresl. i *villa* Kumbla i Hostæ s. samt vad de äga i en skog i Noora [nu Nora] s. Fastar: Vlwir Ulfson, Filip i Sandakrom, Knut Mattsson, Anund i Hørstom, Tomas Anundsson, Magnus Birgersson, Sune i Magrÿþom, Nils och Ingolf Peterssöner, Håkan i Spangom, Johan Gÿþwson, Sven Surwben. Som *proloqutor*[1] Nils de Rwndaby.

D. S. VI. n. 4362. Som sig.-vittnen: Nerichie lgm, ridd. Karl [Ulfsson till Ulvåsa], riddarna Liþinward Haraldsson [Vinstorpaätt] och Rörik [Tordsson Bonde].[2] Endast Stenars sig. kvar, *SMtS* III pl. 36 n. 659, gående tillbakaseende ulv, för de tre andra blott remsorna.

Orterna äro Kumla i Hofsta, Runnaby i Eker, Magria i Knista, Hörsta i Kumla och Spånga i Vintrosa. Sandåker ett annat än S. i St. Mellösa?

Stenar, som i n. 136 kallar fru Birgitta Knutsdotter[3] sin *domina*, har trol. genom henne och sitt giftermål med G., sondotter till Närkes lagman Nils Björnsson Färla [n. 21] och syster till ridd. Nils Thyrgilsson Färla, *D. S.* VI n. 4676, kommit till makt och anseende. Han och hans maka skänka i n. 136 ytterligare Kumla-jord till klostret. Deras testamente av år 1360 är upptaget som n. 148.

Knut Mattsson, se n. 118. Sven Suraben och underlagman Nils i R. förekomma tillsammans i ett brev av den 9/2 1352. fastarna M. B., N. P., Sune i M. och H. i Sp. i n. 125 — Sune även i 115 — samt Anund i 126.

135. *28 september 1349.*

Ramburgis Bengtsdotter [n. 68] avstår i Alvastraabboten Ragnualds närvaro till abbed. fru Katarina och konventet i Risabergh den egendom i Swanshals hon lagligen *(jure hereditario)* ärvt efter fadern och tidigare testamenterat till klostret men hittills behållit till sina skulders betalning *(pro debitis meis soluendis)*.

D. S. VI n. 4487. Abbotens sig. och R:s intersignum,[4] skadat.

Jfr för Svanshals n. 68, 70 och 113 samt för R. B. även n. 118.

136. *15 augusti 1350.*

Stenar Jonsson [n. 134] och hans hustru Gunnildis Thyrgilsædotter testamentera till *claustro* Riisæbergh 6 örtugl. *(solidos terre)* i Eezbergh [i Edsbergs s.] och 18 d:o i Kumblum, Hostum s. utom en där befintlig kvarn *(mola)*.

D. S. VI n. 4608. Besegl. av Stenars d*omi*ne fru Birghitte Knuzdotter [n. 108], Lidiuardi Hongersson och Knut Mattsson [för båda se n. 118] samt St. själv.

N. 291 upptager för Edsbergs s. två gårdar i Edzbergh.

[1] Se 9/2 1352 och 11/11 1553, *D. S.* n. 4786, 4968. [2] Se om dem under n. 108. [3] Hon skänkte 31/10 1335 St. J., sin *servitori*, jord i Kumla och Kårsta, *D. S.* IV n. 3172. [4] Hennes sig., hjälm med 8 fanor, ej i *SMtS*. »*Quo utor*» säger hon.

137. *10 juni 1351.*

Abbed. Mæreta Ydodotter och *sanctimonialium* Riseberg[is?][1] konvent godkänna den redovisning *(certam et debitam computacionem)* de fått av *discreto viro* Hæmingo Hæmingsson för förvaltningen *(provisione)* av deras egendomar i Värmland och bevilja ansvarsfrihet.

D. S. VI n. 4727. *Sigillum nostrum* nu borta från den ur perg. klippta remsan. H. H. se följ.

138. *Örebro. 13 april 1352.*

Hemingus Hæmingsson i n. 137 skiftar jord med *conventu* Risæbærgensi, får klostrets *predia*, kallade Næs, i [Visnums-]Kiil och lämnar sina *bona predialia*, Wal *dicta*. Skall till förbättring ge 30 mrk pgr eller 2 läster spannmål *(lestis annone)*.

D. S. VI n. 4803. Varit beseglat av Skarakaniken Nils [Siggesson] *de* Thingualdum, Harald [Torgersson], underlagman i Värmland,[2] Nils Gädda, Brynjulf Bøkøløff, Magnus Jonsson och H. själv. Blott hans sig., fyrdelad sköld utan hjälm, nu kvar. — Om Näs och Vall se under n. 13, för Näs även n. 100 och 112.

Br. B. är kanske den Br. av Edhe eller Eedh, som är med i *D. S.* VI n. 4895 och 5008.[3] — Jfr 140.

H. H.[4] uppträder i flera av den tidens dokument, har utom klostrets [se n. 137] även tillvaratagit drottningens intressen i Värmland, se *R. P. B.* I n. 1812. Var gift[5] med Kristina Agmundsdotter av norsk härkomst och fader till lagmannen i V. ridd. Agmund Hat [se nedan n. 190].

139. *Örebro. 4 oktober 1352.*

Konung Magnus tar *monasterii* Risabiergh nunnor i sitt beskydd mot uppstudsige och olydige, särskilt deras *villicos et colonos* och övriga underlydande *(familiares)*. Om någon av dem utan att åtspörja abbed. och konvent tar sig före att övergiva *(deserere)* deras *predia, colonias* eller andra besittningar, har han att utöver i lagarna fastställda straff böta 3 mrk. Klostrets syssloman *(officialis vel procurator)* får tillstånd att med kunglig myndighet övervaka efterlevnaden *(omnia premissa exequendi)*.

D. S. VI n. 4855. Fragm. av stora sigillet.

140. *Örebro. 16 juni 1354.*

Konungen uppdrager åt herrar Nils *de* Thinguallum [n. 138], Peter, prost i Värmland, Johan Algutzson[6] och Harald Thørgørsson [n. 138] att under-

[1] Ett vågrätt streck över »ber» kan antyda, att skrivformen ej slutar med »gb». [2] Hans sig. se *D. S.* VI n. 4895. H. T. förekommer även i ett perg. i *U. U. B.* av 29/6 1359. [3] Se även *Dipl. Norv.* III n. 308. [4] Levde ännu 11/6 1363, *R. P. B.* I n. 580. [5] Morgongåvobrevet 16/4 1345, *D. S.* V n. 3986. [6] Samme som under n. 82?

söka och slutföra *(discuciendi et cognoscendi)* en jordatvist mellan *sanctimoniales* i Risabergh och Hemmingum Hemmingsson i Värmland. Ha nunnorna ej fått skälig gottgörelse *(recompensa debita)*, skall H:s egendom Næs tilldömas dem och han vid 40 mrks böter förbjudas att mot de fyras *(commissariorum nostroram)* utslag befatta sig med vad han fått avstå till klostret.

D. S. VI n. 5033. Sig. fallet från remsan.

141. *Strängnäs. 5 juli 1354.*

Notarius publicus Lars Styrbjörnsson håller i Strängnäs domkyrkas övre sakristia vittnesförhör, varvid framgår, att år 1326 kaniken Tideman till biskopens i Skara utskickade överlämnat i Riseberga kloster sexårstionde avgifter jämte andra för den påvliga skattkammaren hopsamlade medel från Uppsala, Västerås och Åbo stift. — Bland de förhörda märkes Håkan, prost i Närke.

R. P. B. I n. 181[1] efter »kopia av notarii publici officiella dokument». Intaget i ÖRNHIELM V s. 319 ff. Jfr n. 84.

142. *Konungsnäs, även kallat Svartsjö. 22 april 1355.*

Konung Magnus byter jord med *sanctimonialibus* i Risaberghum, lämnar 12 öresl. *(oras terre)* i Harestum och 12 i Skæklinge i Thorsærghe s. och mottager på Færingö 12 öresl. 1 örtugsl. *(solido terre)* i Tunum i Ska s. och 10 örtugsl. *(solidis terre) min[us]* 5 penningl. *(denariis)* i Stukkaby.

D. S. VI n. 5112.[2] Sig. borta från remsan. Harsta och Skäcklinge några km. v. om Torshälla. Sk. nämnes i n. 291 som 1 gård Skiäcklinge i Gillberga s., Hyndevads rättardöme, men ej H., vilket, kallat Haraldzstum, i n. 166 överlämnas till biskop Tord.

Tuna se n. 104; St. = Stockby i Sånga s., också på Svartsjölandet.

143. *25 november 1355.*

Jöns Bengtsson inger dottern Ingeborg i klostret och skänker därvid sitt gods i Berga och Stora Paterstorp.

Alla the men thetta breff høra ok see helsar jak Jones Bendictson mz Gu[þ]i. Gungor[!] jak th*et* allom mannom, at jak hafuer gyuit in mina døtær Ingyborghe til Rysabyarghia kløst*ir*? ok meth henne mit gøz j Byarghe, som ligg*er* i Vazbo, ok mit gøz j Patærstorph th*et* størra mz allo the, som ther vnd*er*? ligger fiærran ok ner. Afhendæ[4] jak mik th*et* gøz ok minom

[1] Anföres HAUSEN s. 644. [2] ÖRNHIELM XI s. 1079 intaget under 1354. [3] Förkortn. här och å nästa sidas första rad liknar ett »y». [4] Kan möjl. vara en skrivform för »er».

aruom ok vnder? klostressens euertheliko egho. Datum anno dnj M°CCC°L° quinto die beate Katerine virginis meo sub sigillo.

På ryggen: littera de Bergh i Westergøtland. *D. S.* VI n. 5159. Sig. borta från remsa ur perg.

B. = Berga i Berga s., Vadsbo h., n. o. om Mariestad; P., nu Perstorp i Acklinge s., Vartofta h., nära Tidaholm. Båda återfinnas i n. 291 som Bärgh i Bärgh s., 2 gårdar, och Pederstorp, 1 gård, där Olof Andersson i Pärstorp säges boende.

Om J. B., vilkens sig. ej finnes kvar under någon av de urkunder från 1355—58, vari han kan med säkerhet anses vara nämnd, är densamme som J. B. [Sparre] i Värmland 1359—63, kan utg. ej avgöra.

144. *Örebro. 13 februari 1357.*

Konung Magnus tilldömer klostret det gods Botilda i Samsalum gav, när hon ingick däri. Släkten hade ej, såsom fastställts, löst det vid senaste kyndelsmässotid.

Vi Magnus konunger medher Gudz nathinn gørum allom mannom konnoght mz thesso varo brefwe, at vi hafwm til dømpt renliifwernes frwm klosterfrwm j Riisberghum thet sama goz, som Botild j Samsalum in mz sigh gaf til Riisbergha kloster, hwelekt goz ther hænna frænder oc næste skuldo nu wm kyndilsmesso hafwa jnløst til rætte ærfdh oc rætta børdh, oc the egh løsto jnnan fornempdan dagh epter varom doom. Oc forbiuthum allom mannom vnder XL marka sak at hindra eller quaelia thet sama goz fori fonempdom [!] klosterfrwm mote thesso varo brefwe æ hwat the konne helzt af thy samu goz gøra. Datum Ørabro in presentia nostra anno dni millesimo CCCL septimo feria secunda proxima post dominicam sexagesime nostro sub sigillo ad causas.

R. P. B. I n. 290. Konungens domsigill skadat, vid remsa ur perg., *SMtS* I pl. 11 n. 65.

S. Samsala i Hallsbergs s. Om givarinnan och gåvan ej mera känt.

145. *31 juli 1357.*

I en urkund av denna dag bytes jord med abbed. i Aranäs [Gudhems] kloster, Elena Gislædotter, som sedan blev abbed. i Riseberga.

R. P. B. I n. 323.

146. *Västerås. 17 februari 1359.*

Konung Erik befriar nunnorna i Risebiergh från alla kronoutskylder för deras fastigheter på Öland.

Universis presentes litteras inspecturis Ericus dei gracia sweorum gothorumque rex ac dominus terre Scanie salutem in domino sempiternam. Licet deo deuote sanctemoniales monasterii Risebiergh Strenginensis dyocesis bona predialia obtineant in Ölandia, que ad hec tempora a communibus regalibus seruiciis cum rusticis non fuerant seu quibusuis aliis oneribus et tributis exempta, nos tamen pia consideracione inducti ipsarum sanctemonialium desolacione et paupertate necnon et loci sterilitate conpertis, vt eo liberius quo felicius diuinis iugiter laudibus inuigilare valeant, de gracia speciali omnia bona et familias earundem, que quidem bona inpresenciarum obtinent in Ölandia ab omnibus regalibus consuetis et non consuetis eximinus, dicta bona et familias ipsa colentes perpetuo libera et liberas decernentes ac sub obtentu gracie nostre firmiter prohibentes, ne quis aduocatorum nostronum vel officialium eorum seu quiuis alius, cuiuscumque condicionis aut status existat, predictas sanctemoniales in bonis vel familiis predictis contra tenorem presentis presumat quomodolibet impedire, prout indignacionem dei ompnipotentis et nostram duxerit euitandam. Datum Arosie anno domini M°CCC°L° nono dominica septuagesime sub secreto nostro.

R. P. B. I n. 404. Med Eriks något skadade sekret vid remsa ur perg. Jfr n. 5—7.

147. *25 mars 1359.*

Elena Gisladotter,[1] abbed. i Risaberghum, säljer till Magnus i Välinge *curia* Væstanaa i Væherads s. utom den fjärdedel sockenkyrkan ägde.

R. P. B. I n. 408. Abbedissans sig. se pl. I; i st. f. konventets, vars omskrift förlorat stora stycken å båda sidor, återger pl. II det till de behållna delarna identiska vid 15/2 1384.

Välinge på järnvägens norra sida, ett par km. v. om Väse station. Västanå. c. 1 mil n. n. v. om stationen.

148. *1 januari 1360.*

Stenar Jonsson och Gunnildis Thyrgilsadottor [n. 134] testamentera av de ägodelar, dem förunnats av Gud, till *monasterio* Risebergh[2] för sina gravplatser alla sina kopparkärl, 1 hyende *(banchale)*, 1 bordduk *(mensale)*, 1 bolster *(fulchrum)*, 1 *þækan*,[3] vidare 8 örtugl. *(sol. terre)* i Sandom med alla tillhörigheter, jämte en häst och av vårt lösöre till ett värde av 20 mrk. De betinga sig för sin anförvant Gerthrudi, *puellulœ parvulœ*, ständig kost i klostret *(in pane perpetuo provideat iusto iure)*. Abbedissan, vilkens namn ej nämnes, får 1 *fulchrum*, 1 förhänge? *(curtina)*, 1 »tyæll»[4] och

[1] Se r. 119 och 123. [2] Förkortn. streck över h. = is? [3] Söderwall: täcke, matta. [4] *Anf. arb.:* tiæld = hölje, överdrag.

1 tennskål *(amphoram stanneam); domine priorisse* 1 »tapetum»; prästen? *(dominus)* Johan Laggara 1 þækan; Gertrud en silverbägare *(coclear argenteum)* och en uppbäddad säng *(lectum stratum);* klosterbröderna i Eskilstuna silverspännen? *(tenacula argentea);* en viss Hagbardo 1 kista *(cistam),* 1 liten mortel *(mortariolum),* 1 sparlakan och 1 *tunicam.*

R. P. B. I. n. 437. Stenars sig. [se n. 134] fanns, när *R. P. B.* trycktes 1866, men är nu borta från remsan. — Jfr n. 134 och 136.

S. trol. Sanna i Edsbergs s., vilket bortbytes i n. 203.

149. *15 februari 1360.*

Abbed. Helena Gysladotter, Risæbergh[is] och konventet försälja till brevvisaren, Johannes Karlsson, för 8 mrk pgr en vattenkvarn, belägen vid *(circa)* Haddæthorp med alla tillägor de ägt därstädes.

R. P. B. I. n. 445. Båda sig. borta från remsorna, men tygpåsen till konventets sitter kvar.

H. enl. *R. P. B.* trol. Haddetorp i Askers s.

150. *16 juni 1360.*

Lagmannen i Närke, ridd. Karl Ulfsson [108, 118] erkänner sig skyldig *nobili et religiose domine domine* Elene Gisladotter, *abbatisse claustri* Risibergensis och konventet *(sanctimonialium)* 50 mrk pgr vanligt mynt att betalas nästkommande 11 november *(festo sancti Martini confessoris).* Dör han dessförinnan, skola de uppbära avkastningen *(fructus seu redditus)* av hans gods i Ölandasundum [n. 92], tills *summa ipsa principalis* blivit gäldad *totaliter et integre.*

R. P. B. I. n. 457. Sig. kvar vid remsa ur perg.

151. *Örebro. 17 december 1360.*

Konung Magnus tar abbed. och nunnor *(conuentus sanctimonialium)* i Risabergh under sitt beskydd. Vanlig formel.

R. P. B. I. n. 486. Sekretet kvar, en del av omskriften borta.

152. *Örebro. 16 mars 1364.*

Konung Albrekt lovar abbed. och övriga *sanctimoniales ordinis Cisterciensis* i Risebyerghum sitt kungliga beskydd [med några smärre förändringar likt föreg.]

R. P. B. I. n. 607. Under hans sekret, som varit fästat å remsa ur perg.

153. *Skänninge. 19 november 1365.*

Konung Albrekts skyddsbrev för Risebergas kloster.

Universis et singulis presentes litteras inspecturis Albertus dei gracia Sweorum Gothorumque rex eternam in domino salutem. Noueritis, quod nos religiosam dominam abbatissam ac conuentum sanctimonialium in Risebergh ordinis sancti Benedicti, quarum oracionibus, suffragiis et beneficiis, nutritur continue plebs fidelis, vna cum omnibus et singulis earundem bonis mobilibus et immobilibus infra monasterium et extra familiisque et personis in eisdem commorantibus sub nostras pacem et proteccionem suscipimus specialiter defendendas. Volentes ipsas in bonis et familiis predictis omnibus et singulis privilegiis et libertatibus gaudere ipsis per predecessores nostros quibuscumque ab antiquo concessis quolibet vel indultis dimittentes què ipsis bona predicta ab omnibus imposicionibus extraordinariis, talliis, exactoriis, laboriciis, eueccionibus ceterisque solucionum et onerum grauaminibus, que nos seu officiales nostros de regno nostro Swecie petere seu exigere contigerit libera protunc et exempta. Dimittimus insuper omnes generales officiales seu prouisores dictarum dominarum ab omni expedicionis grauamine, cum et quotiens homines nostros inposterum in expedicionem regni specialiter seu generaliter euocari contingat, liberos protunc et exemptos nec eo minus ipsos omni, qua ceteri milites, militares et armigeri regni nostri predicti vberius gaudent in bonis suis, frui volumus libertate. Vnde per graciam nostram districcius inhibemus, ne quis prefectorum nostrorum aut eorum officialium seu quiuis alius, cuiuscumque condicionis aut status existat, memoratas dominam abbatissam, suum conuentum vel earum officiales seu prouisores in bonis aut familiis suis premissis contra hanc nostram graciam audeat quolibet impetere vel turbare. Si quis vero has nostras litteras seu priuilegia ipsarum huius modi violare aut infringere ausu temerario presumpserit, omnipotentis dei indignacionem et nostram vindictam regiam merito poterit formidare. Datum Skæningis anno domini MCCCLX quinto feria quarta proxima ante festum beati Clementis pape et martyris.

R. P. B. I. n. 679. Blott sigillremsan kvar.

154. *15 november 1367.*

Marsken Erik Kättilsson Puke upplåter åt klostret de Rudskogagods det ägt i Värmland. Som dess syssloman nämnes Sigge Laangh.

Allom them thætta breef höra æller see helsær jak Erik Kætilsson riddare æuinnælikæ mz Gudh. Kongør iak mz thessæ nærwarænde breue mik hauæ atær latit oc wnt ærlikæ fru ij Risaberghe theræ gooz, som the atta ij Wærmalande, som ar Rotskoghæ, alt thet afgiæld thær af gaar, huat thet

hælzt ær ænga undan taknæ. Oc forbyudær iak allom thær fore mina skuldh gøra wilia æller latæ, at the thet goszit egh hindhre æller skadhæ fore Guz skuldh oc minæ bøn. Frammaledis wil oc jak haua oohindrædhan theræ syslaman, som ær Sigge Laangh, oc thæt gør,[1] ther han hauær af thera wægnæ. In huius recognicionem sigillum meum presentibus est appensum. Sb[2] anno domini M°CCC°LXVII° feria secunda post Martini.

R. P. B. I. n. 794. Sig. borta från remsa ur perg. Antagl. hade klostret under brytningen mellan kung Magnus och den nye konungen Albrekt en tid varit avskuret från sina gårdar i V. — Jfr n. 156.

155. *Swinauadhs kyrka. 9 februari 1368.*

Under sin visitation i stiftet har helt säkert bp Thyrgillus i Strängnäs, som besökt Sv. och Skyoldasta kyrkor, även gästat Riseberga.

Orig. på perg., dat. *fer. quinta post ... Sigfridi ...*, i Karolinska h. allm. läroverket i Örebro. Biskopens sig. borta.

S. och Sk. nu Svennevad och Sköllersta.

156. *Risabergh. 25 februari 1369.*

Marsk Erik Puke [n. 154] »unnar» klostret dess gods i Värmland och ålägger fogdar och länsmän att ej förgripa sig därpå.

Alla the thættæ breff høra hellar se helsar jak Erek Puke, marskaller, mz varom herra. Gør jak thet allom connoght mz thæsso mino opnobrewe, at jak hawer ater vnt hetherlecom frum abbatissonne j Risabergh om ok alle conuentene thæra goz j Værmalande hwar thet hælzt ligger ængo vtan [!] takno. Byuther jak allom theræ hyonom, at the them ræt gøræ aff thet gothze ok ængom androm. Forbyuther jak allom foghatom ok lænsmannom, som j Værmalande boæ, æ hwem the tel høræ, at the sik nokat bewaren [!] mz thet forenæmdæ goze. Scriptum Risabergh anno domini MCCCLXIX° dominica Reminiscere. Tel thæs at thættæ swa myklo vissare ok stathughare vare, tha bethes jak hær fore hetherlecæ mannæ insighle mæther mino eghno, swasom ær herra Karl aff Vluasom, herra Eringisl Niclisson ok Wlph Jonson.

R. P. B. I n. 862. Blott stycken kvar av de fyra remsorna. För herr Karl till Ulvåsa se n. 150; herr E. är E. den äldre av Hammerstasläkten. *R. P. B.* föreslår för U. J. den senare östgötalagmannen av Aspenäsätten — jfr *R. P. B.* n. 783 och 1597 — eller är han den U., som i drottning Margaretas tid bodde på Ervalla?

[1] Göromål. [2] Med förkortn.-tecken! = *Scribtum?*

157. *9 augusti 1369.*

Ridd. Lyniuard[1] Haraldssons fru Katarina Magnusdotter [n. 108] anslår i sitt testamente 10 mrk pgr till *dominabus in claustro* Risebergh.

R. P. B. I n. 884. Hämtat ur vidimationen den 10 mars 1386, se nedan n. 175. Finnes också i en vidimation den 4 aug. 1383, intagen här som nr 165.

158. *11 november 1373.*

Elin Tideco ger konventet till själagift för sonen herr Peter Röriksson [präst?] 4 örtugl. i Västby, som hon fått av Nils i Kräklinge för den skada han gjort hennes son. Klostret får också en kvarnstad i Via kvarn, som Peter köpt av detsamma.

Th*et* scal allom mannom wit*er*liket wara mz thesso opna brewe, th*et* iak Ælin Tidheco kennis mik hafua giwit Rise*ber*gha *con*uento fira ørtughland iordh innan Westbÿ mz allom tillaghom ængo vndantakno, hwatte i wato eller thorro, fore mi*n*s sons siæl herra Pæters Rørik*son*, huilka iordh thær iak fik av Niclis i Kræklinge fore thæn skaþa han giordhe minom son. Afhendir iak mik the samo iordh oc minom arfuom vud*er* Rise*ber*gha *con*uento til ew*erþ*elica ægho oc thær mz en qwærna stadh, huilkin min son køpte av thÿ fornempdo Rise*ber*gha clostre i Møllowiþum. In cuius rei testi*mon*ium sigill*um* d*om*inj Erlendi c*ur*ati in Kræklinge. Datum anno dnj M°CCC°LXX° t*er*tio die b*ea*ti Martini ep*iscop*i et *con*fesso*ris*.

R. P. B. I n. 1069. Vid remsa ur perg. kkh i Kräklinge Erlands sig. Omskriftens högra sida i det närmaste borta.

Enl. *R. P. B.* är V. Väsby i Kräklinge s., M. torde vara Via kvarn i Hackvas s. — Ingendera förekommer i n. 291.

158 a. *Före 1375?*

I *Acta et processus canonizacionis beate Birgitte*, utg. av I. Collijn, Uppsala 1924—1931, berättas s. 127, hur en nunna Margareta från *claustro* Risabeergh, *consistens extra claustrum apud ecclesiam* Wibi [Viby] hädat fru Birgitta och omedelbart straffats med talförmågans förlust, men sex dagar därefter, *feria quarta ante dominicam palmarum* [onsdagen före palmsöndag], blivit fullt återställd, sedan kkh Nils i Viby[2] och munken Bengt Nilsson fr. Strängnäs kloster utlovat, att hon skulle företaga en pilgrimsfärd till Vadstena, som hon också anträtt.

159. *30 september 1375.*

Girvater i Vallersta, Kumla s. [n. 15], hans hustru Ingeborg, Gärdar

[1] 1383: Liniuard och Risabergh. [2] Äldsta perg. med hans namn se n. 164 från 1381. Se för honom även *Acta et processus* s. 115.

och dennes syster Margareta skänka klostret för sina och föräldrarnas själar de byggningar med lås och nycklar, som stå på deras jord i V.

Allum thøm thætta breff høra ok se helsar jak Giruater j Baldastum ok min husfru Jngeborgh ok Gærdhar Marghret hans syster mædh varum herra. Thætta scal allum mannum vyterlikt vara, at vi giwm ok vnnum ærliko clostre j Risab[1]ærghum al the hus ok bigningh mæd lasum ok niklum, som standa vp a clostirsins jordh i Baldastum for vara syæl ok foraldra til æværlika ægho. Aff hændum vi vs ok varum arwm thæ fornempda hus Risabergha clostre til æværlika ægho ægha sculande. Datum et actum sub siggillo domini Nicholai Brwn,[2] curati nostri jn Kumblum anno dni M°CCC°LXX quinto dominica proxima post festum sancti Micaelis arkangeli.

R. P. B. I n. 1177. Vid den ur perg. klippta remsan har deras kkhs sig. varit fästat.

160. *Riseberga kloster. 5 januari 1378.*

Abbed. Greta och konventet sälja till Sven i Solberga [trol. S. i Askers s.] en kvarnstad i Atalstafors vid Attersta i Gällersta.

Alle the mæn thætta bref høra ællæ see helsom vi systir Greta, abbatissa i Risaberghum, mz alle conuentone æværlika mz Gudhi. Kænnomps vi mz thæsso varo vpno brefve hava salt[3] ærlikom manne Swene i Solberghum een quernastad i Atalsta forse oc i Gellasta sokn, then som næst liggir sionum,[4] oc husa tomptena, the som thær vnde liggir oc alth thet vndir quernena liggir oc hugga aaf skoghenum til husa oc til quernena bygningh.[5] Oc aafhendhum vi os then quernastadhin oc varo klostre hanum til æværdlika æggho oc hans[6] aruum fore fyra fath iærn. Scrivath i Risabergha klostre arum æpte vars hærra byrdh thusanda arum oc thryhundradha arum syutighiarum oc a[7] atthundha areno vm tolfta dag jula vndir varth insigle oc vare conuento.

R. P. B. I n. 1306. Båda sig. borta från remsorna, funnos i ÖRNHIELMS tid? På ryggen läses: Anders Mattssons breff the vnffingom aff honom. A. M. väl den väpnare, som 1428 bodde på n. v. Säbylund, se n. 212. STYFFE s. 305.

För Atalstafors se not till n. 20, Sven[8] nämnes även n. 163.

161. *18 januari 1379.*

Vid det stora mötet i Örebro denna dag närvoro även cistercienser-

[1] Så delat. [2] *Acta et process.* s. 128 till 1375. [3] Skrivet å rasur. Mellan »salt» och »ærlikom» synes ett th, varmed det utstrukna ordet torde ha slutat. [4] Mosjön. [5] Underhåll. [6] Efter »hans» ett »h», som ej fortsatts. Ordet »fore» är dubbelskrivet. [7] Över raden. [8] Mejl. den Sv. Suraben från Solberga, som förekommer i *D. S.* VI. n. 4786 (år 1352) och i *Acta et processus* s. 148.

abboterna i Alvastra, Nydala, Saba och Varnhem. Att de samtidigt besökt Riseberga, torde stå utom tvivel.

Se *Acta et processus* s. 57.

162. *Riseberga kloster. 15 juni 1381.*

Abbed. Greta och konventet sälja efter värmländsk landsrätt till överenskommet pris Dye i Varnum till Hælff Thørgilsson.

Th*et* ær allom mannom with*er*likit badhe thøm nw æra ok swa thøm hær æpthe koma, ath wi syster Greta, abbadissa,[1] ok *con*went*het* i Risab*er*g*um* haw*um* salth war ægho deel ij Dywghia i Varneme sokn j Værmalandh godhom ma*nne* Hælff[2] Thørgil*son* for wærdh, som oos asamde epte allom landz ræth, som the hawa i Wærmalande, mz fwlkw*m*nelse ok stadhlekheet wnd*er* warth insigle. Sc*ri*ptu*m* in monaste*r*io no*st*ro Risab*er*gh anno dni M°CCC°LXXX° p*ri*mo s*abba*to p*os*t diem corpo*r*is XPI.

R. P. B. I n. 1586. Sig. bortfallet från remsa ur perg. Gick köpet tillbaka?
D. = Dye, något s. om Kristinehamn. N. 291 uppräknar en gård Dÿa i V.

163. *9 september 1381.*

Ingerd l. Ingrid Birgersdotter, som till döddagar vill stanna i klostret, skänker 21 örtugl. i Hagaby och Hörsta i Kumla s.

Allom mannom skall th*et* with*er*lekit wara badhe thøm nw æra ok swa thøm hær epte coma, ath jak Ing*er*dh Birg*er*sdotter hawir mik in gywidh til dødhra dagha ij Risab*er*ga kloste*r*. Ok in for mik klostrena til æwærdheleke ægho ok for mina p*ro*wento giwir jak fornapd*a* [!] Ing*er*dh min godz, som liggya i Kwmbla sokn ok heeta Haghaby ok Høørsta, the liggia for tiwghu ørtughlandh ok æn eeth ørtughlandh. Th*et* gywir jak til[3] æwærdeleke ægho nær by ok færre, engo wndan taghno, wato ell*er* thørro, skogh ok skywl imman [!] gardha ok wtan mz allom thøm til laghom th*er* til liggia, ath enge mine æ[r]wing*ia*? eller thera eptecomade [!] skwlu aldra the mækte? the fornapd*a* [!] godz ath hindra ell*er* quælia ij nokrahanda matto epter than dagh jak fornæpda [!] Ing*er*dh Birg*er*sdotter th*et* til Risab*er*ga gaff for mina syæl ok til minne p*ro*wento. Tha æra thesse godhe mæn fasta th*er* til Gwdhmu*n*d*er* ij Br*o*nast*um*, Spiruir i Sandast*um*, Anu*n*d*er* i Ekebj, Jones i Ekebj, Benc?t ij Sud*er*bj,[4] Laur*ens* ij Sandastum, Vele i Bæk, Jon i Bronast*um*, Benc?t ib*idem*, Germu*n*d*er* i Ørixst*um*, Enbyørn, Jon i Ekeb*er*gh. Forskæluman Swen i Solab*er*gum. Til thes mere visso ok æwærdhleke stadhlekheet bedhis jak andeleks fad*er*s biscop Thordz

[1] Över raden. [2] Oviss läsning. [3] Över raden. [4] Ej Sundby, som *RPB* har.

insigle her två ffore mz godha manna insiglom, herra Byrgers Wlffson, Olaff *dictus* Græsgarder?, Hænicho Styks,[1] Swen i Solabergh mz mino eghno. Datum et factum anno dni M°CCC°LXXX° primo ipso die beati Gorgonii martiris.

R. P. B. I n. 1621. Sigillen borta men remsor eller bitar därav i snitthålen utom i det sista, där ett stycke av perg. är bortslitet. B. Ulfs. är St. Birgittas son, vilken på 1380-talet blev lagman i Närke, men ännu icke var det, jfr n. 168. Olof Ingevaldsson, kallad Graesgardher, har utställt n. 2091 av 5/3 1385 och nämnes som faste i Oppunda h. år 1381, n. 1549 och 1637. Sven i S. se n. 160.

De båda gårdarna ligga intill varandra, något s. o. om klostrets Vallersta. N. 291 uppger för Kumla s. 1 gård Hörsta och 1 ödesgård. — Samma Ingerd ger i skifte med biskopen 10 1/2 örtugl. Hörsta, varjämte denne i annat skifte får 4 örtugl. i H. — Jfr n. 171—3.

Fastegårdarna äro: Brånsta, Ekeby, Sånnersta och Örsta i Kumla, Bäck och Ekeberg i Hallsberg, Sörby antingen i K. eller i H.

164. *Segersjö. 26 november 1381.*

Fru Greta, abbed. i R., beseglar ett av Mattias Trottesson [i Bärsta i St. Mellösa?] utfärdat jordupplåtelsebrev.

Alla the men thætta breff höra ælla sea helsar iac Mathias Trottason ii Bærastom æwerdhelica mz warom herra. Kennis iac oppinbara mz thesso mina nærwaranda opno breffue swa ffore them æpter kunno koma som them nw ära, at iac haffuer mz wilia oc beradhno modhe gelguldit ok oplatit werdoghom ffadher biscop Thorde, mz Gudz fforsyn biscope ii Strenginæs, oc hans aruom til æwerdelica agho eth halfft marklandh iordh ii Sudherby ii Kræklinge ssokn ii Hardhemishærathe ffore sextighi mark swenska pæninga, swa goth mynt at siex mark göra ena lødugha mark stokholmska wikt, hwilka sextighi mark iac honum rættelica skildogher war ffor then maalsæghianda ræth vm eet draap, som Jønis Rennare, minna husfrw brodher, Gudh hans siæl haffwi, giordhe ii biscops gaardhenom ii Skædwi oc swa ffore thæt biltoghomalet, ther han wardh biltogher dømder ther ffore a maalsæghianda wæghna, oc swa ffore alla andra skuldh oc sake, the biscop Thordh haffde til then ffor:da Jønis swa wæl liffwande som dødhum. Hwilkit fforscre?pna gotz mz hws, iordh, akrom oc engiom, scoghom oc ffiskewatnom, qwernom oc qwernastadhom, torpom oc torpastadhom, thomptom oc tomptastadhom, øyom, holmom oc skæriom oc allom androm wmyordhom, scoxplutom oc tillaghom, innan gardha oc wtan, nær oc ffiærren, ii wato oc thorro, nempdo oc onempdo, engo wndan takno, som thesso gotze aff aller tillaghat [!] hawer oc nw tilhøra kan, iac aff-

[1] Om barn till honom se n. 197.

hender mik oc minom aruom oc allom thes ffor:da Jønisa aruom, hwilke the kunno hælzt nw wara eller wardha æpter thenna dagh oc tileighnar thæt oc hemolt gør biscop Thorde oc hans aruom til æwerdhelica ægho. Ware thæt oc swa, som Gudh fforbyudhe, at them ffor:da biscop Thorde ælla hans aruom konne thætta ffor:da gotzet affga mz landzlaghom, domom ælla ræth, hwilka ledhis thæt hælzt tima konde, swa at iac mz minom aruom gate hanom ælla hans aruom thæt ey hemolt giort, tha tilbiuder iak mik oc mina arua them ffor:da biscop Thorde oc hans aruom annat swa goth gotz oc ingield ij geen giffua j swa godho læghe, ther hanom ælla them thæt læghelica ligger, innan siex wykwr æpter thæt hanom ælla hans aruom thæt affganget ware æpter sæghn twegia godhra manna a hans oc hans arua wæghna, oc twegia a mina ælla minna arua wæghna, ther wi ærom afforwaradhe a badha sidha widher sannindh wtan alt argt. Oc giffwir iac hærazhøffdinganom innan thi hæradheno,[1] som thætta ffor:da gotzet ii ligger, ffulla makt oc wald mz thesso brewe them ffor:da biscop Thorde ælla hans wisso wmbudhi thæt gothzet at ffastffara mz ffastom oc allom godhom skælom, æpter thi laghin tilsighia, til æuerdelica ægho, hwilkin tima han ther ffast a bedhis, likawiis iac siælffuer nærstadder ware. Alla thessa fforscre?pna articulos oc hwaru thera serdelis? wm sik loffwar iac ffor:da Mathias mz minom aruom them ffor:da biscop Thordhe oc hans aruom ffasta, stadugha oc obrutlika at halda widher sannindh oc godha tro wtan alla argha list. Til hwilkins brefs mere wisso oc høghre bewaring hawer iac mit[2] incighle mz wilia oc beradhno modhe her witerlica ffore henght. Oc til withnisbyrdh haffuer iac bethz incigle hedherlike ffrw ffrw Greto, abbatisso ii Risabergh, oc hedherlica manna, swasum æra herra Niclisa aff Wiby oc Lafuerinza Gerekosson ffore thætta breff henghia lata, hwilke nerstadde oc owerwaro thesso ærande. Datum Sigharsø anno dni Millesimo CCC°LXXX° primo in crastino beate Katerine virginis.

R. P. B. I. n. 1648. Fyra sig.: 1) brevutställarens; 2) abbedissans sig. med skadad omskrift; 3) kkh Nils';[3] 4) Lars G:s björnlår, »S. LAURENT ... KOS».

L. G. se n. 174, 180 och 206 samt under 109. I *R. P. B.* II n. 2046 säges han vara hhd i Örebro h.[4]

Brevet är sammanfästat med ett av hhd Filip Jönsson, n. 183, utfärdat fastebrev från Hardemo härad n. 2122, dat. 20/5 1385. M. T. säges i n. 2122 ha varit gift med Ingrid, syster till här i n. 164 omförmälda Jöns Rännare och sedan omgift med en Lars Ulfsson.

[1] Hardemo [se ovan]. [2] Närmast står ett överstruket »inzigle». [3] Sig. otydl., enl. B. 22 s. 21 visande en pelikan över sitt bo. Omskriften, vars nedre del är borta, har utg. ej kunnat tolka. [4] Sonen Karl [n. 206] sålde palmsöndagen 8/4 1408 jord han ärft efter fadern och lagenligt hembjudit sina bröder. Gammal avskrift A. 13 f. 4 v. i *R. A.*, förbigången i *S. D.*

165. *4 augusti 1383.*

Biskop Nils [Hermansson] i Linköping vidimerar fru Katarina Magnussons testam. n. 157.

Orig. i *R. A.* Dat. dagen efter Inventio Stephani, som var 3/8. Biskopens sekret i behåll. Förvaras vid huvudbrevet. Jfr vidim. n. 175.

166. *Vid Knista kyrka. 15 februari 1384.*

Biskop Tord i Strängnäs överlämnar på grund av klostrets under krigsoroligheterna försämrade ekonomi biskopstionden i Hackva s. till detsamma och får i utbyte 12 öresl. i Harsta [n. 142] i Torshälla s. och ½ mrkl. i Kumla i den öster därom belägna socknen Vallby.

Universis presentes litteras inspecturis Thordo diuina miseracione episcopus Strenginensis salutem in domino sempiternam. Quia dudum per plurimorum fidedignorum clericorum scilicet et laycorum relaciones et pias querimonias audiuimus et nuper apud monasterium sanctimonialium in Rÿsabergh personaliter constituti per certam experienciam comperimus, quod dictum monasterium propter guerrarum commociones, impiorum depredaciones, violencias et hospitalitates violentas [våldgästningar] ad tantam pauperitatem deuenerit, quod prefate sanctimoniales non possunt de redditibus suis [intäkter] congruam sustentacionem habere, ymmo quo ad victum et vestitum cotidie, quod dolenter referimus, defectum et penuriam notabiliter paciuntur. Cum itaque ad officium nostrum debitum pertineat miserabilium personarum necessitates pietatis oculo respicere et eisdem, ne fame pereant, paterna sollicitudine quantum [?] possumus prouidere, nos ad releuandas dictarum monialium inopias et penurias ecclesiam Hakuas cum omnibus eiusdem juribus parochialibus prefato monasterio Rÿsabergh quo ad perpetuam incorporacionem auctoritate ordinaria de consilio et consensu capituli nostri vnimus et annectimus procuracionibus nobis et antecessoribus nostris tempore visitacionis exhiberi consuetis potestate instituendi, corrigendi et destituendi perpetuum vicarium eiusdem ecclesie ac omnibus aliis juribus episcopalibus semper saluis, quas et que nobis et successoribus nostris sine diminuacione quacumque tenore presencium reseruamus. Preterea quia prefata ecclesia Hakuas valde vicina existit antedicto monasterio Rÿsabergh et ob id propter vicinitatem huiusmodi multum vtile et proficuum existit antedictis monialibus leuare et in vsus suos conuertere decimas nostras episcopales de parrochia sepedicte ecclesie Hakuas annis singulis prouenientes. Idcirco nos pia consideracione vtilitatem ipsarum procurare volentes easdem decimas nostras prenominatis monialibus dimittimus perpetuo possidendas loco ipsarum recipientes ab eisdem permutacionis titulo ad mensam nostram episcopalem in

perpetuam possessionem et plenum dominium bona infrascripta, videlicet xy oras terre in Haraldzstom parrochie Thorsærghe et dimidiam marcham terre in Kumbla parrochie Walbÿ cum piscariis, pratis, insulis, molendinis, opidis [torp] ac molendinorum et opidorum locis [kvarn- och torpställen], siluís, pascuis ac aliis eorundem bonorum adiacenciis quibuscumque et qualicumque nomine censeantur nullis penitus exceptis. Ita tamen quod ipse moniales prius expresse periculum euiccionis eorundem bonorum in se suscipient, prout in litteris ipsarum super presenti permutacione confectis plenius continetur. In quorum omnium euidenciam firmiorem sigillum nostrum vna cum sigillo capituli nostri presentibus duximus apponendum.[1] *Datum apud ecclesiam Knista anno domini Millesimo CCCLXXX quarto XV die mensis Februarii.*

R. P. B. II n. 1999. Biskopens sig. kvar, domkapitlets borta, kapitlets fanns i ÖRNHIELMS tid, men saknades, då urkunden excerperades av PERING. i hans E. 43. För Haraldzstom se n. 142. Jfr n. 87.

167. *Samma ort* [här Knysta] *och dag.*

Abbed. Greta i Rÿsabergh ger med konventets bifall *propter euidentem vtilitatem monasterii* sitt samtycke till i n. 166 avhandlade byte.

R. P. B. II. n. 2000, ÖRNHIELM V s. 475. Hennes sig. borta, men klostrets i gott skick, blott några bokstäver saknas av omskriften. Se pl. II.

168. *Askersund. 22 augusti 1384.*

Birger Ulfsson, lagmansdomhavande i Närke, betygar, att på ting i Sundbo härad de äldste och bäste män i häradet vittnat, att Multhna i samma härad sedan urminnes tid legat under klostret.

Allom mannom scal viterlict vara, att tha iac Birgher Vlfson, riddare, lagmanz doom hauande i Nærike, thingadhe i Sundbohæredh areno epter Gudz byrdh MCCCLXXX quarto, vare fore mic the ælzto oc bæzto mæn i hæredhno[2] bodho oc witnadho wm eet gotz, som heter Multhnø, liggiænde i sammo hæredh, at thet hauer lighat wnder Risabergha kloster sua længe, at ængen annath minniss, vtan thæt hauer thet ohindrath haft oc oqwalt for allom mannom fføre nw nylican. For thÿ badh min herra konungen mic, hanss radhe nærwarande, ther wm at ranzsaka. Thy biudher iac thøm thær a bo, at the ther aff ængom scatten wtan klostreno, til thæn dagh thet hauer warith fore minss herra konungssens doom. Datum in Askerssundh sub meo sigillo anno supradicto in octava assumpcionis beate virginis.

R. P. B. II. n. 2039. Sig. avfallet från remsa ur perg. En gård M. i Lerbäcks s. nämnes i n. 291, väl det söder om sjön Multen belägna Multna.

[1] Hörnet, där dessa två ord stå, skadat. [2] »edh» tecknat med »z».

169. *Riseberga kloster. 1 september 1384.*

Ramfrid Petersdotter ger sin morgongåva, 13 örtugl. i Knista, till klostret, tolv för uppehälle och föda till döddagar och ett för invigningsfesten.

Jn nomine dominj amen. Thet skal allom mannom witherlikit wara badhe thøm nw æra ok swa thøm hær epte coma, ath jak Ramfridh Pætharzdottir kænnis thet mz thesso mino opno breffwe, ath jak hawir gywidh mith godz thrættan ørtughland jordh j Knistom til Risabergha kloster til æwærdhelika ægho oppa swa matto, tolff ørtughland gywir jak for mith ophælde ok fødho mik til dødhradaga ok thet ena ørtughlandh for than kostin frw abbatissa mik halder than tyma jak mik ther in gywir. Thetta for næmpda godz ær min morghongawa, ok affhænder jak mik thet ok fra minom arffwom ok wnder fornapda [!] Risaberga kloster til æwærdhelike ægho mz allom til laghom, hwsom ok jordh, nær by ok færre, ij wato ok thørro, tomptom ok tomptastadhom, quærnom eller quærnastadhum, skogh ok skywl, engo mz allo wndan taghno til thet for næmpda godz Knista ligger. Ok kwnde thet swa hænda, wm Gwdh wilde, ath jak oppa sama dagh doe, som jak thetta gyorth hawir, tha skwlu mine arffwa eller eptecomande ekte waldh [hawa] thet godz ater kræwia eller hindra ok j enge handa matto quælia eller onyth gøra. Til thes mere wisso ok høgre stadhfæstilse bedhis jak hederlix herra insigle, herra Birgers Wlffson, riddara ok laghmanz dom hawande j Næriche for thetta breff mz godha manna insiglom, som ær herra Nicho . . .[1] j Wighby, herra Jonis j Knistom ok herra Olaffs j Komblom. Datum in monasterio Rysabergis? anno Dnj[1] M°CCC°LXXX° quarto jpso die beatj Egidii abbatis sub sigillis prenotatorum.

R. P. B. II. n. 2042. Besegl. av ridd. Birger Ulfsson, lagmansdomhavande i Närke, och kyrkoherdarna Nils i Viby, Jöns i Knista och Olof i Kumla. Alla fyra sig. funnos enl. Örnhielm XI. s. 1100. Nu blott rester av de fyra remsorna. N. 291 upptager 1 gård Knista i Knista s. — Ramfrid, se n. 176. Enligt hennes brorsöners uppgift i n. 204 hade hon varit gift med Magnus Algotsson i Knista.[2]

170. *16 mars 1385.*

Hannus Svinapape ger klostret 3 örtugl. i Fjugesta by i Knista s. som själagift för sig, hustru och barn.

Thet skall allom mannom witerlikit wara swa thøm swm nw æftirkoma swm thøm nw ærw, at jak Hannus Swinapape kænnis mik hafwa vnt ok gifwit Riissabærgha klostre thry ørtogh land jord, liggiande ij Fywghulsta by ij Knista sokn mz allom tillaghom, akir, ængh ok scogh, wato ok thorro,

[1] Perg. skadat i kanten. [2] I n. 183 en faste Algot i Knista. Hennes son?

nær ok fiærre, for mik ok minna hwsfrw ok barna siæl. For thy afhendir jak mik ok minom arfwom the fornæmpda jordhena ok klostreno til æwærdhelika ægho. Jn cuius rei testimonium presens scriptum sigilli mei munimine firmius? roboraui. Datum anno Dnj M°CCC°LXXX° quinto quinta feria ante dominicam passionis.

R. P. B. II n. 2095. Sig. fallet från ur perg. klippt remsa, som blivit trädd genom två skåror i perg.

F. Fjugesta i Knista, jfr n. 1. — n. 291 upptar 3 gårdar i F.

H. Sw. var 18/4 1385 borgmästare i Örebro, n. 2114.

171. *Riseberga.*[1] *15 april 1385.*

Abbed. fru Greta, brevutfärderskans andliga moder, beseglar Ingerd Birgersdotters bytesbrev.

Thet skal allom mannom witherlikit wara badhe thøm nw æra ok swa thøm hær effte coma, ath jak Ingerdh[2] Birgersdotter kænnis thet mz thesso mino opno breffwe mik hawa gyorth eth oppenbarlekit jordha skipte mz wærdhogom herra ok anderlikom fader mz Gwdz nadh biscop Thordh, biscop j Strengiænæs, oppa swa matto, ath jak fornapda [!] Ingerdh hawir gywit fornæpda [!] herra biscop Thordh halfft ællowopta [!] ørtughlandh jordh j Hørstum j Kombla sokn ok twælutina,[3] som min æghodeel ær j eno thorpe widh Lunby j Askirs sokn, for thry øris landh jordh j Nørrasandom j fornæmpda Kwmbla sokn. Hwilka[4] fornæpda [!] jordh, som ær thet halffth ællopta ortughlandh ok twælutine j fornapda [!] Lunbo thorppe, affhender jak mik fornapda [!] Ingerdh Birgersdotter ok fran minom æruingiom ok thera eptecomandom ok wnder fornæpda [!] herra biscop Thordh ok hans æruingia mz allom til laghom, ther til the tu fornampda godz ligat hawir, som ær hws, jordh, j tompth ok tomptastadhum, j torpom ok torpastadhum, j quærn ok quœrnastadhum, j heem, ængiom ok wth ængiom, j fiskewathnnom ok mærdhragardhom,[5] j scogh ok wthkøpom, j funno ok ofunno, som ther aff alder hawir til ligat nærby eller fyærre, j wato ok thorro, engo wndan taghno. Framledis lowar jak ok hemollar jak fornæpda [!] Ingerdh Birgersdotter fornapda [!] herra biscop Thordh ok hans æruingia alla forscrefna articulos stadhuga halla ok j enga handa matto onytta gøra, jak eller mina æwingia [!]. Til thes mere visse ok høgra stadhfæstelse bedhis jak renliwis frw ok minne anderlike moder frw Greto abbatisso insigle ok herra Olaffs j Komblom til vithnisbyrdh mz mino eghno. Actum et factum anno dni M°CCC°LXXX° quinto sabbato ante dominicam secundam post pascha.

[1] Se följ. [2] Samma förkortn.-tecken som i »Birgers». [3] Enl. anteckn. på brevets baksida lika med två lotter. [4] Dubbelskrivet »h». [5] Ordet finnes ej hos Söderwall.

R. P. B. II. n. 2110. Abbed. sig. ej kvar, av kkh Olofs i Kumla blott kupan och litet av omskriften: VI PBRI.

Om Ingerd och Hörsta se n. 163. Jfr även n. 172 och 173. Lunby = Lundby i Askers s., Nørrasandum, nu N. Sånna.

172. *Riseberga kloster. Samma dag som föreg.*

Ingerd Birgersdotter ger hhd i Östra tredingen av Närke Nils Knutsson [Sparre-vapen][1] fullmakt att fastfara jordaskiftet i n. 171.

Allom thøm mannom thetta breff høra eller see helsar jak Ingerdh Birgersdotter æwærdhlika mz warom herra. Kwngør jak allom mannom mz thesso mino opno breffwe, ath[2] jak mæktoghan gør hederlikan man Nicles Knwtsson hæreds[3]høffdhinge? j Østersta thrydywngenom? j Næriche oppa mina wæghna, lika widz jak fornæpda [!] Ingerdh nær ware, stadhfesta ok fasta wardogom herra ok anderlikom fader mz Gwdz nadh biscop Thordh, biscop[4] j Strengiænæs[5] thet jordhaskipte, som jak gyorth hawir mz fornæpda [!] herra biscop Thord epter allom landzræth ok mith egidh breff tilsæger oppa fornæpda [!] skipte ær gywidh. Scriptum meo sub sigillo in monasterio Risabergh anno Dnj M°CCC°LXXX° quinto sabbato ante secundam dominicam post pascha.

R. P. B. II. n. 2111. Ingrids sig. kvar liksom vid n. 171. Jfr detta och följ.

173. *Kumla kyrka. 18 november 1385.*

Nils Knutsson [Sparre], hhd i Närkes Östra treding, utfärdar fastebrev beträffande n. 171, n. 172 och ett par andra jordtransaktioner rör. Hörsta och Rösavi i Kumla s.

Thet skal allom mannom witherlikit wara badhe thøm nw æra ok swa thøm hær epte coma, ath jak Nicles Knwtsson hæreds[3]høffdinge ouir østersta thridhiungen j Næriche kænnis thet mz thesso mino opno breffwe mik hawa stadfæst ok fastat a rætto hæreds[3]thinge ok a rættom thingx dagh j Kwmblahæred[3] ok widh Kwmbla kirkio løgerdagin nest effter sanctj Martins dagh ok are epter Gwdz byrdh M°CCC°LXXX° quinto eth oppenbarlikit jordha skipte mellan værdox herra ok anderligx fader mz Gwdz nadh biscop Thordz, biscop j Strengiænæs[5] ok Ingerdh Birgerzdotter oppa swa matto, ath for:da herra biscop Thordh gaff for:da Ingerdh Birgerzdotter thrÿ oris?landh jordh j Nørrasandom j Kwmblahæred[3] ok j Kumbla sokn mz allom til laghom for halfft ælløpta ortughlandh jordh j Hørstum j

[1] N. K. i Gillberga, Sköllersta s., kallas hhd i Östra tredingen 25/11 1380, B. 16 f. 58, hhd i Mellösa 5/2 1381 och 9/4 1385, *R. P. B.* n. 1555 och 2106, »vnde» hhd i Sköllersta 29/6 1381, n. 1598. Här i n. 172 samt i n. 173 hhd i Östersta tredingen. Levde ännu 11/11 1389, n. 2438, där liksom i n. 1598 benämnd Skytta. I n. 1786, 20/12 1382, säges en Böghil van Hoo vara hhd i Östra tredingen. Nils då undanskjuten? [2] Härpå ett underprickat »ath». [3] »z» som förkortn. för »eds» och »ed». [4] Upprepat. [5] För förkortningens upplösn. se n. 171.

sama hæred[1] ok j sama sokn ok twælutina j eno thorpe widh Lunby j Askers sokn. Affhender for:da Ingerdh Birgersdotter thessen tw for:da godz fran sigh ok sinom arffwom ok wnder for:da herra biscop Tordh ok hans arffwa mz allom til laghom, som for:da Ingerdhe Birgersdotter breff ok insigle til sæger. Framledis køpte for:da herra biscop Thordh eth oris-landh j Risawi af Nicles Kara,[2] som fastadhes a sama thinge ok sama dagh. Framledis gyordhe for:da herra biscop Thord eth skipte mz Folqvid Bænasson, swa ath for:da herra biscop Thord gaff for:da Folqvid eth øris-landh jordh j Risawj for fyra ørtughland jordh j Horstum j sama hæred[1] ok for:da herra biscop Thordhgaff for:da Folqvid til wildh[3] halff thrydhi marca? redho pæninga. Til thes mere wisso tha æra thesse godhe mæn fasta ath: Jones j Vestom, Laurens j Alme, Olaff j Vestom, Nicles Viger?sson, Byorn Karlsson, Laurens Raghnosson, Clæmiter i Hambrom, Jonis Birgitto, Folkar i Marko, Laurens i Birkom, Nicles Ungebonde, Laurens i Aluxstom, forskæluman Nicles Knwtsson. Thetta ær scriwat stath ok stundh, som for ær sakt. Til thes mere visso ok høgre stadhfæstilse sæter jak mith insigle for thetta breff.

R. P. B. n. 2172. Sig. borta från remsan, som fäster tillsammans fastebrevet med n. 171 och 172.

Fastegårdarna äro enl. *R. P. B.* Vesta och Björka i Kumla, Alm, Hamra[4], Marka och möjl. Ålsta i Hallsberg.

174. *Riseberga. 7 januari 1386.*

Henrik Holmfastsson a Wiker [Viker i Nora s.?] och Lars Gerekosson [n. 164] antvarda klostret 1/2 mrkl. Broby i Kil, Närke, då de ingiva jungfru Greta Pedersdotter i klostret. Jorden, hennes rätta fäderne, lämnas till hennes »proventa» att efter hennes död förbliva i konventets ägo.

Alla the thætta breff høra hælder se helsom wi Henrik Holmfastason a Wiker och Lauerindz Gerechoson æuærdeligha mæd warom herra. Kiænnomps wi mæth thænna waro opna brewe hawa oplateth och anduardath Risbærgha kloster eet halft makrland [!] jordh j Broby j Kiil sokn mæth allom tillaghom, j wato och thorro, ængo vndantakno, mædh hedherligha iumfru Greto Pædhersdotter, swm wi hawum ingiwith til Gudz thiænist j thæt fornæmpda kloster, hwilchet hænne rætta fædherne ær. Thy affhændom wi os thæt fornæmpda gotzet och warom arwom klostrena til æuærdeligha ægho fore thænna prouento swa æfte hænne døth swm j hænna liiffsthima. Til

[1] Förkort. med »z». [2] Se *R. P. B.* n. 2105, där namnet skrives Kare. [3] Söderwall II:2 s. 971: mellangift vid jordbyte. [4] Ej Hammar i Asker.

thæsse mero wisso och stadhfæstelse tha hængiom wi waar jnzighle for thætta breff och bedhoms godhra manna inzighle, herra Lauerindz Henrikson och Symons j Dyltom, hænna modherfadher. Scriptum Riisbærgh[1] anno dni M°CCC°LXXX° sexto dominica proxima post epiphaniam dni.

R. P. B. II n. 2184. Utställarna besegla jämte herr [präst?] Lars Henriksson och Simon i Dylta. Å de fyra remsorna blott baksidan av första sig. kvar. N. 291 har 1 gård Brooby i Kil. För L. G., hhd i Örebro härad, se n. 164, 180 och 206.

175. *Linköping. 10 mars 1386.*

Biskop Nils Hermansson i Linköping, Erengisle »Suna»sson jarl *(comes Orchadensis)* och ridd. Birger Ulfsson vidimera n. 157.

R. P. B. II. n. 2195. Sigillen i behåll, biskopen har här använt sitt stora sig. men i n. 165 sekretet.

176. *Riseberga. 25 mars 1386.*

Kort v. Alen, fogat i Närke, intygar, att Risabergas abbed. fru Greta inlöst de 2 örtugl. »innan» husfru Ramfrids åker i Knista, som varit förpantade till honom för 7 mrk pgr, och att han fått fullt »efter sin egen vilja».

Alla the godha men thetta breff høra ælla see helsar iak Korth van Alen, foghate ii Nærike, ærwerdhlika mz Gudhi. Ok skall thet allom witerlikt, wara swa wael æpte komandom som nw warandom at mik pantsatta waro ii[=2] ørthog land jordh innan hwfrw [!] Ramfridhæ akær ii Knistom fore vij marcha pæninga. Nw kæmpnis iak mz thæsse mino opno brefwe, at fru Greta, abbatisse innan Riisabergh, hafwir the for:da jordh løst in til klostre oc mik fult fore gifwith æpte minom æghnom wilia. Ok nw oplatir iak the jordhena[2] fraan mik oc til æghnar hona the for:do klostre mz allom til laghom ængo vndan takno til æuerdhliko ægho. Ok förbiudhir iak, at ængin the jordh hindra ælla qwælia scal æpte thenna dagh. Ok til thæss mere wisso oc witnisbyrd sætir jak mit incigle for thetta breff. Scriptum Riisabergh dominica Oculi mei anno dnj M°CCC°LXXX° sexto.

R. P. B. II. n. 2204. Sig., bortfallet från den ur perg. klippta och genomträdda remsan, är beskrivet i R. P. B:s register efter teckningen i B. 22 s. 21 *R. A.* — Jfr 169 och 204.

177. *Vårt slott, Örebro (castro nostro). 7 maj 1388.*

Konung Albrekt *(Albertus)* ger abbed. Margareta i Risabiærghom *benevolenciam ... et assensum* till *edificium montaneum, videlicet vnam* »hyttam»

[1] Efter »h» som förkortn.-teck. en liten konvex båge = a? [2] Ett underprickat »oc»!

som hon börjat anlägga *(construere)* nära Amoqwærn *in monte calibis in* Nericia til klostrets nytta och förkovran. Han beviljar henne, hennes efterträdare och konventet frihet från alla föreskrifter om *pensionum, tributorum, imposicionum, exaccionum et aliorum onerum.*

R. P. B. II n. 2359. Sekretet, som hängde vid remsa ur perg., saknas. — Jfr n. 130 och 179.

178. *Riseberga kloster. 16 februari 1390.*

Ingeborg Knutsdotter skänker klostret 8 örtugl. i Glippsta i Hardemo s. — hennes rätta morgongåvor och »aflinga»-gods — mot att de goda fruar »minnas» hennes och hennes föräldrars själar och låta henne till döddagar ha sitt bröd i klostret såsom en av dem.

Thæt scal allom mannom witerlikt wara thøm thetta breff høra æller see, at iæk Jngeborgh Kwtzdottir [!] kæmpnis mædh thæsso mino nærwarandо brefwe, at iæk gifwit hafwir klostreno Riisabærghom atta ørtogh land jordh, liggiande jnnan Glipistom ij Hardheme sokn mz wilia oc beradhno modhe mz sæmie oc samthykkio wina oc frænda mina rætta morghængafwor oc aflinga godz, hwilkæth godhom mannom wæl witerlikt ær, oc æptir thy laghæn vtwisa, at rætlika bøør at gifwas, mædh hws oc jørdh, akkyr oc æng, jnnan gardhz oc vtan, mz wato ok thorro, skoghom oc allom til laghom, ængom vndan taknom thøm ther aff aldher til lighat hafwa jnnan swa matto mz høghæ [!] bewarning, at the godho frwr mynnas skullo mina siæl oc minna forældra, oc swa længe Gudh wil, at iæk lifwer, scal iæk mit brødh hafwa jnnan the fornæmpdo klostre likawiis som een aff thøm. Ok affhænder iæk mik thet fornæmpda godzit oc minom arfwm oc tilæghnar iæk thet klostreno til æverdhelika ægho. Oc ænkannerlika forbiudher iæk minom arfwm oc æpter komandom thet godzit optaræn[1] qwælia æller aterkalla oc ey thæn stadhga oc stadhugheet opbryta, ther iæk hær vm giørth hafwir. Ok thæsse æra fasta til thænna gafwo, som ær først: Amunder ij Thorpe, Clemens ij Folkui, Pethar ij Nærdhaui, Jowan ij Thorpe, Haraldher ij Skyberghom, Jowan ij Julstom, Olafwer ij Bærghom, Jowan ij Hidhingxtom, Laurens ij Modhilstom, Laurens ij Ormstom, Olafwer ibidem, Wighloghær ibidem, forskælaman Philipus ij Skarby. Ok til thæss mere? wisso oc høghre bewarning bedhis iak biskædhherlika manna jncigle, herra Hanusa ij Kræklinge oc Philippusa ij Skarby, hæratzhydhningians [!], fore thetta breff. Scriptum monasterij Riisabærgh anno dnj M°CCC°XC jn die cinerum.

[1] Söderwall upptar under »opta» formen »optarin».

R. P. B. II. n. 2456. Sig. borta från remsorna. Filip Jönssons se n. 183. N. 291 har 1 gård Glippesta i Halme.

Fastarne äro från Folkavi, Nalavi och Torp i Kräklinge samt Berga, Hidingsta, Julsta, Mårsta, Ormesta och Skyberga i Hardemo. — Johan i Hidingsta och Lars i Ormesta äro antagl. de i n. 197 nämnda.

179. *Örebro. 4 maj 1390.*

Drottning Margareta stadfäster konung Magnus' brev n. 130 om hyttorna vid Rönne, Åmme och Skyllberg i Lerbäcks s. Klosterfruarne få behålla dem fritt och frälse, till dess hon i öppet brev återkallar sitt medgivande.

Wi Margareta, mz Gudz nadh Swerikis oc Norikis drøtning oc rætar ærfuinge oc førstinna rikesins j Danmark, gørom witerlikt, at æpter thet at wi hafwom hört oc seet wars kæra herra oc fadhors opit breff konung Magnussa, mz hwilke han hafthe vnt klosterfrumen j Risabergh j sina dagha thessa thre hyttor, swasom æru Rønde, Aemo oc Skioldaborg, tha kænnomps wi, at wi hafuom oss ælsklike abbatissone oc conuentonne j Risabergh the samu hyttor frii oc frælsa, swa længe war nadh til sigher oc at wj thetta aterkallom mz wart opit breff. Oc ty forbiudhom wi wid wara hyllest, at them nakar hær uppa hindre æ mote thesso waro brefue. Datum Ørabro anno dni M°CCC nonagesimo feria quarta post beatoram Philippi et Jacobi apostolorum nostro sub secreto dorso jmpresso.

R. A. Pappershandl. 1351—1400, n. 81. Spår av sekretet å ryggsidan, där det står: *l*[*itte*]*ra de* hyttom *a Stalb*[*er*]*geno.* — Jfr n. 130, 177, 239 och 244.

180. *Örebro. 3 september 1391.*

Lars Gerekosson [n. 164] pantsätter till abbed. och konvent i R. 9 öresl. i Gysta i Knista s. för en läst järn de »lænto» honom i Örebro. Som klostrets ombud nämnes kkh Olof i Kumla.

Alla the thætta breff høra hæller ssee helsar jach Lauerindz Gerechoson [æw]ærdeligha[1] mæth warom herra. Kiænnes iach mæth thænna mina opno [bref]ve[2] hawa panzæt hedherligha frw frw Margareta abbatissone? j Risabærghom och alle conwentonne sama stadhz IX ørisland jordh j Gysistom j Knista sokn mz huswm, aker och ængh, skogh och allom tillaghom, nær by och fiærre, ængo vndantakno, fore ena læst jarn sæt och wæghit, swm the mich redheligha lænto j Ørabro, swa mæth skiæl at løse iach thætta fornæmpda gozet ægh j geen innan afrathz dagha aff the arena hær næst komber, tha scula the afrath och afradz pæninga och[3] hwath fornæmpda gozit scyldar opbæra aar fra aare, swa længe thæt oløst ær och thæt afsla

[1] Ew? utplånat. [2] Utplånat. [3] Dubbelskrivet.

i sama jarnsens swmmo, æfte thy jarneth gar och giælder vm redho pæninga. Och fra thænna daghen tha scal gozeth fornæmpda frw abbatissone? och conwentine sama stadz thera wissa panter wara mæth allo thiænist til thæn daghen jach hauer thæt j gen løst. Och ginge thætta fornæmpda godz them aff mæth nakrom ræt, tha lowar iach thøm godha frwm panzætia eet annath swa got godz mz allom wilchorom, swm før ær sacht och lowath. Al thænna fornæmpda stykke tha lowar iach stadhugh och fast halla scolande fornæmpda fru abbatissone? och the godha frw j thæth klostreth j Risabergh. Och til tromaal och trohandh, tha lowar iach al thænna fornæmpda stycke halla scolande hedherlighom manne herra Olaff j Kumblum stadhugh och fast aff thera godha frwnne wæghna widher sannindh och godha tro vtan alt arght. Jn cuius rei testimonium sig[i]lla[1] discretorum[2] virorum Petri Magnussons et Andree in Næsby vna cum proprio presentibus peto apponenda. Datum Ørabro anno dni M°CCC°XC° primo, dominica proxima ante diem natiuitatis beate Marie virginis.

R. P. B. II n. 2573. Sigillen borta.

Peter Magnusson i Hidinge — i n. 197 och 201 kallad hhd i Västra tredingen[3], i n. 204, 4/4 1418 »vår» hhd — har 29/9 1398 i Örebro beseglat *R. P. B.* II n. 2942, är 17/6 1401 »foghota wppa Ørabo [!]», otryckt perg. i *U. U. B.* och förekommer även 1405 och 1411, »wppa Ørabro», *S. D.* I n. 554 och II n. 1411, där kallad konung Eriks fogde och ämbetsman. Skölden, utan hjälm, visar ett något krökt horn, med spetsen nedåtvänd. Dryckes- eller signalhorn?

A. i Näsby på sin tid borgmästare i Örebro, död före sept. 1401, *D. S.* I. n. 100. N. 291 upptager 3 gårdar i Gysesta i Knista. — Jfr för Gysta n. 183 och 184.

181. *Riseberga kloster. 12 november 1391.*

Abbed. Greta och hennes konvent överlåta mot årlig avgift av 200 järn till Arnulf Mjölnare en kvarnstad i Via i Hackvas s.,[4] som deras ärliga och älskeliga tjänare Karl Fröstensson innehaft under sin livstid. Arnulfs dotter Cecilia kan få under samma villkor behålla den efter hans död.

Thæt skal allom mannom witerlikt wara thøm thætta[5] breff høra æller ssee swa æptekomandom swasom nw warandom, at jæk syster Greta, abbatissa jnnan Riisabærgh kloster oc miin conuent kæmpnoms [!] mædh thæsso waro opno brefwe, at wi vnt ok weeth[6] hafdhom biskedherlikom manne[4] Karlle Frøstensson, warom trolikom oc ælskælikom thiænare, Gudh hans siæl hafwi, een quærna stadh, liggiande jnnam [!] Hacuaas sokij [!] ij hans

[1] Med förkortn.-tecken över a i st. f. över g! [2] t skrivet som ett c! [3] År 1420 är P. Larsson hhd, se n. 207. [4] I närheten av Via finnes ännu ett Kvarntorp. [5] Skrivet över raden med förkortn. efter »th». [6] Söderwall II. 2. s. 944 under »veta». [7] Ett här stående »warom» underprickat.

lifstima. Nw sannærlika æpter thæss fornæmpda karss døøth kallom wi the quærnena ij geen vnder waarth waldh oc ofwerrædhde,[1] hwilka quærn wi mz beradhno modhe oc sate sæmio vnt oc latith hafwom biskædherlikom manne Arnwlfwe mølnare, hwilkæn hona vpbught hafuer, mædh swa acht oc forordhom, at thæn fornæmpde Arnwlf scal hwarth aar klostreno gifwa ii hundrath[2] jærn ij sin lifstima oc hans dotter Cecilia æpter han, wm hoon æller hænna malsman wilia widh thæn sama stadhgan blifwa. Oc mz qwærnene latom wi hanom alla the tillaghom hænne til hafwa lighat aff aldher, ængo vndan thakno. Ok förbudhom wi, at nokor tildirfwis thænna stadhga oc stadhukheet opbryta æller aterkalla fore thæn fornæpda [!] tima, ther brefwit wilkorar oc ludhærlika bewisar. Ok til thæss mere? wisso oc høghre vmbawarning sættiom wi war jncigle for thætta breff. Scriptum monasterij [!] Riisabergh anno dnj M°CCC° nonogesimo primo die beatj Thyrgilli martiris.

R. P. B. II. n. 2591. På ryggsidan: om quærna bækkin j Vidom j Haquas sokn. Både abbedissans och konventets sig. kvar, se pl. I och II. — Jfr n. 188.

182. *Örebro. 23 juni 1392.*

Borgarne i Örebro Lars Fiskare och Bengt Larsson förklara sig skyldiga klostret järn och pengar.

Alla the godha men thætta breff høra alla se helsom wi Laffrenz fiskare ok Beint Laffrenzson, borghara j Ørabro, æwærdhelika mz warom herra. Kænnomps wi thæt mz thæsso waro nærwarandha breffwe, at wi ærom geldskyldhoghe Risabergh klostre iiij fat iærn ok XVJ[3] marka pæningha. Til thæs mero wisso sætir jak Beint Laffrenzson mit insighle for thætta breff, mæn min fadhir haffwir eygh siælffwir insighle. Scriptum Orabro anno dni M°CCC° nonogesimo ij vigilia sancti Johannis Baptiste.

R. P. B. II n. 2626. Bengts sig. fallet från den ur perg. klippta och genomträdda remsan.

183. *Edsberg. 22 november 1392.*

Klemens i Vilsta [n. 188] skiftar jord med abbed. »fru och förstinna» Greta och konventet. Han ger i Gysta i Knista s. 6 örtugl., en aln mindre, och får 5 i Vilsta i Hackva s.

Alla mæn thetta breff höra eller see helser jak Klæmit . . .[4] kerlika mz warom herra. Gør jak allom mannom witerlikt oc konnokt[5] mz thesso

[1] Saknas i Söderwall. [2] 200. [3] 15 1/2. [4] Plats lämnad för hans hemort. [5] »Oc konnokt» dubbelskrivet, men senare paret underprickat.

mino nærwarendo opno brefwe, at jak hawer mz minna ffrænda, ærfwingia oc wina radhe oc samthykkio giort et openbart oc laghlikt jordha skipte mz hedherlike frw oc førstinne frw Greto, abbatisso j Rysabergom, oc conwento ther samastadh, swa at jak hawer henne wplat sex ørtogh land j Gysistom, enne aln minna, fore fem ørtogh land j Wilistom mz hwsom akrom, ængiom, skoghom, enghom stykkiom wndan taknom a[1] hwargha sidho, som them gozom oc jordhom hawer af alder til hørt elle nw til høra kan, nær by oc ferren [!], j woto oc thørro. Oc thetta skipte ær laghlika a thinge giort, som lagh til seghia, oc thesse æro fastomen: Knwter j Gylswarom, Jønis j Maghredhom, Algoter j Knistom, Laurens klensmider, Jon j Halsberge, Hwnwider j Gysistom, Pæter j Østom, Jønis samastadh, Sibbiorn j Berghom, Olawer j Yristom, Olawer j Fiwghelstom, Magnus j Gysistom oc Haquon Gilloson, som fore fastonne skilde. Til thessens brefs mere wisso oc stadhfestilse bedhes jak erlika manna jnsigle fore thetta breff, mædhen jak ey selfwer jnsige [!] hawer, Philipussa Jønisson, wars hærædz?[2]høfdinga oc herra Mattissa j Comblom. Datum Ezbergh anno dnj M°CCC°XC° secundo die beate Sicillie.

R. P. B. II. n. 2647. Häradshövdingens sig., rätt väl bibehållet, visar ett hjorthorn vänt som Filip Thyrnerssons [n. 18], Knut Mattssons [se n. 118] och Lidinvard Holmgerssons äldre sigill, *SMtS* n. 542. Omskriften: S. FILIPUS JÖNISS.[4] Kyrkoherdens sig. borta.

Om Gysta se n. 180. Samtliga fastars gårdar, även Hallsberg, i Knista s. och då för tiden i Knista härad. Gylsvarom nu Göksvala, Yristom nu Irsta.

Filip Jönsson i Skarby är redan 4/5 och 20/5 1385 hhd i Västra tredingen, *R. P. B.* II. n. 2117 med tydligt hjorthornssig., och n. 2121/22, där han begagnat formuläret »häradsdom havande». I n. 178, 16/2 1390, är benämningen hhd, likaså i n. 188 1399. Titeln hhd i Västra tred. återkommer 18/7 1403, *S. D.* I n. 360, däremot ingen i det under n. 109 citerade brevet från 1403. — Ett pappersdokument[4] i *R. A.*, Örebro 21/2 1397, ger vid handen, att en dotter till honom, Ingrid, gifte sig med Størbjørn Andersson [se n. 198] och att hon i morgongåva fick jord i Knarista, St. Mellösa. Då man på 1440-talet har en Anders Torbjörnsson eller Storbjörnsson i Skarby [se under n. 220] som hhd för Västra tredingen, torde det vara skäl att i honom se en dotterson till Filip J. — *R. P. B.* II n. 2008, 13/3 1384, ger en urkund, utställd av en Filip i Köpberga,[5] St. Mellösa, och ännu ägande ett sig., vars omskrift är utplånad, men i vars sköld kanske ett hjorthorn kan urskiljas. Efter 21 år, 14/11 1405 *S. D.* I n. 663, finnes åter en Filip i K. Han är nu hhd i Sundbo härad. Sig., i bristfälligt skick, har just så mycket kvar av omskriften, att det ger bevis för att F. i K. var en Jonsson. Trol.

[1] Över a en punkt! [2] Förkortn. tecknad med »z». Den i n. 178 utskrivna formen ger »atz», den i n. 188 åter »ædz». [3] Samma stamp. använd 18/7 1403, även här hjorthornet framträdande men omskriften mindre klar, dock går att läsa S. FILIPUS ... SS. [4] Avskrift? Icke något sigill. [5] Filip i K. även i brevet 25/11 1380, se under n. 235.

äro Filip i Skarby och Filip i Köpberga identiska. Har F. i Skarby överlämnat den gården till sin måg och återflyttat till K? Efter 1405 möter varken den ene eller den andre F. i urkunderna.

184. *Knista. 11 november 1394.*

Kristina, hustru till Nils i Magria i Knista, skänker abbed. Greta Jakobsdotter och konventet tre hus, som stå å deras tomt i Gysta.

Alla men thetta breff høra eller see helsar jak Cristen Niclisa hwsfrw j Maghredom ewerdhelika mz warom herra. Gør jak allom witerlikt oc kønnokt mz thesso mino opno brefwe swa them ther efter komendom som nw nerwarendom, at jak hawer mz minna barna radhe oc godhwilia oc thera frenda oc wina oc ærfwingia, mædhen jak her ælenda ær, gifwet oc wnt hedherlike frw och førstinne frw Greto Jæcopsdotter, abbatisso j Rysabergom, oc conwento ther samastadh thry hws, som stodho a thera tompt j Gysistom, som ær twa ladhor oc et wisthws, fore mine bonda siel oc minna barna fadhors siel. Oc the skwlo bidhia fore hans siel oc minna barna foreldra siel. Oc hemler jak the forːdo frw oc førstino the forskrifna hws flytia oc føræ oc sik them til nytto ganghs wenda efter sinom eghnom wilia, som hon bezt kan ohindrat af hwariom manne. Til thessens brefs mere visso bedhes jak erleks manz jnsigle fore thetta bref, herra Pæters j Knistom, mædhen jak egh jnsigle hawer. Datum Knista anno Dnj M°CCC°XC quarto die beati Martini episcopi.

R. P. B. II n. 2742. Med kkh Peter Nilssons sig., omskriften skadad. För Gysta se n. 180 och 183.

185. *Skara. 20 juni 1396.*

Biskoparne Knut i Linköping och Nils i Västerås intyga, att *nobis videntibus et audientibus,* inför ärkebiskop Henrik, bp Tord i Strängnäs, dem själva och ett flertal prostar, ärkedjäknar och kaniker från *diuersarum ecclesiarum*, abboterna Tideman[1] i Alvastra och Harald i Varnhem med framvisade brev styrkt sina klosters liksom Gudhems och Risabierghs rätt till *tota piscaria dicta* »laxafors» i Ullarø *inferiori* i Värmland samt en del av samma fiske *(partem ipsius piscarie . . .)*, nämligen en ö *in medio ejus*, och protesterat mot förre Skarabiskopens *(qui pro tempore fuerat)* mindre *iuste* besittningstagande därav till klostrens skada.

R. P. B. II. n. 2817. Två likalydande orig. av samma hand, något skadade. Det ena har ännu rester av de två sig.-remsorna; det andra, på papper, har inga tecken till att ha varit beseglat.

[1] Se n. 187.

186. *Kräklinge kyrka? 2 juli 1396.*

Biskop Tord i Strängnäs, som konsakrerat kyrkans altare till ärkeängeln Mikaels ära *(honor)*, utställer ett avlatsbrev[1] och förordnar om anniversariets högtidlighållande dagen efter Mikaelsdagen. Kyrkoherdens namn Bengt [n. 188].

R. A. B. 15 s. 358 v. Avskrift, dat. sönd. i veckan efter Petr. och Paulus.

187. *Alvastra. 15 maj 1399.*

Abboten Tideman i Alvastra till abboter, abbedissor och övriga *personis regularibus ordinis nostri Cysterciensis in regno Swecie constitutis*, att han den 24 april mottagit generalkapitlets d. 17 sept. 1398 antagna statuter och mandat, däribland ett, att *ystoria nativitatis beate virginis* skall reciteras på Marie besökelsedag, som orden firar en vecka tidigare eller d. 25 juni. Härom har han genast velat underrätta. Brevet sändes *(transeat)* först *(prius)* till Askaby, så till Wreta, Julita, Vårfruberga och *ad monasterium* Skoo.

Har väl skickats även till Riseberga. Eller ha nunnorna i detta kloster ej räknats till *personis regularibus?*

R. A. Pappershandl. 1351—1400, n. 96.

188. *29 september 1399.*

Abbed. Greta och konventet skifta jord med kkh i Kräklinge Bengt Thyrgilsson [n. 186 och under n. 101], lämna en oinredd kvarn med fors, damm och »damgardh» m. m. i Widha å vid Widha[2] kvarn väster och ovanför Öghia[2] kvarn i Hackvas s., Grimstens h., mot 1 öresl. »oppsidis» och norr om klostrets åker i Widhum,[3] Edsbergs s. o. h., som Knut i Wäsby testamenterat till Kräklinge kkh.

Th*et* skall allom mannom witerlikt wara them, som nw æra, swa ok them, som æffte kommande æra, ath wi syst*er* Greta abbatissa ok aal co*n*uenten j Risab*er*gh*om* kænno*m*ps th*et* mz thesso waro oppna ne*r*waranda breffwe os mz samthykkio, godhom wilia ok beradhno modhe hawa giort eth jordha skiffte mz hedherlikom manne ok biskedhelikom he*r*ra Beynkte Thyrgils*son*, kirkioh*er*ra j Kræklinge, j swa dana matto ok wilkor, som he*r*æffte følgh*er*, ath wi giwm them forsc*ri?*ffna he*r*ra Beynkte j Kræklinge ena oredda kværn mz fors ok kwærnastadh, daam ok damgardh, husom

[1] I B. 15 finnas åtskilliga sådana brev, vilka här medtagas, då det kan antagas, att biskopen visiterat klostret vid sina besök i trakten. [2] Nu Via och söder därom Öja på västra sidan av Öja mosse. [3] Via, väster om Klostret.

ok husastadh, mz enom wreth ok mz allo thy, som the kwærnene til hørir ok til liggir ok til lighath hawir, j wato ok thorro, nær ok fiærran, engo wndan takno, fria ok ohindradha fore hwar maan, liggiande j Widha aa widh Widha kwærna wæstan ok owan fore Øghia kwærn ok kwærna stadhwm j Hakwas sokn ok j Grimastens hæradhe, fore eth ørisland jordh, liggiande oppsidhis ok nordhan widh klosterssins? akur j Widhum j Edzbergs sokn ok j Edzbergs hæradhe mz allom tillaghom, swa som hans breff, som wi ther oppa hawm, thet fullelika wtbewisar, hwilkith øris land jordh Knwter j Wæsby, Gudh hans sial hawi, han gaff Kræklingis kirkio tel testament ok tho] waro klostre til løsn, æffter thy som hans scri?fftofadher, granna ok naagranna ok flere godhe mæn the oppenbarlika hørdho ok withnadho ok aa griffto bakka wittradh war ok oppenbarth. Ok then forscri?ffna herra Beynkte j Kræklinge han løste ok løsth giordhe thet forscri?ffna øris land jordh aff. foscri?ffna [!] Kræklingis kirkio ok jn wnder wart kloster ok til wart behoff mz swænskwm paningom nw gangande ok j fullo wærdhe, som thet forscri?ffna øris land jordh nw geller ok gullidh hawer j them forscri?ffna Widha byy. Jtem ware thet ok swa, ath thet forscri?ffna øris land jordh waro klostre mz lagha domum rettelika aff ginge, tha skulum wi eller ware æffte komanda then forscri?ffna herra Beynkte j Kræklinge eller hans arwom eller them, som han then forskrifna qwærnena giwer eller geller eller sææl fulla ok fult fore gøra fore the bygning ok arwod[ha och opprättil]se, som honum oppa the forscri?ffna kwærn kostar ok kosta later æffter godha manna sægn w[ara wena op]pa badha sidher. For thy affhendom wi os ok waro klostre the forscri?ffna kværn mz allom til[lagom som för sa]kt ok æghnom hona wnder then forscri?ffna herra Beynkt Thyrgilsson j Kræklinge ok hans arwa til[ewerdelika ägo, till]hwilkidh skiffte thesse æra fasta: Clæmæt j Wilistum, Pædher j Gipurstum, Jønis j Hælghastum, [Tyrgils ibidem, Folqvid i Ti]wstum, Styrbiørn j Skarby, Hørbo ibidem, Lasse j Lundby, Habbardh j Bärastum, Laurens j B[oo, Christiärn ibidem, Lauris i Widhum]. Forskæluman Philippus j Skarby, hærædzhøffdingan, Actum & datum anno Domini M°CCC°[XCIX ipso die sancti Micha]elis Archangeli. Jn cuius rei firmiorem euidenciam et maius testimonium sigilla nostra [una cum sigillo Philippi præscripti]presentibus sunt[1] appensa.

R. P. B. II n. 3026. På ryggen: Wida kuærn j Kræklinghe sokn. Tre sig., abbedissans, konventets och Filips i Skarby, alla nu borta.

Det skadade dokumentet[2] tyckes ha varit helt och haft sigillen i behåll i ÖRNHIELMS tid, XI s. 1117—1119, varifrån luckor och otydliga ställen supplerats.

[1] »st» med förkortn.-teck. [2] En större lucka i nedre högra hörnet sträcker sig över åtta rader. Luckan fanns, då PERING. avskrev urkunden.

Är även infört som sista brev i PERING, E. 39 b, där befintliga tomrum visa att orig. var i ungefär samma skick då som nu.

Fastarnas gårdar samtliga i Hackvas s., Bærastum Bärsta, Widhum Via, därintill Bo, Tiwsta nu Tjugesta. — Jfr n. 181.

189.[1] *Visnum. 22 januari 1403.*

Björn Joarsson byter jord med abbed. fru Greta och konventet i Risabærghum, lämnar Swdhræ Ræwarudh i Visnem och får halva Væstra Bivrwik, halva Edith och allt Næsith, vilka ägor klostret haft »j Rudskogum».

S. D. I n. 285. Haft två sig. på remsor ur perg., genomträdda detsamma: 1) kkh Lars i Rudskoga; 2) kkh Nils i Visnum. Det senare nu borta.

Räverud och Näs se n. 112, Edet n. 57, Västra Bjurvik vid n. v. stranden av Skagern.

190. *Risabergh. 23 mars 1405.*

Olawer Sonason, såsom nästa målsägande efter sin »husfru», och denna, hans maka Katarina Adzersdotter, i egenskap av rätt arvinge till »husfru» Mæritta Birghersdotter stadfästa fru Märtas testam., upprättat fem år före hennes död och »serdelis» i hennes »ytersta tidh». Hon gav däri Risaberga kloster godset Øken och torpet Hakkarudh i Foghilwika s., Värml. Stadfästelsen sker »her uppa grawabakka».[2] De önska behålla gåvan under sin livstid och lova att i ersättning lämna 2 löp smör som rätt landgille.

S. D. I n. 565[3] Har beseglats av ridd. Amund Hath, Olof Björnsson, Arne Siggason och Olof själv. De båda sista sig. borta.

Ö. = Ökna i norra delen av Östra Fågelviks s., för vilken n. 291 har 1 gård Ökna.

Olof Sonesson, eller enl. sigillen Sunesson, i eget brev n. 201 kallad Fredhaborg — även Frødheborgh, se *S. D.* I n. 1, där även hustrun nämnes — och Frydaborg, väpnare, 24/2 1409, *S. D.* II n. 1042, omtalas första gången i ett brev av 14/9 1381, perg.[4] i *R. A.*, i vilket fru Märta med samtycke av sina arvingar Mikael Assurson och systerdottern Katarina Assursondother överlåter egendom på mågen Olaff Sonason mot att han ger henne och hennes »bondha» föda och kläder till döddagar. Olof och hans hustru förekomma i flera brev, han sista gången 15/6 1413, se n. 201. Sig. [se även HADORPH E. 73—76 f. 173 v] har till omskrift: OLAI SVNONIS, innehållet otydligt.

[1] Som första delen av *S. D.* markerar förkortningstecknens upplösning, har utg. ej ansett nödigt att avtrycka dess brev fullständigt. De få anmärkn., utg. tyckt sig finna anledning till, ha angivits vid de särskilda breven. I som prepos. och i början av ord är oftast tecknat med j. Sancti är enl. utg:s uppfattning förkortat med sti. ej sci. [2] Vid fru M:s begravning i R? [3] Orig. har r, 6 loff, r. 14 naste fel för neste, r. 20 waar, snarare än waarum, r. 21 fore stående över raden, r. 23 ett ly utstruket mellan twa och löpa, r. 24 snarare klostridh än klostredh, r. 25 z i »godzens» rättat från ett h, r. 26 anno står i margen, har bortraderats ur texten för att lämna plats åt ortnamnet. Strecket över m i Amundi torde betyda ett utelämnat g eller ug. Rad 29: st=sunt. [4] Sigillet borta.

Ridd. Agmund eller Amund, som i mars 1397, kanske tidigare, var lagman i Värmland, hade till föräldrar klostrets syssloman i landskapet Hemming Hemmingsson [n. 138] och Kristina Agmundsdotter.[1] Han bär således namn efter sin morfader, helt visst en norrman. I stillståndsfördraget 1371 nämnes han som stående på Magnus och Håkans sida.[2] Skölden är liksom faderns fyrdelad;[3] ett äldre sig. har omskriften: AMUNDI × HEMHIGIS × [filii], hans riddaresigill, som mera liknar faderns: AMUNDI HAT MI[litis]. Amund förekommer ännu 1/8 1411, *D. S.* II n. 1462.

Ett par år därefter, n. 1811 1/11 1413, innehaves lagmansämbetet av brevets Olof Björnsson, trol. väpnaren i *R. P. B.* II n. 2405 av 30/6 1389. Sig., som hänger under n. 190 och n. 201, tycks visa sparre över blad. Omskriften: S. OLAVI BERONIS.

För Arne se *S. D.* II n. 1445, 29/6 1411.

191. *Næs i [Visnums-]Kiil. 10 augusti 1405.*

Lagmannen i Värmland Augmund Hath [se föreg.] tilldömer på häradstinget i Næs klostret Riisabergha en halv gård i Svndabool, Rudskogh s., »æpther thy som ii [2] mæn vitnadho ok hæraznæmpdhin[4] æpther svoor».

S. D. I n. 623. Dat. *sancti* Laur*encii* dag. Spår av sig. på brevets ryggsida. S = Sunnebol. N. 291 har 1 gård i Sunnebol. Om Hath se föreg.

192. *Risabærghum. 16 februari 1406.*

Sigge Skytta i Widhom [trol. Via i Edsberg] har kommit till en vänlig och kärlig sämja med abbed. och konvent »um the ordh oc seghn, som mellan the fornempdo fru abdisso oc mic waro fördh». Klostrets syssloman är kkh Bengt [i Kräklinge, se n. 188].

S. D. I n. 704.[5] Sigge har ej själv sig. Besegl. göres av hans broder ärkedjäknen i Uppsala Jöns Nilsson, oxhuvud, kaniken i Strängnäs Andrissa Ottasson och underlagm i Nærke Harald Jakobsson[6] Djäkn. Alla tre sig. kvar, kanikens med omskriften: S. ANDRIS OTTONIS. Ej hans, men de båda andra avbildade B. 22 s. 21.

193. *Kumla. 3 april 1407.*

Eskil, ärkebiskop i Nidaros [1404—28], utställer avlatsbrev för dem, som vissa festdagar, bland dem Thorkilli martiris, besöka Kumbla kyrka i Strängnäs stift.

[1] *R. P. B.* II. n. 2643. — Jämte A. sälja modern och hennes syster Märta, döttrar till en Agmund Karlsson, jord till drotsen Bo Jonsson, 6/6 1378 B. E. Hildebrands avskrifter i *R. A.* efter orig. i Linköping. — I *Dipl. Norv.* nämnes en Agmund Karlsson blott en enda gång, X. s. 58 n. 68, 22/5 1364. [2] Skoklostersamlingen i *R. A.* har ett brev, n. 67, Almarstek 1371 die sanctorum [hål i perg.], vari kung Håkan tackar sin älskeliga »magh oc thiænare» Agmund Hat för trogen tjänst. [3] Möjl. äro ett par av rutorna icke tomma. [4] Visnums härads. [5] Orig. kar r. 2 iac skrivet över raden och, snarare, begripit, r. 4 ffor, r. 14 första ordet »herra» dubbelskrivet, r. 16 tusanda, oppa. [6] Enl. sigillet, som visar tre huggtänder.

B. 15 f. 220, ej upptaget i *S. D.*, ej heller i *Dipl. Norv.* Dat. *Dominica quasi modo geniti.* Enl. ritn. i B. 15 var sig. bortfallet från remsan.

194. *Saba-Julita kloster. 9 juli 1407.*

Klostrets abbot Jöns och dess konvent överlämna till abbed. fru Margareta och konventet i Risaberghum ett torp Kroxthorp vid Örebro i Onesta s. mot all Risebergas rätta ägolott i Jælmans sunde.[1] Som den är av större värde, skall Julita årligen »om afradzs tima» leverera två pund »skarpa fisca»[2] till R.

S. D. I n. 858.[3] Abbotens, men ej konventets sig. kvar. Kr. omnämnes ej i n. 291.

195. *Riseberga kloster. 21 juli 1409.*

Laurens Anundsson upplåter till abbed. och konvent sitt rätta fäderne Bredha garden[4] a Bergh, Berga s. i Vadsbo h., VG. Jfr n. 196 och 199.

Th*et* skal allom mannom weterlikt wara swa them th*er* efter komanda æra som th*em* th*er* nw æra, ath jak Laur*ens* Anundz*son* hawer theynkt oppa, ath thenna werldenen er omatana[5] falsk ok forgengelen ok wi ær*um* alla døthlike ok før*um* wi eynkte af thesse werld wtan wara gerninga onda ok godha. Gudh giwi, ath the godha matte dryghara wara.! Th*er* for*e* wil jak for*e* Gudz skul ok j Gudz hedh*er* ok j[6] ju*m*fr*v* Marie hedh*er* heel ok osiuk*er* mz godhom wilia[7] ok gudhlikom kerlek ok ja ok samthykkio aff allo hierta for*e* myns fadhers siel ok my*n*na forelld*ra* swa ok for*e*[7] myna siel wnna ok giwa ok oplata renliwis fr*v*m fr*v* abb*atisse* ok *con*u*ent* jnn*an* Risab*er*gh clost*er* mith[8] retta fædh*er*ne Bredha gardhen a B*er*gh j Watzbo jnnan Westergøtzland mz allom tel laghom jnn*an* gardz ok wt*an*, j wato ok thorro, engo wndan takno, som th*er* hawer af hedhnom høs wnd*er* lighath ok tel lighath, huilkith gotz Risab*er*gh clost*er* hawer i langa tima j wæriom hawidh. Tho thet war mik eygh mz lika eller retta af gangith, nu mz myn samthykkia ok kerlek ok gothuili er tel komyn, ath clostridh skal th*et* sama forscr*i*fna gotz behalla, tha oplåter jak th*et* sama gotz ok antwardhar th*et*[7] mz thesso myno opna br*e*ue fra mik ok mynom arwum. Ok widh*er* sigh*er* jak mik ok myno*m* arwu*m* allan then tel talu reth, som[9] wi hafdhom eller ku*n*nom hawa tel th*et* sama forscr*i*ffna gotz B*er*gh. Ok tel eghnar jak th*et* forscr*i*fna Risab*er*gs clostre for*e* føddom ok oføddom tel æw*er*dhelika ægho. Tel thes høghra ok større witrilse [!] ok forwarisse [!]

[1] Hjälmare sund. [2] Enl. Söderwall = torkad fisk. [3] Orig. har r. 12 luter, ej littet, samt å s. 657 ma*t*ris och det vanliga Kristuskryptogrammet. [4] Vg. 1540 n. 7 f. 77 v. och 1578 n. 14 f. 10 uppräkna som Riseberga klosters landbo en Jon i Bredegorden, resp. Bregårdenn i Bergs [Berga] s. [5] Övermåttan. Söderwall II s. 101 under »omata». [6] Här ett överstruket »Gudz». [7] Över raden med inskjutn.-tecken. [8] »Fæ» överstruket. [9] Överstruket »h».

ok stadhfestilse bedhis jak hedherlika ok erlika manna inscighle fore thetta breff hengia mz myno eghno, som er herra Gøtzstaff Magnusson, riddare ok laghman j Westergøtzland, ok Niclisa Diekns[1] hærætzhøfdhingana jnnan Watzbo. Actum et datum monasterio Risabergh anno Domini M° CD° nono die sancte Praxadis [!] virginis sub sigillis virorum nobilium prescriptorum vna cum proprio in testimonium premissorum.

S. D. II. n. 1081. Med Lars Anundssons sig., två nedvända sparrar. Lagman Gustavs och hhd i Vadsbo Nils Guttormsson Djäkns sig. fallna från remsorna. Lars' fader Anund Knutsson omtalas 21/5 1299, *R. P. B.* II n. 2981, 21/7 1403 och 30/4 1405, *S. D.* I n. 361 och 583.

N. 291 uppger två gårdar Bärgh i Bärghs s.

196. *Samma ort och dag som föreg.*

Lars Anundsson tackar för den skänk av 12 mrk sv. p. klostret förärat honom [jfr 195 och 199].

Alla them, som thetta bref høra eller se helsar jak Laurens Anundzson æwerdhelika mz Gudh. Ok kennes jak thet mz thesso myno opna brewe, ath jak hawer qwalt ok hindrat fore Risabergh closter abbatisso ok conuent Bredha gardhen a Berghe j Watzbo jnnan Westergøtzland wel j siex aar, huilken mith retta fædherne er ok war badhe fore Gudh ok mannom, tho thet han war ok er mik tel oretta af gangen. Nu for thy ath jak weth thz wel, ath wi erum alle døthlike ok wi skulum alle af thenna werld lidha ok eynkte mz os haua wtan wara gerninga onda ok godha, thy wil jak fore Gudz skul ok i[2] Gudz hedher fore myns fadhers siel ok mynna foreldra ok myna siel mz gudhlikom kerlek ok fullom hugh ok fulkomlika ja[3] ok wilia wnna ok oplata Risabergs clostre thet sama forscriffna gotz Bredha gardhen a Berghe. Ok tel eghnar jak han mz allom tel laghom fra mik ok mynom arwum ok wnder thet forscrifna clostreno tel ewerdhelika ægho. A mot thenna kerlek ok gotgerninga haua the hedherlika ok renliwis frw mik hugnath ok æradh oppa tolf marker swenska pæninga tho innan godhum hawum, swa ath jak later mik at nøghia, huilka pæninga eller hawur jak kennes mik fullelika hawa opburit mz swa forskel, ath findz rettara eller sannara, en jak er, retter malseghiande ok arwe tel thet forscrifna godz, tha wilkora jak mik ok plightoghar tel ath giwa the forscrifna erlikom frvm the forscrifna tolf marcher j sama matto, som jak them nw opber wtan al hielpa rædhe[4] widh myna godha tro ok sannind wtan alt arkt.[5] Datum monasterio Risabergh anno domini M° CD° nono die sancte Praxedis virginis

[1] Ett överstruket »lag». [2] Över raden med inskjutn.-tecken. [3] Dubbelskrivet. [4] SÖDERWALL I s. 497 sp. 1: undanflykt. [5] Argt.

meo sub sigillo dorso presentis coaffixo in firmiorem euidenciam premissorum.

Thessa hawur[1] hawer jak oburit: twa godha grytur af iiij[2] pund, eth gulfingren fore ilij[2] marcher d,[3] j tæpedhe nyt fore j[4] march d.[5]

S. D. II. n. 1082. Rester av L. A:s sig. på papperets ryggsida.

197. *Hardemo. 19 november 1409.*

Peter Magnusson i Hidinge, hhd i Västra tredingen i Närke [n. 180], och h. hustru Bengta,[6] dotter till Hæneka Styg [n. 163], ingiva dottern Ingegerd och fosterdottern Margareta Jönsdotter i St. Bernhards orden och skänka därvid till klostret 14½ örtugl. i Luggavi, Kräklinge s. och Hardemo h. Som »forskælaman» nämnes häradsdomaren Johan i Hidingsta, Hardemo s.

Alla them som thetta breff høra eller see helsa wi Pæther Magnusson j Hidhinge ok Bæynkta hans husfrv Hæneka Stygx dottir æwerdhelika mz Gudhi. Fore then skul ath al the werlzliken thing, som her j werldinne hanteras eller gøras, the æra glømskeliken ok framdeles j werldinne omynneliken, wtan the waren mz gotha manna brewa och inscighla bewisning ytirlika wttryght ok forwarath, ther fore kwngørom wi thet allom mannom, swa them som efte komande æra som them nw æra, ok kænnes wi thet mz thesso waro opna nerwarande brewe, ath wi hawum af Gudz nadh mz wara wena ok frenda radhe ingiwith ok inantwardhat wara kæra dottir Ingegierdha Pæthersdottir ok wara elskelika fostirdottir Margaretam Jønisa dottir in j sancti Bernardi orden ok liwirne ok in j Risaberg clostir ok conuent Gudhi til hedhir ok iumfrv Marie ok sancto Bernardo fore wara siela ok wara foreldra siela synda bætring ok synda forlatilse ok æwerdhelike bestandilse. Ther fore oppa thet ath the maghen thes rolikare ok trolikare mz synne conuent staa ok liwa j gudz thiænist, tha giwom wi mz berathno modhe ok godhom wilia ok mz wara wena ok frenda samthykkio wndir Risaberg clostir, abbatissa ok conuent fore thera prouenta half fæmtanda ørtugh land jordh, liggiande j Ludguthui j Kræklinges sokn ok jnnan Hardhemes hæredhe, mz husom ok tomptom, akrom ok ængiom, skoghom, qwern ok qwerna stadhwm ok allom tellaghom, j wato ok thorro, jnnan gartz ok wtan gartz, ner by ok fierran, engo wndan taghno. Ok thy afhendom wi os ok warom[7] arfwom thet forscriffna gotz Ludgudhui mz allom tellaghom, som før er saght, ok wndirleggiom wi thet ok tel egnom thet the forscriffno Risabergh clostre, abbatisse ok conuent ok thera eftirkomandom tel æwerdhe-

[1] Över raden med inskjutn.-tecken. [2] 3 ½. [3] denarier = penningar. [4] ½. [5] Sista punkten är tillskriven efteråt. [6] En broder till henne var kanske väpn. Johan Styka, hhd i Örebro hd, torsd. f. 28/10 [=26/10] 1424. [7] Överstruket »af».

lika ægho, radha ok styra tel Gudz thiænist ok clostirsins bestandilse, eftir thy som Gudh giwir them syna nadh ok miskund tel. Ok ther mz giwom wi them tel bætring tiwghiw marker swenska pæninga, tel huilka gawa ok prouenta thessa boolfaste mæn æra fasta, ath thet war laghlika giort ok giwit aa salto thinge j Hardheme, som er Gisle j Nybile, Arnolwer j Glipastum, Lasse Niclisson j Ormstum, Jønis Clemetzson, Frøsten j Westanbek, Jønis Martensson j Skyberghum, Swenunger ibidem, Birgher j Berghum, Laurens j Ormstwm, Erik j Jwlstum, Thyrgils j Hosaby, Pæther j Berghum, forskælaman Jowan j Hidhinxstum, hæretzdomare. Actum et datum Hardheme anno domini M° CD° nono feria tercia proxima post octauam sancti Martini episcopi et confessoris. In cuius donacionis siue prouentus majorem caucionem et firmiorem euidenciam sigilla videlicet nobilis viri domini Benedicti Stensson militis necnon honorabilium dominorum Mathie in Komblum et Petri in Knista curatorum vna cum proprio humiliter petimus presentibus appendenda.

S. D. II n. 1216. Fyra sigillerande: 1) Peter, otydligt sig.[1]; 2) ridd. Bengt Stensson [Natt och Dag] sedermera lgm. i Närke; 3) kkh i Kumla Matthias Petri, omnämnd redan 22/11 1392 i *R. P. B.* II n. 2647, se även n. 203, där han kallas prost i Närke, samt 4) kkh i Knista Peter Danielsson [se vid n. 109], vilkens sig. också är fästat vid n. 2742 från 11/11 1394. Kyrkoherdarnas fadersnamn läsas på sig.[2]

Fastegårdarna ligga i Hardemo s. utom Husby och Västanbäck, båda i Kräklinge.

198. *Viby. 16 februari 1410.*[3]

Torbjörn Andersson [se under n. 183] förpantar till herr Nils [n. 200], prost i Närke och kkh i Viby, godset Färed i Färed s.,[4] Vadsbo, VG.

Alla the godha men thætta breff høra hællær see helsa jak Thørbiørn Andrisson æwærdhelika mz warom herra. Kænnis jak mz thæsso nærwaranda mino wpno breffwe mik wara geldhskyldoghan hedhirlikom manne herra Niclisse proist j Nærike ok kirkioherra [j] Wiby j samma landeno xl mark redho swenska pæninga for æn hæst, for wilka pæninga jak wplatir hanom mit goz, som hetir Færithe, ligiande j Wazbo j Hasla sokn i Wæstergøtlande fra mik ok minom arffwom hanom til ok hans arffwm til rætto ægho, nær by ok fiærre, j wato ok thorro, j allo thy the gozena til høre, engo wntan thagno. Ok wari han mektogir gøra ok lata mz the samma goze effte sinom wilia j swa langan tima fornæmpda herra Niclise wardha biredha the samma fornæmpdha xl mark j oxa ok koo, j oskurit

[1] Beskrivet under n. 180. [2] Som deras närmaste [?] företrädare nämnas Olof i Kumla i n. 169, 180 och Jöns i Knista i n. 169. [3] Upptages här för sammanhanget med n. 200, med vilket det är hopfästat. [4] Annex till Hassle.

klædhe ok redho pæninga, æffte thy thet gaar ok giældir i Ørabro. Til thæs mere wisso ok stadffestilse i thæssom ærandom bedhis jak godha manna insigle, som ær Pædhar Bondasson ok Nissa Pædharsson mz mino ægno for thætta breff. Scriptum Wiby anno dni M CD decimo dominica Reminiscere sub sigillis premissorum.

S. D. II. n. 1260. Sig. fallna från de tre remsorna.
N. 291 har 1 gård Färede i Hasle s.

199. *Riseberga kloster. 2 oktober 1412.*

Laurens Anundsson stadfäster sin i n. 195 o. 196 omtalade gåva.

Alla the godha mæn som thætta breff høra æller see heelsær jak Laurens Anundsson kærleka mz Gudh. Æffter thy ath jak mz ja oc beradhnom godhom wilia vnt oc vplatith haffuer hedherlickom oc reenliwis[1] frwm frw abbatissa oc conuent i Risabergho?m the godhz, som ær Bredhagardhen a Berghe hær æffther ohindrat oc oqwalt for mik oc mynom arffuom æffther thy myt breff wtwiisær. Thil meere stadhfæstilze oc them for: da frvm oc clostre til meere forwaring tha bedhis jak ærlicka oc wælburna manna insigle idhe?r herra Gøstaff Magnusson, riddara, oc Niclis Dyækn, thet I[2] wilin fore Gudz skyld oc mynna bøn skyld them ath hængia mz myno eghno insighle fore for:da myth opith breff, som vppa thet forscri?fna godz ludher. Til meere wisso, ath jak idher thæs til staar fore hwariom man, tha tryckir jak myt insighle a ryggen thæsso breffue. Datum monasterio Risabergha anno dni M° CD° XII° dominica proxima post festum beati Michaelis archangeli sigillo meo tergotenus quoque affixo.

S. D. II. n. 1631. Rester av brevutgivarens sig. på papperets ryggsida. Sigilleringen av n. 195 har antagligen blivit fördröjd.

200. *Viby. 26 december 1412.*

Nils Karlsson, kkh i Viby och prost i Närke, överflyttar på abbed. och konventet sin panträtt till Färed [n. 198] såsom proventa för jungfru Margareta Ragvaldsdotter.

Alla the godha mæn, som thætta breff høra æller see, heelsær jak Niclis, kirkiopræstir i Wyby ok proaster i Næricke, æwerdhelika mz Gudh. Thet skal allom witerlikith wara swa them som æffther kunno koma som them nw æru, ath jak kænnis mz thæsso myno ophno breffue mik haffua wnt ok vplatith renliwis frvm, som ær frv abbatissa oc conuent i Risabergha closter thet godz, som hethir Feridhe, liggiande i Wadzbro [!] i Hasla sokn

[1] Framför »renliwis» ett överkorsat »f». [2] I orig. liten bokstav.

i Wæstergøtlande fore the prouento mz renliwis jonfrv [!] Marghitte Ragwaldzdotter, oc afeghnar jak mik thet for:da godz oc mỳnom arffuom thil for:da Risabergha closter mz alle the ræticheet, som jak thet hafft haffuer ok mỳth breff oppa thet forscriffna godz ludher, som ær xl mark swenska pæningha the?r beskedheliken man Thørbiorn Andrisson mik aff rætte skuld skyllogher ær. Oc wari thæssa for:da frv æller sysloman a thera wænghna thetta forscrifna godz mæchtuge styra oc radha til then dag them thæssin forscriffna pæninga summa bereeth ær. Thil thæs mere? wisso oc stadhfæstilze hængir jak mỳt insighle for thetta breff. Datum Wiby anno dni M° CD° XII° die beati Stephani prothomartiris.

S. D. II. n. 1655. Vid remsa ur perg., genomträdd n. 198, prostens sig., visande Jungfru Maria med barnet. Omskrift: »NICOLAI CAROLI PBRI»?[1]

201. *Riseberga kloster. 5 juni 1413.*

Olof Sonason [n. 190], med vedernamnet Fredhaborg, har för sin, sin hustru Katarina Adzersdotters och bägges föräldrars själar skänkt klostret Ökna och Hakkarud i Ö. Fågelviks s., Värml.

Thet skal allom mannom wetterlikt wara swa them ther nw æra som them ther efte komande æra, ath jak Olawer Sonason, huilken mz withirnampn kallas Olawer Fredhaborgh. kennes thet mz thesso myno opna brewe, ath fore then skul thet jak wel besinder thet mz skælum, ath thenne werlden hon er mykith falsk ok swikeliken ok ther mz forgengeliken ok menniskian hon føre eynkte hædhan mz sik wtan sina gerninga onda ok godha ok huath menniskien sielf her fore sik j Gudz hedher helbryddha gør, thet hopatz mik tel Gudz nadh, ath hon thet helzt besinder fore Gudz doom then tiidh henna salogha siel thet mest widher thorff[2] ... ok jak rædhis storlika, ath thet som[3] efte gørs, thet komber ok efte. Ther fore hawer jak, heel ok osiwker, mz forthænktom hwgh, beradhno modhe ok mz ja ok godhum wilia j Gudz hedher ok hans welsignadha modher iumfrv Marie hedher fore myna siel ok mynna kæra husfrv siel, Katerina Adzarsdotter, ok fore begges wara foreldra siel wnt ok giwith ok mz allom ret oplatidh[4] renliwis iumfrwm frw abbatissa ok henne conuent j Risabergh closter ok thera clostre tel oppehelle ok bestandilse myn gotz, som heta Økn ok Hakkarudh, liggianda jnnan Wermaland ok jnnan Foghilwika sokn, mz allom thera tellaghum jnnan gardz ok wtan gardz, ner eller fierran, skogha ok fiskewatn, j wato ok[5] thorro, engo wndan taghno, thy som them for-

[1] Denne Nils således ej samme, som förekommer i n. 164 och 169! [2] Därefter ett par bokstäver utg. ej kunnat läsa, möjl. »wes» som ordets slutstavelse. För detta se SÖDERWALL II. 2 s. 962. [3] Över raden. [4] En felskrivning överstruken. [5] Överskrivet i st. f. ett utstruket »eller». Inskjutn.-teckn.

scriffnom gotzwm[1] nw tel ligger ok af alder hawer tellighath, tel mith testament ok tel ærwerdhelika ægho. Ok hemolar jak ok[2] them forscriffna iumfrwm ok clostre the forscriffna gotz ok æghur ok telstaar fore huariom manne, føddom ok oføddom. Ok ther fore afhender jak mik ok mynom arwum the forscriffna gotz mz allom reth ok telægnar them them forscriffnom closterfrwm ok thera clostre Risabergha tel ærwerdhelika ægho. Ok tel thes mere ok fastara stadhfestilse ok høghre forwarning ok witnisbyrdh bedhes jak godha manna ok erlika manna inscighle ath hengia fore thetta breff mz myno eghno, huilkith jak witerlika mz godhum wilia her fore henger, som er: Olawer Biørnsson, laghman j Wermaland, ok Pæthirs Magnusson, hærætzhøfdinge j Westra tridhiungenom jnnan Nærike. Datum monasterio Risabergh anno domini M°CD°XIII feria quinta[3] pentechostes sub sigillis discretorum virorum, prescriptorum in maiorem euidenciam et testimonium premissorum.

Perg., hopfästat med n. 190, förbigånget i *S. D.*, fast omnämnt under I n. 565. Tre sig.: 1) OLAWI SVNONIS; 2) Värmlandslgm Olof Björnssons, OLAVI BERONIS, sparre över blad; 3) hhd i Västra tredingen i Närke Peter Magnusson [n. 180] horn. Jfr n. 190 och 210.

202. *Skänninge. 8 februari 1414.*

Biskop Knuts i Linköping och östgötalgm ridd. Ivar Nilssons [fyrstyckad sköld] räfstetingsdom, att Tomta, Rafnengh och Aebbatorp i Lysings h., som Peter Andersson »hindrat» för klostret, vore gammalt frälse och lagligen kommit under klostret.

Wi Knuther mz Gudz nadh biscoper j Lyncøpunge j thætta sin konungxdom hafuande ok Ywar Niclisson, riddare ok øsgøta laghman, tha wi ræfstatingh hioldom i Skeninge mz almoghanom i Lysingxhæridh arom æfther Gudz byrdh MCDXIIII thorsdaghin næsth æfther kyndelmæsso dagh kærdhe for oos hedherlikin man herra Marten cantor i Lyncøpunge wppa Risabergha klosters wæghna wppa nakur godz Tompta, Rafnengh ok Æbbathorp, ther Pæther Andri?sson hafuir hindrath for klostreno. Næmpden thet ranzakadhe, suor ok withnadhe, ath the gozen waro gamalth frælse ok ær laghlika komith til klostreth. For hwar skul dømum wi for:da goz forscrifna Risabergha kloster tiil ohindradha æfther thenna dagh aff hwariom manne widh bans xl march for konungxdom och vj march for laghmandzdom. Datum anno, loco et die, quibus supra, sub nostris secreto et sigillo.

[1] Den nya raden börjar med ett tecken utan betydelse. [2] Understruket som utgående. [3] Alltså torsdagen i pingstveckan, ej onsdagen.

S. D. II. n. 1905. Båda sig. i behåll. Tompta nämnes i n. 291 under Svanshals.[1] Enl. meddel. från Svenska ortnamnsarkivet torde Aebbathorp vara Abbetorp, Rinna s. i Göstring [något norr om R:s kyrka] och för B. erinrades om Ramneboda i samma sockens sydligare del. Eller Ramsnäs i Svanshals?

203. *Kumla häradsting. 19 oktober 1415.*

Sigge i Kumla, häradsdomare i Kumla h., utfärdar fastebrev å två jordaskiften, som kkh Bengt i Kräklinge [se under n. 101] i egenskap av klostrets syssloman hade gjort: 1) med Björn Holmsson i Härvesta i Edsbergs s., vilken avstod 1 öresl. Hagaby »oppsidhes widher» klosteråkern i Kumla s. mot $3^1/_2$ örtugl. i Sanna; 2) med Johan Ingewaldsson i Ekeby,[2] som fick 2 örtugl. i Råberga, Täby s., mot 2 örtugl. i samma Hagaby »opsides widher» det öresl. Björn lämnade.

Th*et* skal allom mannom witerlikt wara swa them som efte komande æra som them nw æra, ath areno efte Gudz byrdh M°CD° XV oppa nesta løghirdaghine efte s*anc*ti Luce ewa*n*geliste dagh, tha jak Sigge j Komblom, hæretzdomar*e* j Kombla hæredhe, hæretzthing hiølt mz almoghano*m* j sama hærædhe oppa rettom thingx dagh ok oppa rettom thingxstat, tha giordhe hedh*er*liken man h*er*ra Bæynkt*er* j Kræklinge, Risab*er*gs clostirs sysloman[3] tw jordhaskiffte oppa clostirsins wegna mz beskehelikom mannom Biørne[4] Holms*son* jnnan Herwizsta ok mz Jowan Ingeualdz*son* j Ekeby[5] j swa dana matta som h*er* efte følghe, ath then forsc*ri*?ffne h*er*ra Bæynkt*er* han gaff[6] them forsc*ri*ffna Biørne clostirsins jordh half fierdha ørtugh land jordh, liggia*n*de j Sandum jnnan Etzbergx sokn ok j Etzb*er*gs hæredhe mz allom tellaghom, ner by ok fierra*n*, engo wndan tagno, ok then forsc*ri*?ffne Biørn han gaf clost*re*no th*er* fore j geen eth ør*is*land jordh j Haghaby oppsidhes widh*er* clostirsins ak*er* j Kombla sokn ok j Kombla hæredhe mz allom tellaghom, ner by ok fierra*n*, j wato ok thorro, engo wndan takno,[7] som før ær saght. Ok th*er* mz afhende h*er*ra Bæynkt*er* clost*re*no the half fierdha ørtugh land jordh j Sandu*m* ok tel æghnar han them wnd*er* forsc*ri*ffna Biørn ok hans arfwa tel æwe*r*dhelika ægho. Ok then forsc*ri*?ffne Biørn afhende sik ok sinom arfwom thet fortsc*ri*?ffna ør*is*land jordh j Haghaby ok tel ægnar th*et* wnd*er* Risab*er*g clost*er* tel æwe*r*dhelika ægho. It*em* then forsc*ri*?ffne h*er*ra Bæynkt*er* han gaff them forsc*ri*?ffna Jowa*n*ne Ingewaldz*son* clostirsins jordh tw ørtugh land jordh, liggia*n*de j Rob*er*ghum j Tæbo sokn j Ørab*r*o hæredhe, ok afhende them clost*re*no ok tel eghnathe

[1] R. och E. har utg. ej lyckats återfinna i landskapshandlingarna, varken i Lysings eller i Göstrings härad. I Bobergs anträffades ett Ebborp i Lönsås s. och ett i Skeppsås. [2] Antagl. det E., som ligger i Kumla ngt n. o. om Hagaby. [3] »eth» överstruket. [4] »jnnan» överstruket och underprickat. [5] Texten har »j Ekeby» före »ingewaldsson», men ordningen angives med överskrivna »a» och »b». [6] Över ctt utstruket »giwer»? [7] Över raden med inskjutn.-tecken.

them wnder forscri?ffna Jowan ok hans arfwa tel æwerdhelika ægho. Ok then forscri?ffne Jowan Ingeualdzson han gaff clostreno tw ørtugh land jordh, liggiande j Haghaby forscri?ffna opsidhes widher thet øris landit, som clostridh fik aff them forscri?ffna Biørne[1] Holmsson, ok ther mz afhende han them[2] sik ok sinom arfwom the tw ørtugh landen ok tel ægnadhe them wnder Risaberg closter tel awerdhelika ægho mz allom tellaghom, nær by ok fierran, j wato ok thorro, engo wndan taghno, thy som allom thessom jordhum nw tel ligger ok her tel hawer tel lighat. Ok tel thenna jordhaskifften badhen æra thesse fasta nempde oppa satto thinge, som ær: Nisse j Ballaxstum, Jowan j Aby, Birghir j Moses, Pæther j Moses, Elewer j Fylixstum, Bæynkter j Widhum, Nisse j Blaxstum, Haquon j Siclastum, Olawer Bænktzson i Widhum, Lasse Girbiørnarson, Haralder j Stene, Laurens Fasbiørnason j Byristum, forskæluman jak Sigge. Actum et datum loco, anno *et* die suprascriptis sub sigillo honorabilis viri dni Mathie in Komblom prepositi Nericie presentibus appenso jn firmiorem euidenciam *et* testimonium premissorum proprio non vtente.

S. D. III. n. 2148. Sigillet i behåll, jfr n. 197.

Samtliga fastars gårdar ligga i Kumla s.: Blacksta, Byrsta, Fylsta, Moses, Sickelsta, Stene, Vallersta, Via och Åby.

204. *Risaberga kloster. 4 april 1418.*

Lars Jönsson i Östa och Peter Jönsson i Gysta,[3] som velat hindra, avskära och med lag avvinna klostret de 15 örtugl. i Knista by, Knista s. och h., som deras faster Ramfrid Petersdotter [n. 169], hustru till Magnus Algotsson i Knista — båda döda — givit till sin proventa och dagliga föda i klostret. Tretton örtugl. voro hennes rätta morgongåva, två lågo i samma åker, som fogden i Närke Kort v. Alen [n. 176] haft i pant av Ramfrid för 7 mrk pgr enl. det brev klostret fått av honom, att abbedissan inlöst panten.

Thet skal allom mannom witerlight wara som thetta breff høra eller see swa them som efte komande æra som them nw æra, ath wi badhe brødhir Lasse Jønisson j Østwm ok Pæthir Jønisson j Gysistom wi haffdhom thæyngt ok warom allaledhes ther om beradde, ath wi willom hawa hindrath ok affkærdht Risabergh clostre ok conuent ok mz laghum aff wunnith fæmptan ørtughland jordh, liggiande j Knista by j Knista sokn ok hærædhe, hwilka jordh war fadhirsystir? husfrv Ramfridh Pæthi?rsdottir, Magnusa Algotzson[4] i Knista husfrv, Gudh thera siæl nadhe, hon gaff fore sik tel syna prouento ok daghlika fødho jn wnder forseriffna Risabergh closter ok conuent tel

[1] Ett felskrivet »Homl» utstruket. [2] Över raden med inskjutn.-tecken. [3] Båda gårdarna ligga i Knista. [4] Ett överstruket »husf».

æwerdhelika ægho, effter[1] thy som clostirsins breff[2] ther oppa liwslika ludha ok yterlika bewisa, aff huilke jordh trættan ørtughland waro hænna rætta morghongawa efter? forscriffna Magnus Algotzsson, ok tw ørtughland jordh j sama akrenom them løste frv abbatissa oppa clostirsins wegna fore siw markir swenska pæninga aff Kort wan Alen, som fogathe tha war her j Nærike, huilken tw ørtughland han tel pant haffdhe aff forscriffna husfrv Ramfridhe fore siw markir swenska pæninga, efter thy som hans breff ther oppa ludher, huilkit clostridh aff honwm ther oppa hawer. Nw fore thy ath os mæth goth skæl, breff ok inscighle ok goth bewisning oppa clostirsins wegna, ath allaledhes swa war giort ok stadhfæst, som før ær saght, ok the forscriffna jordh hon giik aff frælsse ok hon kom j frælsse, thy kwnnom wi thet wæl wnderstaa ok besinna mz warom skælwm, ath wi eller wara? arffwa efter? os hawom engen ræt eller teltalw tel the[2] forscri?ffna fæmptan ørtughland jordh j Knista, som the forscriffna war fadhirsystir? husfrv Ramfridh Pæthi?rsdottir swa beskedhelika ok skælelika fore syna fødho ok oppehælle fore siins stora krankdomps skul ok jæmvæl fore siit siæla gagn ok synna wardnadha, dødha ok liwandes, fødda ok ofødda, aff guthlikom kærlek mykelika[3] forscriffno clostre Risabergh ok conuent mz allom thera tellaghum, efter thy som henna breff ludhir, som clostridh ther oppa hawi?r, hon oploot ok opantwardhathe tel æwerdhelika ægho.[4] Ther fore mz godhom wilia, beradhno ok forthæynkto modhe stathfæsta wi the forscriffna gawa ok[2] telstaam the forscriffno clostreno ok conuent the forscri?ffna fæmptan ørtughland jordh j Knista tel æwerdhelika· ægho mz allom ræt ok latom opp ok antwardhom opp mz allom kærlek j Gudz hedhir fore henna siæl clostreno ok conuent allan war teltala ræt, som wi kwnnom hawa[5] tel the[2] forscri?ffna fæmptan ørtughland jordh j Knista fra os ok warom arffwom ok allom warom efte komandom. Ok antwardha wi[6] them ok telæghnom them wnder Risabergh closter ok conuent tel æwerdhehelika ægho, som før ær saght. Jtem ware thet swa, ath thenna forscriffna[7] fæmptan ørtughland jordh j Knista clostreno eller conuent mz nokra handa matto aff ginge, tha wilkora wi os ok wara arffwa ok efter?komanda the forscriffno clostre ok conuent wtan allan annan ræt ater? ath giwa ok gella ena silff skedh godha om tiwghu øris pæninga, ena gryta aff siextan marka wight, ena gryta aff tolff markom ok ena tenkanna aff eth halfft pund widher wara godha tro ok sannind wtan alt

[1] »Efter» skrivet med otydligt förkortn.-tecken, rätt likt det vid »at» i textens tredje rad nedifr. Kan också vara ett över raden upplyftat »e» eller »r». [2] Över raden med inskjutn.-tecken. [3] Stor, mycken Söderwall II. 1. s. 68 sp. 1 under »mykillik/a,-er». [4] »Oppa hwilka gaffwa» utstruket och underpr. [5] Ett felskrivet »tellf» utstruket och underpr. [6] »Thz» utstruket. [7] Dubbelskr.

arght eller hielpa rædhe.[1] Tel[2] huilka sæmio ok samthykkio ok stadhfæstilse, witnesbyrdh ok høghre forwarning bedhomps wi hedherlika manna inscighle hængia fore thetta breff, som ær: Pæthirs Magnussons?, wars hærætzhøffdinge, ok herra Erikx j Knista, wars kirkioherra, mædhan wi sielwe eygh æghom inscighle. Datum monasterio Risabergh anno Domini M°CD°XVIII die sancti[3] Ambrosii episcopi et confessoris sub sigillis prenotatis.

S. D. III. n. 2459. Hhd Peter Magnusson [n. 180] och kkh i Knista Erik Nicholai [enl. sig.] ha beseglat. Bådas sig. väl bibehållna. Jfr n. 169 och 176.

205. *Söderköping? 12 februari 1419.*[4]

Rörik Humblamangare skänker klostret sin åbod, 15 aln. l. och 12 br., nordan ån i S. med lås och nycklar, såsom hon står. Abbed. fru Ingefridh och konventet hade »hebrevat» honom att till hans själs frälsning och hans släktingars åminnelse innesluta dem i den gudstjänst och bön, som heter »Magnum debitum», samt var fredag före midfastosöndag i högkoret hålla vigilier och sjunga mässa. — Så länge R. lever, skall han råda över nycklarna.

Alla thee godha mæn, som thætta breff høra æller see, helsær jak Røriker Humbla mangara æwerdhelika mz Gudh. Thet se allum mannom witherlikit swa wæl them her æffthir kunno thil komma som them nw æru, ath jak mz mynom warnadhum haffuer vnt ok giftueth fore mына siææl thil clostrith i Rysabergha mædher allum mynom fulkompnlikom wilia ok mynna arffua samthyckio mына aaboodh, liggiande nordhan aana her i Sudhercøpunge, hwilken som ær xv alna lang oc xij alna bredh mz tomp tene badhe mz laas oc nyckle, som hon staar, engo vndan taghno, i swa matto ath Gudhi oc jonfrv [!] Maria gøris ther fore loff oc æra fore mына siææl oc mynna wardnadha, æffther thy som hedherliken frw frw Ingefridh, abbatissa i fornæmpda closter nw warande mz hænna conuent loffuath oc bebreffuath haffuer fore them oc theera æfftekomandum fore mына syæll oc mynna warnadha amynnilzse ath halda oc tagha i thee gudztiænst oc bøne, som heter magnum debitum, oc hwar fredagh næst fore midhfasto sondagh ægha thee halda i thera høgha koor vigilies oc sungna mæsso fore mik ok mына warnadha aar fra aar thil æwerdhelika tydh allaledhis som thera eghit breff wtwiisær. Thil thæssin forscri?fna amynnilzse affeghnar jak mik thæssa for:da aaboodh oc mynom arffuom oc thileghnar jak hona mz grwnd oc grwndwall for:da Rysabergha closter? til æwerdhelika ægho, swa ath jak radher fore nyclomen them oc mik thil godho,

[1] Undanflykt, förevändning, Söderwall I. s. 497 sp. 1. [2] »Sæmis» utgående som understruket. [3] Över raden med inskjutn.-tecken. [4] Enl. B. 15 f. 361 v. har biskop Anders utställt avlatsbrev för Hackva reminiscere-söndagen [12/3] 1419.

mædhan jak liffuer ok sydhan thil antwardhan i for:da clostrith æller theera æmbitzman, nær jak affgaar. Thil ythermere stadhfæstilzse haffuer jak mz mynom arffuum oc wardnadhum, som ær Lydeke Tempilman, borghamæstara, Haquon Jenson oc Niclissa Sonson, waar incighle hængt fore thætta breff. Datum et actum Sudercopie anno dni M°CD°XIX° dominica carnisprivii sub sigillis predictorum.

S. D. III. n. 2587. Med fem Söderköpingsbors sig., bomärken.

S. D. avtrycker även en i *R. A.* bevarad, på huvudbrevets dato liggande pappersvidim., vars tid bestämmes av de nämnda namnen: Henrik Vilkinsson, se n. 249 och 250, Olof Knutsson, väl först efter 19/1 1473, se n. 252, samt Nils [Petersson] i Viby och Risebergas kapellan Nils Andree i n. 264 och s. 145 not 3.

Wppa thessens breffz wthkastilse aff hwffwdhbreffuith, som forscriffuith staar, sæther jach Henrik Wilchinsson, prester oc confessor i Risabergha, mith jncigle for thetta breff i flere? ærligha manna nærwaro her Niels i Wycby, prosth, oc her Niels Ander?sson oc Olaff Kwnthsson [!], hwilk[i]th wy lasom oc[1] offuersaghom vara heelth oc oskath mz syn hængiandhe jnciglom.

206. *Riseberga kloster. 17 mars 1420.*

Väpnarne Karl och Bengt Laurenssöner ha för fadern Laurens Gerekosons [se n. 164], modern Mærittas och förfädernas själar skänkt klostret en kvarnström i Ökna fors nedanför skattebondekvarnen jämte en »bygd» [reparerad?] gård, som av ålder legat därunder, vidare en »ægho lwt», sträckande sig från ån genom prästens åker upp till skogen i norra »gärdet» i Kvistbro tillika med tillhörande ägodel i skogen. En kvarn i samma fors nedom bron hade deras broder Arnold pantsatt[2] för ½ läst järn till Lars Svensson i Säby. Klostret får rätt att lösa den till sig, liksom 5 för 12 mrk pantsatta[2] örtugland i Ökna by i Kvistbro, och bröderna lova att tillskjuta denna summa. Som villkor uppställes, att det årligen till domedag skall hållas en »begängelse»[3] med »su[n]gne mæsso oc wigiliis» i St. Peters kor i klosterkyrkan, där fadern, modern och förfäderna vila. Den skall firas med »reoff»[4] och brinnande vaxljus.

Alla the som thetta breff se æller høra helsom wi Karl Laurensson ok Bencl Laurensson, wæpnara, æwardhelica mz Gudh. Thet skal allom mannom witerlikit wara swa thøm som æpter komande ærw som thøm nw ærw, at wi kænnomps thæs mz thæsso waro nærwarende opno breffwe, at wi haffwm mz wilia ok beradhno modhe wnt ok giffwit j Gudz hedhir Riisabergha?[5] klostre wara ægha lutir, som hær æpter næmpnas fore war fadhirs

[1] Långt s överstruket. [2] *S. D.* I n. 401 av 4/12 1403. Se också n. 212. [3] Söderwall I s. 87 sp. 1. [4] Ej reeff, som *S. D.* har. Ordet en kontraktion av två ord, börjande med re- och off-? Med *requiem* och *offertorium?* Utg. står i tacksamhetsskuld till Dr Toni Schmid för lämnad hjälp. [5] Förkortn.?

syæl, Laur*ens* Gerikos*ons*, war*a* modirs syæl hwsfrv Mæritte, Gudh thera syæl nadhe, ok alla war*a*? forælra syæla, som først ær en quærna strøm ii Økna forse, nidhan fore skattabonda qwærnen*ne* liggiand*is*? mz enom bygdom gaardh, som thær aff allir vnder lighat haffwer ok thær mædher en ægho lwt, som liggi?r[1] ffra aanne opp ginom løpir prestins akir opp j skoghin j norra gærdheno j Quisbro mz thøm ægho delinom j skoghenne, som thær wnder liggir. Tæssa [!] æghodela haffwm wi wnt oc giiffwit ffriit ok wmbewarat[2] fore hwariom manne. Item ena qwærn j sama forsenom nidhan brona, hwlka waar brodher Aarnald Laurensson pantsatte Lassa Swenssone j Sæby fore ena halff læzt jærn. Thæssa forscri?fna qwærn haffwm wi wnt ok giiffwit klostreno til løsn aff Lassa Swensons arfwm fore ena halff læst jærn til æwærdhelika ægho. Item ffæm ørtughland jordh j Øknaby j Quisbro sokn, hwlken som standir mz sama pantenom til atir?løsandis? fore tolff markir swænska pæninga?, Item ware thet swa at klostrit konde the for:da jordh atir?løsa aff Lassa Swensons arffwa, tha haffwm wi for:de brødhir wnt ok[3] loffwat for:do klostre til hiælp oc løsn tolff markir? til the ffæm ørtughland jord atir?løsande j swænska pæninga? Thetta ær giort ok stadhgat mz swa[4] forskæl, at the godha frv ok conuent the skula aarlegha aars[5] til domen halla een begangilse wm aarit mz sw[n]gne mæsso oc wigiliis j sancti Pæthars kor jnnan there kyrkio, thær war fadhir?, modhir oc wara forældra hwilas. The begængilse skwlu hallas mz reoff oc brinnande waxlyws alla mæsso oc tidhagyærd wt. Item giiffwm wi hæradzhøfdhinganom i sama hæradhe fulla makt forscriffno klostre oc conwent forscri?ffno ægho lutir lysa oc ffasta oc fulfølya oppa hæradzthingenom æpte?r landzlaghum swa ffulkomlika, som wi syælffwe ther nær ware... Til thæs mere? wisso oc ytermere bewarning hængiom wi witerlika waar inscighle fore thetta breff til witnis byrdh. Actum et datum monasterio Risabergis? anno dni M°CD° vicesimo dominica media quadragesime sub sigillis prenotatis.

På ryggen: littera aff Økna quern ok en ægholut j prestens aker j Quisbro. *S. D.* III. n. 2747. Båda brödernas sig. kvar, visande »björnlår» i sköld under hjälm. Kanske på grund av att skölden fått lutande ställning, ha björnbenen blivit av olika längd, det till vänster längre, då i faderns sköld de äro lika långa. —

Karl Larsson, som omnämndes redan s. 68 not 4, pantsatte 1427[6] jord i Norra Folkvi, Kräklinge. Är död före 19/1 1436, då Bengt i sitt och brorsonen Lars Karlssons namn för hans själarykt donerade jord, som varit i släkten från faderns tid. Samme Lars tackar 26/2 1445[7] farbrodern Bengt för det sätt, på vilket

[1] Skrivet liggr med förkortn -släng efter »r». [2] Utan förbehåll, till fritt förfogande. Söderwall II 2. s. 809 under »unbevoren». [3] Ett »giiffwiit» överstruket. [4] Dubbelskrivet. [4] Följes av »ffr?w», [felaktig dubbelskrivning av frv i föreg. rad?]. [6] Örebro 21/3, *fer. 6 ante Oculi.* [7] Brevets alla sju sig. tyvärr borta.

denne tillvaratagit hans ekonomiska intresse, bl. a. vid försäljningen av Medinge till Jon Karlsson [Ekeblad] på Berg i Ödeby s. [se under n. 207].

Bengt var, liksom fadern, hhd i Örebro hd, bär titeln i brev från 29/11 1437, 21/6 1438[1] och c. 25/11 1447. Samma sig., som sitter under dessa tre perg., björnlårsvapnet under hjälm, finnes även 31/5 1440, där B. L. förekommer som hhd i Ärlinghundra i Uppland, och vid ett annat av honom bevittnat brev, Uppsala 14/8 1453, vars sig. är särdeles vackert. Enligt ett bytesbrev 12/3 1442[2] var han gift med Märta, dotter till Olof Krok, och blev, kanske därigenom, ägare till Steninge vid Sigtunafjärden. I räfstetingsutslag Örebro 17/1 1454[3] är väpnaren B. L. i Steninge svarande i ett mål rör. södra gården i Kräklinge.[4]

Jämte sin hustrus farbroder Nils Krok m. fl. har han utställt 28/6 1446[5], och ett odat. perg. i *R. A.*, »Brev från 1400-talet n. 22» har också dem båda.[6] — En tid har han fungerat som underlagman i Uppland.[7] Däremot kan ovisshet råda, om han är den B. L., som »första sommardag»[8] skrev i Stockholm ett morgongåvobrev[9] till Märta Olofsdotter Krok och samma dag fick av henne Finzta gård, 3 mrkl. 3 öresl. [i Vänge s., Uppl.?].[10] Det förra brevets samtliga sig. borta. Som den förste av fastarne nämnes B:s »älsklige broder» Arindh Larsson, och från annat håll är ej känt, att B., son till Lars Gerekosson, hade en broder med det namnet [Arnold?]. Möjligt, men föga troligt, att Märta haft två män med samma namn.

207. *Knista härads ting. 30 november 1420.*

Peter Laurensson i Norby,[11] hhd i Västra tredingen i Närke, utfärdar fastebrev å det på rätt tingsdag och tingsstad i Knista härad verkställda jordköp, varigenom Thyrgils i Sörby, Edsbergs s., å sin hustrus, Kristina Olofsdotters, vägnar sålde till Olof i Logsjö, samma s., hennes fäderne och möderne, 7 örtugland i »nordhasta» åkern och 5 d:o »næst nordhan» intill klostrets åker i samma Fjugesta by i Knista s. och h. Som fullmäktige för hustrun, som ej kunde komma på tinget, uppträdde hennes grannar Nils Sonason och Matts Algotsson.

Th*et* skal allom ma*n*nom weterleketh wara som thetta b*r*eff høra eller see, ath areno effter Gudz byrdh M°CD°XX° oppa næsta løgherdaghen fore aduent sw*n*nadagh, tha jak Pæther Laur*ensson*, hærætzhøffdhinge jnnan westra t*r*idhiungenom jnnan Næreke, laghthing hiølt mz almoghano*m* jnnan Knista hærædhe oppa rettom thingxdagh ok rettom thingxstadh, tha skilde jak fore eno jordhakøpe mellan beskedheleka mæn Olaff j Loasio ok Thyrgels

[1] Lördag e. Botolf. [2] *Fer. 2 post Letare.* [3] Torsd. e. tjugonde dagen. [4] Hans broder hade enl. B. ärvt dessa efter sin mormor, kusin till klagandens svärfader, som fått fullt vid skiftet efter bägges »modmodher»broders dotter. [5] *Vig. Petri et Pauli.* [6] Det mitt under brevet hängande, enda sig. är brevutfärdarens, Peder Jakobssons. De andra sig. ha kanske aldrig satts dit. [7] 9/2, fred., e. 2/2, 1442 och ett brev av samma år, tisd. näst före [fasto-]gangs s[ynno-]dhagh, 6/2. Båda i suppl. till B. E. Hildebrands avskrifter i *R. A.* utan uppgift om proveniensen. [8] Enl. Grotefend 14/4. [9] Inga Närkesgårdar! [10] B. L:s brev i *U. U. B.*, Märtas i *R. A.* med hennes sig., likt det farbrodern Nils använde 28/6 1446: ginbalk, belagd med en uppåtriktad sparre. [11] Norrby i Hardemo s.

j Sudherby, byggiande j Edzbergs sokn, j swadana matto, ath thæn forscriffne Thyrgels j Sudherby han salde them forscri?ffna Olaue j Loasio oppa synna husfrv Cristine Olaffsdotter wegna mz hænnes ja ok samthykkio ok godhom wilia hænna fædherne ok mødherne siw ørtughland jordh j nordhasta akrenom ok fæm ørtughland jordh næst nordhan widher clostersens aker j sama by, liggianda i Fiwghelsta by j Knista sokn ok hærædhe, mz allom thera tellaghom mz tomptom ok hwsum, æng ok aker, jnnan gardz ok wtan gardz, næær byy ok fiærran, engo wndan taghno, thy som the forscri?ffno jordh nw telliger ok aff aller telleghat hawer, fore fæm marker ok trætighi pæninga j wærdh, som ær fore nyskoren klædhe, koparkaar ok silff ok ther mz ena koo godha om twa marker tel weld,[1] swa ath then forscri?ffne Thyrghels i Sudherby ok hans husfrv Cristina Olaffs dotter the loto sik allaledhes wæl at nøghia. Nw fore nokra stora forfalla skul tha kwnde the forscri?ffna Cristina Olaffs dotter, Thyrghelssa husfrv, eygh tel thinget koma fulfølghia[2] thetta køøpp effter laghum, tha befaladhe hon siit ja ok sina maght om the sama jordh ok køøpp beskedhelekom mannom ok boolfastom Niclise Sonason ok Mathese Algotzsson, synom grannom, ok giordhe them myndogha ok mæghtogha[3] oppa syna wegna mz hænna hwsbonda, then forscri?ffna Thyrgils j Sudherby, thet sama jordhakøøpp stadhught gøra ok fulfølghia[4] oppa thinge mz fastom ok forskælum, effter thy som landz lagh the wtuisa likerwiis som hon ther sielff haffdhe wareth, huilkith the ok swa giordho. Ok thy affhænde then forscri?ffne Thyrgels j Sudherby ok the forscri?ffne Niclis Sonason ok Mathes Algotzsson j sama by oppa hænna wegna the forscri?ffna tolff ørtughland, liggiande j Fiughelstom, mz allom there tellaghom, som før ær saght, sik ok synom arffwom ok wnder then forscriffna Olaff j Loasioo[5] ok hans husfrv Ragnille Olaffsdotter, the forscri?ffna husfrv Cristine syster, ok thera arffwa tel æwerdheleka ægho. Ok thesse godhe mæn æra fasta tel thetta køøpp, ath thet war laghleka giort, syster aff syster, som ær: Olawer j Granhamar, Jowan Holmwitzson ibidem, Pæther Silwastason i Østum, Pæther Laurensson ibidem, Jønes Haraldzson j Gysesta, Jønes Ingemarsson j Fiwghelsta, Jowan Guttormsson ibidem, Jowan j Berghum, Magnus Thørkilsson ibidem, Jowan Kaalstok, Jowan j Halsbergh, Magnus j Siælwadhi, forskæluman jak Pæther Laurensson. Giort ok wtgiwit aar, dagh ok stadh, som før ær saght. Tel thes mere wisso ok wetnesbyrdh hænger[6] jak mith inscighle fore thetta breff.

[1] Söderwall II. 2. s. 970: wild = vilja, vähilja, mellanavgift vid jordbyte, tilläggsgåva vid jordköp. [2] Ett streck över a har ingen betydelse här, samma streck över slut-a några rader längre ned. [3] »Mz sy» utgående som understrukna. [4] »Mz» överstruket. [5] Ett streck över »oo» torde ej ha betydelse. [6] Tre över- och understrukna bokstäver.

På ryggen: *littera* de Fwgiwlsta pa noordhaste garden. *S. D.* III n. 2843. Sig. visar en snedbjälke i sköld utan hjälm, av omskriften kan läsas: . . RI LAURENTII . .

Berga, Fjugesta, Granhammar, Gysta, Hallsberg, Östa, samtliga i Knista s. Siælwadhi, nu Sällven, i Hidinge.

P. L. var ännu 26/2 1430 (»fastogangs»-söndag) hhd i Västra tredingen, då han jämte Harald Eriksson Djäkn, hhd i Örebro hd, och Jöns Karlsson [Ekeblad], hhd i Edhmadha [Glanshammar], m. fl. beseglade väpnaren Erik Djäkns upplåtelsebrev. — Han förekommer i n. 212 och kanske i n. 216.

208. *Monasterio Risabergh. 2 januari 1422.*

Vidimation av brevet n. 32 från 4/8 1287. De vidimerande nämnas icke. Av de två sigillen, som funnos ännu i Örnhielms[1] tid, är blott det första kvar, andligt, med omskrift: S. JOHANNIS OLAUI PBRI.

Pappersbrev, dat. 8a St. Stephani. Samma sigill hänger under det vid n. 220 omnämnda brevet av 2/1 1428, och Johannes Olaui är således Strängnäskaniken Hans, kkh i Viby och prost över Närke. Han finnes även i ett pappersbrev 24/8 s. å. Om han är prosten Hans i Kumla i n. 216 och i ett brev 16/1 1435, kan ej avgöras, då inga sigill finnas till bevis. En flyttning från ett pastorat till ett annat har ibland förekommit, så har i seklets senare del Magnus Germundsson kommit från Mellösa till Kumla och — måhända — Lydeka till samma pastorat från Svennevad och Asker.[2]

209. *Riseberga kloster. 7 mars 1422.*

Ingeborg Bengtsdotter, änka efter Brynjulf Johansson,[3] stadfäster på »gravbacken» med samtycke av Peter Ulfsson [till Ervalla], Nils Eriksson och styvdottern Birgitta åt abbed. och konvent i R. det testam., vari hennes husbonde, som valt sin lägerstad i klostret, skänkt detsamma två gårdar Ingelstorp i Kräklinge.

Th*et* skal allom m*a*nnom wit*e*rlikit wara swa them som effte komande æra[4] som them ther nw æra, ath jak Ingeborgh Bæyngz dott*e*r, fordhom Brønniolffs Jowans*sons* husfrv, Gudh hans siæl nadhe, kænnes th*et* mz thesso myno oppna nærwarande br*e*ffwe, ath jak haw*e*r mz wælbyrdhoga m*a*nna Pæthers Wlff*sons* ok Nissa Ericx*sons* ok Birghitta Brønniolffs dott*e*r, mynna stiwffdott*e*r, samthykkio, jaa ok godhom wilia stadhfæst ok jnantwardhat renliwes jum*f*rum abbatisse ok *con*u*en*t j Risab*e*rgh clost*e*r ok mz allom ræt oplatidh oppa graffwa bakka th*et* sama testatm*en*t, som then forscriffne Brønniolff Jowa*n*sson, miin husbonde, Gudh hans [siæl] nadhe.

[1] XI. s. 969. [2] Perg. 31/1 82, 17/3 89, 15/2 96 — vid intet av dessa L:s sig. [3] Se K. H. Karlssons utredning *P. H. T.* 1909 s. 81-86 [släkttavla]. Där nämnde Helge Sæmundsson, g. m. Jon Haftorssons sondotter Sigrid, torde vara den H. S., som förekommer här i n. 209. I Örebro h. allm. läroverks arkiv ett brev av Ingeborg, dat. 1440 i påskveckan. [4] Över raden och med inskjutn.-tecken.

han sielffwer aff enom guthlikom kærlek badhe gaff ok wntt, j Gudz hedher ok iumfrv Marie, the forscriffno clostre ok iumfrwm tel æwerdhelika ægho fore siin lægherstat, som han sik sielffwer ther walde, ok fore syna siæl ok myna ok wara barna ok alla wara[1] wardhnadha Gudhi tel hedhers ok iumfrv Marie, Gudz thiæniste ok them tel thes mere ok[1] bætre[1] oppehælla ok warom siælom tel roo ok nadhe, som ara: twa gardha j Ingeldzthorpp jnnan Kræklinges sokn ok j[2] Hardhemes hærædhe mz allom thera tellaghum, næær by ok fiærren, jnnan gardh ok wtan gardz, j wato eller thorro, engo wndan[3] taghno, thy som them twem gardhomen nw telligger ok aff aller haffwer tel lighat, tel æwerdhelika ægho, som før ar saght. Ther mz gør jak oppa alla wara wæghna mz sama ja ok samthykkio, som før staar scriffwat, them forscriffna renliffwes[3] jumfrwr ok thera efftekomanda oppa clostirsens wegna myndogha ok mæghtogha effter thenna dagh radha ok styra, skiffta ok lata effter siin wilia ok clostirsens nytta ok godho the sama twa gardha forscriffna jnnan Ingeldzthorpp ohindratha fore os ok allom warom efftekomandom, ok føddom ok ofødddom. Tel thes mere wisso ok høghre forwarning ok thesse testament stadhfestilse bedhes jak welbyrdhes manez Hælgha Sæmwndzson inscighle aff Norghe[3] ok hedherliks klærks inscighle herra Andrisse, miins soknaherra j Mædheløsa, mz myno eghno hængia fore thetta breff. Actum et datum[4] manasterio [!] Risabergh anno dominj M°CD°XXII sabbato ante dominicam, qua cantatur officium Reminiscere sub sigillis prenotatis. Jtem bedhes jak ærlek mandz inscighle ok ath hængia fore thetta breff,[5] som ær Laurindz Jønesson aff Norghe.

På ryggen: littera de Ingiældz torp i parochia Kræklinge. Peder Ulffzson. De fyra sig. kvar: 1) hennes eget; 2) Helges, visande familjen Skankes vapen: 3) Lars Jonssons bomärke; 4) kkh Anders Håkanssons. Alla väl bibehållna.

Ingelstorp, v. om Kräklinge kka, är ej upptaget i n. 291.

Nils Eriksson antagl. den i *S. D.* III n. 2122 av 10/8 1415 och n. 2832 av 29/10 1420 omnämnde [Sparre-vapen].

Peder Ulfsson till Ervalla [sig. vid n. 210] var son till Brynjulfs broder ridd. Ulf Jonsson, efter vilken arvskifte gjordes 10/8 1415. *S. D.* III n. 2123.[6]

210. *Tingvalla. 30 juni 1424.*[7]

Birger Folkesson i Åby, VG, stadfäster som nästa arvinge till fru Katarina Adzersdotter den i n. 190 omförmälda gåvan av Ökna och Hakkarud.

[1] Över raden och med inskjutn.-tecken. [2] Över raden. Inskjutn.-tecken saknas. [3] På dessa tre ställen har överkorsats »g», resp. »qw» och »h». [4] Ett »anno» överstruket. [5] Över raden. [6] Jfr s. 101 n. 3 och n. 264. [7] Biskop Arnold i Strängnäs har 15/2 utställt avlatsbrev för Kräklinge kka Orten angives icke. B. 15 f. 362. Fol. 361 ett för Kvistbro, givet Tynnelsö, *feria sexta quattuor temporum decembr.* [19/12?] 1421.

Alla them, som thetta breff høra eller see, helsar jak Birgher Folkasson j Aby jnnan Westergøtzland ærwerdheleka mz Gudh. Ok skal thet allom mannom witerleketh wara swa them som efftekomande æra som ther nw æra, ath the sama gotz Økn ok Hakkaruth, som welbyrdhogh husfrv husfrv Mæretta Birghers dotter, gudh hænna siæl nadhe, hon gaff j Gudz hedher ok iumfrv Marie hedher, heel ok osiwk, aff enom guthlekom kærlek mz fullom hogh ok beradhno modhe ok mz samtykkio ok godhom wilia hænnes næsta arffwa husfrv Katerine[1] Adzers dotter, Gudh hennes siæl nadhe, fore thera siæla ok thera wardnatha siæla tel Risabergh closter Gudh tel heders ok conuentone tel oppehælle ok tel ærwerdheka [!] ægho, effter thy som forscriffna closter Risaberg hawer thera breff ok bewisning ther oppa. Nw fore thy at jak ær næste arffwe effte the forscriffna husfrv Katerina Adzersdotter telstaar jak ok stathfæster jak mz sama gudhlekom kærlek, som the thet gawo ok wnte, ok swa fullom godhom wilia ok beradhnn modhe thz sama[2] testament ok gawo, som ær Økn ok Hakkarud mz allom thera[2] tellaghum ok antwardhar jak them j Gudz hedher ok iumfru Marie hedher fore myna siæl ok miins brodhers siæl Magnus[3] Bæyngxson, Gudh hænne nadhe, fra mik ok miinom arffwom ok Risaberg clostre tel ærwerdheleka ægho. Ok tel thes mera wisso ok witnesbyrdh ok høghre forwarning bedhes jak wælbyrdhogha manna inscighle mz miino eghno at hængia fore thetta breff, som [æra] herra Gøzstaff Magnusson, riddara ok laghman jnnan Westergøtzland, ok Pæther Ulfson, Niclis Tykason, laghman innan Wermeland. Datum Thingwalla anno dni M°CD°XXIIII jpso die commemoracionis sancti Pauli apostoli sub sigillis prenotatis presentibus appensis in testimonium premissorum.

Beseglat av: 1) B. F., omskrift S. BIRGGE VOLKERS; 2) ridd. G. M:son Sture, lgm i VG; 3) P. U. fembladig ros [n. 209]; 4) N. T.,[4] lgm i Värmland, vilkens sig. bortfallit från remsan men fanns enl. ÖRNHIELM XI s. 1156.

Birger Folkesson och han broder Magnus skiftade arv efter föräldrarna på Åby 22/2 1411, *S. D.* II n. 1385. De voro söner till väpn. Folke Magnusson i *S. D.* II n. 1291 av 1/5 1410.

211 a. *Söderby långa i Edsbergs s. Måndag efter huvudfastosöndag*[5] eller *26 februari 1425.*

Lagmannen i Närke ridd. Bengt Stensson [Natt och Dag] fäller på lagmansting med Knista och Edsbergs h. utslag om en ängsteg i Kräklinge äng, som klostret länge haft i värjo.

[1] Efter K. ett utstruket »Adzarsson». [2] Över raden. [3] Tillskrivet i marg [4] G. m. Ingeborg Björnsdotter [Vinge]. [5] Huvudfastosöndag, *dominica in capite jejunii* = Invocavit, ej Lætare.

Thæt skal allom mannum viterlikit vara, som thetta breff höre æller ssee, thet tha iak Bænkt Stenson, riddare oc laghman i Næreke, laghmanzs thing hiøltt mz almoghanom i Kniista hæradhe oc i Edhzberg hæradhe i Sødherby langa i Edhzsberg sokn manadaghin næst æpter howudhfasto synnodagh arom æpter gudz byrdh M°CD°XX quinto, tha kærdhis oppa en ængia teegh, liggiandis i Kræklinge æng, thær Risabergha kloster hafuer længe i værio hafft, hulkit iak loth næmpdena ranzaka, om thæn fornæmpde ængia teghin var Risabergha klostre ræthleka oppa kommen æller ey. Oc æpter thy næmpden ranzakadhe, vithnadhe oc swor oc klostersens breff vthuiste, badhe gamul dombreff oc annur breff, at thæn fornæmpde ængia teghin, som klostreth hafuer hær til hafft i sinne værio, ær klostreno ræthleka oppa kommin, oc engin ville vædhia moth mik aller moth næmpdinne, tha stadhfæster iak thæn domen, ther før war dømder, at thæn fornæmpde ængia teghin skal stadhughur oc faster blifua vnder ffornæmpda Risabergha kloster. Oc forbiudher iak hwariom manne thæn fornæmpda ængia teghin optermer hindra æller qwælia for klostreno vidh hwars thera sex mark, som thet gør, for laghmanzs domen. Oc thetta ær laghmanzs næmpdin: Marten i Skarzshult, Knwt j Gølswarum,[1] Erik i Hytringe, Lasse i Östom, Lauerns j Bælzaas, Pædhar Sonason, Joar i Karlaby, Joan j Maghredhum,[1] Niclis Siggason, Thorger i Fiwghulta, Karl Ænbiørnason oc Gæruater i Hiwlawik. Til thæssens breffs mere visso tha hænger iak mith incigle viterlika for thetta breff, hulkit scriffuat ær aar oc dagh oc stadh, som forscriffuath staar.

På ryggen: littera super quarne in Kræklinge. Bengt Stenssons sig.

Av fastegårdarna ligga Fjugesta, Göksvalla, Magria och Östa i Knista, Hyttringe och Karaby i Edsberg, Bälsås och Hulvik i Kvistbro samt Skärshult i Tångeråsa, vilka båda senare socknar då som nu tillhörde Edsbergs h.

Möjl. tegen i n. 291, som ej kan vara den i Meddel. fr. Örebro läns museum IX s. 35 omnämnda, då denna år 1490 icke var i klostrets ägo.

211 b. *Samma ort och dag som föreg.*

Samme lagman vittnar, att Erik i Hyttringe gav klostret all sin ägodel i Öknafors. Samma fastar som i föreg. »Forskælaman» är underlagmannen i Närke Bengt Thyrkilsson Djäkn, som förde tre stjärnor i vapnet.

Thæt skal allom mannom viterlikit wara, som thetta breff høre æller see, thet tha jak Bænkt Stenson riddare oc laghman j Næreke, laghmanzsthing hiølt mz almoghanom j Kniista hæradhe oc Ezsberghx hæradh j Sødherby langa j Ezsbergx sokn manadaghin næst æpter hofwdhfasto

[1] Samma namn på bonden har n. 183 av år 1392. Han kan ha levat till 1425. Det kan också här vara fråga om sonsöner.

synnodagh arom æpter guzs byrdh M°CD°XXV°, tha gaff Erik j Hyttringe for Guzs skuld oc for allars thera dandemanna bøøn skuld, som oppa laghmanzs thingeno varo, oc for sinna siæll skuld oc sinna forældra allan sin æghodeel ther han atte i Øknafors mz allom thøm tillaghum, som thær aff aller hafuer tillighath, mz allom kærlek oc godhum vilia fran sik oc sinom ærfuingom Risabergha klostre til æwinnelika ægho. Oc thæsso gawona stadhfæste iak oppa sattho laghmanzs thinge stadhugha oc fasta blifua vnder fornæmpda kloster. Oc forbiudher iak hwariom manne thenna fornæmpda æghodeell hindra æller qwælia for the hælgho kyrkio Risabergha klostre vidh hwars thera sex mark for laghmanzs domen som thæt gør. Oc thæsse tolff waro fasto at thæsse gafwo, som i laghmanzs næmpdinne satho: Marten j Skarzshwlt, Knwt j Gølswarom, Lasse j Østom, Lauerns j Bælzsaas, Pædher Sonason, Joar i Karlaby, Joan j Maghredhom, Niclis Siggason, Thørger j Fiwghulsta, Karll Ænbiørnason, Gærwather j Hiwlawiik, oc Erik j Hytringe sath siæluer i næmpdinne mædher forskælaman at the fasto Bænkt Diækn, vnderlaghmannen. Til thæssens brefs mere stadhfæstilse tha hænger iak mith incigle viterlika for thetta breff, hulket scrifuat ær aar oc dagh oc stadh, som forscrifuat star.

Samma sig. som vid n. 211 a: Jfr för Öknafors n. 206 och 212. Underlgm Bengt har, då Bengt Stensson höll lagmansting i Glanshammars hd lördag före Oculi [10/3] 1425, skilt för fasta åt honom.[1] Han förekommer även i brev av 29/9 1430, vid vilket hans sig. ännu finns kvar.

212. *Kumla kyrka. 21 september 1428.*

Anders Mattsson i Säby, väpn., och hans hustru Ingrid[2] erkänna, att de panter Arnold, son till Lars Gerekosson, lämnat Ingrids döde fader Lars Svensson i Säby,[3] näml. kvarn och kvarnställe, ström, hus och hustomt i Ökna forsen »överst» och nedanför Kvistbro bro för sex fat järn att betalas i Arboga samt 5 örtugl. i Ökna by för 12 mrk sv. p. efter åtta på lödiga marken, blivit inlösta av abbed. fru Anna och konventet i Riseberga vårfrukloster.[4]

Thet skal allom mannom witerlighet wara, swa them som effer [!] komande æra som them ther nw æra, at jak Anders Mathesson i Sæby, wæppnare, ok jak Ingridh, hans husfrv, wi bekænnes thet mz thesso nærwaranda

[1] »tha war ther engen herædzshøffdinge oppa then tidh» i häradet. [2] Nämnes även i nedan anförda brev av 16/1 1435. [3] L. S — son till Sven i Säby, som 13/3 1384 beseglade *R. P. B.* II n. 2008. — hade varit hhd i Östra tredingen, för Asker och Kumla 28/3 1405, n. 567, och 18/11 1406 n. 780, vars första sig. är hans — sköld under hjälm, innehållet nästan utplånat, spetsar av hjorthornet dock iakttagbara — samt för Sköllersta 25/3 1409, n. 1048, — n. 9 i Eriksbergssamlingen, sig. borta — och 16/1 1410 n. 1239, det senare med samma sig. som n. 780, bilden hjorthorn. Änkan, Kristina Andersdotter, sålde 11/11 1411 jord i Hallsbergs s., n. 1403. [4] Jfr n. 206 och för forsen även n. 211 b.

waro oppno brewe, at the sama pantana, som Arnald Laurenz Gerekasons son han pantsatte Lassa Swensson, mynna husfrvs fadher, Gudh hans siæl nadhe, som ær en qwærn ok qwernastadher ok strømber, hws ok husa thompt ok mz allom hennes tellaghum, liggiandes jnnan Øknafors øwørst ok nidhan for Qwisbro broo ok jnnan Qwisbro sokn ok jnnan Edzbergs hæradhe for siæx faat fatadh jern, saat ok wæghin, betala skolandes i Arbogha byy wtan alt arght, effte thy som hans opedh breff ludhar, som wi ther oppa hawum ok ther mz fæm[1] ørtugland jordh, liggiande jnnan Økna byy jnnan sama sokn ok hærædhe mz allom thera tellaghom, eyngo wndan taghno, for xij marker swenska pæninga swa got mynt, at atta marker swenska the skola gøra ena lødhoga mark. Thessa sama forscriffna panta, badhe qwærn ok jordh, them hawa hedherlika ok renliwes jumfrwr fw [!] Anna abbadissa ok conuenten jnnan wara frw closter i Risaberg fulleligha tel sik løøst ok wnder thera closter, effte thy som thera breff liwsliga ludhar, thet som the ther oppa hawa, at thet ær them wnt ok giwith tel løøn ok tel æwerdheligha ægho ok hawa the fulkomligha betaladh os the forscriffna siæx faat jern allaledhes, som før ar sagt, ok forscriffna xij marker swenska pæninga tel nøghio ok tel thakka. Ok[1] bekænnes wi thet mz thesso nerwarande waro oppna brewe, at wi hawom the forscriffna siæx faat jern ok the forscriffna[2] xij marker pæninga fulleligha opburith i wara wælmaght, swa at wi lata os allaledhes atnøghia mz godhum wilia. Ther fore lata wi then forscriffna Arnald Laurensson ok hans arwa swa ok the forscriffna jumfrwr frw abbadissa ok conuent ok thera effte komanda ok thera closter lidhugha ok qwitta ok løsa for alla ytermer kræffning eller atalan eller maning om the forscriffna siex faat jern eller the xij marker pæninga forscriffna. Ok tel thes mere wisso ok witnesbyrdh ok høghra forwarning hængia wi war inscighle weterligha for thetta breff ok bedhes wi hedherlegs klærks inscigle, herra Mathesa i Kombla, ok wælbyrdhogha manna inscighle, som ær Pæther Laurensson i Norby, hærædzhøffdhinge i westra tridhiwngenom jnnan Næreke, ok Herman Niclisson i Solbærgh at hengia for thetta breff mz warom egnom. Actum et datum apud ecclesiam Kombla anno dni M°CD°XXVIII die sancti Mathei apostoli et ewangeliste sub sigillis prenotatis.

På ryggen: Aff Øckna quærna. Fem sig.[3] Kvar äro: 1) A. M.; 2) Ingrid[4]; av 3) och 4) blott remsor. För 5) även remsan borta.

En brista i perg. var hopsydd, då brevet skrevs.

[1] Över raden. [2] Därefter ett överstruket V. [3] Fyra funnos enl. Örnhielm XI, s. 1160. — B. 22 s. 22 avtecknar de tre första. [4] Dåligt sig. Jfr det nya han använde 16/1 1435, där hjorthornet kan urskiljas.

Anders Mattsson har på Göksholm 16/1 1435 haft ett större jordskifte med lagman Bengt Stensson, varvid 1/2 mrkl. Sæby i Kumla och två gårdar i Torp, »hær nær»[1] vid S., gått i byte.

Hhd Peter Larsson se n. 207.

213. *Vänngarn. 28 september 1430.*

Ridd. Knut Uddsson, Vinstorpaätt, ger med sin fru Ingeborg [Magnus dotter]s samtycke till Riseberga kloster ett gods Via i Edsbergs s.,[2] såsom huvudbrevet utvisar. Så länge K. lever, skall han råda däröver, men klostret får uppbära avraden.

Ffor alla the th*etta* br*e*ff see ett*e*r höra scal th*et* with*e*rlike?t wara, at jach Knwt Odzss*on* ridd*e*re kennis openbar*lica*, at jach mz beradhno modhe och min*n*e hustru Ingeborge samtyckio och godhuiliæ hafu*er* gifuit et godz til Risab*e*rgha kloster for*e* mina siell, hwilk*et* godz, som ligger i Widhæ, som hwuth br*e*fuit vtvisar, hws, jordh, scogha, fiskewath*e*n, i watho och i thorro, nærby och fierre, ingo vndan tackno, som thy godze aff aldh*e*r til lighat hafu*er* i swa matho, at for:d*a* kloster scal opbæra afuradhit aff thy for:d*a* godze och jach forn:d*a* Knwt scal radha thy for:da godze, swa lenge jach lifu*er*, och epth*e*r min dødhæ scal for:da kloster th*et* for:d*a* godz anama sigh, styra och padhat epth*e*r sin egh*e*n wilia och i swa matho, som nw forscriffu*a*?t staar. Tha afhendh*e*r jach mich th*etta* for:d*a* godz och minu*m* arfuu*m* och til eygnar th*et* for:d*a* Risab*e*rghe kloster til ewerde*lic*a egho. Til wiss*o*? och mera stadhfestilse hengh*e*r jach with*e*rlica mith in*s*igle for*e* th*etta* br*e*ff och bedhis jach welborns[3] ma*n*ns in*s*igle hengiande for*e* th*etta* br*e*ff, som ær Peth*e*r Swenssons, til withnis byrd. Datu*m* et actu*m* Wenegarn anno dnj M°CD°XXX° in p*r*ofesto b*e*atj Michael*is* arcangeli.

På ryggen: Widha. Två sig.: 1) hans eget avritat å brevets ryggsida liksom i n. 215; 2) Peter Svenssons; vapenbilderna n. utplånade.

Ingeborg var dotter till Magnus Israelsson, delad sköld, med framdelen av ett lejon i övre fältet, *R. P. B.* II n. 2246 av 12/7 1386 och 2968 av 24/3 1399. Hon hade namn efter sin mormor, Bengt Nilsson [Oxenstiernas] maka, fru Ingeborg [Sparre] av Ängsö, dotter till Nils Åbjörnsson i n. 104 och 108. — Jfr n. 215.

214. *Örebro. 5 mars 1431.*

Biskop Tomas i Strängnäs utfärdar avlatsbrev för Kumla kka.

B. 15 f. 363. »Under vårt sekret», avfallet redan då avskriften togs. Dat. quinta die Martii.

I brevet nämnas bland andra helgon Thyrgillus martyr och Birgitta.

[1] Därav framgår tydl. att S. är Säbylund. [2] I socknens östra del. [3] »s» i detta och följ. ord tillrättat i orig.

215. *Vänngarn. 7 mars 1431.*

Knut i n. 213 bekräftar sin gåva av det vid klostret liggande Via, skänkt för inköp av mässvin, »så långt det räcka kan.» Klostret har att uppbära avraden samt 4 dagsverken. Hans efterkommande kunna lösa det med 40 mrk reda pgr sådant mynt, som huvudbrevet utvisar.

Thet scal allum witherlike?t, wara, at jach Knwt Odzsson riddare kennis och til staar openbarlica mz thesso mino nærvara?nde opno breffue, at jach hafuer gifuit och vnth eth godz til Risabergha kloster fore mina? siel sculdh, liggiande widh clostridh, som hether Wijdha, til messo wijns køp, swa lanckt thet kan reckia, mz allo thes tillaghor, som thy godze tilliggher och aff aaldher hafuer tillighat, mz swa skæll, at jach for:da Knwt scal thy godze styra och radhæ, swa lenge jach lifuer, och for:da closter scal opbæra aff thy godze iiij dagxwerke och afuradhit och ingen mera thunga thy godze til læggia, men jach lifuer, swa ledhis som nw forscrifuat staar. Tha til eyghnar jach for:da clostre fornempt godz til ewerdelica egho, och forbiudher jach minne? epther komande thenna forscrifna gafuo hindra eller qwelia vthe?n at the gifue for:da klostre xl mark redho peningæ swa dant mynth, som howdh brefuit vtwisar, som the hafua. Sidhen epther min dødha thetta forscrifna godz styre och radhe, sælie, wende och bythe epther theras eghin wiliæ och bethenke mina? siell. Ther mz til mera wisso och stadhfestilse henger jach witherlica mith insigle fore thetta? breff, och bedhis jach welborens manz insigle til witnisbyrdh fore thetta? breff, som ær Boo Niclisson aff wapen. Datum Venegarn[1] midhfasto odhensdagh anno dni M°CD°XXXI°.

På ryggen: Littere [!] de Widha in parochia Edzbergh. Två sig.: Knuts Vinstorpavapen samt väpn. Bo Nilssons [Natt och Dag][2] delade sköld.

216. *Riseberga kloster. 30 april 1434.*

Nils Svensson uppgör sitt testamente, varvid åtskilliga gåvor tillfalla abbed. fru Ragnild, förra abbed. fru Ingefrid, konfessorn Olof och klostret.

Jn nomine [domini]. Amen. Jak, Nisse Swensson, kwngør thet allom mannom ok witerlighet gør, at tho thet at jak mz Gudz wilia ær kranker tel myn likama, tho aff Gudz nadh ær jak tel miin siin ok samwit ferdhogh ok heelbryddha. Tha hawer jak mz[3] Gudz wilia[3] giort ok skipath mit testament ok giwith i Gudz hedher kirkiom ok closter ok klerkom ok androm mynom wenom ok i iumfru Marie hedher ok alla helghona hedher

[1] »n» upplyftat som i n. 213. [2] Se ELGENSTIERNA Natt och Dag tab. 10. Änkan firade sitt andra bröllop på Vänngarn 17/6 1437. [3] Härefter ett utstruket »wilia» resp. »giwith ok».

aff thy, som Gudh hawer mik wnt ok lant her jnnan werldinne aff synne nadh, myna afflinga pæninga ok eygh ærffda pæninga för myna fatigha siæl ok mynna warthnadha sial. Ok testaar[1] jak allaledhes thesso myno testamentz breffue ok gawom, swa som her effter følgher ok scriwat staar. Først giwer jak Risabergh closter en silffboan kniiff swa goth som atta marker paninga. Jtem sama clostreno xvij swiin, som her gaa i clostreno. Jtem sama clostreno viii grytor, siex aff thom the staa i Kælesta ok twa her i clostreno. Jtem fru Heline Martens dotter giwer jak ena gryto, hon ær ok i Kælesta. Jtem sama clostreno en bryggiakætel ok twa messings kætzla ok ena tenkanna, the staa ok i Kælesta. Jtem sama clostreno xv røøght faar ok et flæsk. Jtem sama clostreno swa myketh miøl ok korn ok haffra, som jak hawer i Kælesta Jtem sama clostreno swa myken boskapp, som jak hawer[2] jnnan Kælesta, hwaria handa thet kan hælzt wara. Jtem fru Ragnille abbadisone miin gulring, then bætra. Jtem herra Mathese i Ørabro myn rødha hæst ok myn sadhel, then bætzsta. Jtem Risaberg clostre giwer jak[2] myn graa hest ok fyra sadhla. Jtem sama clostreno ok herra Bæyngte i Kræklinge ena mentadha[3] hwd, halwa hwario thera, hon henger i myno herberghe.[4] Jtem herra Bæyngte et graat hors jak hawer i Ballasta ner Jowan Gierdarsson ok ena mark redha pæninga han mik skyllogher ær. Jtem hawer jak[2] i Walby i Ekeby sokn xxx gamwl faar, aff them taghi Ingemundom atta, ok huath ther ower ær, wngt ok gamalt, thet giwer jak Risaberg closter. Jtem swa manga stuta, køør ok qwighor, som jak hawer ther i gardh ner Ingemund, ther aff taghi han et, eygh thet bætzta ok eygh thet wersta, thet andra giwer jak clostreno. Jtem swa mang boskaps thing, som jak bawer ther ner Ingemund, hwaria handa thet kan helzt wara, thet giwer jak ok clostreno Risaberg. Jtem swa manga osta, som Ingemundz husfrv hon hawer aff mynom farom, ther taghi hon aff x, ok the andra giwer jak clostreno. Jtem swa mykith, som thu hawer, Jngemunder, annath jnne mz thik a myna wegna, thet antwardha herra Hanes i Ekeby for messor i godha tro for myna siel. Jtem Nisse Anundzson i Thorp han ar mik skyllogher ena mark redha pæninga oxalegha ok ena tenkanna ok fæm spæn korn ok miøl, helfftena ther aff fordragher jak honum oppa thet, at han tel godha redho betala clostreno the andra helfftena. Jtem Jønes mz stora benidh i Knarasta han ær mik skyllogher ij spæn rogh, them giwer jak herra Pæther i Nerboas. Jtem i Gryta i Gellasta sokn hawer[5] jak en oxa, Ingemund han weet thet,[6]

[1] »r» upplyftat ss. vid förkortn., således testamenterar? [2] Över raden med inskjutn-tecken. [3] Vitgarvad. SÖDERWALL II. 3. 83 sp. 1: mänta. — Ett framför stående »mentag» överstruket. [4] Obs.! [5] Över raden. [6] Nästa ord överstruket.

Eric thenker jak, at han heter, som han[1] hawer. Then giwer jak halwan tel siæla altarith i Ørabro ok halwan tel war frw gille oc i Ørabro. Jtem hawer jak en oxa i Norrabro i nordhasta gardhen, then giwer jak[2] clostreno Risaberg. Jtem hawer Ingemunder latidh oppa legho ij oxa, annan hwit ok annan rødh, them giwer jak clostreno Risaberg ok leghona mz. Jtem herra Hanes i Ekeby giwer jak ena gryto han hawer tel gømo aff mik ok ena gryto, som han ær mik skyllogher, ok swa manga pæninga, som han ar mik skyllogher. Thetta[3] giwer jak honum, gøre ther fore huath Gudh skiuter honum i hwgh. Jtem hawer jak en oxa ner herra[4] Hanes i Ekeby, then giwer jak[5] en tridhiwng Askers kirkio, en tridhiung herra Jowan ok en tridhiung sancti Olaffs gille, ther sama stadz. Jtem husfrv Giergheke i Ørabro et pater noster band swart. Jtem Birghitte, hennas dotter, en swartan qwinna kiwrtel ok ij hettor ok grøna kapo. Jtem frw Katerine Jønesa dotter i Risaberg ena silkes bordha. Jtem conuentone i Risaberg myn swarta kiwrtel, hwiit wnder. Jtem Birghitte Jønesa dotter et par listolakan. Jtem tel høgha altare i Risabergs kirkio tel[6] et røkliin XXX alna lærefft. Jtem herra Arwidhe et lædherlakan. Jtem herra Hanes i Kombla, prost, ena swarta mydzo. Jtem wara fru belæte myn krandz oppa henna howoth. Item the rødha qwinna-kapona giwer jak[2] her tel kirkiot[a][7]akith. Jtem ena[8] silffskedh ok ther mz nokoth brwtedh silwer tel sancte[9] Catholice aarm. Jtem var fru belæte i Sigharss[ø?][10] geller[11] jak ena silffkædha mz twem silffnalom for xii öre? d.,[12] som[2] jak[2] war henne gælskyllogher. Jtem fru abbedissone et ørnagaat thet mynna [mindre] ok Birghitte Jønisa dotter thet størra ørnagatidh. Jtem Mathese Odhenkarlo miit raffband. Jtem herra Olaue Erici et par grøna husur. Jtem herra[2] Laurens Olaui j Arbogha et par swarta husur. Jtem Andri?se Jønisson myn rødha kiwrtel ok myn[8] rødha fola. Jtem myn swarta kiwrtel mz skinnen giwer jak sancto Georgio ok the helghe jwmfrv Ingeborghe. Jtem myna grøna hetta giwer jak sancte Anne ok sancte Birgitte. Jtem Pæther Laurencii? myna saardugs trøghia. Jtem Lassa i Loasio miit stækeswerd ok myn skiol. Jtem tel Watzstena ok tel Skænninge miit pantzar, halwan oppa huaria sidha. Jtem ena sømadha hoffdhadyna giwer jak oppa presta bængken i kirkionne. Jtem iij wnder bolstra giwer jak her clostreno. Jtem thet største tæpædhit jak hawer, thet giwer jak oppa høgha altarit her innan j kirkiona ok the andra tæpædhen skifften[13] oppa the andra altaren. Jtem myna wlffskins hanska giwer jak

[1] = honom, näml. oxen. [2] Över raden. [3] Ändrat från Item. [4] Här ett överstruket Ekeby. [5] Efter jak en överstruken bokstav. [6] »tel» dubbelskrivet, överkorsat. [7] »a» över raden med inskjutn.-tecken. [8] Överstrukna bokstäver. [9] »Chatol» överstruket. [10] Sista bokstaven otydlig. [11] Söderwall I. s. 409 sp. 1 giælda, återbetala. [12] Förkortn. för denarier = penningar. [13] Uppmaning till test.-exekutorerna!

herra Bæyngte. Jtem eno ryghio giwer jak frv Katarine Jønisa dotter. Jtem frw Ingefridhe, gambla abbadisone, giwer jak myna biwrskins handzska. Jtem herra Olaue confessori thet swarta klædhet swa mykit som thet ær. Jtem Katerine, som miit barn hawer, giwer jak en swartan qwinna kiwrtel aff fyrom stykkiom skuren. Jtem Magnus stekara myna swarta mytzo the gamblara. Jtem Elskilstwna [!] closter en graa fola, then hawer Niclis Ømundzson i Glazhamar sokn, ok hans fadher Ømwnder han hawer en oxa Risabergs closters, han ær hwiter ok swarter.[1] Jtem bidher jak alla myna wener och frender ok wartnadha ok ala godha mæn, leghta och lerdha, ok jak thigger jak aff idher i Gudz nampn, thet I[2] for Gudz skul ok for mynna salegha siæl skul, at I[2] thetta sama miit testament hwarghen ok i enga handa matta hindren eller hindra laten eller tøffven eller tel baka ryggen wtan heller mz alla godho, mz ordh ok mz gerninga ok mz idhre hielp, hielpen tel at thet[3] maghe fulleligha hallas ok framkoma, effter thy som jak hawer thet mz allom kerlek ok godhum wilia i Gudz hedher badhe wnt ok giwith ok skipat. Ok taghin ther fore løøn aff Gudh ok iumfrv Maria ok allom helghonom. Ware ok noghor then, som Gudh forbiudhe, som wille emot[4] thetta miit testament ok mynom wilia amote staa eller gøra, tha lather jak thet ok[5] skiwter for Gudz doom oppa hans siel. Ok ther mz waren alle Gudhi befaladhe mz liiff ok siel her ok ærwerdheligha. Thetta ær giort ok wtgiwith ok scriwat j Risaberg closter anno dni M°CD°XXXIIII in profesto apostolorum Philippi et Jacobi. Ok thel thesses testamentz statfestelse [!] ok witnes byrd ok høghre forwarning thrykker jak witerligha miit inscighle oppa ryggen for thetta breff ok bedhes jak[5] hedherligs klærks inscighle herra Bæyngts i Kræklinge at trykkia oppa ryggen for thetta[5] testamentz breff mz myno[6] egno tel witnes byrdh ok høghra forwarning.

R. A. papper, på vars ryggsida hans eget och [klostrets syssloman] kkh Bengts i Kräklinge sig. i grönt vax varit påtryckta.

Brevet talar[7] om högaltaret och de andra altarena i Riseberga, om St. Catholicas[8] bild och trol. sådana av St. Georg, St. Anna och St. Birgitta och den heliga jungfru Ingeborg,[8] om kyrkotakets överklädsel och om prästebänken i kyrkan, om Örebros vårfrugille och själaaltare, Vårfrubelätet i Segersjö och St. Olofs gille i Asker. Av kyrkoherdar nämnas, utom Bengt i Kräklinge, Jowan i Asker, Hans i Ekeby, prosten Hans i Kumla, Matts i Örebro, Peter i Närboås, Lars Olaui [vid St. Niko-

[1] Följer närmast ett par tecken utan betydelse. [2] Liten bokstav! Därpå ett utstruket ord, felskrivet i st. f. »thette». [3] Över raden. [4] Ett överstruket »t». [5] Över raden med inskjutn.-tecken. [6] I marg. med inskjutn.-tecken. [7] K. Fr. Karlsson ger i Blad ur Örebro skolas hist. V. s. VI—VII ett referat av innehållet. [8] Ej från annat håll kända helgon? — Se dock för Ingeborg under n. 114.

laikyrkan] i Arboga, samt, utan angivande av socknen, Olof Eriksson[1] och Arvid, kanske vikarie i Edsberg. Matts Odenkarl var länge hhd i Lysing, ÖG.[2]

Fruar Elin och Katarina Jönsdotter kanske nunnor i R.

Av gårdar förekomma Kälkesta[3] och Logsjö i Edsberg, Vallby i Ekeby, Gryt och Norrabro [?] i Gällersta, Vallersta i Kumla, Knarsta [trol.] i Stora Mellösa, Thorpe möjl. Torp i Kräklinge.

Den omnämnde Peter Larsson *kan* vara den P. L. i Norby, hhd i Västra tredingen, som beseglat n. 212.

Då Nils Svenssons sig. ej finnes kvar, är det nästan omöjligt att identifiera honom med någon annan med det namnet i tidens urkunder. Svärd, sköld och pansar har han haft, kanske varit väpnare. Han förefaller vara rätt så långt kommen till åren. En N. S., förande fyrdelad sköld, ägde och köpte kring sekelskiftet jord i Västmanland. Han nämnes kanske också i ett år 1935 i *R. A.* deponerat, otryckt perg., dat. tingsdag före 2/2 1394.

217. *Örebro. 27 oktober 1437.*[4]

Marsken Karl Knutsson skiftar jord med abb. Ragnild och konventet. Han lämnar alla de jordastycken kronan har i Bygärdet mot klostrets del i lyckorna näst öster om »huset» Örebro söder om och näst intill ån. Skiftet gjordes på rådstugan i borgmästarnas, allt rådets och många dandemäns närvaro.

Th*et* scal allo witt*er*lighit wara som th*etta* breff høra ell*er* see, at jak Karll Knwtzsso*n*, marsk i Suerike, kiennis mz thesso mi*n*o nærwa*r*end*e* opno breff mik haffwa giørt et jordhaskipte mz ærligha frugh fruw Ragnilde, abbadissa j Risbergha clostre, mz alla co*n*uento*n*na radhe oc samthykkio j swa mata, at jak haffu*er* giffuit Risbergha clostre alle the jordhastycke, so*m* crono*n*a? haffu*er* j th*et* bygierdhit, liggiandis østan for bynom Ørebro, før theres deell, som for:da Risbergha clost*er* atte hælfftin*n*a mz slottet i the lykkionna, som ligg*er* næst østan for*e* huseno Ørebro su*n*nan aana oc næst widh aana. Thy vplath*er* jak vppo Crono*nes*? wegna the for:na jordhastycke i thet byægierdh*et* liggiandis oc tilleghnar th*et* Risbergha clostre til ærwerdhe*l*ica ægho. Ware th*et* saka, at the for:na jordha stycke Risbergha clostre*n*o aff gingho mz nokro*m* rætt, tha skal abbadissan oc co*n*uentit j for:da Risbergha clostre fullmæktogh at wara vppo for:da clostrens wegna at ga til the sama si*n*na jordh igen, som clostrit fore aatte. Och th*et* jordhaskipta ær lag*l*ica giort vppo Ørebro radzstuffwa j borgarmestarna och alt raadzsins och ma*n*gha andra dondema*n*na nærwaru. Och thes til mera wisso oc høgra forwaringh bedhis jak stadzssins incigell Ørabro mz mino

[1] Klostrets confessor? [2] Se t. ex. 24/5 1434, 29/6 38, 16/4 52 och 18/8 53. [3] Se s. 4 not 1. [4] Biskop Tomas har 24/3 1437 från *manerio nostro* »Sigersøø» tillförsäkrat avlat åt dem, som knäböja inför *tabulam compassionis b. Marie regine extra* [Hackvas] *ecclesiam in portico situatam.* B. 15. f. 364 v.

eegno at hengia for th*etta* breff til witnisbyrdh. Actum et dat*um* Ørabro anno dni MCDXXX septi*mo* in vigilia s*anc*tor*um* Symo*n*is et Iude ap*osto*lor*um*.

På ryggen: Ørabro. Marskens och stadens sig. fallna ur vaxkuporna[1].

Enl. E. NEUMANN i Samlaren 1931 s. 168 är detta och även nästa brev av riksrådets sekreterare Johan Fredeberns hand.

218. *Samma ort och dag.*

Abbed. Ragnild och konventet ge sitt samtycke till skiftet.

Th*et* skall allo*m* witt*er*ligit wara, som th*etta* breff höra el*l*er see, at wij, syst*er* Ragnilde, abbadissa i Risbergha clostre, mz alla co*n*uen*t*ona raadhe oc samthyckio kiennis thes mz thesso wara[2] nærwaren*d*is opno breff oss haffwa giort eth jordhaskipta mz ærlikom oc welborno*m* ma*n*ne Karle Knutzssoni, marske i Swerige, i swa mata at wii haffwa giuet for:da Karle vppo crono*nes?* wegn*a* alle the clostrens deell, so*m* for:da Risbergha closte*r* atte helftin*n*a mz slottet i the lykken*n*a, som ligge*r* næst østan fore huse*n*no Ørebro su*n*nan aana oc nest widh aana føre alla the jordha stykke, som crono*na?* aatte i th*et* byagerdhe, liggiand*is* østan fore bynom Ørabro. Thy vplate*r* wj vppo clostrens wegn*a* Risberga the sa*m*ma jordhestykke, so*m* forscr*i*uet star, østan fore huseno su*n*nan aana oc tileegnar thet crono*ne?* til Örebro hws til ærwerdhe*l*ica ægho. Wara th*et* saka, at th*et* for:na jordha stycke crono*ne?* affgingo mz nakan rætt, tha scal crono*nes?* æmbitzman[3] vppo Ørabro fulmæktogh at gaa til the sama sinna jordh igen, so*m* crono*na?* førre atte, och th*etta* jordhaskipte ær lagh*l*ica giørt vppo Ørabro radzstuffwa i borgarmestarna oc alt raadzsins oc ma*n*ga andra dondama*nna* narwaru. Och thes til mero wisso oc høghra forwaring bedhis wij stadzssins incigell Ørabro mzdher warom egna oc swa Risb*er*gha clostrens co*n*uentons incig*e*ll at hengia fore th*etta* breff til witnisbyrdh. Actum et datum Ørebro anno dni millesimoquadringentesimo trecesi*mo* septimo jn vigilia s*anc*tor*um* ap*osto*lor*um* Symonis et Jude.

På ryggen: om Ørabro och Risseberge [1500-talsstil]. Med abbedissans, konventets och Örebro stads sig., något skadade. De båda första se pl. I och II. Jfr n. 217.

219. *Vid Kräklinge kyrka. 6 december 1437.*[4]

Ärkebiskop Olof, som denna dag ger sagda kyrka ett indulgensbrev,[5] har antagl. samtidigt avlagt besök i klostret.

B. 15. f. 224. Dat. *Die beati Nicholai episcopi et confessoris.* Sig. borta vid avskrivandet.

[1] ÖRNHIELM XI s. 1167 säger: »båda sigillen platt förderfwade». [2] Ändrat från »mina». [3] Efter detta i radens slut stående ord har tillagts ett »wara» [ser ut som »wåra»]. [4] Se KUMLIEN s. 100. [5] Talar däri även om Maria Magdalenas kapell i samma socken.

220. *Riseberga. 22 november 1438.*

Peder i Esperud har för sin hustru och son givit klostret 8 pgl. intill klosterängen i Garparud från Bunkan och till bron.

Thet skal allom dandho mannom withirlikit wara, thet iak, Pedar i Esspe rydh hafwer giwit for myna hwstrw oc min son Risaberxz[1] closter viii peninx land iordh, som lygher in i closter eengginne i Gaarparwdeno fran Bwnkka gardenom oc i brona oc som gaardhin lopir i bronne oc i anne — aan hon skil westan til oc in til Bwnka garda — oc han, som hafwer Bwnkka ridh, han skal biggia brona, then Garparidh slaar, han skal giwa tua peniga oc ena mark smör wnde min gaard. Til tes mera wisso bedis iak dandо manna incigle fore thetta breff, som ær herra Daan oc Andris i Skarby. Scriptum Risaberga anno dni M°CD°XXXVIII die sancte Cecilie.

På ryggen: Littera super Garparwdh in parrochia Leerbæk. Sig. funnos enl. *Ö.* XI. s. 1169, nu blott kkh Dans sig. i behåll, visande en ängel.

Esperud n. o., Bunken s. om Skyllberg. En gård B. nämnes i n. 291. Ån är Skyllbergsån, som för Fågelsjöns vatten till Åmmelången.

Herr Dan har som kyrkopräst i Snaflundom och Leerbech jämte Hans kyrkopräst och »proaster» i Viby samt kanik i Strängnäs [n. 208], beseglat brevet 2/1 1428, där den senares men tyvärr ej Dans sig. finnes kvar.

N. 220 är den första urkund, som har namnet Anders i Skarby, i nästa n:r kallad hhd A. Torbjörnsson och i n. 227 från 1446 åter Anders i Skarby, hhd i Hardemo hd, d. v. s. för Västra tredingen. Att han är son till Torbjörn Andersson i n. 198, torde ej kunna betvivlas; om dennes identitet med Filip Jönssons i Skarby måg är riktigt antagen i n. 183, skulle Anders således innehaft samma häradshövdingebefattning som morfadern. Men då är också Anders den Anders Storbjörnsson, som år 1453[2] var hhd i Grimstens härad eller med andra ord i Västra tredingen. Den sistnämndes illa påtryckta sig. förefaller rätt olika det Anders Torbjörnsson tillhöriga under 8/3 1439, kluven sköld utan hjälm, i vänstra fältet tre från mittlinjen snett stigande streck, det översta delat.[3] Tänkes stampen påtryckt dubbla gånger, den senare med mittlinjen i horisontellt läge och snedstrecken — här blott två — riktade åt höger, torde man få samma bild, som sig. från 1439 erbjuder.

För Anders i Skarby, hhd i Västra tredingen, se även ett odat. perg. i *R. A.*, betecknat "e. 1440 u. d." Han nämnes där tillsammans med bl. a. väpn. Klas Nilsson [se under n. 235] och Lars Svensson [i Gräve], hhd i Östra tredingen.[4]

[1] Ordet dubbelskrivet, det senare överstruket. [2] Dat. 8/11 »toghers»-dagen före St. Martin. Detta veckodagsnamn ej hos SÖDERWALL. [3] Utg. kan ej avgöra, om omskriften har TORBERNI eller STORBERNI. År 1453 är den synnerligen tillkrånglad. [4] 1/10 1440 hhd i Östra, sig. borta. [Anföres B. HILDEBRAND s. 42] En av fastarne vid bröllopet i Örebro 31/1 1441. Se bl. andra brev även 25/2 1447, hhd i Södra, och 8/11 1453. Änkan Ingeborg Olofsdotter och söner se 8/6, tredjedag pingst, 1462. Fick till efterträdare Nils Hermansson i Bronista, se t. ex. 29/8 1464.

Anders' sig. tyvärr borta. År 1456 torde han vara död, hhd i Västra heter då Olof Larsson, se under n. 246.

221. *8 mars 1439.*

Väpnaren Johan Torgilsson skänker för föräldrarnas själar och egen själarykt till Riseberga Vårfrukloster en gård, liggande längst i norr i Gysta i Knista hd och s.

All them, som thetta breff see æller höra, heelsar iak Joan Torgilsson aff wapn kærlika mz waro*m* herra. Kænnes iak mz thæsso mino nærwarande opno breffue mik heel oc helbrighde mæd karleek [!] ok beraadhno modhe hafua gifuith ok vnt fore mina forældra siæla swa oc for mina eghne siælarykt Varafrw klostre Riisaber*g*h myn gardh, som liggir nordasth j Gysysta j Knijsta hærædhe ok j sama sokn mædh aakir ok æng, skogh ok allo th*et* ther til liggir ok aff allir til hafuir lighat. Thy affhændh*ir* iak mik then fornæmdhe gardh ok mynom arffuom, eeghnar hon forscrifna klost*ir?* Riisaberghe, som för ær sakt, til æwerdelika ægho. Til thesses mer*a* wisson ok bewisningh bedhis iak wærdoghx fadher herra abote Andres jnnan Aluastr*a?* ok wælborns man Andres Thorbiorns*on*, hæradzhoffdings incigle, mz myno eghna for th*etta* breff.[1] Scr*i*ptum anno dni mille*si*mo-quadringen*tesimo* tricesimo nono d*omi*nica, qua cantatur in quadragesima Oculi mei.

På ryggen: Gysista j Knista sokn. Tre sig.: 1) abbotens, 2) hans eget, 3) hhd Anders Torbjörnssons [se under föreg. n:r].

222. *Tingvalla. 28 februari 1440.*

Väpn. Torsten Nilsson i Värmland byter jord med abbed. Ragnhild och konventet, ger gårdarna Upplanda i Övre Ullerud, räntande 200 järn, och Deje i Nedre Ullerud, som gav 2 kärvar lax, båda i Kils h., och får Kyrkobyn, räntande 2 löp smör, jämte tvenne torp, Körsvik och Mörkärr,[2] ett lämnande 1 löp smör, det andra 1 pund smör, alla tre i Eds s., Näs [nu Grums] hd.

Alla them, so*m* th*etta* b*r*eff see all*er* høra, helsar iac Thorsten Nielsso*n*, wæpnare*?*, byggiand*is?* j W*er*meland ewerdheligha mz Gudh. Kungør iac th*et* mz thesso myno nerwarande opno b*r*effue allo*m* godho*m* ma*n*nom, sw them som æpterkoma*n*de æru so*m* them ther nw æru, at iac haffu*er* giorth eth skipte mz renliffues jomf*r*v frw Ragnilde, abbatisso j Risabærgx closter, oc *con*uento*n*e ther samastadz j swamatto, at for:da clostre*?*, abba*tissa* oc jo*mfr*var skulu haffua aff mic ij gardha, een so*m* hete*r* Wplanda

[1] Dessa tre ord i marg. [2] S. O.: VÄRMLAND, Grums hd s. 8.

i Øffra Wllarø, som rænt*ar* aarligha jjC[1] iern, oc a*n*nan gardhen, som hete*r* Deya j Nidhra Wllarø, som rænt*ar* ij kirffue lax aarligha, lighiand*is?* badhen godzen j Kijlshæradh. Oc iac skal i gen haffua aff clostreno j gard, so*m* kallas Kyrkiobyn, so*m* rænta*r* aarligha ij løpa smør mz ij thorp, a*n*nath, so*m* rænt*ar* j løp smør, oc a*n*nath j pu*n*dh smør, Kirwitzwijk oc Myrakær j Edz sokn, liggia*n*d*is?* j Næshæradh, wppa badha sidhor mz aker, æng, skoghom, fiskewatno*m*, qwærna oc qwærnastrøma, j wato oc thørro, neer by oc fiærrin mz allo thy the*r* tilhører oc til ligg*er* oc tillighat haffue*r* aff alder. Thy affhænder iac mic oc mynom arffwom for:da ij gardha, Wplanda oc Deya, oc tilægnar iac Risabærg*a?* clostre til ewerdheligha egho. Oc ware th*et* swa, at th*et?* for:da ij gardha kwnno clostreno j noghrahanda matto eller[2] mz noghon ræth aff gaa, tha wilkorar iac mic wppa myna godha tro oc sannind myna arffua widherlæggia clostreno j gen swa goth goodz mz swa myket affgæld oc them swa belæghelikt ær, so*m* th*etta* ær, so*m* them fraa gaar. The godha mæn wara fasta wppa badha sidhor mellan Risabærg*a?* oc Thorsten Nielsson, fførst herra Sixten, proaster j Wermeland, Clawus Nielsson, foæthæ [!] ther samastadz, Biørn Nielsson lagman, Thordh Kokland,[3] Jwar Jønisson, Joan Skytta, Pedher Smidh j Wæstergøland [!], Amund j Malma, Eric Olaffsson a wapn, Biørn Tholffsson, Hærlik Pedherson oc[4] Nisse Brattasson [n. 248?]. Til thæs mera wisso oc witnisbyrd bedhis iac ærligha manna incigle, Biørns Nielsson lagmans oc Clawus Nielssons mz[5] myns sons Pedhers oc mith æghit incigle at hængia fore th*etta* breff. Datum Thingwalda anno MCDXL dominica Oculi.

På ryggen: l*itte*ra de Ver*m*aland.[6] Sig. 1) Värmlands lgm Björn Nilsson Vinges [n. 224], 2) Fogden i Värmland Klas Nilssons [n. 235], 3) Torstens eget Sparrevapen, 4) sonen Peters, borta men fanns enl. ÖRNHIELM. XI s. 1173.

Om köpet se n. 240 och 241. I n. 224, där flera av fastarna återfinnas, nämnes T. N. först.

223. *Arboga. 8 juli 1440.*

Ärkebiskop Nils, bp Tomas i Strängnäs, Klas Plata i ridd. Gustaf Algotsson Stures ställe och väpn. Gustav Ulfsson [Sparre], vilka av rikets råd och marsken sänts till Arboga för att slita tvisten mellan [lagmannen i Närke] ridd. Bengt Stensson [Natt och Dag] och allmogen därstädes, döma Bengt att utbetala till klostret de 10 mark avlidne Tord Sandersson testamenterat åt detsamma och Bengt var skyldig denne.[7]

[1] 200. [2] Dubbelskrivet. [3] Enl. 5/1 1435 gift med Sigrid, dotter till Agmund Hat i n. 190 STYFFE s. 188 n. 2. [4] Över raden. [5] Ett överstruket »s». [6] Brevet anföres STYFFE s. 1.6 n. 3. [7] Jfr KUMLIEN s. 167 not 113.

Wy Niclis mz Gudz nadh ærchebiscop j Upsala, Thomas mz sama nadh biscop j Strengenes, Clauus Plata, satter j herra Gøtzstaff Algotssons stadh, oc Gøtzstaff Vlffson awapn, skickade aff rikesens radh oc marskenom at ænda nogher ærende j Arboghum oc serdelis? j mellan herra Benkt Stensson oc almoghan j Nerike, gøre witerlighet mz thesso waara opno breffue, att tha wy her samman warom om for:da erende tha komo for oss renlifues oc hedherlighe men abbot Rolff aff Jwleta, brodher Michel, gardiekne j Arboghom,[1] oc herra Laurens widh sancti Nicholai kirkio ther sama stadz[1] oc kerdo til herra Benkt Stensson om fæmtighi mark, som Tordh Sandir?sson, Gudh hans siel nadhe, gaff Jwleta klostir, Arbogha klostir, Risabergha klostir oc sancti Nicholai kirkio j Arboghum til testament, som testamentz breffuet wtuisa? oc herre Benkt war for:da Tordh skullogher. Tha swarade herra Benkt oc sagde, at Tordz frender hafdo honum forbudhit? at swara noghrom androm om for:da summo æn them. Tha ranzakadom wy oc funnom, at pæningane æru[2] rætligha gifne oc serdelis? for thy, at the waro for:da Tordz afflinga pæningha oc han matte epter laghum gøra aff them hwat honum thechtes. Thy sagdom wy them thet for retta, at for:de herre Benkt bør engom swara vtan them pæningane gifne æra, Jwleta klostir om XV mark, Risabergha klostir om X mark, Arbogha klostir oc om X mark oc sancti Nicholai kirkio om XV mark, som testamentet sielfft wtuisa? Til mera wisso tha thryckiom wy waar incigle for thetta breff. Datum Arboga? anno dni MCDXL feria sexta infra octavam[3] visitacionis beate Marie virginis.

Papper, på baksidan spår efter två större och två mindre sig.

224. *Tingvalla. 25 januari 1441.*[4]

Lagman Björn Nilsson [Vinge] tilldömer klostret Faxstad och Nolby på Arnön i Väse, Värml.

Alla the dandamen, som thetta breff höra ella see, helsar jak Biorn Niclisson, laghman i Vermeland, kiærleka mz warom herra. Kiænnes iak thet mz mino nærwarande opno breffwe mik til dômpth haffuer i Tinguallom a waro rettho lanztinghe a sancte Peders dagh Riseberghe clostre ij gooz, swa hætande Faxstadha ok Norby, lighiandis? i Wæsahæradz sokn vppa Arnøna i Vermelande mz allom til laghom, som aff aldher til lighath haffuer æpther thy, som thwe withnadhe ok fore sworo, som ær Lasse Biørnasson ok Ywar i Swdherby, ok tholff aff næpdhenæ [!] sannadhe ok æpther sworo, som ar Torsten Niclisson, Tordh Kokland, Paul Krøyare?,

[1] Se n. 216. Lohman, Arboga känning, nämner s. 67 en gårdjäkne M. från 1467. [2] Över raden med inskjutn.-tecken. [3] Otydligt. [4] Pering. E. 39 och hans Diarium novum s. 597 anföra under 1441 n. 239 av 9/3 1461 samt under 1442 n. 240 från 30/11 1462.

Amund i Malma aff wapn,[1] Eric Olafson, Niclis Bratthasson, Niclis i Broo, Arnwlfuer i Ormsrud, Peder i Torpe, Tyrgils i Hestaas, Niclis i Ylmeskogh ok Tordh Arnasson, ath thesse for:da gooz waro mz ingho for brwthen ella mz nakra handha reth fra clostreno gangen. Til thes mera withnisbyrd ok betre beuisningh hengher iak mith insigle fore thetta breff. Scriptum Tingwaldis? anno dni M°CD°LI ipso die sancti Pauli apostoli.

På ryggen: Littera de Vermaland. Björns sig., två vingar. Några av fastarna nämnda i n. 222. N. 291 har under Väsehärads s. 1 gård Nolby och 1 gård Fagsta.

2 januari 1442. Vidimationen av n. 32 hör till år 1422, se n. 208.

225. *Örebro. 20 februari 1442.*[2]

Konung Kristoffer tar i sitt beskydd *claustri* Risabyærgh abbed. och konvent med *villicis, colonis, familiisque et personis in eisdem bonis commorantibus* och förnyar *a progenitoribus nostris* beviljade privilegier. Han tillfogar som *graciam specialem*, att *quicumque de silvis earundem ubicumque sitis spacia aliqua edificiis occupanda, colenda et inhabitanda iam assumpserant uel ammodo assumpserint* skola erlägga till klostret alla de skatter och avgifter, som *nomine regio* komme att påläggas.

Kungens stora sigill, nu hängande i två stycken vid remsan. En övre och en nedre del av kanten borta.

226. *21 mars 1443.*

Magnus Rännare lämnar klostret gården Gren, 1/2 mil n. om Rudskoga kyrka, och halva Botolfsbol[3] i samma »æghom» i utbyte mot Södra Frösterud i socknens västra del.

Thet skal allom them dhandamannum vitherliketh vara,[4] som thetta breff høra æller se, ath iak Magnus Rennare kænnis thet mz mino nærwarande opno breffwe mik hafwa skypth min gardh, sum kallas Green, liggiandis j Rydhskogha sokin j Vissnimshærade j Wærmelandh, vidh Risaberghæ closther vt j een gard, som kallas Sydhre Frøstarydh, liggiandhis j sama sokin, mz dhandamanna vithnum, som førsth ær: Swen Lænzman, Ingewaldh Niclisson, Magnus Helghason, Olaff Helghason, Olaf Byørnsson,[5] Swen Niclisson, Hokon Ionsson oc Cl[a]uus[6] Thordhson, som vilia vithna oc swæria æpther, ath Gren ær bæthre en Frøstarydh vthan huseen. Oc thy bebreffwar iak Magnus Rænnare for:da[7] swa hethandis? gard vndhan

[1] Härefter står ett ensamt »k». [2] Se KUMLIEN s. 192 not 17. [3] Har ej återfunnits av utg. [4] Över raden. [5] Bokstaven ø över rad med inskjutn.-tecken. [6] Hål i perg. PERING. E. 39 har »Clawus», ÖRNHIELM XI. s. 1175 »Clawes». [7] Under »da» har efteråt skrivits »gren».

mik oc mina arfwa oc vndher for:da closter mz allom them? tillagum som ther hawir af aller thilligath, badhe j vatho oc thorro, vthan gardz oc jnnan gardh oc hwar thet helsth liggia kan, som fore scriwat staar oc ther [?] halffth Botholffzbool, liggiandis j sama æghom. Thil mera? visso bethre bewisningh tha bedis iak dhanda manna insigle, først wælborenz manz Clauus Niclison, sum foghothe ær j Værmeland, och herra Ionz, korsbrodher i Eskilstunum, oc Nisse Køttha j for:da sokin, hænghiandis fore thetta breff. Scriptum anno dni M°CD°XLIII° ipso die beati Benedicti abbatis.

På ryggen: littera de Vermaland. Av de tre sig., som angivas hos ÖRNHIELM, nu kvar: n. 2) herr Jons: "S. FRATRIS JOHANNIS . . ." och n. 3) Nils Kötthas, bomärke med skadad, otydlig omskrift. För Kl. N. se n. 235.

227. *Riseberga. 19 juni 1446.*[1]

Väpn. Magnus Larsson[2] förpantar till Klas Nilsson, fogde i Värmland [n. 235], Tynninge gård i Kumla för 20 mrk Stockholms mynt och lovar att så länge han får sitta kvar på gården, årligen ge 2 mark landsskatt med gengärd och andra rättigheter, som dandemän pläga utgöra till sin husbonde.

All the godha mæn, som thetta breff se aller høra, helsar jac Magnus Lafrensson a vapn kærlica mz Gud. Bekennis jak mz thetta mith opna nærvarande breff mik pantsath hafua beskedelikum man Klaws Nielson, fogotha j Vermeland, mith godz, som hether Thinningge, ligiandis i Kumbla sokn i Nærike for XX svenska mark Stokholms mynth, som gar oc giældhær, mik til nøgio. Oc jak [skal] honum arlica [gøre] for tornemda gard ii svenska mark i[3] landskel[3] mz gingerd oc andra retthogheth, som dande mæn plægha sinom husbonda gøre, sva lenge jak nyvtther hans godvilia ther vppa ath blifue. For thy antvarda jac forscrifna Thynninge Clawus Nielson oc hans arfvm mz skogha, fiskri [!] oc annath hvat ther af aller hafuer til ligat fra mik ok mina arfua, sva lenge han sina forscrifna peninga sik til nøghis i geenfaar oc æinkte af sina peninga ath quittha vtan summan bliffue ful. Til sannind oc ytermer forwarning henger jak mith insigle fore thetta breff, oc bedis jak herra Sigge prester? i Kumla,[4] velborens mans

[1] Biskop Erik i Strängnäs har 18/1 1446 utställt avlatsbrev för Edsbergs kyrka. För ortnamnet är lucka lämnad. B. 15 f. 368. [2] I perg. 13/10 1430 omtalas, att väpn. Liquid Eriksson återbekommit en gård i »Ludgudhawi», Kräklinge, som han givit sin avlidna dotter, vilken varit g. m. en Magnus Laurensson. [3] Över raden. Se SÖDERWALL I. s. 733 sp. 1 landskyld, arrendeavgift. [4] Sigges namn och titel över raden. Möjl. samme, som var i K. ännu 1464. HAGSTRÖM IV s. 482.

insigle Anders i Skarby, heradz hofdinge i Harddhemis hærad. Datum Risabergis anno dni MCDXLVI dominica infra octauam corporis XPI.

Perg.[1] M. L:s sig. [björnlår?, utan hjälm] samt två remsor utan sig. — Anders i S. se n. 220; Klas Nilsson se n. 235.

228. *Örebro. 27 februari 1448.*

Biskop Erik i Strängnäs och ridd. Gustav Ulfsson [Sparre], av rikets råd och föreståndare bemyndigade hålla rättareting i Närke, kungöra, att när de sagda dag sutto i rätten, abbed. Ragnhild i R. klagat, att en gård i Skeppsta utan lag och rätt blivit avhänd klostret av landsfogden i Närke Birger Djäkn och lagd under skatt.

Vi Eric mz Gudhz nadh biscop i Strengenes oc Gøtzstaff Wlffson, tillskikkadhe aff rikesens raadh oc rikesens forstaandare at halla oc sitia rættara ting j Nerike, witerlighet gørom?, att tiisdaghen næst æpter tridhia synnodaghen j fastone, nær wi for rættenom saatom j Ørabro, kom fore os frw Raghnilla, abbatissa j Risabergha kloster, oc taladhe wppa een gaardh j Skeffstom, at han war klostrena affhændir wtan lagh oc ræt. Tha ranzakadhom wi klostrens breff wppa sama gootz mz XII dandemæn, som tha i næmpdene saato, oc æmwæl mz flere wælborna oc hedherligha mæn, som tha nærwaaro, oc funnom, at breffuen waaro skælighen j allom sinom articulis, oc æmwæl witnadhe oc saghde thet tha fore rættenom godhe biskedhelighe ællers mæn,[2] at the wiste, at Birgher Dyækn kom for:da gootz mz offuerwaal fraan klostrena oc j skat. Hwar fore dømpdom wi for:da gaardh j Skeffsta til klostri?dh i geen j sina haffuande wærio. Oc ær thet[3] swa, at naghan wil hændermeer[4] tala wppa for:da gaardh mz rætto, tha skal abbadisan æller annen æmbitzman swara ther till, æpter thy som landz lagh wtwisa. Till hwilkens dooms stadhfæstilse oc witnesbyrdh lætom wi hængia waar secret oc incighle fore thetta breff. Datum Ørabro anno dni MCDXLVIII° die quo supra.

På ryggen: pa een gard i Nerke ther hether Tinninghe. Bådas sig.,[5] men skölden bortfallen från G. U:s. Jfr n. 69, 91, 94 och 234.

Birger Djäkn kallas 21/3 (fred. f. Oculi) 1427 landsfogde i Närke. Perg. med sig., en femuddig stjärna, i behåll.

229. *Arboga. 12 juni 1449.*

Konung Karl tar abbed. och konvent i R:s systrakloster i sitt beskärm och ger dem rätt till alla sakören, som kunna falla av deras

[1] Brevet var sedan i konung Karl Knutssons ägo, se *R. A.* C. 4 f. 36. Är ej avskrivet hos ÖRNHIELM. [2] SÖDERWALL under alderman. [3] Ovan raden. [4] SÖDERWALL I. s. 469 handarmer(e) = vidare, ytterligare. [5] Avritade B. 22 s. 22.

landbor, utom vad i lagen säges vara konungs ensak. Därmed skall förhållas efter gammal sedvänja.

Wy Karl, mædh Guds nadh Swerges ok Gøta koningh, gör veterligt,[1] at wi aff wor sinnerliga gønst ok nadh haffua anamadh ok vnfanget ok anama ok vnfanga mz thetta wort opne breff hedirlige ok renliffues iomfrwr, abbatissen ok alt mene conwentet ok sistra, som nw ære ok her æpther komande worde i sistre clostir Risebærgha, mz theres? tiænarom ok hionom, wardnade ok alles theres gods, rörliget ok orörliget, innan clostreno ok vtan, nær ok færre, vti wora? konungxliga wærn, hæghn ok beskirmilse, besinderliga at fordagtinga ok swara til rætta. Ok haffuom wi nadeliga vnt ok giffuidh for:ne abbatisse ok sistrom allan wor konungxliga saköra, som her æpther falla kan aff theres? ok thes for:ne closters landbo ok the sakfælte worde fore, vthe?n at nogor aff theres? for:ne landbo liiff forbruti ok finge the nade, at han skulle sitt liiff for pæninga lösa, doolghe drap oc annad högmæle,[2] som æpther laghom ok i laghum vttrickes?[3] thet konungx ensak ær, hulked alt wi wele at bliffua skal vndher oss[4] ok vnder wora? rættoghet, som gammal sitwænia haffuir waredh. Thy forbiude wi allom worom tiænarom, foghtom ok æmbitzmannom, andeliga ok wærdxliga e ho the hælst ære ællir[5] worde kunno ffor:ne abbatisse, the ther nw ær æller framdelis worda kan, ok sistre mz theres? clostir ok ægedela, hion, tiænare ok gotz mot tæssa wora nade ok gönst i nagrahanda matto hindra ællir hindra,[6] quælia, mödha ællir offorrætta vnder wora konungxliga hæmpd ok wrede. Datum Arboga? ipso die sancti Eskilli episcopi et martiris nostro sub secreto anno domini millesimoquadringentesimoquadrage simonono.

Sekretet borta, fanns enl. ÖRNHIELM XI. s. 942.

230. *Via i Edsberg? 9 november 1449.*

Lars Haraldsson säljer till klostret en halv kvarnbäck vid Via i Hackva för 1 fat järn.

Alla the mæn thettha breff høra eller see helsa [!] jak Laurens Haralsson pa wap[7] ker?likan?[8] mz Gud. Kennis jak mz beraddha [!] modh ok godh wilia haffwa sälth, wnth ok oplatidh Rysaberg closther en que?rnabeek, ligiandhe widh Widha i Haquass sokn, for j fat jern, hwilket jak fullelika kennis haffwa opburit. Tty aff hendher jak mik ok minom arffwa for:da beek oc til biudher for:da Rysabergh til everdelika ægha mz mit opno

[1] Orden »g. v.» över raden. [2] Jfr n. 47 och 96. [3] SÖDERWALL II. 2, s. 891 sp. 1 utthryckia = uttryckligen nämna. [4] Över raden. [5] Dubbelskrivet. [6] Ordet alltså upprepat! [7] »Pa wap» felskrivet för »a vapn»? [8] Slutande med två över varandra anbragta förkortn.-streck.

breff. Ok til tess mera? wisso ok stadfestilse hengher jak mith incegel for thettha breff, som giffwid ær j Widhom arøm epter guds byrdh MCDXLIX° pa sancti Theodorii dagh.

På ryggen: Littera en quernebech vid Vidha [jn Haquas tillskrivet framför V.] Sig.[1] en sexuddig stjärna.

231. *Fabriano* i stiftet Camerino i Markerna, Italien. *30 juli 1450.*

Brev från påve Nicolaus V till abboter och abbedissor och övriga *religiosis personis utriusque sexus ordinis Cisterciensis in regno Suetie* om deras konfessorers rätt att bevilja förlåtelse och om fastor.

R. A. Munch. Avskrifter ur Vatikanarkivet, kartong 1407—1523, halvark 13 s. 3.

232. *Vid Kumla kyrka. 5 september 1450.*

Indulgensbrev utfärdat av biskop Sigge i Strängnäs för Kumla kyrka, »*in honore sancti Thyrgilli martyris dedicata*». Bland helg. nämnas matrona Birgitta och virgo Catharina.

B. 15 f. 369. Sekretet borta, då avskriften togs. Dat. *sabb. ante festum nativitatis beate Marie virginis.*

233. *1450- eller 1460-talet?*

Nils Siggesson[2] byter jord med abbed. Ingeborg och konventet och lämnar därvid Guttebol i Rudskoga. Vad han fick uppgives icke.

Allom them som thetta bref se æller høra hilsar jak Niclis Siggason æuerdeliga mz Gudh. Kungiør jak thet mz thesso mino næruarandhe øpna breue allom godhom mannom, swa thom som æpther komande æra som thom ther nw æra, at jak giorth hafuer eeth jordaskifthe mz renlifues jumfrv frv Ingeborghe abbatisse j Risaberga closter oc conuenthonne ther sama stadz Gudhi til lof [oc] æro oc mik oc mine hustru til siæla gangn, j swa mattho, at for:da closter skal hafva af mik een gaardh, som hether Gutthabool, liggiandis? i Rudskoga sokn, mz allom tillagum, mz akir oc ængh, j skogum, fiskeuatuom, j vatho oc thorro, naar [!] by oc færran. Vndan thakir jak een strøm, oc een halwan lægger jak thom til jgheen. Thy afhænder jak mik oc minom arwm then for:da gardh Guttabool. Oc til ægnar jak han Risaberga closter til æuerdheliga ægho.

[1] Avtecknat B. 22 s. 22. [2] Trol. N. S. i Nasta, Rinkaby, en av fastarne 1/6 1467. Han har skänkt jord i Hörsta by, Kumla, till Vadstena kloster, se 18/5 och 11/6 1479. — En annan N. S. i n. 211 a+b samt 6/7 1411.

Perg., »1400-talet u. d. n. 3», i kartongen »1352—1400-talet u. d.». Sig. borta från remsan, fanns enl. ÖRNHIELM XI. n. 1165. Är hos PERING. infört efter n. 241 och före n. 234. — N. 291 har två gårdar Guttebo.

233 a. *Sköllersta. 25 januari 1451.*

Biskop Sigge i Strängnäs utställer 40-dagars avlatsbrev för besökare av Skøllista kyrka, i vilket också Birgitta och Katarina nämnas som föremål för tillbedjan.

Sekretet bortfallet. Dat. *die conversionis sancti Pauli.*

Enl. perg. i Örebro h. allm. läroverks arkiv[1] har han fyra dagar senare, *fer. quinta post convers. Pauli,* vid Götlunda kyrka givit denna ett avlatsbrev, vari det även talas om Birgitta.

234. *Örebro. 18 januari 1454.*

Ridd. Erik Eriksson Gyllenstierna och doktor Nicolaus Ryting göra veterligt, att de på räfstetinget sagda dag läst breven n. 94, 69 och 228, samt stadfästa mot Håkan i Skeppsta klostrets äganderätt till 9 öresl. i samma by.

Wy Erik Erikson riddare ok doctor Nicolaus Ryting gørom witerlict, at then tiid wy reffztetyng hiøldom j Ørebro efter wor nadoge herre konung Karls beffaling arom effter Gudz byrd tusendaffyrahundradaffemtye pa thet ffierda ffredagen nest effter tiwghenda dag julla, kom ffor oss Haquon j Skædhestada j werdog ffadhers mz Gudh biscop Sigges i Strengnes ok her Magnus Benctsons, riddara ok lagmantz i Nereke[2] ok kerde til abbadysan aff Riisebergha closter om nyo øra land jord i Skedhæstada, som ffor:de Haquon sagde, at hans fforældra hadho igenwunit ffra clostridh i drotening Margaretis tiid ok war sa ather vnder clostrit kommit olagliga mot hans fforældra wylia. Tha lot abbedysan oss læsa et breff,[3] som Philpus Vlfson[4] hadhe vtgiffuit[5] besighlt mz hans ok her Knut Jonsons, drotzets j Swerige, insigle, ssom war hundrada XX ffyra aar gamalt, ludende, thet ffor:de Philpus hadhe giffuit Riisebergа closter alla sin rættighet j ffor:da Skedestada, ok et annat breff,[6] som war CXXXV ar gamalt, besighlt vnder Mattis? Kætilmundasons, drotzeta ok høffwetzman j Swerige, ok Niels Biörsons insigle, ludende, at effter thet Philipus Vlfson[4] hadhe wædhsæt the closter?-gotz vnder clostrid ok hadhe them ey løst vnder lagha tiid, tha dompde

[1] I samma arkiv ett perg., dat. Arboga 9/1 1440, *domin. infra octav. epiphanie,* också för Götlunda — vid namnet hål i perg., så att blott »da» återstår. [2] »närvaro» uteglömt! [3] N. 94. [4] Skall vara Filips son Ulf! Om dem båda se under n. 94. [5] »ludende» överstruket. [6] N. 69.

the thet godz vnder clostrit til ewigh tiidh. Ok lasom wy et breff,[1] som biscop Erik i Strengnes[2] ok Gotzstaff Vlfson hadhe vtgiffuit anno dni MCDXLVIII, ludende thet the waro[3] tilskickade aff riikesins fforstandara? at halda rættara? tyng, tha dømpde the ffor:da nye øris?land jord til clostrit i gen, hulket wy satte til nempdn ok hon ransakadhe, at the doma waro skælighe effter sa langan tiid, som the haffua warit wtgiffne. Ty stadffeste wy the doma ok breff ok dømom ffor:na nye øris?land ffor:da closter til ewerdelig egho. Ok fforbiudom ffor:na Haquon eller hans arffua ffor:na abbadysa ok hennas? effterkomende her vt offuer ytermer hyndra eller quelia wid ffyrety marker? ffor konungx dom ok sex marker? ffor lagmantz dom. Til witnisbyrd hengiom wy wor mz ffor:na værdogh ffadhers ok her Magnusas secret ok insigle ffor thetta breff, som giffuit? ær aar, dag ok stad, som fforskriffuit staar.

På ryggen: littera super Skeffstha. Av de fyra sigillen, som funnos enl. ÖRNHIELM XI. s. 1179, Rytings behållet med skadad omskrift; av det fjärde endast vaxkupan och en liten rest av omskriften. Vid de två första blott remsorna kvar.

235. *Riseberga. 24 juni 1456.*

Katarina Bengtsdotter i Torp, Kräklinge, skänker sitt morgongåvegods Småris i Nedre Ullerud »vid Forsholmen» för sin mans Sigge Truts själ och för sin egen själarykt. Vill liksom mannen vila i klostret.

Alla the godha men som thetta breff høra ellir sea helsar jak Katherin Benctzdotter i Torpe æuerdhelica medh Gudh. Kungör jac[4] allom medh thesso mino nærwarande opno breffue, at jak medh beradhno modhe oc godhom wilia, heel oc osiwk, hauir giffuit ok vnt mit gotz Smariis j Nidhra Vllerue sokn i Vermeland liggiande widh Forsholmen til Risabergha clostir til æuerdhelica ægho, i wato ok thorro, engo vndantakno, nær by ok fierra, som aff aller ther hauir tillighat, for mins bonda siell fordhom war Sigga Trwt, Gudh hans siell nadhe, ok for mina sielarykt ok hans, som mik thet gaff til morghongaffuor. Ok affhendèr iak thet mik oc minom arffuom ok tilæghnar jak thet vnder Risabergha clostir æuerdhelica, som forscriffuat staar, ffor thy han valde ther sin lægerstadh oc jak min, tha Gudh kallar mik hær aff verldenne. Thy forbiudhir jak allom thet forsagda gotz hindra eller qwælia vidh Gudz vredhe effter thenna stund, for thy thet ær mik laglica til kommet. Scriffuat ok giffuit j Risaberghom arom effter Gudz byrd MCDLVI pa sancti Johannis Baptiste dagh vndir mit incigle ok bidhir

[1] N. 228. [2] Första »e» genomstreckat och med förkortn.-tecken. över! [3] Framför waro ett överstruket »til». [4] Över raden.

jak hedherlikan man herra Henrik, min kirkioherra, vm sit incigle ok Olaff Laurensson, hæradshøffdhingia [n. 246], viterlica hængiande for thetta breff.

På ryggen: littera de Smariis. Blott sig.-remsorna kvar. — För Småris och "rättardömet" Sm. i Yttre Ullerö i Värmland se n. 248 och n. 291. — Året förut, 26/2 1455, hade en Katarina Bengtsdotter i Torp, änka efter Klas Nilsson, skänkt Askaby kloster gods i Bankekinds h. i ÖG, som hon fått med »laghafang oc arff» efter sitt (mith) barn med sin första make »Thwffwe» Bengtsson, efter vilkens död hon genast antvardat gården till klostret, såsom hennes gåvobrev omvittnade. Brevet är skrivet i Vadstena och ej beseglat av henne själv, då hon ej hade insegel [med sig?]. — Samma Katarina donerade 29/8 1464, då hon också kallade sig Kl. N:s änka, jord i Södra Via, Kumla, samt en kvarn i Hackvas Via till klostret i Örebro och 6/10 s. å. »Alixsta» i Hallsberg till St. Olofs kloster i Strängnäs. Vid båda dokumenten hänger hennes sigill med ett hjorthorn i skölden.[1] Två år senare, 18/1 1466, ihågkommer hon Strängnäs domkyrka med »nordersta» gården i Södra Via — här är blott kapseln kvar. Men samma sigill är ännu kvar under 25/1 1469, då K. B., Kl. Nilssons efterleverska, stadfäste sin avlidna moders, Bengt »Habardzsons» hustru Kristinas, gåva till Örebroklostret av jord i Ekeby, Ekeby s., och i Kävesta, Sköllersta. — Några år därefter, Vadstena 7/1 1474,[2] överlåta hennes arvingar till Arvid Trolle [på Bergkvara] all »arvedel och rättighet» efter sin kära fränka såväl i Närke som i ÖG och Småland, varvid gårdar uppräknas i Torp, Kräklinge kyrkoby m. fl. Närkesorter.

I B. 16 f. 58 finnes ett brev 25/11 1380, där »Hagbordh» Håkansson [läs: Bengtsson], h. h. Ramfrid och sonen Bengt å tinget i Kumla hd upplåta jord i Torp etc., och 23/6 1389, *R. P. B.* II n. 2403, skänkes jord i Asker till Vadstena kl. av Ramfrids syster Katarina, varvid »Hagbarth»[3] och sonen Bengt[4] besegla [sig. borta]. K. var då gift, kanske nygift, med en Agmund Little, ej känd i övrigt. — Är det denna Katarina, som lever ännu 1456, åttio år gammal eller mer, hos sin broders sondotter, en yngre Katarina i Torp, och som i ett senare gifte varit förenad med »Sigga Trwt».

Klas Nilsson, n. 222, 226 och 227, där kallad fogde i Värmland — även benämningen hövitsman[5] användes om honom — tyckes ha varit en herre[6] med omfattande affärer; liksom han tillpantade sig Tynninge i Kumla 1446, först arrenderade, sedan fick han i pant Våxnäs vid Karlstad och arrenderade Skara domkapitels ägodelar på Hammarön.

[1] Bäst vid 6/10 1464. [2] B. 15 f. 286, som återgivit Thwffwe's namn med Ture. Fol. 74 finnes ett vittnesintyg, 6/2 1473, från fyra pers., släkt till K. B., två å fäderne, två å möderne »till tredje mans i rätt äktenskap», att hennes farfar »Habordh» Bengtsson var född i Skärstads s., Ög. Även i detta intyg har avskrivaren begått ett fel, då K. B:s andre man kallas Ingelsson i st. f. Nilsson. — Hhd i Västra tredingen Olof Larsson [n. 246] bekräftar i ett pappersbrev tisd. f. Martin [8/11] 1474 Hardemo kyrkas rätt till södra gården i Nærdhabærghe [Nälberg] som den fått efter hustru Katarina »aff Torph ok hennis foreldra som war Hemmingh Laurensson ok Hemmingh Habbarzson» — förfäder på mödernet? [3] »Habbardh» i Bärsta i n. 188? [4] Möjl. Bengt Hagbardhs son i Västby 4/10 1429. [5] Se 29/6 1444. [6] Se B. 16 f. 97 från 29/6 1458 [Kl. N. †] samt perg. 17/4 1441 med hans sig., sköld utan hjälm, innehållet?, omskriften tydlig. Även odat. perg. i *R. A.*, betecknat »e 1440 u. d».

236. *In castro*[1] *nostro. 6 december 1457.*

Konung Kristian tar i sitt beskydd Risebergh klosters abbed. och konvent.

Papper. Rester av sekretets röda vax på baksidan. Orig. har ett mindre hål efter "nostro", som ÖRNHIELM ifyller med "die" framför beati Nicolai, och är så skadat vid årtalets avslutning, att där blott kan läsas »millesimo quadringentesimoquinquagesi». ÖRNHIELM XI s. 943 tecknar årtalet: MCCCCLVII.

237. *Viby kyrka. 25 januari 1458.*

Biskop Sigge i Strängnäs ger Kräklinge kka avlatsbrev.[2]

B. 15 f. 369 v., som har »Apud eccl. Rijbij». Dat. *convers. Pauli.*

238. *Riseberga. 12 mars 1460.*

Rådmannen i Lödöse Igge Vastason och borgaren därstädes Johan Petersson betyga, att deras svärfader Jöns Johansson och h. hustru Sigrid med deras samtycke upplåtit åt klostret tre åkrar i Sembla [i Almby s.][3] vid Örebro intill den jord klostret redan ägde därstädes.

Thet skal allum vetherlekit vara, adh wi Igge Vastason, radman i Løddissa, Johan Petherson, borgare sama stadh kenno[m]s ok til standum oppinbarleka mz wara øppno breffue, adh war hustrv fadher Jönis Johanson ok hans elzske[le]ka hustrv hustrv Siggrit haffua giffuidh en ækodom mz wara samtykkio for thera? siæl, iii acrah [!], liggiandis vidh Ørebro i Sembla ner klosther jordh. The for:da jordh aff hendhom wi os ok warom arwom til Risebergha æuerdheleka ægho. Til mera? visso ok vitnissbördh tha[4] hengum vi warth insigle for thetta breff. Scriptum et datum Risebergha anno dni MCDLX[5] jn die Gregorii pape.[5]

På ryggen: Sæmbla vid Örabro. Blott remsorna kvar.

239. *9 mars 1461.*

Väpn. Karl Knutsson [Örnfot] skänker sitt rätta fäderne i »Amo kvarns» hytta, en åttondel i skog och i masugn för sina föräldrar och efterkommande.

Alle dandhe men thetta breff høra æller see hilsar jak KarllKnwtson a[6] wapn æwerdeligha mz Gudh. Kænnis iak mz mith nærwarande? vppna breff, ath iak haffvir vnth ok giffvidh mith ræthe fadhærne j Amo[7] qwarns

[1] Namnet ej utsatt. Örebro? [2] Däri talas om bilder av den korsfäste, St. Maria Magdalena, St. Johannes och St. Jakob — *in ecclesia ... sitis.* [3] I Närkes landskapshandl. uppföras i Almby s. först under kyrko-, sedan under kronoutjordar från år 1555 [n. 16 f. 10] till 1640 [f. 120 v] — fr. o. m. 1641 äro dessa kronoutjordar strukna ur jordeboken — en av socknens klockare disponerad teg i Symbla, även skrivet Skymblom, Skymle, Skymbeelann m. m. [enl. 1560 n. 5 f. 83 v. 4 1/2 örtugl.] [4] Efter »tha» ett överstruket »giffuum». [5] På båda håll: *etc.* [6] Skrivet med stor bokstav? [7] Därefter en överkorsad bokstav.

hyttho en attandhæ deel j skogh ok j masvngh thil æwerdeliga ægho Rysabergha klosther[1] for myna forællra, som fra ære farne, ok æpther komandhe ok alth thet ther til ligher ok til lighath haffwir[2] aff allir. Ok affhænder iak mik och mina æpther komande och arffua och for:de Rysebergha klosther til æwerdeliga egho. Til thesse breffs mera visso och vitnesbørdh hængher iak mith[3] insegle for thetta breff, som giffvidh ær aroom æpther Gudz børdh MCDLXI[4] feria 2 a [secunda] post dominicam Oculi.

På ryggen: littera super Amo hyttho. Rester av sig. i vaxkupan.

N. 291 har »en gård Amoqwarnshytta (800 ståål)». Jfr n. 130, 179 och 244.

240. *Strängnäs. 30 november 1462.*

Förre abboten i Vadstena Anders igenkallar det insegel han för 16 eller 17 år sedan satte under ett brev, vari jord skiftades mellan abbed. i R. fru Ragnhild och en danneman från Värmland Torsten Nilsson. De hade varit hos honom i Vadstena, hon mycket »asynnogh» på den tiden, han lovande, att hans gods vore bättre. Nu hade Anders erfarit, att bytet länt klostret till stor skada; bytet borde gå tillbaka och Torstens arvingar taga igen vad T. lämnat.

Allom thom dande mannom, som thetta breff see aller höra, helsar iak brodher Andreas [fo][5]rdhwm abbot i Alwastrom kerlika mz warom herra Ihesu Christo.[6] Kungör iak mz allom dande mannom, ath for XVI aar æller XVII kom i Wastenom til mik frw Ragnild, som tha war abbatissa i Risabergha klosther. Hænne foldhe j[7] dande man vth aff Wermelandh som heet Torsten Niclisson. Hon war mik mykyt asynnogh[8] pa then tiidh ok badh, ath iak skuldhe vnna hænne til godha, ath hon motte skiffta eth godz fran Risabergha klosther mz Torsten Niclisson. Iak spordhe Torsten ath om thet godzit, som h[a]n wildhe giffua klostre igen, om æn thet haffdhe warith swa gut æller war som thet godzit, som han af[f] klosthrena fynghe. Han sagdhe pa syna traa ok sannindh, ath thet bæthre ware æn thet han aff klosthrena [f]ik. Tha swaradhe iak honom ther swa til: Myn kære wen, ær thet swa som thu sigher, ath thu wilth b[y]tha[5] klosthrena til bæthringh, tha lather iak ther gha myn godha wilia til. Ær thet ok swa, ath an[n]ath spørs, som Gudh forbiwdhe, tha wil iak kalla mit incigle igen, som abba-

[1] Förkortningstecknet efter »r» bör här och på följ. ställen möjl. återges som »ir» i st. f. »er», sål. klosthir, lighir etc. [2] »ir» tillskrivet under förkortningstecknet. [3] Därefter en överkorsad bokstav. [4] Ett överstruket »widh». [5] En brista, gående ned till rad 10, har i raderna åstadkommit förlust av några bokstäver. [6] Med vanlig formel. [7] Alltså: en. [8] »Ofta i min åsyn»? Ordet finnes ej hos SÖDERWALL.

tissan badh mik ther för hænghia. Nw, kærasta wener? ær mik til witandhe wordhet, ath han bytte mz hænne klosthrena til storan skadha ok til ingen froma, som han mik sagdhe. Thý kallar? iak mit incigle igen ok dödhar? thet, som for thy breffna hengher, mædhen han hwlth mik ekke sannindh, som han mik tha sagdhe, ok iæffuar mik storleka, ath hans siæl komber? allrigh til nodha, for æn klosthret faar alth godz igen. Thy bidher iak alla dande mæn, enkanlika the XII, som for ræthnom sithia, ath the wæl göra for Gudz skuldh, iumffrv Marie oc sancti Bernardi skuld: Warin the fatigha klosthrena behiælpoghe, ath the moghu faa sith godz igen, ok Torstens arffua taghi sith godz igen, ok taghin löön aff alzwaldughom Gudh, som allom formath alla godh gerninga ather löna. Til thesso? breffs mera? wisso ok witnesbördh bedhes iak hedherliks manz mester Benktz, canoksins i Strængnes incigle hær fore ath trykkia. Datum Strangnes [!] anno dni MCDLXII° ipsa [!] die sancti Andree apostoli.

Papper. Små rester av det under skrivelsen påtryckta sig., som alltså tillhört Strängnäskaniken Mäster Bengt. — Jfr n. 222 och följ.

241. *Risæberga. Till tiden något senare än föreg.*[1]

Även klostret vill igenkalla sitt sigill och ber ärkebiskop Jöns om hans tillåtelse.

Allom thöm som thetta bref kan forekomme see äller höre läses, helsom wi sýster Rangnille, fordom dagx abbadissa j Risabergha kloster, kerleka met warom herra. Kunnokt görandes menogh conventan aff[1] thetta waar nerwarandes opne breff, thet wi giordhom et jordaskipte met wälbyrdhoge man Torsten Nielson, býgins man i Wermeland. Ok han fek aff oss en godhan huwudhgaard, som hethir Kirkiobýn, aff[2] nok gardha, ther undir liggiandes, for ii andra gardha. Ok han sadhe oss thet fore godhe men ok j danda manna ahöre, thet the gardha, som han oss igen fek, skulle wara sa godhe ij allan stadh, met aker, eng, skoghom, fiskewatnom, som then før:de Kirkiobyn war, hulkit oss enkte när haldit war. Och äffter thet ath oss eý det haldit war, som oss sakt war, tha kallom wij warth och klosters jncighle igen, ok sighiom ok wij sýster Kiirstin ok menogha conventan ther höghelika neý thil, ath thet skal standa, som nu är giort, for thi thet war alden met war wilia, thet wart konwentz insighle kom ther fore, ok war warth insighle förth ut aff wart kloster,[3] utan wart minne, ok haffwer then godhe herra,[4] som tha abbota war, kallat och rvggiat sit

[1] Antagl. före ärkebiskopens fängslande i aug. 1463. [2] Örnhielm :med. [3] »Wart kloster» insatt fr. Örnhielm. Pering., som har brevet efter n. 230, ger här en omöjlig läsart. [4] Andreas i Alvastra, se 240.

jnsighle ok [abboten?] är nu thil wärdhog fadher met Gudh erchebiskop Jens i Upsala, ok fa hans breff, ath thet skal ryghias, fore thy thet war alden laghleka thinglyst, ällis met tolff bolfastom mannom skodhat ällir laght. Thy førbiudhum wi allom for: de Torstens arffwingom, äho the helzt äre, noket sek beware met før:da Kirkiobyn ällis thet ther under ligir, fikia äller fare, sa lenge thet wi ärom atskild met en rät laghmandz dom. Ok bidhiom wj alla nämpdoman[1] ok särdelis the, som fore räta sitia, ath I fore Guz och sancte Bernardus skul waren oss ok klostreno behelpeligh, thet oss mathe ske sa mykit som rät är. Skriffwit i Risabergha undir syster Ingeborghe abbadissa jnsighle met ware conventz jnsighle met allas wara samthykke.

Efter PERING. E. 39 a, jämfört med ÖRNHIELM XI. s. 1163, som tillfogar: »Coll. mz orig. pappersbr.». Två sig. angivas. Orig. finnes ej nu i *R. A.* — Jfr föreg.

242. *Monasterio Rysabergom. 20 januari 1466?*

Biskop Johannes i Strängnäs [1463—79] utställer avlatsbrev för Edsbergs kyrka.

B. 15 f. 379 med det omöjliga årtalet 1566. Dat. *Fabiani et Sebastiani.*

243. *Stora Benhamra* i Uppland. *21 december 1467.*[2]

Ridd. Greger Bengtsson [Läma] anslår till klostret en äga i byn Ekeby i Almby. Ena hälften av avgälden skall användas till nunnornas uppehälle, den andra till ett ljus att ständigt brinna inför Jungfru Marias beläte. Oförsummat skall årligen mässor läsas för hans själ dagen efter Marie himmelsfärd, alltså d. 16 aug.

Alle the dande mæn th*etta* breff höra ællir see helsar iac Gregirs Bænctzs*son*, riddar*e*, æwer*delica* mz Gudh. Gör iac wether*lighit* mz thesso myno nærwarand*e* opna breffue oc fulle*lica* tilstar, ath iac haue*r* i myn liiffs thima giffuit och vnt til Riisebærgha clost*er* eeth mit godz liggiand*e* i Næri*?*ke[3] i een by, som hether Ekeby, oc i en sokn, som hether Almby sokn, til æuer*delica* egho for myn siel mz sa dana skæl och forordh, ath *hælfftinne*[4] aff affgællit skal *con*uenthit opbæra til there*s?* oppehelle och *hælfftinne*[4] til jomffrv Mar*ie* belæthe ther sama stadz til eth liws at brinna for henne. Oc vil jac, at then ver*dogha* ffrvn[5] abbadissan oc bidher jac henne oc hennis æpter*komande*, at hon oc the latha sighia ena mæsso om arith for jomffrv Mar*ie* for myn siel daghen nær æpter warffrv[6] dag[6] ass*umpcionis*

[1] ÖRNHIELM har dandemän. [2] Hedberg, Nerikes gamla minnen s. 101 har som årtal 1437. [3] Förkortn.-teck. över »r». Här ej upplöst. [4] Skrivet: jne. Se SÖDERWALL. [5] »v» skrivet över »n». [6] »v» och »g» över raden.

oc thet bliffue offorsumat. Thy forbidher jac alla myna arffua oc æpterkomande, at the ey vidh Gudhz hæmpdh oc vredhe thenne gaffuo rygge æller hindre i nogon matto. Til tæss[1] breffs mera visso tha hængher jac vitherliga mit incigill nidhan for thetta breff, oc bedis iac werdhogx manz incigil, som ær doctor Claus Rytingh, mz mit eghit. Datum Benhamar anno dni MCDLXVII die sancti Thome appostoli.

På ryggen: littera super Ekeby. Gregers eget sig. i vaxkupa, mycket skadat, av Rytings blott obetydlig grön sigillrest på remsan.

För Ekeby se n. 48 och 291.

244. *Riseberga. 10 februari 1468.*

Sven Vilkasson tillägnar klostret sina hus på Åmme hytta till själarykt för sig, hustru och barn.

Ffor alla the godha men, som thet breff kan forekoma, tilstaar jak Suen Vilkasson mz thetta mit breff, at jak betalar for mit affradh oc tilæghnar miin hws pa Amohøtto, hwat the bætre æru æn fæm aara affradh, til Risabergha clostir til æuerdhelica agho for mik oc mina hustrv oc miin barn til siælarykt. Scriffuat j Risaberghom vndir mit inciglo arom eptir? Gudz byrd MCDLXVIII° pa sancte Scolastice virginis dagh. Bidhi?r jak Olaff Laurensson, waar hæ?radzhøffdinga, om sit incigle mz mino æghno hængiande tor thetta breff.

På ryggen: Amo hytto. Båda sig. kvar, Svens vid ur perg. klippt remsa: bomärke med omskrift: S. SVEN VILICKOSON samt hhd Olof Larssons, se n. 246. — För Amokvarnshytta jfr n. 239.

245. *Kumla kyrka. 25 mars 1468?*

Biskop Johannes [n. 242] i Strängnäs utställer avlatsbrev för K:s kyrka och samma dag även för Hallsbergs — i det senare brevet uppgives ej orten.

B. 15 Kumlabrevet f. 379 v., det för Hallsberg f. 318, båda med årtalet 1568 och datot *feria sexta post Oculi,*[2] året 1468 sammanfallande med Maria bebådelsedag!

246. *Rätt tingsstad i Edsbergs härad. Rätt tingsdag före den heliga torsdagen 1468, som det året var den 26 maj.*

Peder [Girvatersson] i Via i Edsberg gör jord- och strömbyte med

[1] Över det senare »s» förkortn.-teck., här ej upplöst. [2] Denna fredag inföll 1464 9/3, 1465 22/3, 1466 14/3, 1467 6/3 och 1469 10/3. Brevet hör kanske till 1470-talet.

abbed. fru Kristina och konventet. Han lämnar sin andel i en skogsvret väster om »lyckan» vid Träda och får klostrets jord i samma lycka. Gränserna beskrivas noga.

Thet scal allom mannom viter[1]ligit wara swa effterkomandom som them nw æra, at arom effter Gudz byrd MCDLXVIII pa rættom tingxstadh j Edzbergx he?radhe oc pa rettom tingxdagh nest for helgha torsdagh jak Pedhar j Widhom j Edzbergx sokn giordhe mz hedherlighe persona[2] fru Cristine, abbadisa j Risabergha, oc allo conuentinne samastadz et jordha skiffte oc strøma skiffte j swa mato, som effter scrifuat staar, at iak giffuir vnder Risabergha closter min deel j enom skogxwret, som liggir næst westan Trædhis lykkio offuan til ok fra strømomon oc in til almannawæghin nest nordhan widh ok fra Trædhis lykkio oc vp til then bakken, som løpir nor v[3] aanne ok jn til brona, som almanna wæghin løpir, ok min deel j øffwra strømomon, som ther inne liggia nest synnan widh forda wret, ffor en clostirs jordha deel, som liggir j Trædhis lykkio nidhan oc østan raan widh gangerenen, som løpir fran Trædha oc jn til Widha, som raan wtwisar, ok fran aanne oc jn til min akir, som liggir nest[4] gatugardhenom j samma lykkio oc ther mz nidhra strømen, som liggir nest synnan fore minne tompt, som liggir fran ekene oc jn til stora stenin nordhan widh oc wester? j gardhen, at jak ma honom byggia pa badhen landen effter minom wilia. Kan thet oc swa wardha, at jak ey forma at byggia then samma strømen, tha scal iak byggia then ther liggir nest nidhan widh. Jtem ær thet oc swa, at noghre ægha j them samma jordha deel, som jak byter til mik aff clostreno, them inledhir jak mz mik, oc wil iak them swara mz fult widher gæl ok mz swa forskæl, at ey hafui closters formen waal at forbyggia eller formena mik watnit til minna qwern. Thetta forsagda jordha ok strøma skiffte ær lagligha giort vppa sat thing vppa badha sydhor, closters oc mina til æuerdhelica ægho. Ytermer forskælas,[5] at jac skal hafua min frian wegh til minna qwern. Offuer thetta byte æru thesse VI til witne: Jønes Karlsson, Symon j Velandom, Magnus j Sandom, Lasse Martenson, Laurens j Edzbergh oc Niclis i Hytringe. Thesse XII æru fasta pa satta tinget til nempde,[6] som är Benct j Magredom, Germund Ericson, Ingemar Olafson, Holmuidh j Mullasæter, Olaff j Sterlinge, Peter Olafson, Benct Kætilson, Olaff Siggason, Niclis j Velandom, Peter Jonson, Jønis Niclisson oc Joan Jønsson. Actum et datum die et loco, quibus supra, vndir

[1] I detta och följ. dokument bör kanske förkortningstecknet för »er» tolkas som »ir», såsom här i allm. skett. [2] Jfr n. 247. [3] ? uppåt? vid? [4] Över raden med inskjutningstecken. [5] Verbet saknas hos SÖDERWALL. [6] Utsedda.

hedherligx manz jncigle Olafs Laurenssons, he?radzhøffdhingia j Westra tridhiungen j Nærikie.

På ryggen: oppa quærna forsin vidher Træda. Hhd i Västra tredingen Olof Laurensson[1] i Gymninge väl bibehållna sig., tvärbjälke i sköldens övre del. Ingen hjälm, i dess ställe fem små rosor [?] och utanför vänstra spetsen en stor femhörning med konkava sidor, en stjärna? Omskriften: S. OLAI LAUR . . . Detta sig. har också n. 247 liksom 6/10 1464, 18/1 66 och 10/2 68. Men med n. 252 från 1473 uppträder ett sig. med minskad sköld under hjälm och bjälken flyttad till sköldens mitt. Det är använt 11/8 76, 11/1 81 och 7/6 83, fragment därav finnas på ryggsidan av pappersoriginalet 8/11 74.

Det äldsta brev, vari han förekommer, tycks vara månd. e. 14/4 1454 [ej 1453].[2] O. L. är antagl. redan här hhd, efterträdare till Anders i Skarby [se under n. 220]. Titeln bär han 24/6 1456, n. 235. — B. 16 f. 98, 2/7 1463, låter honom vara hhd i Grimsten, nyss anförda perg. kalla honom 6/10 64 hhd i Hardemo, 18/1 66 — liksom 29/4 70 — i Edsberg, 10/2 68 »vår» hhd. I n. 252 och 256 heter det blott hhd, men 22/7 74 är han hhd i Örebro hd, i pappersbrevet 8/11 74 hhd i Västra tredingen. Han kallar sig 13/6 78 »häradsdomhavande i Örebro hd på denna tid», men i n. 261 från 1483 åter hhd i Örebro h. I ett pappersbrev 11/3 1504, som fastställer utslaget 8/11 74 [se not till n. 235], talas det om honom som fordom hhd i Närke.

Träda ligger vid pass 1 km. söder om Via och högre upp vid den lilla ån, som utfaller i Svartån.

Samma fastar i n. 247. Av gårdsnamnen höra Edsberg, Hyttringe, Sanna, Stäringe och Välanda till Edsberg s., Magria till Knista samt Mullersäter till Kvistbro.

För Peder se n. 249 och 250.

247. *Samma tingsstad som föreg., men rätt tingsdag en vecka senare.*

Lars Jonsson i Gysta ger abbed. fru Kristina och konventet 4 örtugl. i Via i Edsberg intill klostrets åker och får 4 av de 8 örtugl. klostret haft vid hans åker i Gysta.

Thet scal allom mannom viterlighit[3] wara som thetta breff høra eller se, at arom effter gudz byrd MCDLXVIII jak Laurenz Jonsson i Gysistom j synnarsta gardhenom giordhe viterligha vppa satto tingeno j Edzbergx he?radhe et jordha skipte mz hedherlighe persona fru Cristine, abbadisa i Resabergha [!] ok alle conuentenne i swa mato, som har effter scriffuat staar, at jak giffuer clostreno fyra ortoghland, liggiande i Widhom i Edzbergx sokn widh closters aker, for fyra ortoghland jordh i Gysistom aff

[1] Brocman IV miscell. 51 n. 41 har ett brev av 15/2 1450, i vilket en väpn. Olof Larsson, g. m. Karin, avstår till Magnus Bengtsson [på Göksholm] deras »børdabudh» till 1 mrkl. i Redista gärde vid Örebro. [2] Första sigillet är icke hans utan det som n. 2 anförda vittnets, Gudmund Erikssons. [3] »i» i »vit» överskrivet med inskjutningstecken.

them viii ortoghom, som clostret haffuir i Gysistom widh min aker, til æuerdheligho ægho. Offuer thetta fornempda jordhabyte æru thesse xii fasta tilnempde pa satto tingeno, som ær Benct i Magredhom, Girmund Ericson, Jngemar Olafson, Holmwidh j Mullasæter, Olaff i Sterlinge, Peter Olafson, Benkt Kætilson, Olaff Siggasson, Niclis j Velandom, Peter Jonsson, Jønes Niclisson ok Joan Jønsson. Til ytermera? forwaring bedhis jak biskedhelix manz Olafs Laurenzsons he?radzhøffdhingia incigle for thetta breff hengiande. Scriffuat pa tinxdaghen nest efftir helga torsdagh aar ok stadh, som forscriffuat staar.

På ryggen: littera de Vida parochia Ezbiærg. Samma sig. som under föreg. men ngt skadat. — Samma fastar som där.

248. *6 oktober 1468.*

Lagmannen i Värmland Olof Björnsson [Vinge] tilldömer klostret gården Småris, som det fått [n. 235] efter hustru Katarina i Torp men nu innehades av Håkan Tordsson å Nils Brats vägnar.

Jak Olyff Biorsson, lagman j Wermæland, kærligh mz Gud. Gør jak vitherligit mz thetta mit opit breff, at arom epther Gudz byrd MCDLXVIII° sancta Birgite eptan [!] jak for rette saat vpa lagberghet[1] ok tesse epther scriffne XII mz mik: Paal Krøghere?, Jon i Bodæ, Jon i Lunda, Aruid i Rud, Niels Hakansson, Erengisle? i Bierkæ, Jens i Gres, Swen i Branzbol, Brynilff i Strand, Esbiorn i Selebra?the,[2] Lars i Diwpasund, Hierar?dh i Lagherberg. Ta kom ther for oss abdissens bwd aff Risberg closter ok talade til Hakon Tordzson vm ein gard, som heither Smariss, lliggendis? i neddre Vllerøx sokn, som Hakon Tordzson j weriæ haffde vppa Niels Bratz wegna. Ta ransakade wy thet swa, at thet war clostreth rettelighe vppa kommet[1] epther hustrv Kattri?n i Torpe breff vtvisar. Ta tildømde jak for:na Smaris Risbergx closther til ewerdelighe eghu. Til yttermera witnesbyr [!] tha hengher jak mit incigle for thetta breff. Scriffuæt dagh ok ar som for sigher [?].

På ryggen: Smariis j Vermalandh dombreff.[3] Sigillet kvar, otydligt. Jfr 235, Nils Brat antagl. samme person som Nils Bratt[h]ason i n. 222 och 224.

249. *Riseberga? 4 mars 1469.*

Henrik [Vilkinsson], präst i Riseberga, Olof Jonsson [klostrets syssloman], Erik i Frösvi, Lars i Åkerby, Peder [Girvatersson] i Edsbergs Via m. fl. vidimera n. 26.

Vi Henrik, presther i Risebergha, Olaff Ionisson, Eric i Frösui, Laurens

[1] z = et. [2] Örnhielm XI. s. 1188: »bathe». [3] Anföres Styffe s. 190 n. 2.

i Akraby, Pedher l Widhom oc andhre flere godhe men vithnom oc tilstandhom,[1] at wij hafuom seet ok hört et breff, som lydher vppa Hoclandha, liggiande i Wermaland, ordh fran ordh, som hær effter staar:

[Riddar Birger Håkanssons och hans maka Ingeborgs donationsbrev 3 maj 1284, se n. 26 och not. 2 å s. 15.]

Thil mera vithnisbyrd bedhoms wy biskedhelica manna herra Hendrigs fornempda oc Olaff Jonssons insigle for thetta breff mz [= mædhan] wi ekke sielffue incjgle haffuom. Datum anno dni MCDLXIX IIII die mensis Martii.

Papper. Saknar uppgift om ort. Av Henriks och Olofs sig. spår på ryggsidan. Av vidimationen finnes i *R. A.* även en obeseglad avskrift, omnämnd ÖRNHIELM XI. s. 1191. Från denna äro hämtade de sex första orden, vilka saknas i det besegl. dokumentet.

För Henrik, Olof och Peder se följ.

250. *Riseberga kloster. 3 maj 1470.*

Bröderna Karl och Sven Olofsson i Marka, Hallsbergs s., ha sålt till Olof Jonsson, syssloman i Riseberga, torpstället Ödeskärr[2] vid Skyllberg i Lerbäck.

Allom them godhom mannom, som thetta breff höra eller sea, skal thet viterlighit wara, at wy Karl Olafson ok Suen Olafson i Marko i Halsbergx sokn, badhe brødher, mz samfeltom god wilia saaldom biskedhelicom manne Olaff Jonsson, sysloman j Risabergholm, en torpstadh, som hetir Ødhiskærra, liggiandis widh Skiolborgh j Leerbæk sokn fore fæm mark swenska pæninga til æuerdhelica ægho mz skogh ok fiskewatn, nær ok fierra, mz allo thy ther vnderliggir,[3] som ther hauir aff aldir tillighat, hwilka pænninga somo han hauir oss til nöghies betalat som en godher man. Ok skeer thet swa, at thet fornempda torpstadhir gaar honom fra mz noghrom ræt, tha tilbiudom wy oss[4] ok wara arfua oss epterkomande honom thet widhirlæggia ok betala til godho nøgie. Thesse godhe men, som hær sta eptir scripne, the waro nærstadde ok til kalladhe til witne pa thetta forsagda køøp, som ær: Pædhar Giruatzson j Widhom, Andris? Hørdreng j Fiwgilstom, Laurens j Fiwgilstom ok Eric Skræddare j Edzbærgh. Til ytirmere ok bætre wisso bedhomps [!] wy hedherligx manz herra Henrics, vicarii j Risabergholm, jncigle ok Philposa Anderssons[5] hængiande for thetta breff, mædhan wy ey sielffue incigle hafuom. Scriffwat ok giort j Risabergha klostir på helgha kors dagh om warena arom efftir Gudz byrd MCDLXX.

[1] Den obeseglade avskriften har Fröswi och Hoghalandom jämte en del andra små olikheter som »thilsthandom», »lydhir». [2] Ett par km norr om S. [3] Den i brevet använda förkortn. torde på de flesta ställen kunna återges med »i». [4] Över raden. [5] Se även n. 252.

På ryggen: *Littera super Ødhiskærre in parrochia Leerbek.* Vikarien[1] Henriks sig. väl bibehållet: »S. HENRICI VILKINI PBRI». Det andra borta, se n. 252. — Jfr 249 och 252.

251. *Stockholm. 21 mars 1472.*

Ingrid Gregersdotter, änka efter Lasse Hiort, ger R:s systerkloster gården Hall vid Södertälje i Östertälje s., Svartlösa h., med villkor att varje syster i veckan efter Mårtensdagen skall för henne, hennes käre »dandeman» Anders Djäkn, efter vilken hon och hennes avlidna barn ärvt gården, fira hennes åminnelse med mässor, vigilier m. m.

For alla the gode mæn, som thetta breff see æller høre lasa swa wæll alle thøm her æpter kunne komma som thøm thær nw nærwarende ære, kænnis iak Ingridh Gregers dotter, Lasse Hiortz aterleua hustrv, hwars siæll Gudh nada, mz thetta mit nærwarende opna breff fullkomplica tilstandande, at iak mz friom willia ok wæll fortænkte moode æpter Gutz raade ok thæs hælge andes jnskiwtilze alzmæktog[2] Gudh ok jmfrv [!] Maria mz alt himmerikes hærskap til loff, heeder ok ære jæmwæll mz mina ælzkelica wener ok næste skylde folk samtykke, jaa ok godwillia for syndz afflösn ok siæla helsa, besynderligen for min kære dandeman Anders Diaken?, æpter hulkom iak ærffde thette gotzit mz minom barnom, som alla ære jnnan Gutz walda, ok for allan min wardhnadh, swa wæll the som æn skulu föödas ok døø som the som her till fødde ære bada liffuande ok døde. Tha haffuer? iak giffuit ok mz thetta mit breff giffuer ok fullelica tilstander till Riizabærge systerkloster en gardh, kallandes? Halldh, ligger j Tæliabo sokn j Swartalötz hærede jnnan Strængnis biskopsdøme ok ligger for xiii ørtuglandiordh her mz iiij ørtuglandiordh vti torpstaden, som aff alder tiligit haffuer for:de gardh [—] ok garden ligger mit j bynom ok ræntter aarlige til hoopa iiii pund korn, ii pundh matw ok xiiii ørtug affradz pænninga [—] thøm til æwærdelica æga. Ok the haffua mik loffuat halda the goda ærlige renliffwis jumfrvr ok mænni?skior hwaria syster en salter ok et begengelze mz mæsser ok vigiliis mz allom systrom til ewigh tidh ena reeza om aarit. Ok thet skall altidh gøres jnnan næsta wikun æpter sancte Martens dagh hær? mz wara lottagende? aff mæsser, vigiliis, fasta, wakw ok atherhaldh ok i allom thøm gudelika gærningom, som gøras nætter ok dage jnnan ware klostro ok swa wiith som waran orden ær. Thy affhænder iak mik ok minom arffuom for:de gardh ok torpe?stadh, tilegner thet for:de Riisebaer?ge kloster til æwaerdeli?ca ægha mz hws, jordh, aker, ængh, skogh, skiwll, fiskwathen? ok all andere? waten?

[1] Se n. 44. [2] Osäker läsning!

sma ælle*r* stoora, mz torp ok starpsta*de* [?!] ak qua*er*ne stade, nær by ælle*r* fiærre, j*n*nan by ælle*r* vta*n*, j*n*nan watha ok j*n*nan thørre, jnte vndan*t*agit aff alla thy thær nw tilligge*r* ok æn tilligen*de?* kan warda ok aff alde*r* ligat haffue*r*. Fforbiwdande*?* allo*m* ok hwe*r*iom, æ hwa the hælste ære ælle*r* wara ku*n*ne, fødde ælle*r* ofødde, skylde ælle*r* oskylde for:de systro*m* ælle*r* there budh he*r* nagat hinde*r* ælle*r* quall æpte*r* thæno*m* dagh vti gøre jn til doome*n*, swa fra*m*pt at the th*et* ekke siælffua swara skulu for Gutz rætwisa harda stræ*n*ge doo*m*. Til tæsse bre*f*fs yte*r*mer*a?* wisso ok høgra forwarni*n*gh haffue*r* iak kær*l*ica bidit min kære bro*d*e*r* Erik Gre*g*ersso*n* ok hans ælzke*l*ica son Pe*r* Eriksso*n*, mi*n* ælzke*l*ica swage*r* Ande*r?*s Hiørt aff wap*n*, dochte*r?* Clauis Rytingh, he*r* Ladwik Wesma*n*, borgmæste*r*, Nigels Dabbin ok Jngwald Torste*n*sso*n*, radmæn i Stocholm, at the hænge te*r*re jnsigle mz mit egit til witnisby*r*dh nida*n* wide*r* th*et*ta breff, som skriffuit ær j*n*nan for:de Stocholm a*n*no dni MCDLXXII palma løge*r*dagh[1].

Remsan till det första sig. går igenom en pergamentslapp, på vilken står: fframdels offue*r* alt th*et* the mik lofuat haffua, tha ær iak æn bagæ-re*n*de*?* aff thom at hwa*r* en syste*r* skall læsa en vigil*ia?* hwe*r*ia wiku til dome*n* fore the*r?*re siæll, som føre ær sakt. Tækkis thø*m* th*et*ta ekke willia gøre, tha sænde mik mit breff ige*n* ofe*r*tøf*v*at.

På ryggen: l*itt*era sup*er* Haldh i*n* p*ar*rochia Tælia. Åtta sig., av det tredje blott kupan: 1) + 2) Ingrid och brodern Erik Gregersson till Granhammar, båda förande två nedslagna vingar i skölden, 3) dennes son Per [Örnflycht], 4) svågern Anders Hiort, 5) doktor Ryting, 6) borgmästaren i Stockholm Ludvig Westman, *StRR* II. B. n. 55, 7) och 8) rådmännen därstädes Nils Dobbin och Ingvald Torstenson, anf. arb. R. n. 123 + 168.

Gården Hall bortbyttes 1508, se n. 280.

Ett särdeles illa skrivet dokument, som gör läsningen oviss. Slutande »e» med åt vänster uppsvängd båge kan lika väl vara ett »r» med förkortn. för »e»; är bågen borta, erinrar tecknet om z. A- och o-tecknen användas, så att säga, om varandra, se t. ex. Rytings titel, Dobbins och Stockholms namn.

252. *Riseberga kloster. 19 januari 1473.*

Peter Enbjörnsson i Luckaboda i Lerbäcks s. och hans hustru sälja till Olof Jonsson, syssloman i Risaberga [n. 249, 250], en del av torpet Ödeskärr, jfr n. 250.

Allo*m* the godho*m* ma*n*no*m*, som th*et*ta breff høra eller sea, skal th*et* vitherligidh vara, ath iak Pedhe*r* Ænbyörna*s*o*n* j Liikabodho*m* ok mii*n* hust*r*v, boand*is?* i Leerbæks sok*n*, mz sa*m*fælthom goodhuilia saldom bøske-*del*icom ma*n*ne Olo*ff?* Ionsso*n*, sysloma*n* i Risaberghom, jnna*n* æng ok j ladhuna, væst*r*e delin aff eno*m* torpastadhu*m?*, so*m* hether Ødhiskærra,

[1] Därefter ett par »etc».

liggiandis? vidh Skiolborgh i Leerbæks sokn i Askirsunz hæradhe ok ther mz ena kærraæng, som ligger synnan vidh præ?stakiilin, mz swa skæl ath then, som ængena eller thorpastadhum haffwer, giffwi aarligha een öris lagmanz penin?ga? ffor iiii mark swænska, til æwerdheligha ægho mz skogh ok fiskewatn, nær ok fiærre, mz allo thi ther vndher liggher, som ther haffwer aff aldher tillighadh, hwilka peninga somo han haffwer os til nøges? bøthaladh som een godher man. Tesse godhe mæn, som her sta epther scri?ffne, the varo nær stadde ok til kalladhe til vithne pa thet førsagdha køp, ssom ær: Swæn i Rønde, Pedher Iønsson i Allsnæs, Lars Knutther i Amo, Gregers i Skuru. Til ythers mera visso ok bætre førwarning bødis? iak vælbyrdhogha manna incighle, som ær: Olaff? Larensson hæradzhøffdinge, ok Philpus Andhe?rsons,[1] hængiandis? fore thetta breff, mædhan iak ey syælwer incighle haffwer. Scriffwath ok giorth i Risabergha klosther pa sancte Henrics daagh, arom epther Gudz byrdh MCDLXXIII°.[2]

På ryggen: Ødiskærra jn parochia Lerbæk. Två sig. 1) hhd Olof Larssons [n. 246], 2) Filip Anderssons [n. 250]. Samtliga ställen i Lerbäcks s., som säges tillhöra Askersunds härad; Luckaboda längst i norr, Ödeskärr se n. 250, Rönne och Ämme se n. 130, Skuru vid Ämmelångens östra strand och vid dess sydända Alsnäs.

252 a. *Klockarstugan vid Sköllersta kyrka. 10 februari 1473.*

Av biskop Hans [n. 242] i Strängnäs, som denna dag »höll sitt ämbete» vid Skiollista kyrka och där avgjorde en tvist mellan väpnaren Anders Laurensson och kkh Håkan om Alilla, nu Åla, och Taghrestom, nu Tarsta, båda i S., har klostret antagligen samtidigt visiterats.

Biskopens stora sig., skadat.

253. *22 januari 1476.*

Hans Åkesson Tott, ridd., hövitsman på Öresten[3] och lagman i Närke, håller lagmansting i Fjugesta med allmogen i Edsbergs hd och tilldömer klostret en äng i Lundby, Hackvas s., på vilken det hade åttio års hävd.

Jak Hans Agasson, riddher och høffuitzman pa Ørsten och lagman i Nerike, gör viderligt, at arom effther Gutz byrdh MCDLXXVI [då] jach lagmantztingh holt i Fiwgasta mz menninga almogan i Etzbergx he?red then mandag nest effther sancte Henriks dag, kærde abbedissenne sysloman i Riseberge closter til Simen i Sørby vm ena ængh, som liger i Lundby i Hagasse soken ok [Simon] ville hæffde sig til oc sade, at hwn var gongen

[1] Se även n. 250. [2] Till sist: »ete». [3] Uppgiften hos STYFFE, s. 138, där åren 1486—93 tilldelas Tott, bör således ändras.

aff hans forældres egom oc han ville vara næst at leye hænne, hwadh hæller abbedisen eller hænne sysloman ville eller oc ey. Oc ær offwer? firesens tiwgo ar hæfftd akomen, som bewistes? mz allers gamble dande mæn, som thenne longo tiidh górla[1] drage? til mynnes, oc ingen annet viste, æn[2] thet haffwer varet j closters haffwendes være,[3] vhindredh for fornæmde Simens forældrom. Effther thi at han ey ydermere skæl oc bewising ther vpa haffdhe oc ther ormynnes hæffdh var akomen, tha effther næmdenne ransagan dómdhe jak clostret[4] sin æng igen i Lwndby ægom, sa at abbedissenne eller hæne sysloman ma then styre? oc rade oc lego lada hwem them tøckes. Oc forbiwdher [jak] allom for them at hindre vidh sæx mark for lagmantz dhom. Thæsse sotto [!] i næmdh: Mag[n]us i Sandom, Raffwel i Thrædhe, Størbiørn i Sørby,[5] Hagon i Gystom, Hagon i Bærgom, Jon j Fiwistom, Simon i Giwstom, Jon Karlsson i Videm, Jon i Torpe, Niels Persson i Boo, Niels i Bolby, Per Knwtsson i Smedie byrgh. Til thæs breffs mera visse oc stad[6] stadffæstelse hænghер jak viderliga mit insegle nædhen for thetta breff, som skreffuit ær aar oc dagh, som forskreffuit staar.

Sig. bevarat.

Lundby i n.-o. från Hackvas kyrka. Av nämndemansgårdarna i Edsbergs härad höra Sanna [?], Smedberga, Sörby, Träda och Via till Edsberg, Berga, Bo, Fjugesta och Gysta till Knista, Torp till Tångeråsa och Bålby till Skagershult. Fiwistom och Giwstom felskrivning för Fjugesta och Gysta? Se J. Sahlgren *NoB* 1927 s. 60 och 62.

254. *11 augusti 1476.*

Johan Olofsson har för sin själs hälsa och för sin döda hustru Elin givit klostret 2 öresl. hus och jord, som Lars Andersson i Göksvalla i Knista innehade, och 2 öresl. ord jämte tomten, som den gården[7] förr stod uppå, som Magnus i G. nu innehade.

Ffore allom them, thetta breff hænder koma, kwnnogt gör jak Joan Olaffsson och fwlleligha tillstar, ath iak fore mina siæla helso skuld och minna kæra hwstrv Elina, Gud hænna siæll nadhe, haffwer wnth och giffwit Risabergha kloster ii øris?landh hws och iordh, som Laurens Andersson i Gølzwara?[8] nw haffwer och ii øris?landh iord mz tompthenne, som fordhom war garden oppa, hwilka Magnus i for:da Gølswara? haffwer till ewerdheligha ægho, j watho och torro, skoghom och skywlom, engho wndhantagno, som ther aff aller tillighat haffwer, och som thet mik mz rættho till fallit ær pa[2] minna hwstrv Ælina wægna for:na. Och forbywder iak minom

[1] Granneligen. Söderwall s. 447 sp. 2. [2] Över raden. [3] Förvar, besittning. Söderwall III. s. 1044 sp. 1. [4] Först med förkortn.-tecken, sedan »et» tillskrivet. [5] Strecket tyckes knappt gå ned i ovalen. [6] Utgår som dubbelskrivet. [7] Flyttad? [8] Pering E. 39 a har Gölswara.

ærwinghom och æfftherkomandhom thænna for:na gaffwor hindra æller igen kalla, sa frampt the ey wilia fa ther fore Gudz hæmdh och sancti Bærnardi vredhe. Till hwilkets breffs ythermera wisso och stadfæstilse bedis iak hederligha och ærligha manna insigle: Olaff Larensson, hæridzhøffdingha, och hær Laurens Olaffssons, kirkioherra j Ørabro, ath hænghia fore thetta breff till vithnisbyrd, mæde?n iak ey siællwer insigle haffwer. Datum anno ab incarnacionis domini MCD septuagesimo sexto in crastino post festum sancti Laurencii martiris.

Hhd Olof Larssons [n. 246] och kkh i Örebro Lars Olofssons [n. 258] sig., båda i gott skick.

255. *Kumla. 31 januari 1477?*

Biskop Johan [n. 242, 245] i Strängnäs och Herman »Tiberiadensis»[1] utställa avlatsbrev[2] för dem, som på vissa dagar besöka kyrkan, och hava antagl. samtidigt besökt klostret i R.

B. 15 f. 77 v. Dat. *Feria sexta proxima ante purificacionis Marie,* millesimo quadrigentesimo septuagesimo septimo. Rätt årtal? Sig. angivas som borta. Avskrivaren har läst Hermans titel som Hyberiadensis.

256. *Skara. År 1477.*

Väpn. Jöns Knutsson [tre rosor][3] har av borgmästaren Peder Hermansson i Skara å abbed. fru Kristinas vägnar uppburit 50 lätta gyllen för gården Hovlanda[4] på [Arnö-ön] i Väse s., som hans hustrus avlidne fader ridd. Erik Sämundsson fick i pant av ridd. Lars Ulfssons arvingar.[5]

Fore alla the godamen thetta breff høra læses? eller see bekennis jach Jøns Knwtsson a wapn mz thetta mith nærwara?nde? øpith breff mik haffwa wpburith oc anamath femtie letta gyllene j gwl, sylff oc redha peninge aff beskelligh man Peder Hermansson, borgamestare j Skara, wppa renliffwes jomffruo wegna fruæ Cristina, abbatisse i Risaberga kloster, fore ein gardh, hetande? Hofflanda, liggiænde i Wermelandh i Weseherads sokn. som min hustrues fadher herre Erich Sæmwndsson, Gud theris? siell

[1] I Eubel, Hierarchia cath. medii ævi II s. 275 n. 7 anföres, att denne Herman de Candore fick sig av påven tillerkänd »*annua pensio super fructibus mensæ Strenginen*». Hans företrädare tillsatt 29/2 1460, efterträdaren omtalad 17/9 1488. [2] Häri talas om: Imagines in tabula summi altaris och in tabulis in cimiterio samt en imago b. virginis gloriose. [3] Fader till Ture Jönsson, Gustav Vasas beryktade samtida. [4] Jfr n. 26 och 249. [5] Kanske den L. U. Blå [lejonörn], som i 1400-talets förra del var hhd i Västerrekarne, se om denne B: Hildebrand, s. 22 m. fl. st. — Bland odat. pappersbrev i *R. A.* finnes en av lagm. Olof Björnsson i Värmland utställd vidimation av tvenne brev, av vilka det första omtalar, att Erik Larsson för 50 gyllen pantsatt Hoflandha och Botnarwik [nu Bottenvik] i Väse till ridd. Enar Flogho J. Fluga, som i det andra för samma summa överlåter panträtten till ridd. Erik.

nadhe, sik tilpantet[1] hade aff wælbyrdugx manz herre Laffrens Wlfsons arffua, hwilke som for:da gard til førene i thera haffwende? wæro hadhe. Hwar fore affhendir iach mik oc minom arwungom oc friith i hendir wpantworde?r for:da gardh Hofflanda mz alth thet honom tilhører oc i min wæro warit haffwer til thenna dagh wnder for:na Risaberga closter oc thes forstendera?, jæmwæl koma skolande som the ther nw æra, mz all then retth oc rettughet, som min for:de hustrves fader oc jach honom[2] her till hafft haffuom. Oc giffwir jach for:de renliffwes jomffruo fru Cristinæ oc alla hennis epterkomenda i for:da Risaberga closter qvitta oc frii, ledhuga oc løsa fore alt ytermere kraff eller tiltaall wm for:na l[3] letta gyllene fore mik oc alla mina arwonga, bade fødda oc wfødda. Thes til ytermere? stadfestilse oc bætre forwaringh bedis? jach ærliga manna oc beskedna herra Hans Morthenssons, sacriste i Skara, oc mester Erickx, borgamestare? ther samastadz, jncigle mz mino egno fore thetta breff. Giffwit i Skara anno dni millesimo quadringentesimo septuaiesimo [!] septimo.

På ryggen: littera de Hoflanda. Tryckt *Dipl. Norv.* XVI. s. 292 n. 267. Haft tre sig. J. K:s i gott skick, Hans Mårtenssons bortfallet, fanns i ÖRNHIELMS tid, av n. 3 blott en del av kupan.

257. *Pyningaby,* Penningby. *26 juni 1478.*

I sitt testamente skänker ridd. Staffan Ulfsson till Stensta, lagman i Västmanland, 2 mrk svenska pgr till klostret.

Sex sig.-remsor. Dat. Ffrædagæn næst æpte sancti Johanissa baptista dagh.

257 a. *Wÿbÿ* [Viby] *kyrka. 22 januari, senast 1479.*

Biskop Johan i Strängnäs, som denna dag beviljar 40 dagars avlat för besökare av Hackvas kyrka, har antagl. samtidigt visiterat klostret.

B. 15 f. 371 med datot *dic beati Vincentii MCDLXXXX.* Kan ej vara från detta år, då biskop Hans dog 1479. Troligtvis har avskrivaren råkat skriva *XXXX* i st. f. *XXIX.*

258. *Örebro. 21 januari 1480.*[4]

Magnus Pedersson på Tigby skänker klostret med sin hustru Bengta Andersdotters samtycke Koppartorp i Hidinge, räntande 3 öre pgr, som »proventa» för Anna Olofsdotter.

[1] Förkort. med »z». [2] Över raden. [3] = femtio. [4] Brevet cit. HAGSTRÖM IV s. 61 [med orätt dato 3/7 1486]. Samma dag och ort gåvobrev för St Ingrids kl. i Skänninge, även detta bevittnat av kkh Lars, vilkens sig. därstädes är borta. M. P:s sig. i smulor i tillsydd påse. Samma dag även gåva till Örebro kl. B. 16 f. 277 v./278, bevittnad av Örebro kkh Lars och Jöns Ivarsson [se n. 264]. Den senares sig. borta vid avskrivandet, den förres har blott omskriften avritad.

Jac Magnus Pederson pa Tigby, svnd oc karsk till mith liiff oc sinne, gør vitherligit mz thetta mith øppith breff, ath iak mz minna kæra hwstrv Bænktha Andri?ssa dotter samtykkyo oc godhom vilia haffver giffvit till Risabergha klosther fore Anna Olaffzdotter proventho eth torp i Hidhingx sokn, som kallas Kopparatorp oc rænther iii øris? penninga till æverdheliga ægho. Ther fore affhændher iak mik oc minom ærvinghom oc æfftther komande forːna torp oc tillegnar thet forːna kloster till ewerdhelica[1] ægho, som forscriffvit star. Vill nagher aff mina ærvingha thet igen lösa, tha giffvi klostri?d sa mangha penninga, som dandhe mæn mætha oc the fore Gud oc sancto Bernardho velia andsvara, ath thet værth ær, swa ath klostri?d faar ther fwlt fore. Till ythermere? visso herom bedis? iak hedherligha manna insigle: her Larens, kirkio herra j Ørabro, och her Haquons prebendati samastadz mæder mino egno ath hængia fore thetta breff. Datum Ørabro anno ab incarnacionis dni MCDLXXX ipso die beate Agnete virginis et martyris.

På ryggen: littera de Coppara torp jn parokya [!] Hyddinghe. Tre sig.: 1) Magnus Pederssons, två oxhorn?, 2) kkh Lars Olofssons i Örebro [n. 254], 3) prebendaten i Örebro Håkan Nilssons.

M. P. skänkte samma dag jord såväl till klostret i Örebro som till St. Ingrids i Skänninge, det förra gåvobrevet bevarat i B. 16, f. 277 v. — Hans gård, kallad Tiby, Tigby, Tikby, låg ej i Gillberga s. utan i Glanshammars. Fru Bengta fick i morgongåva 18/8 1460 [perg. i *U. U. B.*] »huvudgården» Tiby i Gl. om 4 öresl. m. m. — *K. A.* har en bunt »Arv och eget i Södermanland och Närke», där det 1556 talas under Glanshammar om 4 öresl. Tygby, som K. M:t erhållit av Bengt Gylta, och 1559 f. 186 beskrives detta T. som givande 32 spann och 80 lass äng med liten humlegård och gott fiske.[2] Rasmus Ludvigssons handlingar i *R. A.* vol. I s. 21 v. anger som K. M:ts en gård Tigby i Glanshammars s. och en äng vid Örebro, kallad Tegebytegen. På 1590-talet uppföres Tigby under frälse. Sedan tycks det försvunnet ur handlingarna, och i de äldsta jordeböckerna från 1600-talet finnes det ej mer. M. P. i »Tybi» är död före 6/7 1494. Han är möjl. den M. P. av »Sigharsö», som nämnes 31/1 1441. Har för övrigt bevittnat flera av tidens brev, ss. 29/8 [sig.] och 6/1 1464 samt 25/1 69 [sig.]. En dålig avritning finnes B. 16 f. 162 v. under ett brev, dat. fer. 2 prius [läs: post] Oculi 1460.

259. *Riseberga kloster. 2 mars 1480.*[3]

Biskop Konrad i Strängnäs ger Hackvas kyrka ett avlatsbrev.

B. 15 f. 319 v. Givet: Monasterium Rissaberga anno domini MCDLXXX secundo die Martii. Sekretet fanns ej kvar, då avskriften togs.

[1] Alltså här stavat med »e» i st. f. »æ». [2] 1553 n. 3 har en Lasse i Tigby och Södermanl., n. 17 för 1561 en Olof på Tegby. [3] För Hardemo kka finns ett brev 28/8 1481 av ärkeb. Jakob m. fl. B. 15 f. 232 och f. 320 v. ett från 14/8 1494.

260. *Örebro. 10 november 1482.*

Johan Pedersson i Ökna[1] säljer till klostret sin gård i Örebro näst söder om Lars Bergbrytares vid Östra gatan. Längden på norra sidan 39 aln., på södra vid Tvärgatan 38 aln., bredden 36¼ aln.

Alle dandemen thettha breff see elder høre lesses helsar jach Jowan Pedarson i Ökna kerliga meth Gud. Bekendes jach mygh saald oc wplatid hafue vnder Risbarghe cløster myn gardh, liggendes i Örebro nest synder? Lasse[2] Barbruthare gard wyd the öster gathene for xxi marcer?[3] swenske, swm jach redelige hafue wpboret, swa ad mych wel ad nøger. Thette er lengden nord til xxxix alna, syd til lengden wid twergaten xxxviii alne, bredan xxxvi alne oc eth qwarter, ok er for:da gardh wpboden oc lagh standen aldeledis, swm statz lagh wdwise. Thy aff hender jach mygh oc mynom arfuom fornamde gard oc til egner jach han wndher for:de Rysebarghe closter til ewerdelige egha. Til ythermere wissen oc høgre for warningh bydis jach stadhens? ingecigil meth beskedeliga mande incigle: Bartold Bartoldson, Jowan i Røhamber, borgamestara? i Ørebro, hengendes? fore tetthe breeff, skrivet?[4] i Ørebro anno dni MCDLXXXII wppa santhe Martins affthon.

På ryggen: littera super curiam in örabro. Blott de tre remsorna kvar.

261. *Rätt tingsstad för Örebro härad. Rätt tingsdag 7 juni 1483.*

Hhd i Örebro hd Olof Larsson i Gymninge [n. 246] intygar, att sedan Riseberga syssloman Olof Knutsson å abbedissans vägnar klagat, att några Örebroborgare fiska i och med orätt vilja tillägna sig klostrets vass öster om Alna sunnan stora ån i »aositth»[5] landfast med klostrets äng Fitian, han låtit nämnden undersöka och dömt vassen klostret till, såsom dess huvudbrev »pålyda».

Alla the godha men thetta breff kan forekoma helsar iak Olaff Larensson j Gyminge, hæridzhöffdhinge i Örabro hæredhe. Gør iac witerligit mz thetta mith opith breff, at aarom epther Gudz bördh MCDLXXXIII, tha iac tingtadhe mz almoghanom i Örabro vppa retthom tingzstadh oc tingzdagh löghadaghin næst fore sancti Eskils dagh om warena, kom for mik abbadysona bwdh i Rysabergha closther Olaff Knwtzson, henna sysloman, oc kærdhe for mik vppa hennas wægna, thet [i] clostrit?s wass, liggiandis? östan Alna synnan stora ana i aositth landfast mz clostrit?s ængh, som

[1] Örnhielm XI s. 1199 har Ukna, men Pering 39 a rätt Ökna. [2] Dubbelskrivet. [3] Med förkortn. ovanför »m» och därpå cr? med snirkel genom »r»? [4] Genom »r» samma sluttecken, som förra noten åsyftar. [5] Svartåns åmynning.

kallas Fitian, fikia oc fara mooth abbadysona oc *conuen*tens wilia naghre aff Ørabro borghar*e* oc vilia sigh th*en* for:da wassin tileegna mz oreth. Tha sköth iac th*et* til the xii, som tha i ne*m*d*in*ne satho, som waro: Larens Haq*uonsson* i Graffua sokn, Pedher Laren*sson* i Blaxsthom, Joan Lar*ensson* i Byllinge, And*ri?*s Fi*n*nas*son* i Nawasthom, Niels Olaffs*son* i Dylthom, Larens Joans*son* i Yxsthom, Storbiørn i Ru*n*daby, Lasse Jöns*son* i Hiærstom, Niels Jöns*son* i Södherby, Pedher Benktz*son*, Pedher Lar*ensson* i Widhom oc Niels i Grabotorp. Oc the gingo aff tingith oc tidh[1] wth oc skæligha offu*er*sagho oc wtlethe, hurw th*er* om war. Tha kom ne*m*pdin tidh vppa ting*it* igeen oc sworo mz sya eedh oc badho sigh sa G*u*d til hielp, at th*en* wassin hörte Risab*er*gha closter til. Oc for*e* the ne*m*pd*in*ne waro fyra ældirsme*n*, som waro: Niels Jöns*son* i Södherby, Pedher Olafs*son* i Næsby, Larens Helgho maghor oc Lar*e*ns Swe*n*s*son* i Ryni*n*ge, oc the sworo mz syn eedh, at therass fadherfadher aldre a*n*nath wisthe, en ha*n* tillhördhe Risab*er*gha closter, oc th*et* wilia the tilsta for högha oc lagha mz th*etta* sama b*r*eff. Thy dömpde iac th*en* for:da wassin til Risab*er*gha til æwerdhe*l*ica ægho, som the*res?* hwffwdhb*r*eff paludha, wad*er* konu*n*gx-doom. Til me*ra* stadfestilse heng*er* iac mith insigle for th*etta* b*r*eff, som sc*r*iffnath ær aar, dagh oc stadh, so*m* fores*cr*iffuath staar.

På ryggen: l*itte*ra de Alna. Häradshövdingens sig. kvar [n. 246].

Utom Lars Håkansson från Gräve socken nämnas byamän från Näsby i Almby, Dylta i Axberg, Runnaby i Eker, Yxsta i Hovsta, Billinge och Blacksta i Kil, Hjärsta och Rynninge i Längbro samt Via i Vintrosa[?]. — Navasthom Nävesta i Axberg eller Nasta i Ånsta? Sörby ligger i Täby eller i Almby, trol. i det förra. Grabotorp är måhända Gredbotorp, [Gräffwebotårp m. fl. former] i Gräva s., se Närke 1553 n. 5 f. 17 [nederst], 1554 n. 5 f. 97, 1568 n. 9 f. 86 v. Eller Gråboda i Nora?

262. *Arboga. 1 december 1485.*

Borgarne i Arboga Erik Pedersson, måg till Ingevald Smed, och Nils, son till Ingevald, betyga, att de på rådstugan inför sittande rätt samtyckt till Smeds gåva till klostret av en bod, som låg söder om ån i hörnet mellan Jöns Verkmästares och Clemitz gårdar i »Skæfftharunnom», dock med rätt för närmaste arvingar att igenlösa den till fullt värde och enligt »vår» lagbok.

Alle the dande me*n*, som th*etta* b*r*eff se eller höra læses, hilsom wy æpther sc*r*iffne E*r*ich Pedherson, Ingewal Smidhz magh, och Niels Ingewalson, hans son, borgar*a?* j Arbogha, kerlighe mz var*om* herra Jhesu Christo.[2] Beke*n*no*m*s wi mz tesso varo nerwar*andis?* opne b*r*effwe och

[1] = dit. [2] Vanl. förkortning.

fwllkompligha til stam, æ hwar som thet kan helsth koma for dande men, ath wi warom wppa rastwffwonne torsdagen nesth æpther sancte Andri?ssa dagh apostil och samtyktom jnne for sittiandhe retthin mz kerlek och godom wilia the bodhena, som Ingewal Smidh gaff til Rysebergha clösther mz hws och jordh, allaledhis som thet nw star, bade mz bodh och bodharwm och mz swa skæl och wilkor, ath for nempde Ingewalz Smidz nestæ arffwa magho thet jgen lösa, badhe bodh och rwm, som thet werth ær och var[1] la[g]bok wthwissar. Och liggher thenne for nempde bodh[1] sonnan anna j hörnith j millan Jöns werkmestares? gardh och Clemitz gardh j Skæfftharwnnom. Til thetta breffz ythermera? wisso och höghre for warningh, ath swa ær, som fore scriffwith star, tha bedhioms [wi] statzens jnsegle och Matis? Pedherssons och Stafans Olson til ath[2] hengia nedhan for thetta breff til withnis birdh. Giffwit och scriffwith j for nempdhe Arbogha torsdagh nesth epther sancte Andri?ssa dagh apostil anno dni MCDLXXXV' Matis?[3] Pedherson, Stafan Olson tha for rettin satto.

På ryggen: littera de apotecha jn Arbogis. Blott bitar av kuporna och något lack kvar. Stadssigillets omskrift kan möjl. i någon mån urskiljas.

263. »*Rijseberga*» *kloster. 26 januari 1488.*

Biskop Conradus [Kort Rogge] i Strängnäs som denna dag invigt en Maria Magdalena bild i Kräklinge kyrka, utfärdar från klostret ett fyrtio dagars avlatsbrev för kyrkans besökare.

B. 15 f. 376. Dat. *sabb. p. conversionis Pauli.* På Vincentiidagen, fyra dagar tidigare, hade han visiterat[4] Kumla kyrka och därstädes konsekrerat sex altaren: 1) *Summum altare in honore ... Trinitatis et ... Thorgilli martyris.* 2) Det heliga korsets, 3) St. Olofs, 4) St. Annas, även ägnat Birgitta, 5) St. Gregorius', 6) Alla helgons.

264. *Arboga. 21 februari 1488.*

Ärkebiskop Jakob samt biskoparne Kort i Strängnäs och Nils i Växjö intyga, att på riksrådets möte denna dag infunnit sig kapellanen i Riseberga kloster Nils Andreæ och framburit abbedissans och konventets skrivelse om det vid klostret liggande Stäringe i Edsberg, som blivit klostret med övervåld »avträngt». De hade ofta klagat inför konung och riksråd, men icke fått något slut på tvisten för deras försummelses skull, åt vilka abbedissan uppdragit klostrets »ärende och tal». Friborne svennen Amund Bolt i Glanshammars s.,

[1] Över raden. [2] »Trikkia» överstruket. [3] Jfr n. 266. [4] *In visitationis officio constituti.* B. 15 f. 375.

som för tre år sedan avled i senaste farsot, hade det i arv efter sin fader, ridd. Amund Bolt, denne efter sin fader Peder Ulfsson[1] Ros på Ervalla och denne efter sin fader ridd. Ulf Pedersson, vilken »affuellat» klostret gården.[2] Amund d. y. hade givit det tillbaka till klostret i sitt av kkh i Glanshammar Simon och dennes kapellan Alf uppsatta testamente. Förhör höllos med dessa, och biskop Kort vittnade, att han vid visitation i klostret vinterdagen näst efter $^{25}/_{1}$ [jfr n. 263] hört av gamla abbedissan Kristina jämte flera ålderstigna jungfrur i klostret, att det brev de haft och Simon sade sig ha sett hade förkommit. De hade inför biskopen och två Strängnäskaniker Nils[3] i Viby och Nils i Vingåker m. fl. framlagt klostrets jordebok, som biskopen granneligen läst, varvid han sett, att St. stod inskrivet bland andra klostrets gods. — Amunds styvfader välborne Jöns Ivarsson[4] [Dyre på Svansholmen, se STYFFE s. 315] erkände, att vid testamentets uppsättande så tillgått, som Simon och Alf vittnat, men han hade »vederlagt» klostret annat gods, näml. Söderbylånga i Edsberg. Detta räntade blott sex öre pgr, då St. plägade ränta fyra mark årligen.

Alltså dömdes St. till Riseberga och Söderbylånga till J. I., vilken liksom övriga Amunds arvingar ej finge vid den heliga kyrkans stränga näpst hindra eller kvälja klostret i dess besittning av St.

Wii Jacob mz Gudz nad erchebiscopir i Upsala etc., Cort i Strengenes ok Niels i Vexio mz sama nad biscopa görum witerligit, at nw wii her i Arboga forsamblade warum mz menige rikesens radh i Swerige fore merkelig rikesens erinde skuld arum efftер[5] Gudz byrdh MCDLXXX octauo torsdagin nest efftер sancti Sigfridi dag, kom fore oss herre Niels Andree, cappelan i Riseberga closter, mz abbadisone oc menige conuentins breff oss oc menige rikesens radh her forsamblad tilscriffuit, ludendis? om ith gotz, kallat Sterlinge, liggiandis? i Edzbergh sokn wiid for:de Riseberga closter, huilkit langlige aff aller hade hört for:ne Riseberga closter til, som clostri?ns jordebok klarlige wtuiser oc anner breff the ther wppa hade, oc mz offuerwald

[1] N. 209. [2] SÖDERWALL: art. »afwälda». [3] Nicolaus Petri. Hans sig. under kkh i Kumla Magnus Germundssons brev 28/6 1488 visar ett »N» mellan tre par punkter. Se om honom n. 205. [4] A:s moder Cecilia, dotter till Måns Bengtsson på Göksholm, hade efter mannens död 1465 gift om sig med J. I. Se ELGENSTIERNA, släkten Natt och Dag, tab. 14. — J. I. skiftar jord med svärfaderns tredje fru Ermegard Fikkesdotter och svågern Abraham Kristersson, perg. 24/2 1479, och J. I:s son »Jens Jensson», v. har 21/12 1492 skiftat jord med nyssnämnda A. K., som fick Ekeberg i Glanshammar mot 2 gårdar »Lwdgudhawy» i Kräklinge. A. K., g. m. mostern Birgitta Månsd., kallar Jens sin hustrus systerson och kallas av Jens »svåger». Sig. i behåll. Arvskifte efter denne J. J. 26/5 1496. *R. A.* perg. Om J. I. och Stäringe se också Nils Stures brev 21/12 1486, Eriksbergssaml. n. 53, G. DJURKLOU *H. T.*, 1882 s. XXV samt B. HILDEBRAND s. 131, 151 och nedan 283 a. [5] Förkortn. bör kanske i detta brev läsas »ir».

clostri?d afftrænkt war, huilkit the offtha klagade fore konunga oc rikesens radh ok togh[1] aldrig ingen fulkomplig ænda ther wppa finge fore theri?s forsumilsse skuld, som abbadysan clostri?ns erinde oc taall befalat hade. Scriffue the ok ytermere?, huru nw sidan try aar nestforlidin?, i nyligiste pestilencia?, doo een friiborin sween, kallat Amund Bulth i Glantzhammar[2] sokn boendis?, huilken for:de Sterlinge i wærio hade ok honu?m i arff tilfallit war effter syn fader herre Amund Bulth, huilkin herre Amund thet oc ærffth hade effter sin fader Peder Wlffson, som thet oc ærffde effter syn fader herre Wlff Pedersson, som for:de Sterlinge clostrid affuellat hade, som the scriffue. Thenne for:ne Amund Bulth, som ther Sterlinge nw sisth i wærio hade, achtandis? oc betractandis? syn oc sinne forældres siela wada, som thet sama Sterlinge mz orætte haffht hade, gaff thet i ræth testamentz gaffuo til for:ne Riseberga closter igen til euerdeliga egho oc laath thet scriffua mz andra gaffuor i siith testament paa siith ytersta, huilkit som skwtit wart til hederliga mæn, herre Symon, kirkoherra i Glantzhammar ok herre Alff, hans capellan, at them skulle witerligit wara om for:na testament. Tha wii thetta erinde fore oss i rætta tagith hadum thet yterliga at randzsaka, kalladum wii fore oss for:da herra Symon ok hans capellan herre Aalff, spöriandis? them til oc wiidh theris? eedh, som the oss giorde, formanendis? at the fore oss berætta schulle huadh them om for:da Amund Bulthz testament witerligit war. Tha suarade herre Symon oc berætte fore oss, at han nerstadder war, tha hans capellan for:na Amundh Bultz testament screff i hans yterste ok han tha for:da Sterlinge i sama testament til Riseberga closter gaaff, til huilkit han och radde fore siela wada skuld, som han fore oss tilstodh, effter thy honom granneliga witerligit war at for:na Sterlinge hade fordum clostri?d tilhört ok orættelige frangangit war. Stodh oc for:ne herre Symon fore oss til oc sagde sig fordum haffua warit capellan i for:da Riseberga, oc tha hade han offhta seeth oc læsiit oc i syne hender hafft ith breff, som paa for:na Sterlinge ludde, at thet clostri?d tilhörde, mz ffæm eller sex hængiande incigle, huilkit breff til en herredag wtsændt til at winna gotzsiith igen mz tha forfarit bleff. Thetta witnade oc sagde oc fore oss Cort i Strengenes for:ne: Tha wii wiidh for:da Riseberga closter stadde warum i war wisitering nw i winters dagen nest effter sancti Pauli dag conversionis [witnade] gambla abbadisan frw Cristin oc flere? ællers jomfrwr ther i clostri?d, at the swadana breff hade paa for:ne Sterlinge oc forfarit bleff, som forscriffuit staar. Oc tha paa sama tiidh baro the fore oss theris? iordebok i twa ware caniches, som ære herre Niels i Wiby oc herre Niels i Wikingaker?, oc mange ware? clerici? flere?

[1] = dock. [2] Framför »sokn» ett obehövligt »k».

nerware?, i huilke bok wii grannelige sago?m oc lasom, at for:da Sterlinge i blandh flere? closter?s gotz inscriffuit[1] staar. Siidan sporde wii for:de herre Aalff, herre Symons capellan, huad honu?m om for:na testament witerligit war. Tha swarade han ok tilstodh, at han testamentit screff i herre Symons nerware?, ok siidan thet scriffuit war, ther effter om minnattis? tiidh fick han bodh, at han schulle koma? til for:ne Amund Bulth oc late honu?m faa then helge olningh. Tha han tiith kom, tha faan han ther fore sig welborin man Jönis Ywersson, Amundh Bultz stiwffader, huilkin han hade til sig kallat, oc sporde [Amund] honum tha til, om han nakot hinder göra wille paa hans testament han giort oc giffuit hade, at han thet honum wille late forsta, mæden han i liiffue war, oc bad tha for:na herre Aalff, at han thet testament læsa wille fore Jönis Ywersone. Tha thet læsiith war, suarade Jönis Ywersson oc sagde: Kære son, huad tw giffuit haffuer, wil iak i inga matto forhyndra wtan heller thet stadfæsta oc forbætra mz alla goda. Thetta sade for:de herre Aalff fore oss oc swor, at swa allaledis? tilgangit war oc teslikis? for:de Jönis Ywersson, nerstadder fore oss her i Arboga i menige rikesens radz nerware? ey kunne ney tilsægia wtan tilstod oc bekænde, at swa tilgangit war. Och haffde togh for:ne Sterlinge i sinne wærio behallit oc war ey til[2] clostri?d komit effter for:de Amundz Bultz, Gud hans siel nade, testament oc ytersta wilia. Oc sagde for:de Jönis Ywersson, at han clostri?d widerlacht hade ith annet gotz fore for:de Sterlinge, til huilkit for:ne herre Niels, abbadisona? capellan, suarade, som oc theri?s breff nw hiith sænth ludde, at clostri?d ey fult[3] hade, thy thet sama gotz, som Jönis Ywersson clostri?d widerlacht hade, kallat Suderbylanga, i for:de Edzberg sokn liggiendis? ey rænter mere? æn sex öre? peninga oc for:ne Sterlinge plæger arliga rænta wiidh iiii marc. Randzsakadum wii oc at for:de A. Bulth i siith testament, som forscriffuit staar, for:na Sterlinge til Riseberga closter ey olagliga giffuit hade effter Suerigis? lag, som Jönis Ywersson thet oc fore oss tilstod. Ty effter swadana vithne oc randzsakan oc for:de Jönis Ywersson egin bekænnilsse i menige rikesens radz nerware? döpdom [!] wii for:ne oc mz thetta wart breff dömom oc tilsægiom forrörda Sterlinge effter for:de A. Bultz testament och yterste wilia til Riseberga closter til euerdeliga egoo oc Jönis Ywersson thet gotz igen han clostri?d fore Sterlinge widerlacht hade som forscriffuit staar, aat huilkin waar doom Jönis Ywersson sig nögia leeth, löffuandis? oss thet i wara hænder thenne waar doom fulfölia wilia oc paa for:na Sterlinge enkte hynder göra. Hwar fore forbiwdum wii allum, enkannelige for:de Jönis Ywersson oc andra? for:na A. Bultz ærffuingia wiid then helige kirkes

[1] Bokstaven före »it» utplånad, kanske »w». [2] Över raden. [3] = fullt.

strenge næfftz[1] fore Riseberga closter for:de Sterlinge hyndra eller i nagra? matto quælia effter thenne dag. Thes til ytermere? wisso, vitnisbyrd oc högre forwaring lathum wii for:ne hængia war Secrete nedan fore thetta wart dombreff, huilkit som giffuit oc scriffuit ær aar, dag oc stadh, som forscriffuit staar.

De tre biskopliga sekreten väl bibehållna i sina vaxkupor. Tryckt *Dipl. Norv.* XVI s. 325—27.

265. *Längbro. 17 mars 1489.*

»Kyrkoprästen» i L. Johan Folkesson[2] skänker sin fädernejord »hart östan» om Örebro till klostret. Som vittnen: kkh i Örebro Lars Olsson, Peder Nilsson, prebendat i Ö., borgmästaren Bertil Bertilsson och Anders Olofsson. Brevet besegl. av Johan Folkesson, kkh Magnus Germundsson i Kumla, prosten Lydheka i Asker och kkh Bengt i St. Mellösa.

Alle the dandhe mæn, som thetta breff höra eller see, helsar iak Joghan Folkason kirkiopresth i Længhebro ker[3]lighan mz Gudh. Kænnis iac mz thetta mith opna breff oc fwlkompligha tiilstaar, ath jak hawer[4] wnth oc giffwith myna fædhernis jordh mz ii tyne sæde[5], liggiandis? harth östhan föör Örabro, Rysabergha klosther tiill æwerdheligha ægho, Gudhi tiill loff oc jomfrw Maria, fför myna syæll oc förælra tiill roligheth, hwilkin jordh som war mÿns fadhers oc modhers afflingha jordh. Hwilka förnæmpdha jordh jak affhændher mik oc myna arffwa swa wææll æfftther kommandhe som[6] the nw ærw. Witandis? oc nærwaro thæsse dandhe mæn eptherscriffne, hedherligh man herre Larins Olson, kirkiopresth i Örabro, herre Pædher Nielson, prebendatus, Bartiill, borghamæsthare?, Andhers Olson. Tiill ythermere? stadffæstilse trykker jac[7] mit insigle mz tæssa hedherligha manna insigle, herre Mag[n]us Germundson, kirkiopresth i Kwmbla, herre Lydheka i Asker, prowisth, herre Bæncth i Mædhelösa, [som] myna testamentarii ærw, at hangiandis? nidhan för thetta breff, som scriffwit ær i Længhebro arom epther Gudhz byrdh tusandhe fyrahundradhe aattatÿo nÿo aa sancta Ger?trwdhe dagh.

På ryggen: littera de terra quam dedit dominus Johannes Folkonis de Længebro. Fyra remsor, stycken av de två första sigillens kupor. Det tredje är borta, i det fjärdes kupa finnes kvar ungefär halva omskriften: »BENEDICTI».

[1] Näpst. [2] Samma J. F. tillbyter sig 3/7 1486 av Eskilstuna kloster en halv gård sunnan för Örebro kloster. Hans sig., en kalk med skadad omskrift »... NNIS FVLKONIS»? se perg. 14/2 1479 och 3/11 1482, där det hänger som n. 2, under det att det tredje är den i urkunden ej nämnde kkh i Örebro Lars Olofsson. [3] Förkortn.-tecken saknas. [4] *Er* resp. e-förkortn. bör i detta brev kanske återges med *ir*, resp. *i*. [5] Orden »mz ... sæde» i marg.! [6] Två ord utraderade. [7] »Mik» överstruket.

266. *Arboga. 5 oktober 1489.*

Borgmästare och råd intyga, att Menika och hans hustru m. fl. skänkt klostret 2 gårdar sunnan ån i A. för dottern Anna. De skulle behålla dem, så länge de voro i livet; ginge flickan bort före dem, skulle klostret likväl övertaga gårdarna efter dem jämte alla lösören, som kan »lyffna», sedan deras gäld betalats.

Alla the godhe mæn som th*etta* br*e*ff höra eller see, bekæ*n*nis wi, borgamestar*a?* och radh i Arboga, ewinn*erl*ica mz war*om?* h*e*rra I*hes*v Christo,[1] ath ar*om* effth*er* Gwdz bördh M°CD°LXXX oc oppa IX manedagin næst effth*er* s*anc*ti Fra*n*cisci dag kom Menika mz si*n*ne hustrv ok swæra[2] och mz borgara oppa wara radhstwgu och sagde syk wylia giffa ij sina garda, lygiadis [!][3] swnnan aan i Arbo*ga*, til Rijsabærga closth*er* mz si*n*ne dotth*er* Anna til ath*er*lööSn næsta frændh*er* mz sa dana skæ*æ*l, at the skwlo siælffe haffa thöm til dödhra daga qwith oc löös. Och om sa ware*?*, ath pygo*n*ne vare*?* for stakkat, at ho*n* bliffe dödh för æn fadh*er* eller modh*er*, ta skwlle fornæ*m*pdha gardha lykowæl höra closth*rid?*h til effth*er* teras dödh. Och alla the löös öra, som kan ly*m?*ffna,[4] sidha*n* theras gæ*æ*l ær bethalat, skal Gudy höra til och closth*rid?*h. Til ythermer*e?* wisso oc höghre för vardhni*n*gh [!] bedioms wy beskedhelike ma*n*na incegil, som ær Matt*is?* Pædhers*sons* och Staffans i Ströö, borgamestar*a?*, mz stadzsins incegil ha*n*giad*is?* nedha*n* för th*etta* br*e*ff.

På ryggen: l*itte*ra de Arboga[?] Sig. funnos ÖRNHIELM XI s. 1215, nu blott det mellersta bomärke med utplånad omskrift.

267. *Viby kyrka. 22 januari 1490.*

B. 15 f. 371. Året kan ej vara det rätta. Skrivelsen har här fått plats som n:r 257 a.

268. *Örebro. 21 september 1490.*

Rådmannen Henrik Rawaldsson säljer till klostret med hustrun Katarinas och sonen Johans samtycke en lada närmast söder om Strängnäs' klosters gård, två kålgårdssängar söder om ladan och fem åkerstycken söder om Bygärdsbäcken. Tomtens mått antecknas.

Jak Hinrik Rawaldsson, radman i Örebro, kend*is* mz th*etta* mith oppith breff ok fulkom*l*igha til staar mz myn*n*e hustrv Kater*i*ne ok thes likes mz myns sons Jowa*n* Hinrixs*sons* begges there samtykke ok godwilie sald ok vplatid haffwe myn*n*e ladhe, liggend*is* nest syn*d*en wid Stren*g*nes closters gard, ok twa kolgardz senghe syndan ladhe*n*ne ok v aker stykke, liggendis

[1] Tecknat X°. [2] Svärmoder. [3] Ett utraderat »i». [4] Jfr SÖDERWALL 1 s. 756 s. l. under »lifna».

synnen bekken i Bygerdhene, Riseb*er*ghe kloster for xxiii mark redhe pen*i*ngha. Ok kenn*i*s iak mik for:da pen*i*ngha su*m*me redheligha haffwe opborit tyl godhe noghe. Ok er for:da tompt a bredhane östan tyl xxiiii alne, oppa l*e*ngdhan er hon liiii alne, bred wester wid gathone er xxv alne eth quarter my*n*dha [!]. Ok er th*e*nne for:de tompt ok jord lagh budhin, lagh sto*n*den alle ledhis, som stadz lagh wthwise. Thy aff hendh*er?* jak mich for:da to*m*pt ok aker stykke mik ok myno*m* arffwo*m* ok til eghnar th*e*m for:da Riseb*er*ghe klosth*er* til ew*er*dhelighe egha. Tyl yth*er*: m*er*e*?* visso ok[1] stadfestelse[1] bidhir iak Örebro stadz incigle mz beskedhelighom manna incigle Bertil Bertilson ok Niels Andhersson, borghamestara? i Örebro, hengendis för thetta breff. Scriffwit i Örebro anno dni[2] MCDXC oppa sancte Mattesse dagh om hösthen.

På ryggen: littera de Örabro. Hopfästat med ett brev av 13/1 1438, vari samma tomt av Magnus Jonsson i Ekeberg i Askers s. säljes till »Ragwel» Eriksson, borgare i Ö., troligen Henriks fader. Detta brev, vars båda sig. äro kvar, har besegl. av borgmästarne Bengt Lange[3] och Anders »Ragwel»sson. N. 268 har sina tre sig. kvar, stadens skadat och av Bertils blott en ringa rest. Om H. R. se även följ.

269. *Örebro. 14 september 1492.*

Samme man säljer till klostret en tunnas utsäde eller fyra åkerstycken i Bygärdet söder om Örebro, 2 på vardera sidan om bäcken, för $8^1/_2$ mrk mot att nunnorna i sin bönebok inskriva hans faders och moders namn.

Jach Henric Raffwaldzson, borghare i Örabro, bekænniss mz thetta mith opidh breff och fwlkomligha tilstaar mik saalt haffua oc wplatidh eeth tönya sæædhe, som ær fyra aker stykke, mz mynne elskelighe hustrv Kadhrine godwilia oc samtykkio wnder Rysabærgha closter til æwerdheligha æghor [!] for halff nionde marc peningh mz swa skæll [!], ath the skwla latha scriffua mijn fadher oc myna modher i theris? bonebook. Oc liggia for:da akerstykke i södhra bya gærdheno synnan widher Örabro, ii stykke liggia synnan bækken oc ii stykke liggia nordhan bækken. Oc ær for:da akerjordh lagh bwdhen oc lagstanden allaledis, som stadz lagh wtwisa. Oc haffuer jach for:da pæninga[4] swmmo wpburidh til godha nögghio. Thy affhændir? jac mik for:da iordh fraan mik oc mynom arffwm oc tilegnar jac for:da jordh wnder Rysabergha closter til æwerdhelica æghor [!]. Til ytermera wisso oc stadfæstilse bedhis jac beskedheligha manna jncigle Bærtil Bærtilsson oc Niels Andersson, borghamestara i for:da Örabro, hængiandis nedhan fore thetta breff, mædhan iac ey siælffuer incigle aghor [!].

[1] I marg. [2] »A. d.» på raden inunder med inskjutn.-tecken. [3] »Lange» skrivet över raden. [4] Ett ord utstruket.

Giffuith oc scriffuat i Orabro pa helgha korssdag wm höösten aarom effter Gudz byrdh MCDXCII.

Bertil Bertilssons sig. i gott skick, av det andra blott kupan. Om H. R. se föreg.

270. *Riseberga kloster. 15 februari 1496.*

Kyrkoprästen i Nora Håkan Pedersson unnar klostret »nordasta» gården i Fjugesta i Knista, som han köpt av Olof Larsson i Gymninge, Tysslinge s., för 3 mrk reda pgr, Stockholmsmynt.

Ffor alla the dande mæn thetta breff hændher fforekoma kwngör iak Haquon Pedersson kyrkio prester i Norom ok mz thetta mith nærwarande? öpna breff ffulkomligha tilstaar, at Gudhi til loff ok the hælga kyrkio til ffræmilse tha haffwer iak vnth ok giffwith til Rysebergha closter eth godz i Knista sokn nordasta gardhin i Fiwghelstom, huilkith godz iak köpte aff Olaff Larensson i Gyminge i Tyslinge sokn ffore iii mark ok lx redho peninga Stokholmss mynt. Thy affhændher iak mik ok mynom arffwm ffor:da godz ok tilegnar thet til ffor:da Ryseb[er]gha[1] closter til æwerdelica ægho. Til ytermera wisso ok witnisbördh bedhis iak hedherlica manna insigle, mæster Pederss, canic i Strengenæss ok kyrkio herra i Wÿcbÿ, herre Lydhico, officialis i Nærike ok kyrkio herre i Kwmbla, mz myno egno hængiande? nedhan ffore thetta breff, som giffuit ok scriffuit ær i ffor:da Rysebergha closter pa sancti Sigffridz dagh arom æpter Gudz byrdh MCDXC sexto.

Papper. Orig.? ÖRNHIELM XI s. 1296 har: »coll. mz orig. pappersbr. 2 st.» och tre sig. angivna. — Papperet är avklippt nedtill. Inga sig., blott en liten grön fläck nedtill på ryggsidans mittparti. Mäster Peder Rök se under n. 133 och s. 156 not 4, Lydekas efterträdare i prostämbetet?

271. *Örebro slott. 11 mars 1498.*[2]

Svante Nilsson [Sture] i Eksjö, ridd., stämmer å konung Hans' vägnar lagmannen i Värmland Nils Olsson [Vinge] till Skara landsting att den 26 mars med brev och skäl stå till svars inför honom och rikets råd om den gård Nils hade i besittning och klostrets befullmäktigade sändebud aktade tilltala honom för.

Jach Swante Nielsson i Ekesio, riddare etc., gör weterligit, ath jach stæmpner ider Niels Olson, lagman i Warmeland, wppa wor kære naduge herres konungh Hanss wegna til Scara landztyng mondagen nest epter midfasto[3]

[1] Förkortn.-tecken saknas. [2] Handstilen är enl. L. SJÖDIN, Gamla papper ang. Mora socken II, s. 58, Arvid Siggessons, senare präst i Mora s. i Dalarne. [3] Midfasto = söndagen Lätare, som detta år inföll 25/3.

næst kommandis? mz ider breff oc skæl ath ther staa til swaars for rikessens radh oc mik om then gardh I[1] besytia, som Risberge klostirs fulmectuge sendebudh akter ider pa then tit[9] til at tale. Thet lader[2] jngelunde meth thenne mijne stæmpningh widh then plicth, som ther tilhörer. Tess til wisse lader iach trycke mit jnsigle pa ryggen a thetta breff, scriffuit pa Örebro slot Reminiscere sondagh anno dni, MCD[3] nonagesimo octano.

Papper. Rester av Stures gröna vaxsigill på baksidan. Jfr n. 272—275.

272. *Örebro slott.*[4] *17 januari 1499.*

Konung Hans till Nils Olofsson [Vinge, lagman] i Värmland. Brevvisaren Olof Knutsson, klostrets syssloman, har klagat på dig om den gård du bor i. Du har att på tinget på [Tingvallas] lagberg ge ditt svaromål inför rådsherren Erik Trolle och »ämbetsmannen» på Örebro slott Jens Falster.

Wii Hans met Gudz nade Sveriges?, Danmarcks, Norigis?, Vendes? oc Gotes? koning, hertug i Slesuig oc i Holsten, Stormarn oc Ditmersken,[5] greffue vdi Oldenborg oc Delmenhorst, helse tig, Nielss Oluffssen? i Wærmeland kiærlige met Gud oc wor nade. Wid, at thenne breffuisere Oluff Knudzsen? haffuer beret fore oss, at han haffuer tiltall till tig oc thine metarffwinge om then gard, som tw nw vdi boor etc., som han ther om selff ythermere berettæ kan. Thii bede wii tig oc bywdæ, at tw met thinæ metarffwingæ möder till Laubergting[6] fore oss elskelig her Erick Trollæ, ridder, wor man oc raad, oc Ienss Falster, wor embitzman pa Örebro, nar [!] som tig aff them först tilsigis?, met thine breff oc bewiisninger tw ther om haffuer at giöre. Oc hænde ther om, hwess lag oc rett ær. Oc l[ader][7] thet engelunde. Giffuit pa wort slot Örebro sancti Anthonii abbatis aar MCD[3]XCVIIII° Vnder wort Signete.

Papper. Av det röda sig. rester på brevets ryggsida. Jfr 271, 273—75.

273. *Stockholms slott. 7 juni 1499.*

Konung Hans till lagmannen i Närke [Erik Trolle] att stämma Johan Bese[8] och Nils Olofsson [Vinge] till första lagmansting, som skall hållas i Närke, för att jämte motparten svara i målet om det gods i Värmland, i vars besittning de hindrade klostret.

[1] Orig. har litet »i». [2] Underlåte. [3] I förkortn. [4] På uppresan till drottning Kristinas kröning i Uppsala 3/2. STYFFE, Bidrag IV. s. CCXXXIX n. 1, där brevet omtalas samt s. CCXL. [5] Jfr n. 273. [6] Tinget på Lagberget vid Tingvalla, STYFFE s. 190. [7] Hål i papperet efter »l». [8] Om riksrådet Johan Bese, † 1405, och hans släkt se *P. H. T.* VI s. 1—4. Hans moder Kristina var dotter till lgm Agmund Hath, n. 190. En syster till Johan g. m. Nils Olofsson-Vinge. [9] Sista bokstaven oviss! Felskrivet »l»?

Wi Hanss met Gudz nadæ Sueriges?, Dan>marcks, Norighes, Wendes oc Gotes koning, Hertug < i Slesuig, Holsten, Stormara och i Dytmersken, greffuæ ud>i Oldenborg oc Delmenhorst helse tig war < elskelica lagman vdi Nerekæ kerligenn met Gud oc wor nadæ. > Wijder, att oss ælskelige reenlijfwelige Jomfruer < abbadissæ oc mene conwent udi Riisberg haffuæ ladet[1] beret fore oss > the hafwa tilltaal till oss ælskelige Johan < Besse oc Niels Oluffse?n i Wermeland, wore men oc tienere fore thwe>nne gots the gøre them hinder uppå < etc., som the selffuæ yder mere berettæ kwnnæ, Bedæ wii ether befale > ok med tesse wort opna bref fullmacht < giffuæ. ati[2] steffnæ them fore ether pa bodæ sider till førstæ lagmandzs>thing I[2] hållandes warde i Nærike och < horæ the sager them ther om emellom ere oc skillier them ther om > åt med retta, som I wele anten < svare? fore Gud oc were? bekende fore oss. — Bedendis oc bywdendis ether, > som føre:ne sak påröre, att I møte < fore for:ne lagman i Nerekæ till førstæ lagmandzting han ther h>ållandes warder met hwess eder < bewiisningh I haffuæ emod hwer ander. Och lyder oc vndtgelder > hwar i sin stadh hwess han < ether therom fore rettæ affsygendis worder. Och lader thet engelu>nde. Giffwit pa wort slott < Stockholm fredagen nest efftir octauam corporis Christi. Aar MCD[3]XC no>no under wort signet <.

Papper. På ryggsidan det kungl. sig. i rött lack. Ungefär en tredjedel av texten är borta på högra sidan från åskådaren. Blott smärre skador i ÖRNHIELMS tid, som återger den XI s. 944—45. Jfr n. 271—72, 74—75.

274. *Uppsala. 15 februari 1500.*

Ärkebiskop Jakob, Erik Trolle m. fl. förbjuda Johan Bese och Nils Olofsson, vilka, trots instämda fyra gånger, ej aktat infinna sig i Uppsala, att uppbära landgille från Hammars och Karsvalla gårdar i Väse s.

Wii Jacob medh Gudhz nade erchebiscop i Vpsala, Erick Trolle, Sthen Thurisson,[4] riddera, Suerigis? rikes rad, Cristiern Bagge,[5] Jens Falsther,[5] Bencth Kar[l]sson, Knut Kar[l]sson[6], Michil Ericsson, Marten Persson, vepnere, gore viterligiit, ad[7] then tidh vi for rette sate i Upsala sancte Sigfris dag anno dni MD i grabrodra? conuentz stuffue, kerde for oss velfornumstig man Oloff Knutzon, sysleman i Rise[8]berga closter, ad han haffde pa for:de closters vegne tidh och offte stempt erl[ige][9] och velbordige men Johan

[1] Över raden. [2] = att I, i brevet skrivet med liten bokstav. [3] Förkortat. [4] Otydligt, kanske feltolkat. [5] Fogdar på Stockholms, resp. Örebro slott. [6] Kallas underlagman i Uppland 21/5 1498. [7] SÖDERWALL I s. 55 sp. 1. [8] Har stått» Vårfru-», men ändrats. Nu omöjl. avgöra stavningen, kanske »Riise-». [9] Hål i brevet.

Besse och Niels [Ol[1]]sson, lagman i Vermelandh, mz vor k[ære][1] naduge herres breff, teslikes mz lagmans b[reff],[1] som han her for oss skeligen beu[iiste?][1] for Hammar gard oc en gard heter Kas[ualle],[1] ligiandis? i Viss [!] hered sokn[2] [i][1] Vermelandh, forsth til Tingualle nw i [....?][1] nest forlidens?, annan tidh til S[toc][1]holm sancte Johannis tidh midsommer nesth forliden, [tr?][1]idie tidh till Orebro[3] sancte Henrics tidh, [nw?][1] nest forliden, ffierde tidh til Vpsala nw til [....[1]], huilke gode men icke [tilstædis ere?][1] komne eller theris? forfals vitne.[4] Ther fore haffue vi nw [.....][1] estad?[5] epter lagen for:de Hammar gardh oc Kasualle, till tess ad for[:ne Johan?][1] Besse oc Niels Olsson eller theris? [fullmech][1]tige komme? for rette mz [theris?][1] skiell, breff oc beuisning pa for:de godz [forbiu][1]dendis? fornemde Johan Besse [oc][1] Niels Olsson eller theris? arffuinghe nogeth[6] landgille eller rettighet aff for:de g[ard][1]e upbere, for en the ere? mz rette adskild[e?][1]. Datum Vpsalie anno die ut supra vnder voris? sekret oc insigle.

Papper, söndrigt och med urblekt skrift. Spår av sex sig. på ryggsidan. ÖRNHIELM XI s. 1506 har bland Vårfrubergabreven [!] en icke alldeles tillförlitlig avskrift, varefter en del ifyllningar här blivit gjorda. Jfr n. 271—73, 275.

275. *Stockholms slott.*[7] *11 mars 1501.*

Konung Hans kallar på nytt Nils Olofsson att inför »oss och vårt älskliga råd» på Örebro, när vi komma dit, bevisa sin äganderätt till Hammar.

Wii Hanss met Gudz nade Sveriges?, Danmarckes?, Norges?, Vendes och Gotes konningh, hertugh i Slesuigh och i Holsten, Stormarn och Ditmersken, greffwe i Oldenborgh och Delmenhorst, heisse tegh oss elskelige Nielss Olssen?, wor mann och thiæner, kerlige met Gudh och wor nade. Vith, ath oss elskelige Oluff Knudssen?, sysleman i Risbergecloster, wor mann och thiæner, haffuer berett fore oss, ath han haffuer tiltall till tegh fore Hammergaard i Wermeland, liggendis?, som tw haffuer fran for:ne closter met vrette etc., som han selffuer ytthermere berette kan. Thii bethe wii tegh och bywde, ath tw møder ther om fore oss och wort elskelige raad paa Ørebroo, naar wii tiid først kommendis? vorde,[3] och tagh mith tegh then thin beuisningh tw ther paa haffuer at göre. Och hende ther om thet Sveriges? lagh och rett er, och ladh thet ingelunde. Giffuit paa wort

[1] Hål i brevet. [2] Dubbelskrivet. [3] Över raden. [4] Följer ett ord varken ÖRNHIELM eller utg. kunnat läsa. [5] ÖRNHIELM föreslår: hær nær stadde. Meningen bör väl vara: tilldömt klostret. [6] Otydligt, kanske feltolkat. [7] Ett kungl. brev daterat Stockholm 10/3 anföres STYFFE, Bidrag IV s. CCLX n. 2. När konungen i slutet av mars ämnade återresa till Danmark, valdes vägen över Örebro, där drottn. var 8/4.

slott Stockholm torsdagen nest eptir d*omi*nicam Reminiscer*e* aar *etc.* XV° primo vnd*ir* wort signete.

Papper.[1] Spår av signetet på brevets baksida. Jfr 271—274.

276. *Örebro.*[2] *11 augusti 1501.*

Sten Sture, ridd. och hovmästare i Sverige, tar Rijsberga[3] abbed. och kloster med folk och ägodelar i sitt och rikets hägn. Särskilt må klostret i ro behålla den K..r[4]hagen till fä, som det årligen haft av slottet.

ÖRNHIELM XI. s. 946 efter pappersoriginal med Stures insegel på ryggsidan. Orig. finnes ej nu i riksarkivet. Dat. »dagen näst epter S. Laurentii dag».

277. *Kumla kyrka. 5 februari 1503.*

Biskop Matts i Strängnäs utlovar 40 dagars avlat åt besökare av K:s kyrka.

B. 15 f. 377 v. Dat. *tb*[ide]*m*... *ipso die beatæ* Agathæ *virginis.* Saknas i riksarkivets saml.

278. *Åkerö* i Bettna, Söderml. *1 november 1503.*

Birgitta Gregersdotter [Lilje][5] »i Akeröö», syster till biskop Matts i Strängnäs och änka efter ridd. [och lagmannen i Södermanland Svarte] Åke Jönsson [† 1494], skänker i sitt testam. till »Risaberga» kloster och till klostret i Örebro vardera 1 fat järn.

Avskrift i PERING. E. 30, sista bladen, efter »orig. in charta», sål. pappersbrev, »hos h. lagm. Sv. Ribbing».

279. *Riseberga kloster. 12 juni 1505.*

Väpnaren Peder Olofsson i Gymninge, Tysslinge s., säljer till klostret 4 örtugl. i »noordhasta» gården i Binninge, Edsberg, för 12 mrk reda pgr. Jorden hade ärvts från far och farfar, »såsom veterligt är för hela häradet».

Ffor alla the dande men th*etta* breff hænd*er* forekoma kwngör iak Pedh*er* Olaffss*on* i Gymi*n*ge i Tydzlinge sokn wæpnare ok mz th*etta* mith narwar*a*nde? opna br*e*ff fwlkom*l*igha tilstaar ath iak haffu*er* saalt Rysab*er*gha clostre iiii ort*ug* landh jordh, liggiand*e*? i noordhasta gardhen*om* i Bÿni*n*ge i Eedzb*er*gs sokn fore xii m*ar*c redho peni*n*ga til æw*er*dheligha ægho,[6] hwilka for:da peni*n*ga jak redheligha wpbw*r*ith haffu*er* epte*r* my*n*ne nöghio.

[1] Skrivelsen omnämnes STYFFE s. 101 not. 2. [2] Slottet belägrat d. 10/8. STYFFE. Bidrag IV. s. CCXXVIII. [3] På annat ställe i texten: Rysaberge. [4] Kan utg. ej läsa. [5] Hon vill begravas i Krokek vid sin man och sin son Axels sida. Enl. ett perg. från 1546 överlevde Axel sin fader några år och ärvdes av modern. [6] Skrivet i margin.

Thy affhænder jak mik oc mynom arffwm sa wæl epterkomandom som them, som nw ærw, for:da jordh ok tilegnar hana for:da Rysabergha closter til æwerdheligha ægho, hwilka jordh iak ærffdhe epter myn fadher oc myn fadher ærffdhe epter syn fadher, som allo hæredheno witerlighit æær. Til hwilkets breffs ytermera wisso oc stadfestilse bedhis iak Karl Benctzsons, hære?dzhöffdhinge offuer Nærike incigle mz mÿno egno hænggiande? nedhan fore thetta breff, som giffuit ok scriffuat ær i for:da Rysabergha closter pa sancti Eskils dag fore midhsomor arom epter gudz byrdh MDV.°

På ryggen littera de Bynynge pa norragardhen. Första sig. borta från remsan; det andra, mycket otydligt, är hhd Karl Bengtssons.[1]

Peder Olofsson var son till hhd i Örebro hd Olof Larsson i Gymninge [n. 246]. I ett perg. från Henriksmässotid 1500 — eller kanske något senare — berättar hhd i »Näreke» Peder Hansson,[2] att Peder tre år tidigare velat sälja torpet Solberga i Edsberg, som hans fader före honom haft »i värjo», till St. Antonii kloster på Tiveden men att han, P. H., vägrat besegla köpehandlingen, då P. O:s svägerska, änkan Sigrid,[3] ej blivit tillspord. Men sedan P. O. med sin moder Karin kommit hem till svägerskan, nu P. H:s hustru, och delat köpesumman, 21 mark, så att 15 tillföllo honom och 6 — alltså ungefär en tredjedel — Sigrids dotter Magdalena, hade P. H. samtyckt och beseglat. — I B. 16 f. 73 finnes infört P. O:s och Sigrids upplåtelsebrev med P. H. som sig.-vittne, dat. 1500 men utan uppgift om dagen.[4]

280. *Strängnäs. 1 maj 1508.*

Biskop Matts, domprost Erik Kagge och Strängnäs kapitel ha å domkyrkans vägnar skiftat jord med klostret. Detta fick 3 gårdar Fällersta samt Almbrokvarn i Gällersta s. och Dimbo i Lännäs vid stranden av Hjälmaren i utbyte mot kvarnen vid Hyndevad, 1 öresl. i Kälby, Eskilstuna-Fors s., samt gården Hall vid Södertälje [n. 254], som här säges ränta 3 mrk 2 öre pgr.

Wij Mathias mz Gudz naad biscop i Strengnes, Eric Kagge, domprost oc capitulum ther sama stadz[5] gøre witerlegit mz thetta wort opna breff,

[1] Han har 9/10 1505 utfärdat Örebro läns museums äldsta perg.-brev — sig. borta. K. B. var tillstädes, då hans namne, d. v. kkh i Hardemo, 11/3 1504, vid riksföreståndaren Svante Stures besök i Södra Folkavi frambar sin församlings bekymmer för södra gården i Nærdhæberg, Nälberg [se not till n. 235 och under n. 246]. K. B. säges här vara »på den tid hhd i Nærike». *R. A.* papper, dat. månd. före Gregorii dag. [2] Hhd i Kumla, två sammanfästade perg. från 18/5 och 11/6 1479, blott en del av sigillets omskrift kvar, samt i ett perg. i Örebro h. allm. läroverks arkiv, sig. borta, dat. 21/10. lörd. e. Calixtus, 1486 [ej 1436!]. I B. 15 f. 320 från 12/8, torsd. e. Lars, 1488: hhd »över allt Närke». [3] Sigrid var dotter till en Gadh Månsson och fick i ett tredje gifte borgmästaren i Örebro Hans Pedersson, vilken hon överlevde. [4] P. O:s sig. helt säkert felteknat i B. 16, bör ha visat en tvärbjälke. — Avskriften uppger som medsigillerande P. H., »herr Hodynghe» i Närke [läs: häradshövding i N.] och borgm. Nils Grubb i Örebro. På sigillavritningen n:o 2 börjar omskriften »S. Mag». Tillhör det möjl. kkh i Viby mäster Peder Rök, n. 270? [5] Sista bokstaven oviss. Ett ända till r. 10 snett nedgående, i perg. ytterkant slutande veck har vållat, att några bokstäver på var rad blivit n. utplånade och oläsliga. Även därnedanför är brevet mycket urblekt.

at wi på domkirkennes wegne haffue givet et wenleget jordaskipte mz the gode iomfru>m<abbatissan oc conuentit j Risberga j saa maatto, at klostret skal haffuaa ffæm domkirkienes godz, liggiandis? j Næreke, iij i Ffellist>a oc<Alb[r]oquærn j Gællista sokn. hwart thera rentandis? thwaa marc peninga, thet femte j Llennes sokn. kallat Dimba, rentandis? >thw<aa mark peninga, j pund hvmbla oc j pund braxn, ffør thw kloster?s godz, som först ær Hiindewadsqwærn mz æt [!] öris? land ther till ligg>iandes<j Tiælby pa Væsterrek rentandis? baade tilhopa ffem töner miöll oc thw pund aal, jtem Hal, liggiandis? j Tæliæ sokn j Swart>e<löts herede, rentandis? thwaa öre? oc thre mark peninga. Hwarfore aaffhende wij for:ne waar domkyrkio for:de godz>Fellista oc Dimba<och tilægnom them for:ne Riseberga closter? til æwerdeliga ægo, at the effter thenna dag maa oc skal them oc hwar>thera niutha bru<ka oc behalla mz aaker oc æng, skog oc ffiskewatn, j waatho oc thorro, nærby oc fierran, mz torp oc torp>a<staders?, qw>ern oc <qwerneströmer, ingo vndantagno, som ther oppunder aff aller tillegat haffuer eller mz reettha tilliggia böör. Giffwandis? heredzhöffdinghen j for:ne Næreke oc xii men giffua ther liist[2] oc fast oppa a sætte tinge, nær the pa for>ne< clost>ers w<egna ther til kraffde warde. Waare thet oc swaa sake, at for:de godz eller nogot aff them hende clostret j fraa gaa mz nogh>en ræth<tha beplicte wij os oc domkirkian the wederleggia saa godh godz mz saa goda rento oc i saa goda læge jnnan sex vikur ther næst epter. Tess til ytermera? visso oc hogre fförwarning lathe wij hængiæ waar secret oc insegle nedhan for thetta breff. Datum Strengnes die apostolorum Philippi et Jacobi anno dni MD octauo.

Två sig. remsor, på den första två små röda fragment, varpå ett stycke av biskopens lilja kan iakttagas. B. 22 s. 22 avbildar biskopens och Kagges sig. Båda sig. funnos enl. PERING. 39 b, varifrån utfylln. hämtats, och ÖRNHIELM XI. s. 1220/1.

281. *Riseberga. 1 juni 1508.*

Abbed. Kristina Pedersdotter godkänner, sedan hon inhämtat samtycke av visitatorn Vadstenaabboten Håkan, flera andra av ordens abboter i riket och systrarnas konvent, det i n. 280 omtalade jordbytet och ger häradshövdingarne i Österrek [skall vara Västerrek, se n. 280] och Svartlösa hd fullmakt att fastfara.

Jak syster Cristin Peders dotter, abbatissa j Rysabærgha closter, hekænnis mz thetta mith öpne breff, ath iak epther werdugh faders her abot Haquons

[1] »r» utplånat. [2] SÖDERWALL 1 s. 792 sp. 2. lyst, lyist = kungörelse, pålysning.

j Alwastra visitatoris oc andre flere abotess aff wart ordin her j rykit, sa ok mz myna kæra systre?s conuentz fwlbordha, jaa ok samtyckie haffuer giorth eth wenlighit jordaskipte pa closter?s wægna mz domkirkione j Strengenes j saa matto, ath samma domkirkia skal haffua ij closter?s goodz, som først ær Hiindewadzqwærn mz eth öris? land ther til liggiandis? j Tiælby pa Österrek, rentandis? badhe tilhopa v töner miöll oc ii pundh aal, item Hal liggiandis? j Tæliæ sokn j Swartelös herede, rentandis? ii öra ok iii marc peninga, ffor v domkirkiones goodz, liggiandis? j Næreke, iii j Fellista ok Albro qwærn, i Gællista sokn, hwart thera rentandis? ii marc peninga, thet femte j Lennes sokn, kallat Dimba, rentandis? ii marc peninga, j pund hwmbla oc j pund braxn. Hwar fore affhænder iak clostreno ok mik oc framdelis epter mik komandis? abbadisor for:da Hiindewadzqwærn, öris?land j Tiælby och Hal oc tilegnar them for:de domkirkio til æwerdhelica ægo, ath hon epter thenna dagh maa och schal them och hwar thera? niwta oc brwka oc behalda mz akor oc æng, skogh oc skiwl, j wato oc torro, nærby och fiærran, mz torp oc torpastædher, qwærn oc qwærna ströma, jngo vndentagno, som ther opwnder aff aller ligat haffuer eller mz retta liggia bör. Giffwendis? heredzhøffdinganom j for:de Österrek oc Swartelösherede oc xii men giffua ther liist oc fasta oppa a sætte tinge, ner the pa for:da domkirkies wægna ther til kraffde warda. Ware thet oc saa saka, ath for:de goodz eller naghit theris? hende domkirkione j fraa gaa mz naghen reth, tha beplicter iach clostri?d oc mik eller apter mik framdelis komandis? abbadisor at wider læggia henne saa got goodz igen mz saa goda rento oc i sa godho læge innan sex wikwr ther nest epter. Tess til ytermera? wisso oc högre forwarning bidher iac for:da he?r abot Haquon visitatorem oc her abot Niels j Jwlita, at the hænge theris? jncigle mz mith embetes oc mith conuentz jncigle nedhan for thetta breff. Datum Rysabergha die ascensionis domini anno dni MDVIII°.[1]

På ryggen: Hindhewadh. Abbedissans »ämbets»-sigill, konventets och abboten Håkans väl bibehållna. Det fjärde skadat, nedre delen borta. Risebergasigillen se pl. *I* och *II*. Avskrift Örnhielm V. s. 1341.

282. *Kumla. 20 januari 1509.*

Biskop Matts i Strängnäs beviljar besökare av Hallsbergs kyrka 40 dagars avlat.[2]

B. 15 f. 316. Dat: *In crastino Henrici.*

[1] Ett förkortat »etc.». [2] I brevet talas om »tabulam summi altaris» och »imaginem sancte Mariae Magdalenae».

283. *Julita kloster. 27 januari 1509.*

Riksföreståndaren Svante Nilsson Sture tar i sitt hägn Risebergas syssloman Olof Knutsson med gods, tjänare, rörligt och orörligt, vad helst honom med rätta tillhör.

Jach Swanthæ Nielsson i Ekesiö, riddare, Swerigis? rigis? forstandare, gör allom veterligith, thet[1] iach aff swnderligæ gwnsth och godh welie haffuer tagith, annameth och vndfangith>och nw<mz thette? mith>opne< breff tager, annamer och vndfaar thenne breffuisare Olaff Knwtsson>sysslo-<man i Riisbierghe closter mz godz, thienare, rörligith och orörligith, hwath thet helst ær, honom mz r>ætte till<hörer vdi mÿne och rigsens hengn, friidh, beskermilsse och forswar besönnerlige ath hegn>e<, frede, beskerme och fordægtinge til retthæ. Thÿ forbiudher iach alle, ehoo, thee hælstz >ære<æller>wara<kwnnæ>som< för mÿne och rigsens skuld velie och skolæ göre och lathe, besönnerligæ alle>fogather<och k>ronone<s æmbetzmen fornempdhe Olaff Knwtsson her emoth paa persone æller godz, som forsc>rivit<staar, at hindra æller hindra lathæ, mödhæ, plassze[2] æller i noker? motthæ oforre?tthæ vedh mÿne och rigsens>strenge<hempdh och plicth. Giffuit och scriffuit i Hiwlethæ kloster lögerdagen nesth effther sancti Pawels dagh anno dni millesimo quingentesimo nono vndher mith insigle.

Papper.[3] Skadat, några stycken bortfallna, helt då det avskrevs ÖRNHIELM XI s. 947, varefter luckor här ifyllts. Papperssigillet på ryggsidan väl bibehållet.

283 a. *14 augusti 1509.*

I ett köpebrev, vari Peder och Ivar Nilssöner [systersöner till Jöns Ivarsson i n. 264] upplåta jord, som de ärvt efter [Ivar Jönsson, äldre [?] son till] Cecilia Månsdotter [se s. 145 not 4], till hennes syster Birgitta och dennes man Anders Persson på Ekeberg, angives Brokaas i Edsberghs h., som liggande »wiidh Resebergha kloster».

R. A. perg.[4]

284. *Skara. 13 mars 1512.*

Olof [Pedersson], domprost i Skara, har, eftersom det blivit honom »befaleth veta» Hans Stenssons barns bästa och sonen Sten dött, »skicketh» två gårdar i Horns s., Vadsbo h., till klostret såsom proventa för Hans' dotter nunnan Katarina.

[1] Så ÖRNHIELM. [2] SÖDERWALL II. 1. s. 208 sp. 2 under platza = oroa. [3] Om handstilen se L. SJÖDIN s. 78. [4] Cit. G. DJURKLOU, *H. T.*, 1882 s. XXV.

Alle godha[1] men, som th*etta* breff hendh*er* fore ath ko*m*me, hælsser jach Mest*er* Olaff, domp*ro*sth i Skara,[1] kerlige mz Gudh, kwngörend*is?* mz th*etta* mith opne breff, ath effte*r* tÿ mich war befaleth vethæ[1] Hans Stenssons[2] barne bästhe och hanss son Sten ær nw dödh, Gudh hans siæll nadhe, saa haffu*er* iach mz næsthe frende*r*ss samtÿckæ och raadh skicketh thee twaa gaardh*er* i Horn i Vadzboo till Riiseberghæ klosth*er* till ewerdeligæ[1] ægæ[1], hwilkæ[1] som aarligæ[1] renthæ tolff p*un*d smör, ii t*ō*nor malth och ii t*ō*nor haffræ[1] till gengerdh, som hwffwidb*re*ffuen th*er* oppaa yt*er*meræ inneholle och the forsc:ne gaardh*er* skolæ ware för renliffwis m*en*niske syst*er* Katerin?ne Hanssedotte*r*s prowenthe. Fforbiudend*is?* paa Gudz vegnæ vedh th*en* hælge kÿrk*is?* næfsth, hwoo th*et* hælstz wa*ra* kan h*er* emoth nogith hind*er* æller gensegn ath göre. Till tess yt*er*mere forwarelsse lath*er* iak hengæ[1] mith insigle nædh*en* for th*etta* breff mz hed*er*lige mænss h*er* Lariss Sothe, p*re*bendath i Skara? och Niels i Horn. Giffuith i Skara[1] dagen nesth effth*er* sancti Gregorii dagh aarwm eff*ter* Gudz bÿrdh twsendefemhwnd*ra*dhe paa th*et* tolffthe.

Av första sig. och dess kupa ett stycke avsneddat, prebendatens helt, av kyrkoherdens blott ett stycke av kupan. — I n. 291 nämnas inga gårdar i Horn.

285. *Skara. 8 december 1515.*

Samme domprost gör veterligt, att avlidne förre prebendaten i Skara herr Thore [Torkelsson] som förmyndare för Hans Stenssons barn, haft vården om deras gods i Stavnäs s., Värml., näml. Näs, V. Rud och Söttersbol, vilka de ärvt på mödernet efter Bengt Laurensson i Ek, och vid sitt inträde i kartusianerklostret [vid Mariefred] uppdragit åt domprosten att förvalta dessa gårdar liksom godsen i Vadsbo [n. 284]. Som de två nu levande döttrarna till Hans blivit intagna i Riseberga kloster, överlämnar han gårdarna i abbed. Doroteas händer.

Jack Olaff Ped*er*son, domp*ro*st i Schar*a?* gör with*er*ligh*it* med th*etta* mith öpna b*re*ff, at hed*er*lig man h*er* Thore,[3] fordhom p*re*bendat j Schar*a?*, Gwd hans siæl nade, war for>mynnere< och malsman ffor Hans Stensons barn oc haffde th . . .[4] gootz epte*r*scr*i*ffne>som ligge< i W*er*meland wdi Staffuenæss p*re*stegæl, Næss, Ryd oc Sætherboo j sin >a frÿ< haffwa*n*d*is?* wærie roolighe, hwilke for:de gootz ffor:de Hans Stensons barn til fylle j ræth arff[5] paa sith möd*er*ness wægna epth*er* Bænct Laur*ensson* j Eek. Oc th*en*

[1] a i æ har ovanför till höger ibland ett tydligt streck, ibland blott en liten punkt. Möjligt att i vissa fall dessa tecken ingenting betyda, blott tillkommit som en ansats till »a». Utg. har markerat dem med 1). [2] Vem denne var, ej känt för utg. [3] Tore Torkelsson donerar jord år 1507. [4] Utg. kan ej avgöra vad förkortn. betyder: Threnne, thesse, there? [5] Slutet av ordet har utg. ej kunnat urskilja.

tiid for:de her Thore gaff sik in j cartusse closther thaa befalthe han mik the samme gootz oc frÿ j hænder antwardede medh the andre gootz, som ligge j Watzboo, oc withe barnenæss bæsthe med theris?[1] wpbyrd til en tiidh. Oc epther thy Gwd haffuer thet saa wæl befogeth, at the twaa jomfrv, som nw liffwa, ære jngiffne j Riiseberge closther oc ære ræ?tthe arffwe tiil for:de gootz, som forescriffwit staar. Thy haffuer jak friith fran mik the gootz antwardhit oc til ewerdelige egn j hændher, sa ath renliffwet mænniske systher Dorothee, abbatisse ther samme stadz, Gwd til hedher oc them til[2] hiælp thee gode systhra, som næst ære oc böör thet niwtha, thaa[3] oc the gode siæla til roo oc lisa, som thet til forne eghit haffwe. Tiil mere wisse och forwarning, at saa j sanning ær, som forscriffwit staar, lather jak hænge mith jndziglee witherlige for thetta breff med stadsenss indzigle j Schara? oc ærligh och wælbyrdegs manss Ingemar Pellesons, som nw boor j Scara?. Scriffwit j Scara? anno dni MDXV warffrv dag conceptionis.

Perg.[4] Pering. E. 39 a, varefter en del ifylln. gjorts, och Örnhielm XI s. 1223 angiva tre sig. Av domprostens blott kupan, stadens skadat, det tredje borta från remsan.

De tre gårdarna ligga intill varandra på västra sidan av Glavsfjorden, n.-v. från Stavnäs kka. De voro 1543 K. M:ts landbor [n. 2. f. 163].

286. *Västerås. 15 februari 1516.*

Sveriges riksföreståndare Sten Sture [d. y.] till Eksjö tager Risebergas abbedissa och meniga systrar i sitt och rikets beskydd. Brevet avfattat i samma ordalag som n. 283.

Jach Sten Stwre i Ekesiö, riiddare, Swerigis? riches forstandhere, gör alle vetherligit, thet iach aff synnerlige gwnst och godwilia haffwer tagit, annamet och vndfangit, med thette myt opna breff tager, annamer och vndfanger renliiffwes modher abbatissa och menige systre i Ryssbergh closther mz thienere?, hion, landbor, godz, gardher, rörlighit och orörlighit, huat thet heltzst ær eller nempnas kan, vdi myn och richesens hegn, beskerm och forswar, besynnerlige at hegna, beskerma, forswara oc fordechtinge tiil retta. Hwar fore forbywder jach alle, ehoo the heltzst ære eller ware kwnne, som for mynæ och richesens skwlhd vele och skole göre? och latha for:ne moder abbatissa pa thienere?, hion, landbor, gotz eller personer at hindre, hindre latha, mødhæ. quælia, plassza, oforretta eller >i någon<mattha forfang at göre ved>myn och richesens<strenge hempd, plicht oc vre>de< ..... Guffuit [!] och scriffuit pa>Westerås<Sigfridi dagh vnder myt indsigl>e< anno dni MD>XVI< ...

[1] »Barneness» och till »theris», oviss läsning! [2] Därefter ett överstruket »tack». [3] Väl: »saa». [4] Skrivet av sedermera kanslern Sven Jakobsson. Se L. Sjödin s. 112.

Papper, mycket skadat, de tre nedersta radernas mittparti borta. Det uppklistrade dokumentet har en mörkare fläck, där sig. haft sin plats på skrivelsens rygg. Tryckt här efter jämförelse med avskriften i ÖRNHIELM XI s. 948, som uppger, att det bar Sturens insegel.

Förvaras i *R. A.* bland 1513 års brev, men i febr. det året hölls rådsmöte i Vadstena. Sten Sture har där på »vita söndagen», den 13 febr., utfärdat sköldebrev för Peder Sigvardsson, PERING. E. 25. Att vita söndagen är Invocavit[1] framgår av två brev rör. Berg på ön i Väringen i Ödeby, förr Öja s., det ena dat. fredagen före Vita Söndag, alltså d. 11 febr., det andra, senare skrivet, Sigfridsdagen den 15 februari 1513.

287. *Efter 19 januari 1520.*

Margareta Månsdotter till Sjögerås testamenterar till Ryseberg kloster 3 mark örtug. Bodarna på Tiveden fick lika mycket. Örebro kloster det dubbla.

B. 16 f. 228 v. ff.

M., dotter till Måns Bengtsson på Göksholm, hade varit gift med riksrådet Knut Lindormsson, som stupade angivna dag i slaget på Åsunden. M. levde ännu 1531, då hon utställde ett kvitto, B. 16 f. 226, till sin svägerska jungfru Kerstin Lindormsd., möjl. ännu 1533, då Olof Pedersson på Bjurum ger henne ett kvitto å skedd betalning, samma fol.

288. *Riseberga. 23 mars 1528.*

a) Biskop Magnus [Sommar] i Strängnäs, som förrättar *officium confirmacionis* i Riszebergha, konsekrerar och välsignar på hidingebornas *deuotas instancias* deras *tabulam Sti Crucis et summi altaris* och beviljar 40 dagars avlat åt dem, som under knäfall ödmjukt tillbedja i ånger och efter bikt.

R. A. Papper. Spår av lack å ryggsidan. Ligger bland »Strödda historiska handlingar 2». Dat. *2:a die post dominicam Laetare — et loco quibus supra, nostris sub sigillis.*

b) Samma år och dag beviljar biskopen *in presencia nostra in* Wintrusa ansvarsfrihet åt *curatus et tutores ecclesiæ* Quisbro, vilka gjort rätt redovisning för 16 års räkenskap.

Papper, i samma brevbunt som föreg. Papperssig. å ryggsidan. Samma sigill finnes under ett tredje pappersbrev i samma samling, vari biskopen förklarar, att en hustru Brita mistat »sina» jordebrev i Strängnäs-eldsvådan midsommar 1535.

c) Biskop Magnus intygar $^{28}/_{1}$ 1533 [f. 3 ante purif. Marie], att kkh och kyrkovärdar *ecclesie* Hardemo avlagt redovisning *in presencia nostra in* Kumbla.

B. 15 f. 378 v.

[1] Enl. GROTEFEND, Taschenbuch der Chronologie vanligt i 16:de seklet.

289. *Ur konung Gustavs I:s registratur.*[1]

1) *Bd. IV. 1527. s. 277.* Per Suenske[2] haffuer... aff vår nådiga herra til sig annamad... ij[3] gårdha j Widha, Broåss, Kwllatorp, Måwærstörp, Vidha i Hakaness[4] sokn, klockaren [!] vtj Elsberg Syderby, hwilke gods[5] liggiandis ære wijd Riseberga closter, doch så ath han skal beuisa sig vara rette bördaman...

2) *Bd. VI. 1529. s. 313/4. Örebro den 12 oktober.* Kontrakt med abbed. i Riseberga.[6]

Item fik Abbatissan i Riszeberghe itt breff lydandis, att hon skall effter Vesterårs Recess oc ordinancia årliga giffue wår keriste nådigiste herre vtåff för:na closters Renthe oc vpbyrd hundrade mark ortoger wtt at giffuandis om samtingh aller senaste oc sedan nywte oc beholde all then renthe oc vpbyrd, som for:na closter nu haffwer eller aff alder hafft haffwer med Laxefisket i Vermelandh.

I kanten står: med henne giordis en ny contract j Örebro tempore conuersionis Pauli [c. 25/1] Anno 31.

3) *Bd. VII. 1531. s. 246.*

Aff Örebro tempore conuersionis Paulj [c. 25 jan.].

Item fik Abbetissan j Riszeberga closter itt breff[7] lydhandis, at hon nu her epter giffua skal wår nad:e herre årliga LX marc ortuger vtaff Closters rentto, vtgiffuandis them altijd årliga vm samtingen, Huilka LX mark for thetta åår vpbåres j Örebro.

4) *Bd. VIII. 1532—33. s. 186. Västerås* $^{9}/_{2}$ *33.*

Item Joen Swensson[8] forleningx breff på ij gårder i Vesterwång[9] i Skåningx h:t, lydde Riszaberga Closter till, renthe iiij pund smör.

5) *Bd. XI. 1536—37. s. 185. Uppsala* $^{6}/_{10}$ *1536.*

Förläningsbrev för Nils Jesperson [Cruus] på »Rijsberga Closter och tess Landboor ther vnder liggia».

s. 386. Till Nils Jespersson »ath han må kennes wijdh alle the godz igen, som olaglige rappede och rycte äre vndan Riszebergz Closter».

6) *Bd. XVIII. 1546—47. s. 734. Stockholm* $^{14}/_{9}$ *1547.*

Thesligiste förnimme wij, att Rijssberga Clöster... ligger endelis för longt iffrå Sijöön Wäther, titt mann thenn steenn iffrå för:ne Rijssbärga före skuldhe.

[1] Tryckt åren 1861—1916. [2] P. Bengtsson Svenske, se ALMQ. IV. s. 197. [3] Alltså 2. [4] Hackva. Skrivaren torde ha läst »u» som »n». [5] Via, Brokås, Kulltorp, Sörby i Edsberg. M. kanske fel för Påvelstorp, vilket som det andra Via tillhör Hackva. [6] Jfr n. 290 under 1530 s. 142. [7] Jfr n. 290 under 1533. [8] ALMQ. IV. s. 104. [9] N. 291 not 32.

7) *Bd. XXII. 1551. s. 131. Eskilstuna* $^{4}/_{3}$.[1]

Till Lasse Erson, att han vederkendz till kyrcke och preste etc. alle Rijsberge clösters landbor och lägger till Tuna[2] gård så monga landbor med teres dagzvercker, som ter nest omkring liggie, så monge foughten ter sammestädz begärer.

s. 169. Stockholm $^{22}/_{4}$.

Item the fem gårder udi Vartoffte häredt äre och tillförende under Risberge clöster leghett haffve och rentthe årligen en tunne smör, ær Kon:ge M:tt till friidz att han [Anders Pedersson][3] them behålle schall.

s. 442. Stockholm $^{30}/_{12}$.

Till Nils Jespersson att utan dröjsmål leverera fogden Bryngel Bengtsson[4] alla inventariepersedlar, som voro tillstädes på »Risberga clöster then tijd vij tig thet ... förläntha», och icke vidare befatta sig med klostret, efter som konungen »betenckt» honom med annan förläning.

8) *Bd. XXIII. 1552. s. 29. Uppsala* $^{9}/_{1}$.[1]

Till Bryngel Bengtsson att låta Nils Jespersson behålla det hö och korn, som är på Risberge — »item um inventario, som upbran,[5] bleff honom tillgiffuit».

9) *Bd. XXVI. 1556. s. 627. Västerås* $^{18}/_{11}$.[6]

Kungen skickar Sigge Svensson fogdebrev »till Rijsberga clösters landboer».

S. 632 utan dag. fogdebrev för Sigge Svensson[7] över alla landbor, som »låghe för[r] till Risberga clöster vtåffver alt Vestergötland».

289 a. *1534.*

I en i *H. S. H.* XXI—XXII tryckt »Relation» ..., författad av Cl. Örnhielm m. fl. A:o 1691 finnes följande notis[8]: Anno 1534 finge Syster Sigrid och hennes Syster [Cecilia] sampt Syster Karin Håkans dotter i Rissberga K. M:tz bref, at the måge gå uhr Klöstret och behålla the godz, som the hafwa gifwit in med sig i Klöstret.[9] I Närke 1555 n. 12 anträffas på två ställen, dels mellan f. 25 och f. 26, dels i slutet av volymen, en notis, att Bryngill Bengtsson[4] vederkänts från fru Karin Eriksd. Gyllenstierna[10] på Lagnö, tre gårdar hon köpt av nunnorna i R. nämligen i Kumla socken 1 g. Brånsta och 1 g. Hjortsberga samt i Knista 1 g. Fjugesta. Saken drogs inför konung Eriks högsta nämnd, som dömde, att hon varit i sin rätt, då gårdarna tillhörde de båda systrarna Cecilia och Sigrid Persdöttrars arvegods och de fått kung Gustavs tillstånd att sälja dem »effter the gåfwe sigh vdvr clöstredt såsom her Gabriell[11] och medt Hans Kong: M:ttz breff bewijste.» Kung Gustav hade låtit godsen vederkännas, då någon berättat honom, att de lytt klostret till, vilket ej kunde bevisas, utan vore de systrarnas rätta arv och eget.[12]

[1] Detta och nästfölj. hämtade ej ur registraturet utan ur ett s. k. protokoll förvarat i *R. A.* [se förordet till banden]. [2] Kägleholm. [3] N. 291 not 33. [4] N. 291 not 1. [5] I eldsvådan 1546? [6] Ur prothocollon till utgångna skrivelser [förordet till bandet]. [7] Almq. IV s. 217. [8] XXII s. 289. [9] Bilagorna voro förkomna redan 1727. Se XXI s. 280. [10] Änka efter Erik Trolle, som på 1490-talet var lagman i Närike. [11] Oxenstierna, fru Karins måg. [12] Nämndens dombok för 12/3 1562, *H. S. H.* XIII s. 31. Se också Rasmus Ludvigssons handl. i *R. A.* vol. 1 s. 16—21.

290. *Ur kammararkivets räntekammarräkenskaper från Gustav I:s tid.*

1) *1530. s. 111.*

Årlig ränta till Riseberg kloster pgr 200 mrk 1 öre, korn 60 t:r, mjöl 5 t:r 4 spann. smör i Västergötl. och Värmland 10 tunnor 4 pund
järn 10 fat 3 hundra
får 16
landbönderna alla tillhopa är 238.
»För utan 4 landbor på Öland, rentade fordom 12 m g ca[1], som är Suedhabodha æng, Suedabodha 2 gorda och Lundöö i Aas s. på Öland. Item såås ther årliga på åkren widh gorden 24 tønner.»

2) *s. 142.*

Riseberga closter. Item skall abbatissan vtj Riszeberga closter giffua war nad:a herre årliga aff clostersens renta 1 C[2] mark ort utgiffuandes om Samtingen.[3]

3) *1533. fol. 182 v.*

Kontrakt med Riseberga, lydande som 1530 års men med LX mrk ört.[3]

291.[1] *Ur kammararkivets landskapshandlingar, Närke 1552 n. 5 [extrakt].*[2] *[Noter införd numre Om c landl not*

Årlige rentann aff Risbärga clösters landbor boendes vthii Närike, Wermeland, Westergiötland, Östergiötland och opåå Ölandh.

Närike.

[1.] *Boos* retaredöme: Landbönder 51, Qwarnn 1, Homblegård 1.
Knifsta:[3] en g i Knista [169]; en g Boo; än en g; en g Gysesta [180], en g, än en g; en g Fiugelsta [170], en g, än en g; en g Skorffwatorp.
Edzberg:[4] en g Ååslatorp; en g Sterringe [264]; en g Qwissaråd; en g Weegenn; en g Backan; en g Härffwesta [115], en g, en g, än eng; en g Äglesta [92]; en g Lagasiöö [92], item en homblegård tiill samme Lagasiöö; en g Welanda; en g Lunden; en g Träda [246]; en g Kiäxla; en g Bÿninge [279]; en g Wiida [188]; en g Lött; en g Edzbergh [136], än en g; en g Snarwÿ; en g Rondatorp; en g Solberga; en g Kiälesta [3]; en g Fröswij [3], en g, än en g; en g Ååkerbÿ [3], en g, än en g; Backa Qwarn.

[1] Gutniska. [2] C står upplyftat. [3] Jfr n. 289 under 1529 och 1531.

Qwisbro[5]*:* en g Gropenn; en g Liungztorp [98], en g Boda, än en g.
Tångered [!]:[6] en g Haslede; en g Backann; en g Staboo; en g Liden; en g Gottolzbacka; en g Klassetorp; en g Sticklinge.

[2.] *Lundby* retta[redö]me: landbönder 24, engetegh 1, ödesheman 1.
Haqwas:[7] en g vti Lundbÿ [253]; en g Skieffsta [69]; en g i Haqwas, ett benempd [!] Påwelstorp; en g Hoffdesta, än en g i Hoffdesta.
Kumbla: en g Hörsta [97?, 163] en ödess jordh jbidem[8]; en g Ballesta [15][9], än en g i Ballesta.
Kräklinge:[10] en g Skofftesta; en g Ludgudawÿ [197]; en g Nacketorp; en g Nälawii, en g, en g, en g, en g, än en g, en Engetegh [211a?] till Nälawij.
Halm:[11] en g Norbÿ, en g, än en g; en g Glippesta [178]; en g Nÿbbele.
Vintrosa:[12] en g Granhammar [18], än en g.

[3.] *Söderby* rettaredöme: landbor 22, torpare 1.
Viibÿ:[13] en g Söderbÿ [118], en g, än en g;[14] en g Brobÿ, en g, än en g;[14] en g Waglÿcke; en g Bredeslett; en g Lindahultt; en g Tistinge, än en g; en g Eedbÿ [24], än en g; en g Lundbÿ, än en g; en g Genstorp, än en g; en g Skarboo; en g Sÿsterengh; en g Wedla, en g, ett torp Bäcken;[15] ett torp Ekeberg.

[4.] *Attersta* rettaredöme: landbönder 22, utjordh 1.
Vthi *Örebrobÿ:*[16] gård 1, kålgårdh 1, fiiske 1.
Giellersta:[17] en g Attersta [20], en g, en g, en g, än en g; en g Almbroqwarn [280]; en g Fellesta [280], en g, en g, en vtiordh i Herminge [20].
Skiöllesta: en g Booskulla [124].
Lennes:[18] en g Dimboo [280]; en g Berkenes.
Almby: en g Ekeby [48], än en g, än en g.
Kiill: en g Broobÿ [174].
Gräwa: en g Gräwa [82].
Åånesta: en g Åånesta [22], en g, än en g; en g i Alna [1, 76][19]; en g Brohammar.[19]
En gård i *Örebroo,*[20] en kålgårdh [268], ett fiske [1][20a] vti Örebroo åå, en åkerlyckia liggiandes j Örebro nordan ån.

[5.] *Alznäs* rettaredöme: landbönder 16, homblegårdh 1, engetegh 1.
Hammar:[21] en g Alznäs; en g Åmma [72].
Lerbäck:[22] en g i Ingelsböle, än en g; en g Skuru; en g Rödekulla; en g Ladengh; en g Bunkan [220]; en g Skiölborgh [130], än en g; en g Röenne [85]; en g Rönnestorp; en g Tillefäll; en g Ronneshÿtta; en g Åmmaqwarnshÿtta [239]; en g Multne [168], item en homblegårdh vthi Multne; en engetegh I Gårdzsiöö.

[Södermanland.]

[6.] *Hyndeuadz* rettaredöme wdj Gilberga sockn på Rekarna: landbönder 6.

En g *Hyndeuadh* [3], en g; en g Skiäcklinge [142]; en g Borsöcknatorp [3], en g, en g.

Wermeland.

[1.] *Sweda* rettaredöme: landbönder 27, torpare 4, fiiske 1, notewarp 1.

Wisnum:[23] en g Sweda; en g Säby [3?, 86], än en g; en g Nässz [13?], än en g; en g Nÿbbele; en g Backan, än en g; en g Sommersta [13]; en g Wall [13?]; en g Taskarödh; en g Räffwaröö [112], än en g; ett torp Nötön; än ett torp.

Rödskoga:[24] en g i Engh; en g Giälsbo; en g Sund [86?]; en g Gränn [226]; en g Önesunnaboo; en g Pedersboo; en g Oplandh; en g Sundebol [191]; en g Guttebo [233], än en g; en g Swensbo; en g Gislebacka; en g Torp; en g Vglaböll; ett torp Moo; ett torp Gataröö; ett fiske Orreholmen vti Rödskoga soknn. Än vti samma sokn ett notewarp vti en Elff.

2.] *Spånga* rettaredöme: landbönder 9.

Fuglewik: en g Spånga [23]; en g Ökna [190].

Wäsehäred:[25] en g Nolby [224]; en g Hofflanda [26?, 256] en g Fagsta [224].

Ölmehäred:[25a] en g Wall [13].

Warneme:[26] en g Karbÿ; en g Stubberådh;[27] en g Dija [162].

[3.] *Småryjdz* rettaredöme: landbönder 5, utiordh 1, notewarp 1, laxefiske 1.

Ytre Vlleröö:[28] en g Småryjdhz [235]; en g Oplandh [222]; en g Riisetter [13]; en g Westerdäia [126, 222]; en g Skiödwii [101]; en vtiordh i Jerpetorp; ett notewarp[28a] vthi Tingewaldz Elff; item en ottende partt vthi en laxefors, benempdh Forsholmen [185].

Westergiötland.[29]

[1.] *Torpeskogz* rettaredöme: landbönder 14.

Hoffwa vthi Wasbohäredhe:[29a] en g Torpeskogh, en g, en g, än en g; en g Ramsnäs [133]; en g Sundaröö; en g Barre; en g Ååsaböll; en g Strupekiär.

Hasla:[30] en g Färede [198].

Bärgh:[31] en g Bärgh, än en g.

Wånga vthi Skåningzhärede:[32] en g Wånga, än en g.

[2.] *Dwerstorpz* rettaredöme vti Wartofftehärede: landbönder 7 met then, som bor widh Qwarnen, uthengh 1.[33]

Dwerstorp: en g i Dwerstorp [79], än en g.

Hwarff: en g i Hwarff [114]; en qwarn benempd Rosendall.
Aklinge: en g Pederstorp [143].
Fugleåssz: en g Alma [38], en g; en vtengh wid Fåredal.

Östergiötland.

[1.] *Swanshals* rettaredöme:[34] landbönder 11, ödesgårdh 1, tompth 1, ström 1.
Swanshals: en g Swanshals [68]; en g, en g, en g, en g, en ödesgårdh;[34a] Branna Ström; en gillestompth i Swanszhals; en g Ösznakulla, en g; en g Swartakiella; en g Solberga; en g Tompta [202].
Egby: en g Liungby [74].

Ölandh.[35]

[1.] *Gresgårdz* härede.
Ååsz: en g Sweiböde [5—7], en vtiord thersammestadz.
Wentlinge: en g Lundh, en g thersammestadz, ett ödes godz thersammestadz; en g Sweiböde, än en g i Sweiböde; en g Myrbÿ.[36]
[2.] *Hultersta* härede.
Smedebÿ: en g Hammarbÿ.[36]
Summa . . . landbor 7, ödesheman 1, vtiordh 1.

[1] Den äldsta av *K. A.*:s i behåll varande landskapshandlingar för Närke är ett mantalsregister, sign. 1549 n. 7. Däri utmärkes icke, såsom i n. 291, vilka gårdar klostret ägt. En annan, betecknad »Närke 1550-talet», avbränd och söndrig och troligen yngre än n. 291, talar fol. 51 om sex landbor till klostret och fol. 83 om tio, de sex i Tångeråsa, de senare kanske i Hardemo h.
Så blir n. 291 den första sammanfattade redogörelse för klostrets forna ägor. Uppställningen och den vårdade pikturen angiva, att denna handling, liksom de flesta, om ej alla, sådana avfattats i den kungliga räntekammaren — namnfel som Tångered, Önesunnabo kunna då lätt förstås; stilen erinrar om den hand, som renskrivit de mot fogdar i Närke riktade klagopunkter, som innehållas i *K. A.*:s klagomålsregister 1562 n. 12. Möjl. är det den Måns Jonsson, som 1542 på Stockholms slott »överså» Värml. 1540 n. 5 [se f. 222]. Stilen liknar. — Samma inbördes ordning som i n. 291 följes i Närke 1553 n. 14, 1554 n. 13, 1555 n. 12 och 1556 n. 16, vilka i olikhet med n. 291 anföra landböndernas namn. De två första, defekta och mycket eldskadade — ungefär översta tredjedelen av bladen har gått förlorad — och kanske aldrig ägande några Ölandssidor, 1553 nu slutande med Svanshals rättardöme, lämna åtskilliga i följande noter upptagna bidrag till n. 291. Såväl 1553 som 1554, vilka i sina mantalsuppgifter inskränka sig till Närke, med Viby frånräknat, och för denna socken och de utomnärkiska gårdarna redogöra blott för fodringen, kallas fogden Bryniel Bengtssons [ALMQ. IV s. 34] räkenskap för [Edsbergs-namnet borta!] och Sundbo härad samt Riseberga klosters landbor. Åren 1555 och 1556 upptaga varken Öland, Värmland eller Östergötland, och i 1557 n. 15 bortfaller även Västergötland. N. 18 för 1558 omfattar allenast Edsbergs härad, och 1559 n. 16 har som överskrift: Årliga räntan i Edsbergs härad och Hackva socken »sampt med Risberga Closters Landbor wdÿ Næricka». N. 5 av år 1554 behandlar blott Örebro härad.
Från 1561, konung Eriks första regeringsår, föreligga Riseberga-uppgifter i n. 11 och n. 18. Den förra handlingen uppräknar den årliga ränta från Kumla, Sköllersta och Askers härader, som Bryniel »*bör* svara för» samt från fol. 240 ett tionderegister, som nu slutar med Risebergagården Ljungstorp i Kvistbro. N. 18 har först Edsbergs och Askers härader och sedan [Ri]seberga klosters landbor i »dessa efterskrivna härader och socknar pro anno 1560». Här återupptagas från 1552 både Öland, Hyndevad, Västergötland och Sueda rättardöme i Värmland

292.

Om de två nunnorna, syster Citzla och syster Karin, i SELMA LAGERLÖFS novell [Risebergaboken s. 21—32] uppger Närke 1556 n. 13 å fol. 196 v., att 20 spann avradskorn beviljats dem till kläder och föda, bestämmelsen återkommer i 1557 n. 15 fol. 149 v. och 1559 n. 16 fol. 120 v. Troligen ha de dött kort därefter, då denna avkörtningspost ej finnes i senare räkenskaper.

293. *Ur hertig Karls registratur.*

Nyköping 27 september 1584 [fol. 52].

Erhöll Jost Kurtzell i förläning bl. a. i Edsbergs s. »thesse Risberga Clöster godz Wäland en gård, Trädha en gård, Råntorp en gård, thesligitt widh Clöstrett tree gårdar sampt en Risberga Clöster ängh ther strax hooss liggendis, Item vdi Knista s. Risberge Clöster godz Fiugesta en gård, än en Risberga Clöster ängh i samme sockn b:d Samslåten» [alltså omsägning! Jfr n. 291 not 4].

Örebro 7 april 1585 [fol. 12 v.].

På ansökan av befallningsmannen över Närke, Jost Kurtzell, förklarar hertigen, att en sjö, benämnd Testen, som i några förlidna år brukats till fiskeri under Lekebergs hyttegård, men av ålder skall ha legat till Risberga klostergods, vilket vi honom till evärdelig egendom unnat och bebrevat, allt fortfarande skall ligga under klosterhemmanet.

Örebro 16 juni 1586 [fol. 52 v.].

Blev Jost Kurtzells brev förbättrat med ett hemman »Soleberga» och en kvarn, benämnd Backa kvarn, som äro »Riszberga Klöster godz».

De tre gårdarna »Klostret», på 1560-talet Klas Åkesson Totts till Bysta, skänktes av hertig Karl, Örebro, 12/12 1570, till Lisbeth, änka efter Olof Andersson [ALMQ. IV. s. 183?]. I marg. till fol. 111 av 1569 n. 5 står vid var och en av de tre gårdarna, att O. A. hade dem 1569. Jfr f. 75 v. om klostrets ängsteg.

— möjligt att några blad äro borta! — Bland Närkesräkenskaper från senare år må påpekas 1565 n. 1 och n. 11, 1569 n. 5, 1570 n. 10 samt 1573 n. 15.

Anteckningar, att gård förr varit Risebergas, möta även i handlingar från andra landskap, träffas t. o. m. ännu i 1600-talets jordeböcker. Av utrymmesskäl kan här ej mer framdragas än några få exempel, ett och annat har meddelats i publikationens föregående nummer eller i nedanstående noter till n. 291: Skaraborgs län 1539 n. 1, 1540 n. 7, där bland andra Risebergagods uppförts Espäng, Fredsbergs s., Vadsbo h. [f. 69 v], 1542 n. 9, 1552 n. 7 och 1578 n. 14; från Östergötland 1550 n. 13, 1551 n. 3 och 1552 n. 8 samt Livgedingets reduktionsjordebok II för Svanshals; från Värmland 1540 n. 5, 1542 n. 11, 1543 n. 2, 1551 n. 6, där i marg. fol. 41, 50 v och 60 står, att Bryniel Bengtsson »anammat» gårdarne, 1568 n. 14, 1571 n. 8, 1577 n. 5, 1584 n. 12 [med uppgifter om förlänade Riseberga-gods] och 1610 n. 5.

Med avseende på de här och i följande noter lämnade underrättelserna bör anmärkas, att felskrivningar och felsummeringar förekomma ibland i räkenskaperna och att icke så få lakuner hindra en klar översikt. Så låter Skaraborg 1542 n. 9 fol. 70 Östberga föras till klostret, fastän det var en Vadstenagård [se 1549 n. 11], likaså upptages 1550 n. 14 och 1551 n. 6 Vadstenas Kierne i Ullerud som R:s. Gårdar ha uppdelats, Sticklinge t. ex., torp upptagits och utbyten skett, t. ex. en klostergård i Ballesta mot en skattegård i Wida i Kumla, vilken sedan betecknas som Risebergas [hertig Karl 27/5 1581]. Man kan således ej av räkenskaperna med full säkerhet sluta, hur det i alla hänseenden varit ställt med Riseberga klosters förra jordinnehav på de tider, då de nedskrevos.

[2] Närkesdelen i smdrg hos HOFBERG, s. 112—114. Vid återgivandet här har ordet »sokn» i regel uteslutits, »En» och »Än» tryckts med små begynnelsebokstäver, »gård» resp. »gårdh» med »g». För överskådlighets skull ha semikolontecknen infogats. — Siffran inom klammer vid gårdens namn hänvisar till det nummer i urkundssamlingen, där den först omnämnes. I följ. noter medtagas av övriga gårdar icke sådana, som lätt återfinnas i postortlexikonet eller på generalstabskartan.

[3] *Skuruatorp* [1554 n. 12 under Tångeråsa] kallas 1555 n. 12 och 1556 n. 13 torp, ej gård. Enl. 1583 n. 15 överflyttades S. till Östersysslet och uppfördes sedan under Varnums skogsbygd, se Värml. 1584 n. 17 fol. 9. I 1588 n. 3 bär det namnet *Sandviken*, och 1605 n. 1 fol. 139 uppräknas under Karlskoga socken Risebergagodset torpet Sandviken. Antagligen är det S. nära Letälvelns utlopp i Möckeln.

[4] Namnet *Åslatorp,* ännu begagnat 1556, utbyttes på 1550-talet mot det nuvarande *Blankholmen.* Erik i Å., 1553 n. 14, är samme man, som Erik i Bl. i 1558 n. 18. *Rondatorp*, 1553 Randetorp, nu *Råntorp*, 1581 n. 9 f. 57 Råntorp, olagd jord, Risebergas. Någon gård *Solberga* finnes ej längre, men minnet kvarlever i Solbergshagen [Risebergaboken s. 50] på nordvästra sidan av den kulle, där Riseberga herrgård är belägen. I 1556 n. 13 omtalas, att antalet Risebergagårdar i Edsbergs s. »förökats» med tre, bebodda av Karl, Pär Jonsson och Pär Nilsson, som samtliga sägas bo i »klostret». Än i dag uppdelar jordeboken Risebergas fyra mantal på Klostret 1, Klostret 2, Klostret 3 och Solberga. — N. 14 av 1553 nämner en äng vid klostret, *Samslåtten,* räntande 20 sommarlass, vilken kvarstod i jordeboken till 1926 under namnet Samslätten, och 1555 n. 12 har två andra ängar vid klostret bärgade till R:s gård, Södra ängen och Kalvhagen. — Om huvudgården och Samslåtten se n. 293 : 1.

[5] *Boda,* i 1554 n. 13 och 1555 n. 12, ändrat till »på Boderne», på 1570- och 80-talen skrivet Borna och Bornar, förekommer som Bodarne i t. ex. 1595 n. 1, 1604 n. 1 A, 1609 n. 8 A, 1615 n. 10 A, ja ännu i 1621 n. 11, där det omtalas, att de jämte Medskog överförts till Värmland, och Värml. 1619 n. 1 har för Rudskoga såväl Medskog, 107 v, som Norra och Södra »Boa», f. 106. Det är sål. N. och S. Boda i Nysund, nu *Ölsboda* och *Sörboda!*

Som hörande under Riseberga möter åren 1554—56 i Tångeråsa s. och från 1557 i Kvistbro s., även 1561 n. 18, en torpare vid *Lötte-* eller *Lettesund* [upptagen i 1554 n. 12 bland skattetorparne]. Han kallas senare skattetorparen vid *Sund* [t. ex. 1573 n. 15 och 1590 n. 9]. Bland kopiorna till 1595 n. 1 anträffas ett hertig Karls brev 18/7 1594, vari föreskrives, att torparne vid Sund och Vårbo [se nedan] m. fl. skulle överflyttas från Närke till Värmland för att lätta deras gästningsbesvär vid skatteoxarnas förande från Värmland och Dal [se avkortningen i 1556 n. 13 och 1557 n. 15 f. 148 om de fyra torparne vid Löttestigh, även Lettestygh, 1559 n. 16 Lötthestÿ, se även Värml. 1565 n. 1 fol. 61 om gästgivaren vid Lettebro i Rudskoga]. Värml. 1624 n. 14 f. 203 har Vårbo under Rudskoga. De ha sedan blivit återförda till Närke. Reduktionsjordeboken för Örebro län 1686 har dem under Nysunds s., Värmlands red.-j.-b. känner ej något Sund i Rudskoga. S., nu avlöst av herrgården Sund [jfr not 24 nedan], torde ha legat vid bron, där Letstigen passerade över Letälven.

I samband med Letsundstorpet nämna handlingarna, att klostret ägde ett notvarp i en älv. Namnet utskrives ibland, det lyder *Varboda* eller *Vårboda* älv, alltså en gammal benämning på Letälven. Vårbo ligger strax till vänster om älvens utlopp i Skagern. Det torde vara just detta notvarp, som n. 291 åsyftar, då där ordas om ett sådant i en älv i Rudskoga socken.

[6] Alla nu i Skagershults s. *Haslede,* Haslaede, uppfört som torp 1559 n. 16 f. 46 och senare, bör antagl. sökas i Ede vid Hasselfors [1581 n. 9 Edhatårp]. Samma f. 46, upptager som klostrets även ett torp *Raffualstorp* i Tångeråsa. Postortlexikonet har både formen *Stickninge* och formen *Sticklinge*, de gamla räkenskaperna både *Sticklinge* och *Stickinge.*

[7] Orden »en g i Haqwas» överkorsade. I marg. läses: »Thetta godz haffuer Lasse Erickson [ALMQ. IV s. 139] kendz wedh anno [15]52». Det är möjl. fråga om Vilsta. — För uttrycket: »Ett benempd» kan hänvisas till 1554 n. 12: »Ett torpestedtt benempdh».

[8] Skrivet i marg.

[9] I marg.: »Thetta är 2 gårdar.». En således uteglömd? De följande åren heter det: 3 gårdar Ballesta. I 1561 n. 11 uppgives, att Bryniel Bengtsson fått en klosterlandbo i B.

[10] *Nacketorp,* nu Falkenå; *Nälawii,* Närdeui, nu Nalavi.

[11] Annan hand har lagt ett »a» till sockennamnet, alltså Halma = Hardemo. *Nybble* kyrkoherdeboställe.

[12] Redan i 1555 n. 12 kallas gårdarna *Östra Granhammar.*

[13] Nu *Våglycka, Breslätt.* De fyra gårdarna *Lundby, Genstorp, Skarboda* och *Systeräng* på Vibysjöns västra sida. Namnen äro ofta vanställda i registren över årliga räntan, så möta former som Gyngztorp och Gettningstorp, Skarbiörcka och Skarbyda. *Wedla,* nu Väla. skrives även Wädela, Wedela, Vedhela, Wedhla, se 1553 n. 14, 1555 n. 12, 1559 n. 16 och 1561 n. 11. V. är kanske det i n. 36 förekommande Widhälla.

[14] I marg.: »ligger öde». Uppföres 1553 n. 14 som ödejord.

[15] Överkorsat. I marg.: »hetter rett Systerengh», och å s. 46 efter Systeräng med samma stil som marginaltillägget inskrivet på sidans nedersta del: en gård ther szammastad, med något ökad avkastning! Med denna och med torpet Bäcken frånräknade bli siffrorna 22 landbor och en torpare riktiga.

[16] Omtages nedan.

[17] Klas Åkesson Tott till Bysta, lagman i Närke, hade enl. Närke 1561 n. 11 [jfr 1565 n. 1] i förläning tio klostrets landbor i Sköllersta h., således Boskulla och de nio gårdarna i Gällersta, därjämte 2 landbor i Kumla och Tillfärd i Lerbäck.

[18] Nu *Björknäs.*

[19] I marg.: »Thenne gård haffuer her Lars Siggeson i förläningh och är öde». Båda g. uppgivas i 1553 n. 14 vara öde. 1562 n. 9 B f. 18 v har både Brohammarhagen och Alnahagen, om senare namnet är rätt läst av utg.

[20] Gården i Örebro räntade 1 mrk i avradspengar, kålgården 2 öre i tomtöre. Den senare var enl. 1559 n. 16 fol. 119 förlänad en Kasper Pomerering. Fisket vid Örebro övertogs enl. 1553 n. 14 av Anders Eriksson [Almq. IV. s. 8] till Kägleholms gård. I hans redovisning 1551 n. 1 finnes ingenting om detta fiske men väl i den för 1553, sign. n. 9. År 1553 omtalas också en holme vid Ö. räntande 11 sommarlass. Enl. 1631 års jordebok tillhörde den, Fitian kallad, faktorn Carsten Otter. Se även 1562 n. 9 B om skörd från Alna och Fetielandet.

[20a] »Renter som fisken tagz till.»

[21] Genom att *Ämmekvarnshytta* i 1555 n. 12 överföres från Lerbäcks s. till Hammars, får den senare tre Riseberga landbor. Jfr Östergötl. 1550 n. 13 fol. 38.

[22] *Ingelsby, Rökulla. Tillfärd* redovisas under senare år i samband med Kumla härad, se t. ex. 1561 n. 11. Jfr nyss cit. Ög.-handling.

[23] *Svedje, Nyböle, Räverud. Taskerud* är enl. kammarkolleg.-beslut 1915 numera Sundhem [gen.-stabskartan har Sandhem]. *Näs* är *Nynäs* i Visnums-Kil s., vilken i senare delen av 1500-talet även kallades Fiskekilen [se hert. Karls registratur 30/6 1586]. Där låg också torpet *Nötön* [senare två]; det andra torpet, som n. 291 upptager, är trol. *Rovered* nära Vismans utflöde i Kolstrandsviken. Detta R. uppgives i Värml. 1568 n. 14 och 1577 n. 5 ha tillhört Riseberga. Rasmus Ludvigsson skriver i n. 61 av *K. A.*:s strödda kamerala handl. om en klostrets landbo i Säby.

[24] *Äng, Gärdsbol* och *Mo* nu i Nysunds s. Är det här uppräknade *Sund* skatteg. S. i Visnum, som av misstag förts till Rudskoga? — *Önesunnaboo* måste vara felskrivning i st. f. de i Värmlands landskapshandlingar mötande formerna Önissebol 1568, Onnessebooll 1571, Wndeseboll 1577 m. fl., längre fram utbytt mot Undersbol, som det ännu heter [1551 n. 6 tyckes skriva Öndesbordt]. Från 1570 n. 12 f. 45 antecknas *Råttetorp,* nu Rotetorp, som klostrets, »taget undan Pedersbol». — Närke 1553 n. 14 har de båda fiskena men i omvänd ordning. Om fisket i älven se not 5.

[25] Värml. 1568 n. 14 f. 40 upptager också som f. d. Risebergas två torp [på Arnön]: Lilla Håfflande [Hovlandstorp] och Sånnäs [Sandenäs] samt Sållerön, n. n. v. om Arnön. Se även 1577 n. 5 f. 16 och 1584 n. 12, där f. 67 uppges, att Hovlanda var fritt för fisket till hertig Karls »behof».

[25a] Wall 1543 [n. 2 f. 208 v] förlänt Nils Jespersson i n. 289.

[26] Socknen heter nu *Varnum* och är förenad med Kristinehamn. *Karaby* och *Dye* belägna något söder om staden.

[27] *Stubberud* uppgives i 1553 n. 14 ligga i Ölme [härads] s. såsom nu.

[28] *Upplanda* i Övre Ullerud, *Småris, Risäter* och *Västra Deje* i Nedre Ullerud, *Skived* och *Forsholmen* i Grava s. I Värml. 1568 n. 14 fol. 22 [jfr f. 29] påträffas ett Risebergatorp *Järppetann,* räntande 6 öre [1577 f. 27 kronotorp?], 1584, n. 12 f. 29 *Jerpetaggann.* Är namnet ej en misskrivning i räkenskapen, utan möjl. identiskt med Jerpetorp i n. 291 och med Jerpetaku i n. 126, så vore dessa Järpetan i Grava invid Klarälven. Samma fol. uppger också som f. d. Risebergaäga ett *Tywetorp,* 1577 f. 26 Tiuffzbol, 1600 skrivet Tjusboll, 1610 Kiusboll, nu *Tjusbol* nära Risäter.

Här må tilläggas för Värmland, att Risebergas landbor i Svedjas rättardöme enl. 1546 n. 8 och fodringen i Spånga s. enl. 1547 n. 12 f. 68 v; 69 v och 83 [se även 1548 n. 1 och 1550 n. 14 enl. 1565 n. 1 och 1566 n. 14] voro förlänade till Nils Jespersson till Riseberga [Cruus se n. 289] och sedan till Clas Åkesson Tott till Bysta [se n. 293].

[28a] I marg.: »aff Österdäia».

[29] Jfr n. 289 vid 1556.

[29a] *Torpeskogas* namn behållet i mantalslängd och jordebok, men gården i dagligt tal kallad Skagersholm [medd. av kkh T. Lawenius]. *T.*, *Ramsnäs* och *Barrud* höra till Finnerödja s., *Sannerud* till Tiveds, *Åsebolet* och *Struppkärr* alltjämt till Hova s.

Skaraborgs län 1542 n. 9 upptar som förr Risebergas även *Grimstorp*, vilket i 1578 n. 14 fol. 62 säges ligga slätt öde. Där nämnas också Vadstenatorpen *Tattermyra* och *Solberga* som R:s.

[30] *Färed* i Färeds s., annex till Hasle.

[31] *Berga* i Berga s., i 1540 n. 7 fol. 78 v. Bredegården.

[32] 1554 n. 13 m. fl. handlingar kalla den ena gården *Västervånga.*

[33] *Dvärstorp* i Dimbo s. Hela rättardömet enl. 1553 n. 14 förlänat till Anders Persson [Lilliehöök till Fårdala. Elgenstierna IV s. 708 tab. 4]. Återkallades det? Jfr n. 289 vid 1556.

[34] Knut Ingelsson [Ingesson Almq. IV s. 129] vidkändes *Svanshals* med 11 landbor, 1 ödejord, 1 kvarnström, 1 gillestomt, Närke 1553 n. 14, som även uppger, att från *Brannaström* det inflöt 1 ½ öre i strömpengar. Om *Tompta* säger reduktionsjordeboken för Livgedinget, II fol. 106 v.: »enstakat beläget». — Östergötlands jordebok 1636 har formerna Yxnekulla, Lilla Yxnekulla, Swertikella, Lilla Solberga. Sw. enl. Rosenberg under gården Gottorp.

[34a] I marg.: »Är förländt kirkioherren vthi Swanshals».

[35] En volym i *K. A.* med sign.: »Arv och eget. Allmänt 1556» har som f. d. Risebergaägor: i *Ås* Swedebodeengh med en utjord i samma Sw , i *Ventlinge* 3 g. Lunda, 2 g. Sweiboda och Lisle Myraby, i *Smedeby* Hammarby. Vid de båda sistnämnda, M. och H., är antecknat i marg.: obygd. — Smålands landskapshandl. 1539 n. 1 nämner som klostrets: Suideboengh i Ås, varvid i marg.: »under Ottenby ladugård», och utjorden i Gambla gerde, samt från Ventlinge Lunda, Suydeboda och Mörby. Jfr 1548 n. 5, som sammanräknar 7 landbor och 1 utäng. I 1630 n. 9 har man Swiaboengh, lagd under Ottenby, och en utjord i Gammalgärde och för Ventlinge 2 g. i Lunda, därav 1 obygd, 2 g. Sviaboda, för Myckleby s. 1 g. Mörbylilla, för Smedeby 1 obygd g. Hammarby. Liknande uppgifter t. ex. i jordeböckerna 1639 och 1655, i vilken det läses fol. 241: Mörbylilla, öde och avhyst.

[36] I marg.: obygd är thenne gård, resp. Thenne gård är olygt.

[37] Till kronan indragen Risebergaegendom utgjorde alltså enl. n. 291 ej mindre än 221 landbor, Rosendalskvarnens inräknad, möjl. 222, om den trol. uteglömda tredje landbon i Vallersta i Kumla medtages. [»Gården i Hackva» — se not 7 — lämnas här å sido]. Dessutom 3 ödeshemman i Kumla, Svanshals och Ventlinge socknar, torparen i Ekeberg i Viby och de fyra i Värmland, Backa kvarn i Edsberg, kvarnströmmen i Svanshals, 2 ängstegar vid Nalavi och Gärdsjö, humlegårdarne vid Logsjö och Multna, 4 utjordar eller utängar vid Härminge, Jerpetorp, Fårdala och Svibo i Ås, gillestomten i Svanshals, tomt eller gård i Örebro jämte kålgården [och 1 åkerlycka] samt fem fisken, näml. vid Örebro, Orreholmens i Rudskoga, notvarpen i Letälv och Klarälv samt en åttondel i Forsholmens laxfångst. Likväl en minskning med 16 eller 17 sedan 1530-talet [n. 290 : 1]; vilka, som försvunnit under tiden, kan ej utredas, det må blott erinras om Espäng [se not 1] och de tre gårdarna i n. 290 a.

Nästföljande års räkenskap Närke 1553 n. 14 sätter landboantalet till 217, ödesgårdarne till 6, har vidare 1 tomt, 1 kålgård, 4 tullkvarnar — handlingens defekta tillstånd hindrar att bestämma vilka — 1 äng, Järpetorps torpestad samt åkerlyckan vid Örebro. De fyra torparna i Värmland ha upptagits bland Sweda rättardömes landbor, angivna som 45 [41 + 4]. Alna, Brohammar, två gårdar i Viby, näml. en Söderby och en Broby [betecknas 1554 som förbränd], och den i Kumla kunna ingå i de sex öde gårdarne, den sjätte är måhända den i Svanshals. Då skulle här ej Ölandsägorna vara med. Om de redan indragits, kan siffran 217 få en förklaring. De 221 ha ökats med 4 Värmlandstorpare och därifrån dragits 7 för Öland och de fyra nya öde gårdarne, då återstoden blev 214. Marginalnotiser i samma n. 14 ge vid handen, att redovisningsskyldigheten övertagits: 1) för Hyndevadsgårdarne av fogden på Rekarne Mikael Helsing [Almq. IV s. 160]; 2) för rättardömena i Värmland av Långe Måns [Siggesson, Almq. IV s. 166]; 3) för Svanshals rättardöme av Knut Ingesson [not 34]. — I följd av dessa överflyttningar nedgår i Närke 1554 n. 13 landboantalet till 155, d. v. s.

135 i Närke och 20 i Västergötland, där då Rosendalskvarnen frändragits. 1554 n. 13 har i övrigt 4 ödesgårdar, 4 utängar. kålgård och tomt vid Örebro och notvarpet i Vårbodaälv.

1554 n. 5, som blott omfattar Örebro härad, har fol. 146 tio landbor till klostret, således som n. 291, när för Ånsta s., såsom under senare år, gårdantalet sättes till tre, och 1554 n. 12 har oförändrat 14 g. i Hardemo härad och 5 i Hackva s. Å fol. 49 v. uppgives om fodringen i Edsbergs härad, att den utgick med 102 kungshästar, alltså från sammanlagt 51 landbor.

Däremot har 1555 n. 12 reducerat denna siffra till 49 med Skorffwatorp i Knista och Haslede i Tångeråsa tagna som torp. För Kumla s. anges allt från detta år 3 landbor i Vallersta. Slutsumman för Närke och Västergötland tycks bliva 152, när Örebro härad enl. fol. 161 har nio [3 Almby, 1 Kil, 1 Gräve, 3 Ånsta, 1 Örebro] och det tillägges Vintrosas två, som n. 12 icke har under häradet utan för sig. Edsberg 49, Örebro 11, Sundbo 16, Grimstens 26, Hardemo 14, Kumla 4, Sköllersta 10, Asker 2, Vadsbo 12, Vånga 2 och Vartofta härad 6 = 132 Närke och 20 Västergötland.

Ur 1556 n. 13, där ökning skett i Edsberg med de tre landborna i »klostret» från 30 till 33, men skrivarn fol. 75 glömt ändra för häradet föregående års 49 till 52, erhålles talet 154, med en landbo [Tillfärd] flyttad från Sundbo till Kumla och siffran för Örebro härad minskad till 10, i det gården i Örebro borttagits. Samma 1556 ger 4 ödeshemman, 3 torp, 8 tullkvarnar, 1 kålgård, 1 »notedel» och 4 utängar. De åtta kvarnarna äro: Träda och Backa i Edsberg, Luggavi i Kräklinge, Almbro och tre Attersta kvarnar i Gällersta s. samt Rosendal i Vartofta härad. — Samtidigt övertagas Västgötahemmanen av Sigge Svensson [n. 289 vid 1556], varefter landbosiffran sjunker i 1557 n. 15 fol. 141 till de 132 i Närke med 2 öde gårdar, 1 i Viby och 1 i Kumla, 3 torp, Haslaede, Skurwatorp och Löttesund, 8 tullkvarnar, 1 kålgård, 2 utängar och 1 notvarp. I 1558 n. 18 och 1559 n. 16 har Hackva sammanförts med Edsbergs h. i st. f. med Viby; summan blir som förut 5 för Hackva och 53 för Edsberg i övrigt [Edsberg s. 33, Knista 9, Tångeråsa 6, Kvistbro 5].

1561 års räkenskaper äro, som förut sagts huvudsakligen en återupprepning av det n. 291 bjudit, men ansluta sig för Edsberg till 1558—59. N. 15 från 1573 ha 98 landbor, 4 torpare, 2 utjordar, 1 äng, 1 notvarp; 1581 n. 9 hopadderar fol. 77 v. Riseberga ägorna i Kumla, Hardemo, Grimstens och Edsbergs härader till 94 landbor, 2 torp, intet notvarp, i övrigt lika.

Det torde vara onödigt att följa ändringarna vidare, tills de flesta landborna bortförlänats eller inrangerats bland kronans bönder.

ORTREGISTER.

[Orter utanför Närke och personnamn — se dessa!]

Åby, *Åby*, Kumla 94.
A[c]klinge s., VG 168.
Afræ vid *Averby*, Bo s. 22.
Akerbuj, Akraby, Edsberg nu *Åkerby* 4, 133/4, 165.
Akerôö, *Åkerö*, Bettna, Söderml. 155.
Alandia?, 15.
Alilla, *Åla*, Sköllersta 137.
Alixsta, Aluxstom, *Ålsta*, Hallsberg 74, 125.
Allatorp[h], Lenhovda, Småland? 25.
Alma, Almo, N. Fågelås, VG, nu *Almö* 18, 168.
Almarstek, *Almarestäket*, Näs, Uppl. 85.
Al[m]broqwærn, Gällersta, 156—8, 166, 173.
Almby s. 120, 129, 166, 173.
Alme, *Alm*, Hallsberg 74.
Alna, Ana, Aner, Alnahagen, Ånsta s. 1—3, 13/4, 16, 31, 50, 142/3, 166, 171/2.
Alnängarne 2.
Alvastra 2, 55, 66, 81/2, 115, 158.
Alznäs, Allsnæs, Hammar, nu *Alsnäs* 137, 166.
Alznäs rättardöme 166.
Amo, Aemo, Åmma, Hammar, nu *Åmme* 29, 30, 54, 77, 137, 166.
Amo-, Amoqwærns-hytta, Hammar 54, 76, 126/7, 130, 166, 171.
Ana, se Alna.
Anagni 2.
St. Antonii kloster, se Bodarne.
Aosith, Oseno vid Örebro, nu *Oset?* 3, 16, 142/3.
Apundhum, ÖG, nu *Appuna*, Appuna s. 17, 29, 30.
Aranäs kl. 51, 59.
Arboga 105, 110, 112, 116/7, 120/1, 143—45, 149.
Arno, Arnhø, *Arnö*, Väse, Värml. 9, 10, 12, 37, 117.
Arnö, fel för Amo 30.
Arnö, [Biskops-]*Arnö*, Uppl. 20.
Arvika s. 9.
Askaby kl. 125.
Ask, *Aske*, Håtuna, Uppl. 10.
Asker hd, kka, s. 72, 101, 105, 110/11, 125, 148, 150, 168, 173.
Askersund hd, s. 37, 42, 139.
Asp[e]näs, Östervåla, Västml. 50.
Atalsta, Atalstafors, Gällersta, nu *Attersta* 12, 13, 32, 65, 166, 173.
Attersta rättardöme 166.
Axvall 9.

Backa kvarn, Edsberg 165, 169, 172/3.
Backan, Tångeråsa, nu *Backen* i Skagershult 166.
Backan, *Backa*, Visnum, Värml. 167.
Bakka, Backan, *Backen*, Edsberg? 45, 165.
Baldastadh, Ballasta, Ballesta, Kumla, nu *Vallersta* 10, 64/5, 109, 112, 166, 169, 170, 172/3.
Ballaxstum, *Blacksta*, Kumla 94.
Bankekind hd 125.
Barre, Hova, nu *Barrud* i Finnerödja 167, 172.
Benhamar, Uppl., nu *Stora Benhamra* 129, 130.
Berg, Ålgå, Värml. 9.
Berg, Ödeby s. 99, 162.
Berga, se Byærghe.
Berga, Knista 80, 100/1, 138.
Berga, Skå, Svartsjölandet, Uppl. 19.
Berghom, *Berga*, Hardemo 76/7, 89.
B[i]ergsætræ, Björsäter, *Björsäter*, VG 27.
Berkenes, Lännäs, nu *Björkenäs* 166, 171.

Birkom, *Björka*, Kumla 74.
Biskopsvrak, se Wraek.
Biurwik, Rudskoga, Värml. nu *Västra Bjurvik?* 84.
Blaxsthom, *Blacksta*, Kil 143.
Bobærgh, *Boberg*, Ö. Fågelvik, Värml. 39.
Boda, Bodarne, Kvistbro, N. och S. Boa i Rudskoga, nu *Ölsboda* och *Sörboda*, Nysund 166, 170.
Bodarne på Tiveden 50, klostret 156, 162.
Bolby, Tångeråsa, nu *Bålby*, Skagershult 138.
Boo, Knista, nu *Bo* 83/4, 138, 165.
Boos rättardöme 165.
Borshogen, Borsöckna, Borsöcknatorp, Gillberga, Söderml., nu *Borsökna*, *Borsöknatorp* 4, 167.
Bo[o]skullæ, *Boskulla*, Sköllersta 52, 166, 171.
Botholfzzbool, Rudskoga? 118/9.
Botnarwik, *Bottenvik*, Väse, Värml. 139.
Brannaström, Svanshals, ÖG 168, 172.
Bredeslett, Viby, nu *Breslätt* 166, 171.
Bredhagardhen a Bergh[e], Bärgh, *Berga* i Berga, VG 86/7, 90, 167, 172. Jfr Byærghe.
Bredhæhueen, *Breven*, Asker 27.
Bro, Gällersta? 13.
Bro[o]by, Kil 74, 166.
Broby, Viby 166, 172.
Brohammar, Brohammarhagen, Ånsta 13, 166, 171/2.
Brokaas, Broåss, *Brokås*, Edsberg 159, 163.
Bronastum, Bronista, Kumla, nu *Brånsta* 66/7, 114, 164.
Bwnkka, Lerbäck, nu *Bunken* 114, 166.
Byarghe, *Berg*, Berga VG 58/9. Jfr Bredhagardhen.
Byllinge, *Billinge*, Kil 143.
Byninge, Edsberg, nu *Binninge* 155, 165.
Bysta, Asker 171.
Byristum, *Byrsta*, Kumla 94.
Bäcken, Viby 166, 171.
Bæk, *Bäck*, Hallsberg 66/7.
Bælzaas, *Bälsås*, Kvistbro 104/5.
Bæræstum, Bærastum, *Bärsta*, Hackva 49, 67, 83/4.

Caflæbæk, *Kavlebäck*, Västra Ny, ÖG? 29.
Chellestat, se Kælesta.

Deghyo, Däia, Västra, Ytre Vlleröö, Värml., nu *Västra Deje*, Nedre Ullerud 53, 167 [Österdäia 171].
Deje, Deya = föreg.? 115/6.
Dimba, Lännäs, nu *Dimbo* 156—8, 166.
Diwpedale in Vesgocia? 26.
Dottorvik, *Dottevik*, Arvika 9.
Duærghxthorp, Dwerstorp, VG, *Dvärstorp*, Dimbo 32, 167, 172.
Dwerstorps rättardöme 167, 172.
Dwærsstadhum, *Värsta*, Sköllersta 52.
Dylta, Axberg 75, 143.
Dywghia, Dya, Varneme, Värml. nu *Dye* i Kristinehamn-Varnum 66, 171.
Dåvö, Munktorp 28.

Ebbarp, Ebborp, Lönsås och Skeppsås, ÖG 93.
Ed s., Värml. 115/6.
Edhe, Edith, Rudskoga, Värml., nu *Edet* 25.
Edsberg by, hd, kka, s. 3, 4, 14, 19, 21, 36/7, 39, 45, 56, 93, 103/4, 112, 129—134, 137, 155/6, 159, 163, 165, 168, 170, 172/3.
Egby, Eedby, Viby, sedan Idby, Yby, nu *Ybby* 14, 15, 166.
Eghby s., Göstrings h., ÖG nu *Ekeby* 31, 168.
Ekeberg, Asker 150.
Ekeberg, Glanshammar 145.
Ekeberg[h], Hallsberg 66/7.
Ekeberg, Viby 166, 172.
Ekeby? 93.
Ekæby, Ekeby, Almby 22—24, 26?, 129/30, 166.
Ekeby s. 109—112, 125.
Ekeby, Kumla 45/6? [eller i St. Mellösa?], 66/7.

Elgha s., Värml., nu *Älgå* 9.
Engh, Rudskoga, Värml., nu *Äng* i Nysund 167, 171.
Engsyo, *Ängsö* 10.
Erixbøle, Rudskoga, nu *Eriksbol* 35.
Eskilstuna kl. 36, 61, 111, 119, 148.
Eskilstuna-Fors s. 35, 156.
Eskilstuna stad 164.
Esperud, Lerbäck 114.
Espäng, Fredsbergs s., VG 169, 172.

Fabriano, Markerna, Italien 126.
Faxstadha, Fagsta, Väse, Värml., nu *Faxstad* 117, 167.
Ffellista, Gällersta, nu *Fällersta* 156—8, 166.
Femestathum, *Fimmersta* i Fägre, VG 39, 40.
Finzsta, *Finsta* i Vänge s., Uppl.? 99.
Fitian, holme vid Örebro 142, 131.
Fiuelstaht, Fiwghulsta, Fiugelsta m. m.; Knista, nu *Fjugesta* 1, 3, 71/2, 80, 99, 100/1, 104/5, 134, 137, 151, 164/5, 169.
Fiwistom 138, fel? för Fiwgasta, se föreg.
Floby, Floby s., VG, 19, 46.
Foghelwika, Fuglewik s., Värml, nu *Ö. Fågelvik* 84, 167.
Folkui, *Folkavi*, Kräklinge 76/7.
Folkvi, N., Folkvi, S., se föreg. 98 resp. 156.
Forsholmen, laxfiske, Ytre Ulleröö, nu *Grava* s. 124, 167, 171/2.
Fruosvi, *Frösvi*, Edsberg 4, 39, 47, 133, 165.
Frøstarydh, Sydhre, Rudskoga, nu *Södra Frosterud* 118.
Frövi, Balingsta, Uppl. 17.
Frøui, *Frövi*, Edsberg 39, 45 [möjl. förblandas i urk. Frövi och Frösvi].
Fuglewik, Fughilwika s., *Ö. Fågelvik*, Värml. 14, 84, 91, 167.
Fugleåssz s., VG, nu *Norra Fågelås* 18, 168.
Fylixstum, *Fylsta*, Kumla 94.
Fållnäs, Sorunda, Söderml. 20.
Fåredal, utäng vid Fårdala, Åsle, VG? 168, 172.
Fällersta, se Ffellista.
Færithe, Färede, Hasle, VG, nu *Färed* i Hasle-Färed 89, 90, 167, 172.

Gambla gerde, utjord, Ås s., Öland 172.
Garparud, Lerbäck 114.
Gataröö, Rudskoga, Värml. 167.
Gellersta, se Gällersta.
Genstorp, Viby 166, 171.
Gillberga by, s., Söderml. 1, 3, 141, 166.
Gillberga, Sköllersta 3, 73.
Gillberga, Svennevad 3.
Gipurstum, *Gippersta*, Hackva 83.
Gislebacka, Rudskoga, Värml., nu *Gisselbacka* 167.
Giwstom, fel för Gystom? 138.
Giälsbo, Rudskoga, nu *Gärdsbol*, Nysund 167, 171.
Glanshammar hd, 105, 111, 141, 144—46.
Glipistom, *Glippsta*, Hardemo 76, 89, 166.
Glutrer, Rentunum, Söderml., nu *Glottra*, Runtuna 17, 18, 27.
Glynes, äng? 39.
Gottolzbacka, Tångeråsa, nu *Gottersbacken*, Skagershult 166.
Grabotorp, Gräffwebotårp?, Gräve, eller *Gråboda*, Nora? 143.
Granha[m]mar, [Östra], Vintrosa 11, 12, 100, 166, 170.
Grava s., Värml. 53, 171.
Green, Grän, Rudskoga, Värml., nu *Gren* 118, 167.
Grimsten hd 114, 132, 173.
Grimstorp, Hova, VG 172.
Grums hd, Värml. 115.
Gresgård hd, *Gräsgård*, Öland 168.
Gropen, Kvistbro 166.
Gryt, Gällersta 109, 112.
Græpstum, Græfstum, *Grävsta*, Edsberg 39, 47.
Græwa by, s., nu *Grä[f]ve* 33, 143, 166, 173.
Gudhem kl. 2, 48, 55, 81.
Gwdmundægærghe? vid Örebro? 50.
Gutthabool, Rudskoga, Värml., nu *Guttebol* 122/3, 167.
Gyminge, Tysslinge, nu *Gymninge* 27, 45, 132, 142, 151, 155/6.

Gysistom, Gystom, Knista, nu *Gysta* 77, 79—81, 94, 100, 101, 115, 132, 138, 165.
Gylswarom, *Göksvalla*, Knista 80, 104/5, 138.
Gårdzsiöö, Lerbäck, nu *Gårdsjö* 166, 172.
Gällersta s. 13, 109, 156—8, 166, 171, 173.
Göksholm 44, 106, 162.
Gøtæwi, *Götavi*, Vintrosa 24.
Götlunda kka 122.

Hackva by, kka, s. 112, 121, 125, 137, 140/1, 163, 166, 168, 170 [= Vilsta?], 172/3.
Haddæthorp, mõjl. *Haddetorp*, Asker 61.
Haghaby, Kumla, nu *Hagaby* 66, 93.
Hakkerud, Ö. Fågelvik, Värml. 84, 91, 102/3.
Hakvas, Haqwas, se Hackva.
Hallatorp 27.
Hall[d], Hal, *Hall*, Östertälje, Söderml. 135/6, 156—8.
Hallsberg kka, s. 105, 125, 130, 134, 158.
Halme, se Hardemo s.
Halsberge, *Hallsberg*, Knista 80, 100, 101.
Hammar s. 17/8, 30, 166.
Ham[m]ar, Väse, Värml. 9, 32?, 153/4.
Hammarby, Smedby, Öland 168, 172.
Hammarõn vid Karlstad 55, 125.
Hambrom, *Hamra*, Hallsberg 74.
Haraldzstum, se Harestum.
Hardemo hd, kka, s. 3, 15, 52, 67, 76, 88, 114, 120, 125, 132, 141, 156, 162, 166, 168, 170, 172/3.
Harestum, *Harsta*, Torshälla, Söderml. 58, 69.
Hasla s., VG, nu *Hasle* 167, 172.
Haslede, Haslaede, Tångeråsa, nu *Ede* vid Hasselfors, Skagershult 166, 170, 173.
Helvacarleby, se Älvkarleby.
Herrestad, Toresund, Söderml. 12.
Heruistæ, Härffwesta, Edsberg, nu *Härvesta* 47/8, 93, 165.
Hidinge s. 45, 140/1.
Hidhin[g]xtom, *Hidingsta*, Hardemo 76/7, 88/9.
Hiertzbærgum, Varnum, Värml. 9, 14.
Hindavat, Hiindewad, by, kvarn, Gillberga, Söderml., nu *Hyndevad* 4, 156—58.
Hindawat, se även Hyndevad.
Hiwlawik, *Hulvik*, Kvistbro 104/5.
Hiwlethæ, se Julita.
Hiærstom, *Hjärsta*, Längbro 143.
Hjortsberga, Kumla 9?, 164.
Hof i VG l. ÖG 23.
Hoffdesta, *Hovesta*, Hackva 166.
Hofflanda, Väse, Värml., nu *Hovlanda* 139, 140, 167.
Hofflandstorp, Väse, Värml. 171.
Hogh, *Hõgen*, Edsberg? *Höga* l. *Högen*, Viby? 14.
Hohhalundum, Hoghalandom, Hoclandha, *Hovlanda*, Väse, Värml.?, 15, 133/4.
Honastum, Ønastum = Ånsta? 22/3.
Horebro, se Örebro.
Horn s., VG 159, 160, 167.
Hosaby, *Husby*, Kräklinge 89.
Hostæ, Hostum s., nu *Hovsta* 56.
Hulterstad hd 168.
Hwarf by, s,, VG, nu *Varv* 47, 168.
Hvitæ vang, *Vittvång*, Ånsta 12, 13.
Hyndevad, se Hindawat.
Hyndevadz rättardõme 4, 167.
Hynygni, *Öninge*, Ödeshög, ÖG? 7.
Hytringe, *Hyltringe*, Edsberg 104/5, 131/2.
Hælghastum, *Helgesta*, Hackva 83.
Hærminge, Herminge, Gällersta, nu *Härminge* 12, 13, 166, 172.
Høghælundum, *Höglunda*, Nor, Värml.? 40.
Høgnestathum, *Hygnestad*, Harstad, ÖG 30, 31.
Högnetorp, nu *Höjentorp*, VG 18.
Hõkærækulla, *Hökerkulla*, Tysslinge 37/8.
Hørstum, Kumla, nu *Hörsta* 39, 56, 66/7, 122, 166.

Ingelsböle, Lerbäck, nu *Ingelsby* 166.
Ingeldzthorpp, *Ingelstorp*, Kräklinge 102/3.
Irsta, se Yristom.

Julita kl. 2, 7, 66, 86, 117, 158/9.
Julstom, *Julsta*, Hardemo 76/7, 89.
Jäder s., Söderml. 12.
Jærpataku, Jerppetann, Jerpetaggann, Jerpetorp = *Järpetan*, Grava, Värml.? 53/4, 167, 171/2.

Kaga s., ÖG 35.
Kalfsval, Kasualle, *Karsvalla*, Väse, Värml. 9, 10, 153/4.
Kalsthorp, Karlsthorp [ej Kalfthorp], VG, nu *Karstorp?*, ovisst vilket 23, 28.
Karby, Varnum, Värml., nu *Karaby*, Ölme 167, 171.
Karlaby, *Karaby*, Edsberg 104/5.
Karlskoga s. 170.
Kavlebäck, se Caflæbæk.
Kierne [Vadstenas], N. Ullerud, Värml. 169.
Kiill s., nu *Kil* 166, 173.
Kil hd, Värml. 115/6.
Kil kka, Visnums-Kil, Värml. 40.
Kirwitzwyk, Ed, Värml., nu *Körsvik* 115/6.
Kiusboll, se Tywetorp.
Kiäxla, se Thæxlu.
Klassetorp, Tångeråsa, nu *Klastorp*, Skagershult 166.
Kloster: gårdar vid R:s kloster 169, 170, 173.
Knarasta, *Knarsta*, St. Mellösa? 109, 112.
Kni[i]sta, Knifsta by, hd, kka, s. 3, 56, 69, 71, 75, 77, 80/1, 94—96, 99, 103/4, 115, 138, 151, 164/5, 169, 173.
Kolsbro, ÖG 2.
Konungsnäs, se Svartsjö.
Kopparatorp, *Koppartorp*, Hidinge 140/1.
Krokek, [kloster], Söderml. 155.
Kroxthorp, Ånsta 86.
K . . . rhagen vid Örebro? 155.
Kräklinge by, kka, kvarn, s. 67, 82/3, 85, 99 [äng], 102—4, 111, 113, 119, 124—6, 144/5, 166, 173.
Kullatorp = *Kulltorp*, Edsberg 163.
Kumbla, *Kumla*, Hovsta 56.
Kum[b]la by, hd, kka, s. 3, 4, 72/3, 93, 101, 105, 109—11, 122, 130, 139, 144, 148, 151, 155/6, 158, 162, 164, 166, 168, 171—3.
Kumla, Vallby, Söderml. 69.
Kumla s., ÖG 12.
Kvistbro kka, s. 102, 105/6, 162, 166, 168, 170.
Kyrkiobyn, Ed, Värml., nu *Kyrkobyn* 115/6, 128/9.
Kårsta, Hovsta 56.
Kägleholm 164, 171.
Kälby, se Thyælaby.
Kælesta, Kiälesta, Edsberg, nu *Kälkestad* 4, 109, 112, 165.
Köpberga, St. Mellösa 80/1.

Ladengh, Lerbäck, nu *Ladäng* 166.
Landsberga, Biskopskulla, Uppl. 17.
Lekebergs hyttegård 169.
Lennes s., nu *Lännäs* 156/7, 166.
Lerbäck s. 114, 134—7, 166, 171.
[Lervik på Arnö, Värml. 9].
Letstigen, Littestigh, Lettebro, Lettesund 45, 170, 173.
Lidavik, *Littvik*, se Lytheruik.
Liden, Kvistbro, nu Skagershult 166.
Lydhernæ, [Kungsholmen, Stockholm] 31.
Liikabodhum, *Luckaboda*, Lerbäck 136.
Lindahult, *Linnehult*, Viby 166.
Linköping 75.
Ljungby, se Lynghby.
Ljungstorp, se Lungxthorp.
Loghæsio, Loasio, Edsberg, nu *Logsjö* 37, 99, 100, 110, 112, 165, 172.
Lotetphorp, Lotetþhorp 1, 2.
Ludgo 24.
Ludgudhawi, Kräklinge, nu *Luggavi* 24?, 88, 119, 145, 166, 173.
Lund, Ö. Fågelvik, Värml.?, Väse? 10, 14, 39?, 41.
Lundby, Lunby, Asker 49, 72.
Lundby, Hackva 83, 137.
Lundby, Viby 166, 171.
Lundby rättardöme 166.
Lunden, Edsberg, nu *Lund* 165.
Lundh, *Lunda*, Ventlinge, Öland 168, 172, kallas 165 Lundöö i Ås.
L[i]ungxthorp, Kvistbro, nu *Ljungstorp* 39, 40, 166, 168.

Lysing hd, ÖG 31, 112.
Lytheruik, Liidherwik, Lidhavik m. fl. kanske *Lillvik*, Älgå, Värml. 9, 12, 45.
Ly[u]nghby, Ekeby, ÖG, nu *Ljungby* 31, 47/8, 168.
Längbro s. 148.
Lännäs s., se Lennes.
Lödöse 34, 42, 54, 126.
Løkestadhum, *Löksta*, Råda, Värml. 21.
Lött, Edsberg, nu *Lölen* 165.
Löttestigh, -sund, se under Letstigen.

Maghridhum, *Magria*, Knista 47, 52, 56, 80/1, 104/5, 131—33.
Marko, *Marka*, Hallsberg 74, 134.
Medinge, Ervalla, Västml. 99.
Medskog, Nysund 170.
Mellösa hd 73.
Mellösa, Stora, s. 3, 15, 19, 21, 56, 81, 101/2, 148.
Menbro, Runtuna, Söderml., nu *Membro* 17/8.
Mo, Moæ, Moom, Mogæ, Moha, *Moholm*, Mo s., VG 22—24, 27/8, 39, 40.
Mobotorp, se under Mo 40.
Modhilstom, *Mårsta*, Hardemo 76/7.
Modhoryudh, se under Mo 39.
Moo, Rudskoga, Värml., nu *Mo*, Nysund 167, 171.
Moonæs, Monäs, S. Fågelås, VG? 22.
Mosebuy, möjl. *Mossby*, Kumla 1, 3.
Mozsby, Hardemo 3.
Mossby, Viby 3.
Moses, Kumla 94.
Mosås kka 37.
Mulathorp, Mularp, by, s., VG, nu *Mularp* 23/4.
Mullasæter, *Mullersäter*, Kvistbro 131—33.
Multne, Lerbäck, nu *Multna* 166, 172.
Myklisboda, Knista.
Mykrisbodhar, Mökersbodhar 44/5.
Mörkebodha, *Mörkasbo*, Sköllersta 40.
Myrby lisle, Myraby, Mörby, Ventlinge, Öland, nu *Mörby lilla* 168, 172.
Myrakær, Ed, Värml., nu *Mörkärr* 115/6.
Måwærstörp = *Påwelstorp?* Se detta.

Nacketorp, Kräklinge, nu *Falkenå* 166, 170.
Nalavi, se Nærdhæwi.
Nasta, Rinkaby 3, 122.
Navastom = *Nävesta*, Axberg l. *Nasta*, Ånsta? 143.
Nerboahs, Nærboæas kka, s., nu *Norrbyås* 11, 109, 111.
Norby, Hardemo, nu *Norrby* 99, 166.
Norby, Väse, Värml., nu *Nolby* 117, 167.
Noree, *Nore*, Sunnemo, l. *Nore* i Ekshärad, Värml. 36.
Noroskog 36.
Noora, Norom, s., nu *Nora* 56, 151.
Norrabro, Gällersta? 110, 112.
Nørra Sandom, Kumla, nu *Norra Sånna* 72/3.
Nybele, Visnum, Värml., nu *Nyböle* 46, 167.
Nybile, Hardemo, nu *Nybble* 89, 166, 170.
Nydala kl. 8, 15, 66.
Nyköping 14, 20, 26, 50, 169.
Nærdhæberg, *Nälberg*, Hardemo 125, 156.
Nærdhæwi, Nälawii, Kräklinge, nu *Nalavi* 20, 76/7, 166, 170, 172.
Næs, Næsi 9, 10, ovisst var, möjl. = Näs, Visnums Kil, nu *Nynäs*, som torde åsyftas 39, 40, 44—46 och är N. 57/8, 85, 167, 171, kanske även Næsith, Rudskoga 84.
Næs hd, Värml. = Grums hd 116.
Næss, Stavnäs, Värml., nu *Näs* 160.
Nötön, Visnums Kil, Värml. 167, 171.

Oplandh, Rudaskoga, Värml., nu *Upplanda* 167.
Orléans 20.
Ormstathorp, Ormstom, antagl. *Ormesta*, Hardemo 33, 76/7, 89.
Orreholmens fiske, Rudskoga 167, 172.
Orvieto 3, 16.
Oseno, se Aosith.
Ottenby, Öland 172.

Paris 48.
Paterstorp, Stora Pederstorp, Acklinge, VG, nu *Perstorp* 58, 168.
Pedersboo, Rudskoga, Värml., nu *Persbol* 167.
Penningby, Uppl. 140.
Påwelstorp, Hackva, även nu *Påvelstorp* 163?, 166.

Quisbro, se Kvistbro.
Quissaråd, Edsberg 165.

Rackaby kl., se Gudhem.
Raffualstorp, Tångeråsa?, Rastorp vid Toften? 170.
Rafnengh, Lysings hd, ÖG 92.
Ramsnäs, Hova, nu i Finnerödja, VG 167, 172.
Rentuna s., Söderml., nu *Runtuna* 17, 18.
Repem, *Repa*, Rinkaby 15.
Risaui, *Rösavi*, Kumla 73/4.
Risæter, Nedre Ullerud, Värml., nu *Risäter* 9, 10, 167, 171.
Rom 2, 5.
Rondatorp, Edsberg, nu *Råntorp* 165, 169, 170.
Rosendall, kvarn, Hwarff, VG 168, 172/3.
Rovered, Visnum 171.
Rudh, Mo, VG, under Moholm 40.
Rwndaby, *Runnaby*, Eker 56, 143.
Runtuna, se Rentuna.
Ruzskoghum s., Värml, nu *Rudskoga* 35, 43, 62, 118, 122/3, 167, 171/2.
Ruuinge, Rynynghe, *Rynninge*, Längbro 1—3, 143.
Ryd, Stavnäs, Värml., nu *V. Rud* 160.
Ryninge, St. Mellösa 3.
Rystad s., ÖG 14.
Råda s., Värml. 21.
Råntorp, se Rondetorp.
Råttetorp, Rudskoga, Värml., nu *Rotetorp* 171.
Ræwarydh[um], Räffwaröö, Visnum, Värml., nu *Räverud* 46, 167, 171.
Ræwarudh, Swdhre 84.
Rödekulla, Lerbäck, nu *Rökulla* 166, 171.
Rønde, Röenne, Lerbäck, nu *Rönne* 34, 54, 77, 137, 166.
Rönneshytta, Lerbäck 166.
Rönnestorp, Lerbäck 166.
Rørisvik, *Rörsvik*, Ö. Fågelås, Värml. 39, 41.
Rösavi, se Risaui.

Saba kl., se Julita.
Sakastum, *Sagersta*, Askersund? 42, 44.
Samsalum, *Samsala*, Hallsberg 59.
Samslåtten, Samslätten vid Riseberga 169, 170
Sandastum, *Sånnersta*, Kumla? 66/7.
Sandhakrum, *Sandåker*, St. Mellösa? 12, 15, 56?
Sandom, Edsberg, nu *Sanna* 60/1?, 93, 131/2, 138.
Sandviken, Karlskoga, se Skorffwatorp.
Scanem, Skanem, *Skanum*, Ölme, Värml. 9, 14.
Scolist, *Skjulsta*, Eskilstuna-Fors, Söderml. 4.
Sebui, *Säby*, Visnum, Värml.? l. *Säby*[lund], Kumla 4.
Segersjö, se Sigharsø.
Seluadhi, Siælwadhi, *Sällven*, Hidinge 45, 100/1.
Sembla, Symbla, Almby 126.
Siclastum, *Sickelsta*, Kumla 94.
Sigharsø, *Segersjö* 67, 110, 112, 141.
Sigtuna 17, 20, 51.
Ska s., Uppl., nu *Skå* 58.
Skagershult s. 170.
Skara 24, 27, 34, 81, 139/40, 151, 159—61.
Skarboo, Viby, nu *Skarboda* 166, 171.
Skarby, se Anders och Philippus i Skarby.
Skarzshult, *Skärshult*, Tångeråsa 104/5,
Skeffstom, Skepstadhom, Skædhestada, Skepstæ, Skipstæ, *Skeppsta*, Hackva 29, 37/8, 120, 123/4, 166.
Skifiæfors 55, Skiödwii 167 } Se Skyfviæ.
Skofftesta, Kräcklinge, nu *Skoftesta* 166.
Skorffwatorp, Knista, Skuruatorp, Tångeråsa, nu *Sandviken*, Karlskoga 165, 170, 173.

Skuru, Lerbäck 166.
Skyberghom, *Skyberga*, Hardemo 15, 76/7, 89.
Skyfviæ, Skyfwium, Skiödwii [!], Ytre Vlleröö, nu *Skived*, Grava, Värml. 36, 40/1, 46, 55, 167, 171.
Skyoldæborgh, *Skyllberg*, Lerbäck 54, 77, 134, 137, 166.
Skåning hd, VG 167.
Skædwi, *Skedvi*, Eskilstuna-Fors 67.
Sk[i]æ[c]klinge, *Skäcklinge*, Torshälla, Söderml. 4, 58, 166.
Skänninge 7, 62, 92, 110, 140/1.
Sköllersta, Skyoldestum by, hd, kka, s. 3, 4, 49, 63, 73, 105, 123, 125, 137, 166, 168, 171, 173.
Smedby s., Öland 168, 172.
Smediebyrgh, *Smedberga*, Edsberg 138.
Smariis, Smårydhz, Nidhra l. Ytre Vllerue l. Vlleröö, Värml., nu *Småris*, Nedre Ullerud 124/5, 133, 167, 171.
Småris rättardöme 167.
Snavlunda s. 114.
Sneuerwy, *Snarvi*, Edsberg 1, 3, 165.
Snæwalundum, *Snavlunda*, Ånsta 18.
Solaberghum, *Solberga*, Asker? 65—7.
Solberga, Edsberg 156, 165, 169, 170.
Solberga, Svanshals, ÖG 168, 172.
Solberga, Vadstenatorp, VG 172.
Spangarh, Spangæ, Spånga, Fuglewik, Värml., nu *Spånga*, Ö. Fågelvik 10, 14, 41, 167, 171.
Spangum, *Spånga*, Vintrosa 49, 52, 56.
Spånga rättardöme 167.
Stabol, se Stawbodhom.
Staby, se *Herrestad*.
Stawbodhom, Staboo, Tångeråsa, nu *Stabol*, Skagershult 45, 166.
Staw, skog 39.
Stavnäs s., Värml. 160.
Stene, Kumla 94.
Steninge, Husby-Ärlinghundra, Uppl. 99.
Sterlinge, Edsberg, nu *Stäringe* 131—33, 144—7, 165.
Sticklinge, Stickinge, Tångeråsa, nu *Sticklinge* l. *Stickninge*, Skagershult 166, 169, 170.
Stjärnsund, se Ølandæswndh.
Stokhamar, *Stockshammar*, Askersund 26.
Stockholm 29, 41, 43/4, 46, 99, 135/6, 152—55, 163/4.
Strupekiär, *Struppkärr*, Hova, VG 167' 172.
Strängnäs 4, 21, 58, 125, 127/8, 149, 156/7, 162.
Stubberådh, Warneme, Värml., nu *Stubberud*, Ölme 167, 171.
Stukkaby, *Stockby*, Sånga, Uppl. 58.
Sudherby, Sørby, Syderby, Edsberg, nu *Sörby* 39?, 99, 100, 137/8, 163.
Sudherby, Kräklinge 39?, 67.
Sudherby i Kumla l. Hallsberg 163/4.
Sudhærby, Viby 48—50, 166, 172.
Sumarstathum, Somærstadum, *Sommersta*, Visnum, Värml. 9, 14, 46, 167.
Sund, Nysund 170, 171.
Sund, Rudskoga, Värml. 167, 171, kanske Sund i Visnum!
Sund, Ö. Fågelvik, Värml. 14?, 41?
Sund, Sunde, Visnum, Värml. 35, 40?, 167?
Svndabool, Sundebol, Rudskoga, Värml., nu *Sunnebol* 85, 167.
Sundaröö, Hova, VG, nu *Sanderud*, Tived 167, 173.
Sundbo hd 70, 168, 173.
Sundby vid Hjälmarsund? l. vid Gripsholmsviken? 21/2.
Sundhem, [Sandhem], se Taskerud.
Sundstorp, Ö. Fågelvik, Värml. 41.
Svanshals by, s., 28/9, 31, 46, 56, 168/9 172.
Svanshals rättardöme 166, 172.
Swartakiella, Swertikella, Svanshals 168, 172.
Svartlösa hd 135, 157/8.
Svartsjö 58.
Sueaboth, Sweabodh, Suedhabodha, Sweibödhe m. fl., Ventlinge och Ås s., Öland, nu blott ett *Svibo*, Ventlinge 5, 6, 50, 165, 168, 172.
Sweda, Visnum, Värml., nu *Svedje* 167, 171.

Sweda rättardöme 167/8, 171/2.
Svennevad, Swinauad, kka, s. 3, 63, 101.
Swensbo, Rudskoga, Värml., nu *Svensbol* 167.
Swepi[l]staku, Värml. 53/4.
Systerengh, Viby 166, 171.
Sytherby, se Sudherby, Edsberg l. Kräklinge.
Sållerön, Sållaren, Ö. Fågelvik, Värml. 171.
Sånnäs, *Sandenäs*, Väse, Värml.? 171.
Säby, *Säbylund*, Kumla 4?, 65, 97/8, 105, 107.
Säby, Visnum, Värml. 4?, 35, 46, 167, 171.
Sällven, se Seluadhi.
Sætherboo, Stavnäs, Värml., nu *Sötterbol* 160.
Södherby, *Sörby* i Almby l. Täby? 143.
Sødher[Suder]bylånga, Edsberg 103/4, 145, 147.
Söderby rättardöme 166.
Söderköping 96.
Södertälje 32, 135, 156—58.
Sörboda, se Boda.
Sörby, se Sudherby- och Södherby-orterna.

Takastum, *Þakarstum*, Thagestum, Thagrestom, Thauistha m. fl.; Sköllersta, nu *Tarsta* 29?, 30, 38, 137.
Taskarödh, Visnum, Värml., nu *Sundhem* 167, 171.
Tattermyra, Vadstenatorp, VG 172.
Testen, sjö i Närke, Teen? 169.
Thinningge, *Tynninge*, Kumla 119, 125.
Thorp, Thorpe se Torp.
Thyeby, se Tigby.
Thyælaby, Fors, Söderml., nu *Kälby*, Eskilstuna-Fors 35, 156/7.
Thæxlu, Kiæxla, Edsberg, nu *Käxle* 45, 165.
Tidesta, Glanshammar 49.
Tigby, Tiby, Tikby, Tybi, Tegby, Glanshammar 23?, 140/1.
Tillefäll, *Tillfärd*, Lerbäck 166, 171, 173.
Tingvalla 55, 102/3, 115, 117, 154.
Tingvalla lagberg 152.
Tingvalla älv = Klarälven 55, 167.
Tistinge, Viby 166.
Tiwstum? Tjugesta, Hackva? 83/4.
Tompta, Svanshals, ÖG, nu *Tomta* 72, 167, 172.
Torp, Kumla 107.
Torp, Thorpe, Kräklinge 76/7, 124/5, 133.
Torp, ovisst, kanske Kräklinge 109, 112.
Torp, Rudskoga, Värml. 167.
Torp, Torpe, Tångeråsa, *Torp* l. *Trystorp?* 138.
Torpeskog, Hova = *Skagersholm*, Finnerödja 167, 172.
Torpeskogs rättardöme 167.
Torshälla s. 4.
Trædha, Thrædhe, Träda, Edsberg 131/2, 138, 165, 169, 173.
Tuna, se Kägleholm.
Tuna, Skå, Uppl. 19, 42/3, 58.
Tuskøium, Töskjö, *Törsjö*, Mosås 12, 13.
Tynnelsö 102.
Tysslinge s. 151, 155.
Tywetorp, *Tjusbol*, Nedre Ullerud, Värml. 171.
Tångeråsa s. 42, 166, 168, 170, 173.
Tæliabo, Tæliæ, Tälje, se Södertälje.
Tæbo s., *Täby* 15/6, 93.
Törsjö, se Tuskøium.
*Þ*akarstum, se Takastum.

Vglaböll, Rudskoga, Värml., nu *Ugglebol* 167.
Ullarø inferiori, Nidhra W., Nidhra Vllerue, neddre Vllerøx, Ytre Vlleröö, Värml., nu *Nedre Ullerud* [Grava] 36, 55, 81, 115/6, 124, 133, 167, 171.
Wllarø, Øffra, *Övre Ullerud* 55?, 115/6, 167, 171.
Ullerui, *Ullevi*, Örberga, ÖG 24, 29, 30.
Vnastum, se *Ånsta*.
Vnø, *Öna*, Hammar 17/8.
Vnø, Vinö i Hjälmaren? 18.
Uppsala 8, 12, 18, 34, 99, 153/4, 163/4.

Vadsbo hd, VG 159—161, 167, 173.
Vadsbro s., Söderml. 51.
Vadstena 110, 122, 125, 127, 162.
Vaglycke, *Våglycka*, Viby 166, 171.
Wal, Värml. 9.
Walby, Ekeby, nu *Vallby* 109, 112.
Waldby, Walby, *Kungs-Vallby*, Viby? 25, 50.
Wall, Ölme, Värml. 9, 167.
Wall, Visnum, Värml. 9, 46, 167.
Vallersta, se Baldastadh.
Walunäs, *Valnäs*, St. Mellösa 19.
Waløriothorpe, Vallarethorpum på Tiveden? Vallatorp, Appuna, ÖG? 29.
Vanga, se Vånga.
Varboda, *Vårbo*, Nysund 170, fiske 172.
Warghæræ? 55.
Varneme, Varnum s., förenad med Kristinehamn 9, 14, 66, 167, 171.
Varnhem, kl. 55, 66, 81.
Varnums skogsbygd 170.
Vartoffta hd 164, 167, 173.
Varv, VG, se Hwarf.
Wedla m. fl., *Väla*, Viby 18? 166, 171.
Velandom, *Välanda*, Edsberg 131—33, 165, 169.
Wenegarn, *Vänngarn*, Uppl. 107/8.
Wentlinge s., Öland 5, 6, 168, 172.
Vestom, *Vesta*, Kumla 74.
Via, se Widhum.
Via, Södra, Kumla 125.
Viala, V. Vingåker, Söderml. 18.
Wiby kka, s. 14, 18, 35, 64, 89, 90, 101, 114, 140, 145, 151, 166, 168, 172/3.
Viby-Julita, kl., se Julita.
Widha kvarn, *Via*, Hackva 82.
Widha å 82.
Widhellum = Wedla? 18.
Widhum, Widhom, Widhæ, Wydha, Wiida, *Via*, Edsberg 82/3, 85?, 107/8, 121/2?, 130, 132/3, 134?, 138, 163?, 165.
Widhum, Widha, *Via*, Hackva 78/9, 83/4, 121, 125.
Widhum, Wida, *Via*, Kumla 94, 169.
Widhom, *Via*, Vintrosa? 143.
Vidö, Karlstads s., Värml. 25.
Wigby, Wikby, Wyby, se Viby.
Wigholfstorp, nu *Vävle*, Jäder, Söderml.? 12.
Wilistom, *Vilsta*, Hackva 79, 80, 83 [= gården Hackva? 170].
Vinstorp, Winzatorp 20.
Vintrosa s. 12, 56, 162, 166, 173.
Vinö i Hjälmaren 18.
Visnum hd, s. 3, 4, 9, 84, 118, 167.
Visterud, Nedre Ullerud 36.
Viterbo 6.
Vitlvång, se Hvitæ vang.
Wraek, [Biskops?-]*Vrak*, St. Mellösa 20/1.
Vrena 32.
Vreta kl. 2.
Vånga, Norra Vånga, VG, 27, 167, 173.
Vårfruberga kl. 44.
Våxnäs, Karlstad 125.
Weegenn, *Vägen*, Edsberg 165.
Välinge, Väse, Värml. 60.
Wæherad, Wäsehärad s., nu *Väse*, Värml. 9, 14/5, 60, 117, 139, 167.
Värsta, se Dwærstadhum.
Væstanaa, *Västanå*, Väse, Värml. 60.
Westanbek, *Västanbäck*, Kräklinge 89.
Västerreks hd 157.
Vesterwång, *Vånga*, VG 163, 172.
Västerås 59, 161, 163/4.
Wästby, Wæsby, *Väsby*, Kräklinge 64? 82.
Västby, Kumla? 125.

Ybby, se Egby.
Ymseborg 15.
Yn[n]inge, se Hynygni.
Yristom, *Irsta*, Knista 80.
Ytterby, se Øtræby.
Yxsthom, *Yxsta*, Hovsta 143.

Åby, Kumla, se Aby.
Åby, VG 102/3.
Åla, se Alilla.
Ålsta, se Alixsta.
Åkerby, se Akerbuj.
Åkerö, se Akeröö.
Åmme, se Amo.

Ånsta by, kka, s. 13/4, 18, 22/3?, 166, 173.
Ås s., Öland 5, 165, 168, 172.
Ååsaböll, *Åsebolet*, Hova, VG 167, 171.
Ååslatorp, Edsberg, nu *Blankholmen* 165, 170.

Æbbathorp, Lysings hd, ÖG = Abbetorp, Rinna, Göstrings hd? 92/3.
Æglæstum, Edsberg, nu *Ägelsta* 37, 45, 47, 165.
Älgå, se Elgha.
Älvkarleby 2.
Aemo, se Amo.
Äng, se Engh.
Ängsö, se Engsyo.
Aeranes, *Årnäs*, Kärnbo, Söderml. 44.

Ödeby s., förr Öja 162.
Ødhiskærra, Lerbäck, nu *Ödeskärr* 134—37.
Øghia, Hackva, nu *Öja* 82/3.
Øken, Ökna, Ö. Fågelvik, Värml., nu *Ökna* 84, 91, 102/3, 167.
Øknaby, Kvistbro, nu *Ökna* } 97/8, 105
Øknafors } /6, 142?
Ølandæswnd, Askersund, nu *Stjärnsund* 37, 61.
Ölme hd, s. 9, 14, 167.
Ölsboda, se Boda.
Ön, Norrbyås 11.
Öna, se Vnø, Hammar.
Ønastum, se Ånsta 23.
Önesunnaboo, fel för Önissebol, Rudskoga, Värml., nu *Undersbol* 167, 171.
Öninge, se Hynygni.
Örby[hus] 57.
Øræbergh s., *Örberga*, ÖG 24.
Örebro hd, kka, kl., stad 1, 11/2, 14—16, 19, 23/4, 26—28, 35, 38, 49, 50, 54, 57, 59, 61, 77, 79, 90, 93, 99, 107, 109—14, 118, 120, 123, 125/6, 132, 140—44, 148—52, 154—56, 162/3, 169, 171—73.
Ørixstum, *Örsta*, Kumla 66/7.
[Österrek hd, felakt. 157/8].
Østom, *Östa*, Knista 52, 80, 94, 100/1, 104/5.
Östra Fågelvik, se Fuglewik.
Ösznakulla, Svanshals, ÖG, nu *Yxnekulla?* 168, 172.
Øtræby, *Ytterby*, St. Mellösa 19.

PERSONREGISTER.

A, lgm i Värml. 3.
Abbedissor i Riseberga:
Anna [1428] 105/6;
C[ristina?] [1272] 10;
Dorotea [1515] 160/1;
Elena, Helena Gisled. [1359—60] 49, 51, 59—61;
Gertrud [1339—46] 45—8, 52, 54;
Greta, Margareta Jakobsd. [1378—1407]; 65—8, 70, 72, 75—79, 81/2, 84, 86;
Ingeborg [1462?] 122, 129;
Ingefridh [1419, f. d. 1434] 96, 108, 111;
Katarina [1349] 56;
Kristina [1468—77, f. d. 1488] 128, 131/2, 139, 145;
Kristina Pedersd. [1508] 157/8;
Märta Ydod. [1351] 57;
Ragnhild [1434—48, f. d. 1462?] 108/9, 112/3, 115, 120, 127/8;
Ramfrid, Ragnfrid [1312—36] 19, 24, 26—28, 30—34, 37, 39, 40, 44;
Ej känd till namnet 8 samt [1529—31] 163, 165.
Abraham Kristersson [Leijonhufvud] 145.
Agmund; Amund Hat, r., lgm i Värml. [fyrd. sköld] 57, 84/5; — Karlsson, morfar t. föreg. 85; — Little, g. m. Katar. d. ä. till Torp? 125.
Albrekt, konung 61—3, 75.
Alcha, abbed. i Aranäs 51.
Alexander III, påve 2.
Alf, kapellan i Glanshammar 145—7.
Algot: — Brynjulfsson, lgm i VG 13/4, 17/8; — Jonsson [hjorthorn], lgm i Värml. 33; — i Knista 71?, 80; — Vighlughæson 12.
Anders, Andreas: — abb. i Alvastra 115, 127/8; — Djäkn 135; — Eriksson på Käggleholm 171; — Finnason [i Nasta l. Nävesta?] 143; — Hjorth, v. 136; — [Håkansson?] 39; — Hørdreng, Fjugesta 134; — Jønisson 110; — i Kalsthorp l. Mulæthorp 23/4; — Laurensson, v. 137; — Mattsson, Säby[lund] 65, 105, 107; — kkh i St. Mellösa 102; — i Näsby, borgm. i Örebro 78; — Olson, Örebro? 148; — Ottason, kanik i Strängnäs 85; — Persson på Ekeberg [Svansholmen] v. 159; — Peterson [Lilliehöök], Fårdala 164, 172; — Ragvalsson, borgm. i Örebro 150; — Torbjörns- l. Storbjörnsson, i Skarby, hhd i Västra tredingen 80, *114*, 115, 120, 132.
Anna, S:t 110/11, 144.
Anund: — Bolt d. ä. [Ros till Ervalla] 145/6; — Bolt d. y. 144—47; — *dominus* [präst?] 24, 30; — i Ekeby, Kumla 66; — Finvidsson 52; — i Hörsta 53, 56; — Knutsson, fader t. Lars Anundsson 87; — Botildason de Ludhgud[ha]wi 24; — i Malma, Värml., v. 116, 118; — Stare 49; — Sture, r. 34; — i Torp, Kräklinge 76.
Arindh [Arnold?], bror t. Bengt Larsson 99.
Arnbjörn, Åbjörn Sixtensson [Sparre], drots 10, 29, 44.
Arnold Larsson [björnlår] 98, 105/6.
Arnulf: — Glippsta 89; — Ormsrud, Värml. 118; — Mjölnare, Hackvas Via 78.
Arvid: — Arnbjörnsson [Vinstorp] 20; — Gustavsson [Sparre], lgm i Söderml. † 50/1; — Gustavsson [Sparre] lgm i Finland 51; — herr [vikarie i Edsberg?] 110, 112; — Karlsson [Sparre], kanik 50; — i Rud, Värml. 133; — Siggesson, präst i Mora 151; — Trolle till Bergkvara 125.
Asto, dominus [präst?] 24.
Axel, son t. Åke Jönsson Svarte Skåning 155.

B. Mattsson de Ask 10.
Barnam: — far t. Ingeborg 44; — Gisleson 51.
Bartold, Bertil, Bartoldsson, borgm. i Örebro 142, 148, 150/1.
Bengt: — Bosson [Malsta-ätt], r. 42; — i Bronastum, Kumla 66; — g. m. Elena Tunesd. 20; — Filipsson [Ulv] 51; — hertig av Finland, bp i Linköping 14; — Hagbardsson 125; — i Hörsta, Kumla 39; — son t. Ingeborg Tunesd. 19; — kanik i Strängnäs 128; — Karlsson v. 153; — [Thyrgilsson] kkh i Kräklinge 30, 41, 82/3, 85, 93, 109, 111; — Kætilsson 131/2; — Lange, borgm. i Örebro 150; — Larsson [björnlår] 97—99; — Larsson, borgm. i Örebro 79; — Laurensson i Eek [Värml.?] 160; — Magnusson, r. [år 1220] 5; — Magnusson [Folkunge], lgm i ÖG 28; — i Magria, Knista 131/2; — kkh i Mellösa 148; — Nilsson, munk i Strängnäs 64; — Nilsson [Oxenstierna] 107; — Stensson [Natt och Dag], lgm i Närke 89, 103—5, 107, 116/7; — i Söderby [Kumla l. Hallsberg?] 66; — Thyrkilsson Djäkn [tre stjärnor], ulgm i Närke 104/5; — Tunesson, domprost i Skara 19; — i Via, Kumla 94.
Bengta: — Andersd., g. m. Magn. Pedersson på Tiby 140/1; — g. m. Peder Magnusson i Hidinge 88.
Bernhard: — de Maltza[h]n, r. 23, 44; — de Ortolis, nuntie 34.
Birger: — Algotsson [hjorthorn], Värml. 33; — abb. i Alvastra 31; — i Berghom, Hardemo 89; — Djäkn [femuddig stjärna], underfogde i Närke 120; — Folkesson, Åby, VG 102/3; — Holmgersson, [snedbjälke] 38; — Håkansson, r. 15, 19, 124; — jarl d. ä., Brosa 1, 3, 5; — jarl d. y. 2, 5, 8, 10; — konung 7, 14, 19, 24; — Larsson, v. [c. 1400] 9; — Magnusson [leopard] 20, 40/1; — Mattsson [hjorthorn?] 43; — i Moses, Kumla 34; — Nilson, kkh i By, Värml. 33; — Persson [till Finsta], lgm i Uppland 26; — Ulfsson till Ulvåsa, lgm i Närke 67, 70/1, 75.
Birgitta: — Birgersd., St. Birgitta 47, 64, 107, 110, 111, 122/3, 144; — Brynjulfsd. 101; — d. t. Giergheke 110; — Gregersd. [Lillie] 155; — Jönsd. 110: — d. t. lgm Knut Mattsson och g. m. Magn. Bengts. till Sakastum 42—44, 56; — Knutsd., g. m. Magn. Gisleson 51, 53; — d. t. Magnus Bengts. [Natt och Dag] o. g. m. Anders Persson på Ekeberg 159; — g. m. Rörik Algotsson 13; — Tomasd., g. m. Sigurd Erengisleson 41/2.

Biskopar, ärkebiskopar, svenska:

Linköping: Henrik [1276 och, ej namngiven, 82] 12/3, 15; Karl [1220] 5, 8; Karl [1317] 27; Knut [1396, 1414] 81, 92; Kol, Birger Brosas samtida 8?; Nils Hermansson [1383, 1386] 69, 75; Petrus [1352] 53.

Skara: Bengt [1317] 27; Brynjulf [ej namngiven 1282, 1290, 1313] 13—15, 18, 21, 24; Erik [1276] 12; Peter [1326] 33; Sigge [1348] 55.

Strängnäs: Anders [1419] 96; Arnold [1424] 102; Anund [1276, 84] 12/3, 15/6, 36; Erik [1446, 48] 119, 120, 124; Finvid [1270] 8; Frender [1345] 50; Hans l Johan [1466?, 1475, 1479?] 129, 130, 137, 139, 140; Kol [1253, 57, 1260-talet?] 8, 20; Konrad, Cort [1480, 88] 141, 144—8; Magnus Sommar [1528, 33] 162; Matts [1503, 09] 155/6, 158; Olof [n. 4?, 1220] 4, 5, 8; Sigge [1450, 58] 122/3, 126; Sigmund [1346, 48] 3, 52/3, 55; Styrbjörn [1311, 1340], 24, 27/8, 31, 33, 36, 46; Throgillus [1233?, 41?] 8; Thyrgillus [1355, 68] 53, 63; Tomas [1431, 40] 107, 112, 116/7; Tord [1381, 96] 66/7, 69, 72—74, 81/2; Ysar [1300, 29] 18—21, 24, 36.

Uppsala: Folke [1276] 12; Henrik [1396] 81; Jakob [1279, utan namn 1282] 13, 15; Jakob Ulfsson [1488, 1500] 144—48, 153; Jöns Bengtsson [1462] 129; Magnus [† 1289] 42; Olof [† 1234] 4?, 6, 8; Olof Björnsson [färla] 28, 30/1, 33; Olof [1437] 113, 116/7; Stefan [1164—85] 2; Wallerius [1220] 5.

Västerås: Israel [1276] 12; onämnd [1282] 15; Israel Erlandsson [1322] 31; Nils [1396] 81.

Växjö: [Asker 1276, 82] 12, 15; Magnus [1317] 27; Nils [1488] 144—48.

Åbo: [Kettil 1276, 82] 12, 15.

Björn: — i Dvärstorp [1550] 32; — Holmsson, Härvesta, Edsberg 93/4; — Joarsson, Värml.? 84; — Karlsson 74; — Nilsson [Vinge], lgm i Värml. 116—18; — Tholffsson, Värml 116.

Blanka, drottning 54, 57.

Bo: — Jonsson, drots 85; — Nilsson [Natt o. Dag] r., lgm i ÖG [1314] 25; — Nilsson [Natt o. Dag] v. 108; — (Boecius) Svensson, Värml. 46; — Boso de Aasæ, Värml.? 25.

Brigida, Birger Brosas gemål 3.

Brita, hustru, Strängnäs 162.

Brodde, munk 24.

Bryngel Bengtsson, fogde 164, 168, 170.

Brynjulf: — 26; — Bøkøløff 57; — i Edhe = föreg?; — Jonsson [ros] 101; — i Strand, Värml. 133.

Böghel van Hoo, hhd i Östra tredingen [1382] 73.

C. biskop, se Kol i Strängnäs.

Cecilia: — d. t. Arnulf Mjölnare 78; — Bengtsd., änka e. Gust. Ingeborgsson 21; — Birgersd., g. m. Karl Magnusson, Malsta-ätt 35; — Joarsd., g. m. Erengisle Jonsson Båt 25; — d. t. Katarina på Hygnestad 30; — Månsd., g. m. 1) Anund Bolt d. ä.; 2) Jöns Ivarsson 145, 159; — änka e. Nils Stabularius 6; — Röriksd., g. m. lgm Knut Magnuss. VG 13/4, 39; — d. t. Verner Brunkow 18.

Clas, Clemit, se Klas, Klemens.

Culo, se Kol, bp i Linköp. [l. Kol i Strängnäs?]

Dan: — kkh i Lerbäck 114; — stallare 5.

Didrik, kanik, se Tideman?

Dyonysius de Mulathorp 23.

Eggard de Kyren, r. 47, 49, 50.

Elena, se Helena.

Elewer, Fylsta, Kumla 94.

Elias, son t. Vigl. Nilss. 13.

Elin: — g m. Joh. Olofs. 138; — Tideco 64.

Enar Fluga, r. 139.

Enbjörn [Kumla hd] 66.

Erengisle: — i Bierkæ, Värml. 133; — Jonsson [båt] 25; — Nilsson d. ä., Hammersta-ätt 63; — g. m. Ramborg Bengtsd. 28; — Sunesson jarl 75; — Tomasson [båt] 36.

Erik: — Djäkn, v. 101; — Eriksson [Gyllenstierna] 123; — Eriksson, konung 6, 50, 53, 55; — i Frösvi, Edsberg 133; — Gregersson till Granhammar [Örnflychts-vapen] 136; — i Gryt, Gällersta 110; — hertig 10, 22/3, 28, 30, 39, 44; — i Hyttringe, Edsberg 104/5; — Julsta, Hardemo 89; — Kagge, dompr. i Strängnäs 156; — Knutsson, konung 4, 5; — Kättilsson Puke, marsk 62/3; — Larsson 139; — Magnusson, konung 59, 60; — Nilsson, kkh i Knista 96; — Olofsson, Värml., v. 116, ej v. 118; — Pedersson, borgm. i Arboga 143; — borgm. i Skara 140; — skräddare, Edsberg 134; — Sämundsson † 139; — de Thorpe [?] 15; — Trolle, r., lgm i Närke 152/3, 164; — Valdemarsson, r. 31.

Erland: — kkh i Kräklinge 64; — Ängel, r. 33.

Ermegard Fikkesd., g. m. Måns Bengtsson [Natt o. Dag] 145.

Esbjörn i Selebrathe [?], Värml. 133.

Eskil: — äbp i Nidaros-Trondheim 85; — Qualdulfsson 39, 41, 45/6; — i Rönne, Lerbäck 30, 34; — lgm i VG 4, 5.

Eskilstuna klosterbröder 61, 111.

Filip: — Andersson 134, 137; — Ingevaldsson, r., lgm i Söderml. 21; — Ingolfsson [trappskurna rutor] 49, 52; — i Sandakrum 56; — Jönsson i Skarby, även i Köpberga? [hjorthorn], hhd i Västra tredingen 45, 68, 76, *80*, 81, 83, 114; — Thyrnersson [hjorthorn], lgm i Närke 10—13, 80; — Ulfsson [ulv] 38, oriktigt nämnd 123 i sonen Ulfs ställe.

Finvid: — halvbror t. Annad i Luggavi 24; — Ingolfsson [trappskurna rutor] 47—49; — Magnusson [Leopard] 20; — i Skyoldestum 49; — de Thyeby 23.

Folke, Folquid, Fulco: — Bænæson 74; — bror t. Ingrid Andreasd. 22; — jarl, son t. Birger Brosa [ej broder] 4, 5; — Magnusson, v., fader t. Birger Folkesson i n. 210, 103; — i Marka, Hallsberg 74: — i Tjugesta?, Hallsberg 83.

Frøsten i Västanbäck, Kräklinge 89.

Gabriel Bengtsson [Oxenstierna] 164.

Gadh Månsson, Örebro 156.

Gaute Eriksson 23.

Gereko Larsson, son l. fader t. Lars Gerekoson 45.

Gerhard, prost i Närke 17/8.

Germund: — Eriksson, Edsbergs hd 131/2; — i Örsta, Kumla 66.

Gervasius, nuntie 38.

Gervater, Girvater: — i Hjulvik, Kvistbro 104/5; — i Vallersta, Kumla 64.

Giergheke, hustru i Örebro 110.

Gisle: — Elineson, r. 42—44, 48/9, 50, 55; — i Nybble, Hardemo 89.

Greger, Gregorius: — Bengtsson [Läma], r. 129; — son t. Birger II jarl, stamfader för Malsta-ätten 10; — Magnusson, r. 49.

Gregorius IX, påve 6, 7.

Gudmund: — i Brånsta, Kumla 66; — Eriksson 132.

Gunhild Thyrgilsd. [färla], g. m. Stenar Jonsson 49, 56, 60.

Gustav: — Algotsson [Sture], r. 116/7; — Arvidsson]sparre], lgm i Finland 50; — son t. Ingeborg Tunesd. 19, 21?; — Karlsson [två korslagda liljor] 29, 37/8; — Magnusson [Sture], r., lgm i VG 87, 90, 103; — Tunesson, lgm i Värml. 37, 47; — Ulfsson [sparre], v. 116/7, r. 120, 124.

Gärdar, Kumla? 64/5.

Habbard, Hagbard: — 61; — Bengtsson 125; — i Bärsta, Hackva 83.

Halsten, rector ecclesie, Örebro 31.

Hans l. Johannes, Johan: — kkh, Ekeby 109—111; — konung 151—54; — kkh, Kräklinge 76; — prost, Kumla 110/11; — Mårtensson, *sacrista* i Skara 140; — Olaui, kkh i Viby, prost över Närke *101*, 110/11?, 114; — Pedersson, borgm. i Örebro 156; — Stensson † 159, 160, 162; — Swinapape, borgm. i Örebro 71; — Åkesson [Tott], lgm i Närke 137.

Harald: — Eriksson Djäkn, hhd i Örebro hd 101; — Jakobsson Djäkn, ulgm i Närke [tre huggtänder] 85; — i Skyberga, Kumla 76; — Symonsson, Värml. 46; — i Stene, Kumla 94; — Torgersson, lgm i Värml. 57; — abb. i Varnhem 81.

Hardemos kkh och *tutores* 162.

Helena, Elena, Elin: — Gisled., g. m. Sigge Magnusson [Vinstorp] 51; — g. m. Holmger Ulfsson [stengavel] 42; — Petersd. 43; — Tunesd., g. m. Bengt 20, 27; — syster t. kanik Ulf Holmgersson 41/2.

Helga, änka e. Nils Stabularius 6, 53.
Helge Sämundsson [Skanke?] 101/2.
Helvig, änkedrottn. 28.
Hemming: — Hagbardsson 125; — Hemmingsson [fyrdelad sköld] *57*, 58, 85; — Laurensson 125.
Hennekin, Hænicho: — Styg 67, 88; — Ödlebonde l. Ödla 33; — borg. i Örebro 32/3, 53.
Henrik: — Holmfastsson »a Wiker», Nora 74/5; — kkh i Kräklinge 125; — Ragvaldsson, rådm. i Örebro 149, 150; — Vilkinsson, vikarie, konfessor i klostret 21, 133—5.
Herman: — till Kavlebäck, ÖG 29; — Nilsson i Solberga 106; — de Candore, bp i Tiberias, Palestina 139.
Hidingebor 162.
Hierardh i Lagherbergh, Värml. 433.
Hinze Sunnodagh 29.
Hithinus, Värml. 41.
Holmfrid, d. t. Peter i Hökerkulla 37.
Holmger, Holger: — Birgersson † 26; — de Þakarstum 29, 38; — Ulfsson [stengavel] 42.
Holmvid i Mullersäter, Kvistbro 131/2.
Hanger, se Holmger.
Hunwider, Gysta, Knista 80.
Håkan, Hakon, Haquon: — Algotsson [griphuvud] 34; — abb. i Alvastra 187/8; — i Berga, Knista? 138; — *cellerarius* i Alvastra 31; — Djäkn 23; — Gilloson 80; — i Gysta, Knista 138; — son t. Ingeb. Tunesd. [Vinstorp] 19; — Ingoson [fyrstyckad sköld] 29; — Jenson, Söderköping 97; — Jonsson, Värml. 118; — Jonsson Läma, r., marsk 26, 28, 32/3; — Magnusson, konung 85; — Nilsson, prebendat i Örebro 141; — Pedersson, kkh i Nora 151; — prost i Närke 58; — Ragvaldsson [Vinstorp] 20, 32; — i Sickelsta 94; — i Skeppsta 123; — kkh i Sköllersta 137; — i Spånga 49, 52, 56; — i Säby[lund] 41; — Tordsson, Värml. 133; — Tunesson, marsk [Vinstorp] 19.
Hælff Thørgilsson 66.
Hærlik Pedhersson, Värml. 116.
Høldo, lgm i Värml. 9, 10, 15, 17.
Hørbo i Skarby, Hackva 83.

Igge Vastason, rådm. i Lödöse 126.
Ingeborg: — Barnamsd., g. m. Gisle Elineson 44, 51; — Bengtsd., änka e. Brynjulf Johansson 101; — g. m. Birger Håkansson, se I. Tunesd.; — g. m. Birger Persson till Finsta 26, 28, 49; — Björnsd. [vinge], g. m. Nils Tykesson 103; — bror t. Girvater i Vallersta 64/5; — syster t. Ingrid Andreasd. 23; — Knutsd., Glippsta, Hardemo; — Knut Arnbjörnssonsd., g. m. Udd Mattsson 20; — d. t. Lars Magnusson [leopard] 36; — d. t. Magnus Bengtss. o. Birg. Knutsd., nunna i St. Klara 44; — Magnusd., g. m. Knut Uddsson [Vinstorp] 107; — g. m. Magn. Johansson Ängel 20; — Olofsd., g. m. Lars Svensson i Gräve 114; — d. t. Peter i Hökerkulla 33; — d. t. Ragvald Mulæ 20; — d. t. Nils Åbjörnsson [sparre] 107; — Svantepolksd. 42; — d. t. Thyrner Mattsson 51, 55; — Tunesd. 15, *19;* — St. Birgittas dotter, heliga I.? 110/11, [se även I, nunna 47]; — Ulfsd., g. m. 1) Knut Mattsson, lgm i Närke, 2) drotsen Arnbjörn Sixtensson [sparre] 38, *44*.
Ingegerd, Ingerd?: — Birgersd. 66, 72—74; — d. t. Peter Magnusson i Hidinge 88.
Ingemar: — Olofsson 131/2; — Pelleson, Skara 161.
Ingemund i Vallby, Ekeby? 109/10.
Ingevald: — domprost i Strängnäs [leopard] 20, 35/6, 38, 40; — Nilsson, Värml. 118; — Smed, Arboga 143/4; — Torstensson, rådm. i Stockholm 136.

Ingirun, g. m. Johan Laas 40.
Ingolf Peterson 56.
Ingrid: — Andreasd. till Karstorp 22—24, 27/8; — till Aspenäs 28; — Filipsd., g. m. [S]torbjörn Andersson 80; — g. m. Herman till Kavlebäck 29; — änka e. Holmger Birgersson 26; — Larsd., g. m. Anders Mattsson till Säby[lund] 105; — d. t. Peter i Hökerkulla 37; — g. m. 1) Matts Trottesson, 2) Lars Ulfsson 68; — Gisled., g. m. Thyrner Mattsson [hjorthorn] *51*, 55; — Gregersd., änka e. Lars Hjort 135/6; — Svantepolksd. 31, 42; — moder t. kanik Ulf Holmgersson 41.
Innocentius III, påve 3.
Isar, se Ysar.
Israel Birgersson, St. Birgittas broder 47.
Ivar: — Jonsson, Värml. 176; — Nilsson, lgm i ÖG 92; — Nilsson, systerson t. Jöns Ivarsson 159; — Jönsson, son t. Jöns Ivarsson 159.

Joar: — i Kar[l]aby, Edsberg 104/5; — g. m. Margareta Thordæd. 97.
Johan, Johannes, Jon, Jöns: — i Aby, Kumla 94; — Algotsson [hjorthorn], Värml. 33, 57?; — kkh i Asker 110/11; — Bengtsson [sparre?], Värml.?, VG? 58/9; — i Berga, Knista 100; — Bese [riksråd] 152—54; — Larsson i Billinge 143; — Birgersson 25; — Birgitto 74; — i Boda, Värml. 133; — i Bredegården, Berga, VG 86; — Brunkow, drots 27; — i Brånsta, Kumla 66; — cistercienserabb. 48; — i Ekeberg, Hallsberg 66; — i Ekeby, Kumla 66: — korsbroder i Eskilstuna 118/9; — Falster, Örebro slott 152/3; — i Fiwistom [Fjugesta?] 138; — Fredebern 113; — Gierdarsson i Vallersta, Kumla 109; — i Gres, Värml. 133; — Guttormsson i Fjugesta 100; — Gydhason 49, 56; — Haftorsson 101; — i Hallsberg, Knista 80, 100; — Haraldsson i Gysta, Knista 100; — i Helgesta, Hackva 83; — son t. Henrik Ragvaldsson, Örebro 149; — i Hidingsta, Hardemo, häradsdomare 76/7?, 89; — Hol[m]gersson [snedbjälke] 38; — Holmwitzson i Granhammar, Knista 100; — Ingemarsson i Fjugesta 100; — Ingemarsson, fogde i Hälsingland 30; — Ingewaldsson i Ekeby, Kumla? 93/4; — bror t. Ingirun 40; — Ivarsson [Dyre på Svansholmen] 145, 147, 159; — Johansson, svärfar t. Igge Vastason 126; — abb. i Julita 86; — i Julstom, Hardemo 76; — son t. Jöns Ivarsson 145; — Jønsson 131; — Kaalstok 100; — Karlsson 61; — Karlsson, Edsbergs hd 131; — Karlsson [ekeblad], hhd 99, 101; — Karlsson [sparre] 50; — Klementsson 89; — med stora benet, Knarsta, St. Mellösa 109; — kkh i Knista 71, 89; — Knutsson [tre rosor], v. 139, 140; — Kristeneson, *officialis generalis* 49; — Laas 40/1: — Laggare, *dominus* 61; — i Lunda, Värml. 133; — Folkesson, kkh i Längbro 148; — i Magria, Knista 80, 104/5; — Martinsson i Skybergha, Hardemo 89; — munk 24; — Nilsson 131; — Nilsson Tur, r. 25; — Olofsson, 138; — Olaui, se Hans, kkh i Viby; — Petersson, borgm. i Lödöse 126; — Rænnare 67/8; — i Røhambre, borgm. i Örebro 142; — de Serone, nuntie 34; — domprost i Strängnäs 21; — Styka, hhd i Örebro hd 88; — Svensson 163; — Sverkersson, konung 5, 53; — Torgilsson, v. 115; — i Torp, Kräklinge 76; — i Torpe, Tångeråsa 138; — Nilsson, domprost i Uppsala 85; — [leopard], kanik i Uppsala 20; — Verkmästare, Arboga 143/4; — i Vesta, Kumla 74; — Karlsson i Via, Edsberg 138; — Petersson i Ökna 142; — *plebanus* i Örebro 18; — i Östa, Knista 80.

Johannes XXII, påve 34.
Jost Kurtzell 169.

K., dux, se Knut jarl.
Karl: — Andersson, Värml. 33; — Bengtsson, [*SMtS* 314] 31; — Bengtsson, kkh i Hardemo 156; — Bengtsson, hhd i Närke 156; — Bengtsson [oxhuvud] 34/5; — bror t. Birger Brosa, se K. jarl; — bror t. Birger jarl II, se bp i Linköping; — Birgersson [tre rosor på sned] 49?, 52/3; — Elineson [sparre] 50; — Enbjörnsson 104/5; — Estridsson [Natt o. Dag] 17; — Fröstensson, mjölnare, Via, Hackva 78; — Gerekosson [björnlår] 68; — Gregersson [Malsta-ätt] 18; — Gustavsson [två korslagda liljor], svärfar t. Filip Ulfsson 38; — Holmgersson [stengavel] 42; — son t. Ingr. Andreasd. 22; — d. döve, jarl 5, 8; — i Klostret 170; — Knutsson, marsk, konung 112/3, 120/1; — Knutsson [örnfot], r. 126; — Larsson [björnlår], v. 97/8; — Magnusson [lejon, fyra snedbjälkar] 35, 49; — Magnusson [Malsta-ätt] 35; — Magnusson till Lerum 35; — Magnusson [örnfot] 34/5, 49; — Nilsson 49; — Näskonungsson, r. 35; — Olofsson i Marka, Hallsberg 134; — Orestesson [färla] 31; — Thyrnersson [hjorthorn] 55; — Ulfsson, rådsherre?, trolovad med Birgitta Knutsdotter 44; — Ulfsson till Ulvåsa, lgm i Närke 44, 49, 51, 56, 61, 63.
Kasper Pomerering 171.
Katarina: — 111; — Adzersd., g. m. Olof Fredeborg 84, 91, 102/3; — Bengtsd. [Folkunge], g. m. drotsen Knut Jonsson 28, 48; — Bengtsd. till Torp d. ä. 124, 133; — Bengtsd. till Torp d. y. 125; — Eriksd. till Lagnö, änka e. lgm Erik Trolle 164; — Gisled., g. m. Karl Ulfsson till Ulvåsa 44, 51; — Gudmarsd., g. m. Gustav Tunesson 47; — g. m. rådm. Henrik Ragvaldsson i Örebro 149, 150; — d. t. Hans Stensson, nunna 159, 160; — till Hygnestad 30; — Jönsd., fru i Riseberga 110—12; — Magnusd., g. m. Lidinvard Haraldsson [Vinstorp] 44, 64, 69; — Olofsd., g. m. Birger Magnusson [leopard] 40; — mor t. Peder Olofsson [björnlår] *156;* — Pedersd. Porse, g. m. 1) Ereng. Tomasson [båt], 2) Lars Magnusson [leopard] 36; — syster t. Ramfrid, Hagbard Bengtssons hustru 125; — Röriksd., g. m. lgm Nils Björnsson [färla] 13/4, 31, 50; — änka e. Sven Olofsson 31; — Ulfsd. = St. Katarina 49.
Kerstin, se Kristina.
Klas: — Nilsson, fogde i Värml. 114, 116, 119, 120, 125; — Plata 116/7; — Tordsson, Värml 118; — Åkesson Tott till Bysta, lgm i Närke 169, 171/2. — Se även Nikolaus.
Klemens: — i Arboga 143/4; — i Folkavi, Kräklinge 76; — i Hamra, Hallsberg 74; — i Käxle, Edsberg 45; — i Vilsta, Hackva 79, 83.
Knut: — Algotsson, r. 23; — Arnbjörnsson [Vinstorp] i Hallatorp och i Gymninge 20, 27/8, 45; — Erengisleson [båt] 36; — Eriksson, konung 2; — Folkesson [griphuvud], r. 31, 53; — i Göksvalla, Knista 104/5; — jarl 4/5; — Ingeson l. Ingelsson 172; — Jonsson [Blå], drots 28/9, 31, 37/8, 47/8, 123; — Karlsson, v. [ulgm i Uppl.] 153; — Lindormsson, r. 162; — Magnusson, lgm i VG 13, 38/9; — Magnusson [Malsta-ätt] 44; — Mattsson, lgm i Närke 15/6, 44; — Mattsson [hjorthorn], *advocatus* i Närke *49*, 53, 56, 80; — Petersson [trappskurna rutor] 49, 53; — *sacerdos* 10; — Uddsson [Vinstorp], r. 107/8; — i Wäsby 82.
Kort v. Alen, fogde i Närke 75, 94/5.
Kristian: — Bagge [fogde på Stockholms slott] 153; — i Bo, Hackva 83; — I, konung 126.

Kristina: — Agmundsd., g. m. Hemming Hemmingsson 37, 85; — d. t. Agmund Hat?, mor t. Johan Bese 152; — Andersd., g. m. Lars Svensson till Säby 105; — g. m. Bengt Hagbardsson 125; — drottning, gemål t. konung Hans 152, 154; — Lindormsd. 162; — g. m. Magnus Marineson [leopard] 20; — g. m. Nils i Magria, Knista 81; — Olofsd., g. m. Thyrgils i Sörby, Edsberg 99, 100; — fru, syster t. kanik Ulf Holmgersson 41/2.
Kristoffer, konung 118.
Kvistbros kkh och *tutores* 162.
Kættilbernus, *dominus* 39.

Lars, Laurentius, Lasse: — i Alm, Hallsberg 74; — Andersson, Göksvalla, Knista 138; — Anundsson 86/7, 90; — kkh i Arboga 110/11, 119; — i Bakka, Edsberg? 45; — Bergbrytare i Örebro 142; — i Björka, Kumla 74; — Björnsson, Värml. 117; — Boberg, kanik i Västerås 42; — i Boo, Hackva 83; — i Bälsås, Kvistbro 104/5; — i Djupasund, Värml. 33; — i Edsberg 131; — Ersson 164, 170; — Fasbjörnsson, Byrsta, Kumla 94; — Finvidsson 49; — i Fjugesta 134; — Fiskare, borg. i Örebro 79; — Gerekoson [björnlår], hhd i Örebro hd 45, 68, 74/5, 77, 97/8, 105/6; — Girbjörnsson 94; — Haraldsson, v. [sexuddig stjärna] 121; — Helghomagher 143; — Hjort † 135; — Henriksson, herr [präst?] 75; — Håkansson i Gräve s. 143; — Ingvarsson 15; — Johansson i Yxsta, Hova; — Jonsson i Gysta 132; — Jonsson från Norge 102; — Jönsson i Hjärsta, Längbro 143; — Karlsson [björnlår] 98; — Karlsson [sparre, prefekt i Skåne] 50; — Klensmeder [Knista] 80; — Knuther i Åmme 137; — kkh i Kumla 27; — prost i Närke 48—50; — i Logsjö 110; — Lundby, Hackva 83; — Magnusson [leopard] 9, 19, 20, 33, *35/6*, 40, 44; — Mårsta, Hardemo 76; — Mårtensson 131; — Nilsson i Ormesta, Hardemo 76/7?, 89; — Olofsson, kkh i Arboga 110/11; — Olofsson, kkh i Örebro 139—141, 148; — Raghnoson 74; — kkh i Rudskoga 84; — i Sandastum, Sånnersta, Kumla 66; — Siggesson Sparre, ståthåll. på Örebro slott 3, 171; — Sothe, prebendat i Skara 160; — Styrbjörnsson, notar. publ. 58; — Svensson i Säby[lund], hhd i Östra tredingen 97/8, *105*/6; — Svensson i Gräve, hhd i Östra tredingen [1440—53, † före? 62] 114; — Ulfsson [Blå], r., hhd i Västerrekarne 139, 140; — Ulfsson, g. m. Ingrid, Matts Trottessons änka 68; — i Via, Hackva? 83; — i Åkerby 133; — i Ålsta, Hallsberg, 74; — i Östa, Knista 94 [Jönsson], 104/5.
Lidinvard, Lydhinuard: — Haraldsson [Vinstorp] 20, 41, 44, 56, 64; — Holmgersson [hjorthorn], ulgm i Närke 47—*49*, 50, 52/3.
Liquid Eriksson, v. [Kräklinge] 119.
Lisbeth, Elisabet, änka e. Olof Andersson 169.
Lucia, fru t. B. Mattsson 10.
Ludvig Vestman, borgm. i Stockholm 136.
Lydeka: — *officialis* i Närke, kkh i Asker, sedan i Kumla 148, 151; — Tempilman, borgm. i Söderköping 97.
Lyder de Kyren, *advocatus* i Finland 26.

Magdalena, d. t. Sigrid Gadhdotter 86.
Magnus: — presbyter de Alandia 15; — Algotsson i Knista 71, 94/5; — Bengtsson, halvbror? t. Birger Folkesson, Åby 103; — Bengtsson, lgm i ÖG [1248] 8; — Bengtsson till Sakasta [Malsta-ätt] 34, 37?, *42*, 43, *44*, 48; — Bengtsson [Natt o. Dag] på Göksholm, lgm i Närke 123, 132, 145, 162; —

Birgersson [Ladulås], konung 11—18, 55; — Birgersson [tre rosor på sned] 49, 52/3, 56; — Eriksson, konung 3, 6, 8, 32, 38, 41—3, 46, 49, 50, 54, 57—59, 61, 63, 77, 85; — Finvidsson, lgm i Söderml. 20; — Germundsson, kkh, Mellösa, Kumla 101, 145, 148; — Gisleson, r. 51—55; — Gregersson [Läma], r., lgm i Västml. 10, 17/8; — Gudmarsson, r., [lejon] 47; — i Gysta, Knista 80; — i Göksvalla, Knista 138; — Helgason, Värml. 118; — Håkansson [leopard], r. 20; — son t. Ingeborg Tunesd. [Vinstorp] 19; — Israelsson [delad sköld, lejon i övre fältet] 107; — Johansson [Ängel], r., 16/7, 20; — Jonsson, r. 39; — Jonsson i Ekeberg, Asker 150; — Jonsson, Värmland 57; — Kristineson, r. 20; — Larsson, v. 119, 120; — Marineson [leopard], r. 19, 20; — Nilsson, r., lgm i Västml. [fyrstyckad sköld] 21, 37; — Pedersson på Ti[g]by, Glanshammar [oxhorn?] 140, *141;* — Ragvaldsson [Vinstorp] 20, 32, 38?; — Rännare, Värml. 118; — i Sanna, Edsberg? 131, 138; — Siggesson, kallad Långe 172; — i Sällven, Hidinge 100; — Stekare 111; — kanik i Strängnäs 31; — Thørkelsson, Berga, Knista 100; — i Välinge, Väse 60.

Margareta [se även Märta]: — drottning 77, 123; — Arnbjörnsd.?, g. m. Gisle Elineson 51; — syster t. Gärdar 65; — g. m. lgm Høldo 9, 10; — änka e. Knut i Gymninge 27, 45; — Månsd. [Natt o. Dag], änka e. Knut Lindormsson 162; — d. t. Peter i Hökerkulla 38; — fosterd. t. Peter Magnusson i Hidinge 88; — d. t. Sven Olofsson 31; — Thordæd., g. m. 1) Joar, 2) Anders Håkansson 39; — Ulfsd., g. m. Sigvid Ribbing 47.

Martin, Mårten: — kantor i Linköping 92; — i Skärshult, Tångeråsa 104/5; — Persson, v. 153.

Martin IV, påve 16.

Matthias, Matts: — Algotsson i Sörby, Edsberg 99, 100; — kkh i Kumla, prost i Närke 80, 89, 94, 105/6; — Kättilmundsson, drots 20, 26, 28, 31, 33, 123; — son t. Lars Magn. [leopard] 36; — Odenkarl, hhd i Lysing, ÖG 110, 112; — Petersson, borgm. i Arboga 144, 149; — Thyrgilsson [färla] 49; — Thyrnersson [hjorthorn] 55; — Trottesson i Bärsta, St. Mellösa 67/8; — Uddsson [Vinstorp] 20, 27; — kkh i Örebro 109, 111; — Viglogsson 12.

Mikael: — Assursson 84; — gardian i Arboga 117; — Eriksson, v. 153; — Hälsing 172.

Märta: — Agmundsd. 85; — Birgersd., fru 84, 103; — g. m. Lars Gerekoson 97/8; — g. m. Rörik Bonde 44, 52; — Olofsd., g. m. Bengt Larsson [björnlår] 99.

Nikolaus IV, påve 13; — V, påve 122.

Nils, Nikles, Nikolaas: — Algotsson?, [hjorthorn?], Sandåker, St. Mellösa? 12, 15; — Andersson, borgm. i Örebro 150; — Andreæ, kapellan i klostret 97, 144/5; — Anundsson, Torp, [Kräklinge?] 109; — Björnsson [färla], lgm i Närke 13, 28, 31, 50, 56, 123; — i Blacksta, Kumla 94; — i Bålby, Skagershult 138; — Bratthason, Värml. 116, 118, 133; — Bro, Värml. 118; — Dobbin, rådm. i Stockholm 136; — *dominus* 30; — Eriksson [sparre?] 101 2; — Finvidsson 49; — i Frösvi och — i Frövi, Edsberg 39, 47/8; — Fughlaræ 52; — i Grabotorp 143; — Grubb, borgm. i Örebro 156; — Guttormsson [snedbjälke] 47/8, 116; — Guttormsson Djäkn, hhd i Vadsbo [tre liljor] 87, 90; — Gädda 57; — Hermansson, hhd i Östra tredingen 114; — kkh i Horn, VG 160; — i Hyttringe 131; — Håkansson, Värml.

133; — Ingevaldsson, borgm. i Arboga 143; — Jespersson [Cruus] 163/4, 172; — abb. i Julita 158; — Jönsson, Söderby, Örebro hd 143; — Kara, Kare 74; — Karlsson 38; — Krok, Uppl. 99; — Knutsson Skytta? [sparre], hhd i Östra tredingen 73/4; — i Kräklinge 64; — Brwn, kkh i Kumla 65; — Køttha, Rudskoga, Värml. 119; — Magnusson, domprost i Strängnäs [leopard] 20, 35/6, 40; — i Magria, Knista 81; — *in Monte* = kkh i Sköllersta? 53; — Olofsson i Dylta, Axberg 143; — Olofsson [Vinge], lgm i Värml. 151—54; — Persson i Bo [Edsberg l. Knista] 138; — Petersson 32, 56; — Petersson 90; — i Runnaby, Eker, *proloqutor* 56; — Ryting, doktor, kansler 123, 130, 136; — Siggesson 104/5; — Siggesson 122; — Siggesson *de* Thinguallum, kanik i Skara 57; — kkh i Sköllersta 53; — Stabularius 6; — Sonason 99, 100; — Sonson, Söderköping 97; — Bosson Sture 145; — Svensson 108—112; — Turesson [Bjälke], drots 35; — Thyrgilsson [färla], r. 56; — Tykesson, lgm i Värml. 103; — Ungebonde 71; — i Vallersta, Kumla 94; — kkh i Viby [sig.: pelikan] 1381, 30, 64, 68, 71; — Karlsson, kkh i Viby, prost i Närke 89—91; — Petri, kkh i Viby, kanik i Strängnäs 97, 145/6; — Vigersson 74; — i Välanda, Edsberg 131/2; — i Ylmeskogh, Värml. 118; — kkh i Vingåker, kanik i Strängnäs 145/6; — kkh i Visnum, Värml. 84; — Åbjörnsson [sparre], r. 42, 43, *44*, 107; — Önundsson, Glanshammar 111. — Se även Klas.

Nunnor i Riseberga [se även abbed]: bp Kols »scintilla» 8; Kristina 10, 13/4; Ingegerd, syster t, lgm. Magn. Nilsson 21; Birgitta Holmgersd. 26; Kristina o. Margareta, d. t. Katarina på Hygnestad 30; Gertrud o. Mattildis, d. t. Hennekin i Örebro 33; Ingeborg, St. Birgittas d. 47; Kristina o. Ragnhild 52; Gisle Elinesons d. Ingeborg 55; Jöns Bengtssons d. Ingeborg 58; Botilda? i Samsala 59; Gertrud, släkt till Stenar Jonsson 60; Margareta 64; Greta Pedersd. 74; Ingeg., d. t. Peter Magnusson på Hidinge, och hans fosterd. Margareta Jönsd. 88; Margareta Ragvaldsd. 90/1; fru Elin Mårtensd.? 109, 112; fru Katarina Jönsd.? 110—12; Kerstin [abbed.?] 128; Anna Olofsd.? 140; Anna, Menikas d. 149; Katarina Hansd. 159; ännu en d. t. Hans Stensson 160; Karin Håkansd. 164; Sigrid o. hennes syster 164; Cecilia o. Sigrid Pärsd. [= föreg.?] 164; Citzla o. Karin 169.

Oddo Broddesson 17.

Olaua Tunesd. [Vinstorp] 20.

Olof, Olavus: — Andersson, g. m. Lisbeth 169; — Andersson, Pärstorp, Acklinge, VG 59; — Bengtsson i Via, Kumla 94; — i Berga, Hardemo 76; — Björnsson [sparre över blad], lgm i Värml. 84/5, 92; — Björnsson [Vinge], lgm i Värml. 133; — Björnsson, lgm i Värml., ovisst vilken 139; — Björnsson, Värml. 118; — *confessor* i klostret 111; — Erici, herr 110, 112 = föreg.?; — i Fjugesta, Knista 80; — Sonason, Fredhaborg 84, 91/2; — i Granhammar, Knista 100; — Ingevaldsson Græsgarder 67; — Helgason, Värml. 118; — i Irsta, Knista 80; — Jonsson, klostrets syssloman 133/4, 136/7?; — Knutsson, klostrets syssloman 97, 137?, 142, 152—4, 159; — Krok, v. Uppl. 99; — kkh i Kumla 71—3, 77/8, 89; — Larsson i Gymninge, hhd i Västra tredingen m. m. [tvärbjälke] 115, 125, *132* [sig], v. 132 n. 1?, 133, 137, 139, 151?, 156; — i Logsjö, Edsberg 99, 100; — i Ormesta, Hardemo 76; — Pedersson på Bjurum 162; — Petersson, domprost i Skara 159, 160; —

Siggason 131/2; — i Stabol, Skagershult 45; — i Stäringe, Edsberg 131/2; — i Vesta, Kumla 74.
Otter, Karsten 171.

Paul Kröyare, v., Värml. 117, 133.
Peter, Peder, Per, Petrus: — Andersson 92; — Andersson [Vinstorp?] 20; — Bengtsson, Örebro hd 143; — Bengtsson Svenske 163; — i Berga, Hardemo 89; — Bondason 90; — Danielsson, kkh i Knista 45, 89; — Enbjörnsson, Luckaboda, Lerbäck 136/7; — Eriksson [Örnflycht] 136; — i Esperud, Lerbäck 114; — Filipsson, prior i Sigtuna 31; — Girvatersson i Via, Edsberg 130, 132—34; — i Gippersta, Hackva 83; — Hansson, hhd i Närke 156; — Hermansson, borgm. i Skara 139; — i Hökerkulla 37; — Jakobsson 99 not 3; — Jonsson [båt] 25; — Jonsson, Edsbergs hd 131/2; — Jönsson i Alsnäs, Hammar 137; — Jönsson i Gysta, Knista 94; — kkh i Knista 52; — Knutsson i Smedberga, Edsberg 138; — Larsson i Blacksta, Kil 143; — Larsson i Norby, Hardemo, hhd i Västra tredingen 100, *101*, 106/7; — Larsson i Via, Vintrosa? 143; — Magnusson i Hidinge, hhd i Västra tredingen [horn] *78*, 88, 92, 96; - i Moses 94; — i Nalavi, Kräklinge 76; — Nilsson, systersson t. Jöns Ivarsson 159; — Nilsson, kkh i Knista 81; — Nilsson i Klostret 170; — Nilsson, prebendat i Örebro 148; — kkh i Norrbyås 109, 111; — Olaui, prior i Alvastra 47; — Olofsson, Edsbergs h. 131/2; — Olofsson i Gymninge, v 155/6; — Olofsson i Näsby, Almby 143; — prost i Värml. 57; — Rök, kkh i *Viby*, kanik i Strängnäs, *officialis* för Närke 55, 151, 156; — Röriksson, herr 64; — Sigvardsson, v. 162; — Silvastersson i Östa, Knista 99, 100; — Smidh, VG 116; — Sonason, Edsbergs hd 104/5; — Styrbjörnsson, 3; — Svensson, Uppl.? 107; — Thyrgilli, kkh i Munktorp, Västml. 28; — i Torpe, Värml. 118; — son t. Torsten Nilsson [sparre] 116; — Ulfsson [ros] 101—3, 145/6; — Larsson i Östa, Knista 80?, 100.

Quoddi, binamn? 10.

Ragnhild: — g. m. Magn. Gregersson 17; — g. m. Olof i Logsjö 100.
Ragvald: — abb. i Alvastra 55/6; — Eriksson, borg. i Örebro 150; — Mulæ [Vinstorp], r. 19, 20, 32; — i Träda, Edsberg 138.
Ramborg, Rangborg: — Bengtsd. Folkunge 28/9, 46, 48, 56; — d. t. Karl Bengtsson [oxhuvud] och g. m. Sigge Magnusson 34, 51.
Ramfrid, Rangfrid: — g. m. Hagbard Bengtsson 125; — g. m. Magnus Algotsson i Knista 71, 75, 94/5.
Rolf, abb. i Julita 117.
Rörik: — Algotsson, r. 13/4, 16; — Humblamangare 96; — Tordsson Bonde 44, 51/2, 56.

Saluo i Sörby, Edsberg? 39.
Sibbjörn i Berga, Knista 80.
Sigge: — son t. Ingeborg Tunesd. [Vinstorp] 19; — Jonsson de Phalachopia, sedan bp i Skara 27; — i Kumla, häradsdomare 93/4; — kkh i Kumla 119; — Laangh, klostrets syssloman i Värml. 62/3; — Magnusson [Vinstorp], r. 20, 34, 51; — Skytta i Via, Edsberg? bror t. ärkedjäknen i Uppsala Jöns Nilsson [oxhuvud] 85; — Svensson, fogde över klostrets f. d gårdar i VG 164; — Trwt 124/5; — i Ägelsta, Kumla 45, 47/8.
Sigmund Erengisleson † 41.
Sigrid: — g. m. Helge Sämundsson 101; — g. m. Jöns Johansson 126; — d. t. Gadh Månsson i Örebro och g. m.

1) . . . Olofsson [björnlår]?, 2) Peder Hansson, hhd i Närke, 3) Hans Pedersson, borgm. i Örebro.

Sigvid Ribbing, måg t. St. Birgitta 47.

Simon: — i Dylta 75; — kapellan i klostret, kkh i Glanshammar 145—7; — i Giwstom [Gysta, Knista?] 138; — i Sörby, Edsbergs h.? 137/8; — i Välanda, Edsberg 131.

Sixten, prost i Värml. 116.

Smyrd, *armiger* hos *dom.* Bernhard 23.

Spiruir i Sånnersta, Kumla 66.

Staffan, Stefan: — Olsson, borgm. i Arboga 144, samma som — i Strö 149?; — Ulfsson till Stensta, lgm i Västml., r. 38, 140; — son t. Ulf Filipsson 38.

Sten: — †, son t. Hans Stensson 159, 160; — Sture d. ä. 155; — Sture d. y. 161/2; — Turesson [?], r., riksråd 153.

Stenar Jonsson 56, 60.

Storbjörn, Sturorbyorn, Størbjørn: — Andersson, se Torbjörn; — Närke 10; — i Runnaby, Eker 143; — i Skarby, Hackva 83 = S Andersson?; — i Sörby, Edsberg 138.

Sune: — i Magria, Knista 47/8, 52, 56; — lgm i Närke [1300] 18; — Thordæson, Värml. 39, 100?

Svante Sture 151, 159.

Sven: — i Branzbol, Värml. 133; — Hidhinsson, Hiþinsson 45, 47/8; — Hwitt 98; — Jakobsson, kansler 161; — Länsman, Värml. 118; — Nilsson, Värml. 118; — Olofsson †, svåger t. kanik Didrik i Strängnäs 31, samma som Suno O. 40?; — i Marka, Hallsberg 134; — i Rönne, Lerbäck 137; — Suraben? i Solberga, Asker 56, 65?, 66/7; — i Säby[lund] 105; — Vilka-, Vilickoson 130.

Suenongi, abb. i Varnhem 55; Swenunger i Skyberga, Hardemo 89.

Sverker II, konung 6.

Theodoricus, se Tideman.

Thyrgils, Thyrgillus, Tyrgils, Torkel: — Andersson [Natt o. Dag], r. 23?, 25, 41; — i Bæræstum 49; — *dominus* = T. Andersson?; — Erengisleson Barun [båt] 36; — i Grävsta, Edsberg 39, 47/8; — i Helgesta, Hackva 83; — i Hestaas, Värml. 118; — i Husby, Kräklinge 89; — Knutsson, marsk 31; — martyr 107; — i Sörby, Edsberg 99, 100.

Thyrner: — Mattsson [hjorthorn], r. 51, 55; — Petersson [trappskurna rutor] 47—49, 50 [sig.].

Tideman: — abb. i Alvastra 81/2; — kanik, prost i Närke, även kallad Thederic, Theodoricus, Didrik 31, 33 [1326], *34*, 58; — från Stockholm 30.

Tomas Anundsson 56.

Torbjörn Andersson 80?, [se även Storbjörn], 89, 91, 114.

Tord, Thordo: — Arnason, Värml. 118; — Kokland, v., Värml. 116/7; — Sandersson † 116/7; — på Vidö vid Karlstad 25.

Tore Torkelsson, prebendat i Skara 160/1.

Torger i Fjugesta, Knista 104/5.

Torsten: — Andersson, Närke 49; — Nilsson [sparre], v., Värml. 115—7, 127—9; — Wigholfsson 12.

Tuwe [ej Ture] Bengtsson, g. m. Katar. till Torp d. y. 125.

Udd Mattsson [Vinstorp] 20.

Ulf: — Filipsson [ulv] 38, 123; — Gisleson, kanik i Uppsala 51; — Gudmarsson, lgm i Närke 13 [1330], 37/8, 47, 49; — Hamo [stengavel] 41/2; — Holmgersson [stengavel], kanik 41/2; — jarl före Birger Brosa 5; — jarl [1231—47] 13; — Jonsson [Blå] 63?; — Jonsson [ros] till Ervalla 63?, 102; — Magnusson [lejon, tre snedbj.] 49; — Pedersson [ros] 145/6; — Vlwir Ulfs-

son 56; — Åbjörnsson [sparre], r. 29, 42—44.
Ulfhild Ragvaldsd. [Vinstorp] 20, 32.

Valdemar: — hertig 10, 22/3, 28, 30, 39; — konung 7, 9, 10, 18.
Vele i Bäck, Hallsberg 62.
Verner v. Brunkow † 18.
Wiflucvi, Viglacus, Vigleik, Wigloghær, Wihlogus: — 10, 15; — Nilsson [hjorthorn] *12*/3, 15; — kkh i Kumla, ÖG 12; — i Ormesta, Hardemo 76.
Vilhelm av Sabina, påvl. legat 78.

Åke Jönsson Svarte Skåning, lgm i Söderml. 155.

Ömund 111.
Örebroborgare: — 27 *[villani]*, 142/3.